

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยย่อยที่ 1

รูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย
บนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี
Developmental Model and Thainess Tourism Network
Management on the base of Mae Klong River basin's
Community Culture in Ratchaburi Province

โดย

อาจารย์ชลธิชา พันธุ์สว่าง และคณะ

ตุลาคม 2562

เลขที่สัญญา RDG60T0031

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยย่อยที่ 1

รูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย
บนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี
Developmental Model and Thainess Tourism Network
Management on the base of Mae Klong River basin's
Community Culture in Ratchaburi Province

คณะวิจัย สังกัด

1. อาจารย์ชลธิชา พันธุ์สว่าง มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปรียาพร ทองผุด มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

สนับสนุนโดย สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.)
และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.)

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย วช. สกสว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

รูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชน
ลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี

โดย

อาจารย์ชลธิชา พันธุ์สว่าง, ผศ.ปริยาพร ทองผุด
คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

บทสรุปผู้บริหาร

1. บทนำ

การท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่นเป็นอย่างมากที่ช่วยให้แต่ละชุมชนเกิดการรวมกลุ่มเพื่อจัดการท่องเที่ยว ซึ่งการจัดการท่องเที่ยวที่ดีนั้นจำเป็นต้องมีการเชื่อมโยงประสานงานเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งในด้านการศึกษา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เชื่อมโยงกิจกรรมและร่วมกันแลกเปลี่ยนทรัพยากร ร่วมประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และส่งต่อข้อมูลให้กัน การท่องเที่ยววิถีไทยของชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองมีความโดดเด่นในเชิงพื้นที่มีต้นทุนทางวัฒนธรรมและมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย จากการลงภาคสนามสัมภาษณ์ชุมชนท่องเที่ยววิถีไทยพบว่า ปัญหาของการท่องเที่ยวในชุมชนจังหวัดราชบุรี นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังไม่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวชุมชน มีการกระจุกตัวอยู่ตามแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับทำให้แหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นเป็นคู่แข่งกันเองในเชิงการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยปริยายทั้งที่แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีอัตลักษณ์เฉพาะประกอบกับชุมชนท่องเที่ยววิถีไทยการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมา ประสบปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ขาดการประสานงานเป็นเครือข่ายที่สอดคล้องกัน แต่ละชุมชนต่างคนต่างทำ การดำเนินงานของหน่วยงานที่สนับสนุนก็ส่งเสริมตามโครงการของแต่ละหน่วยงานขาดการบูรณาการ ขาดการวางแผนและกำหนดเป้าหมายการพัฒนาาร่วมกัน ทำให้การท่องเที่ยววิถีไทยในชุมชนขาดการเชื่อมโยงกัน อีกทั้งแต่ละชุมชนต้องการสร้างความเข้มแข็ง สร้างความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มท่องเที่ยวตนเองก่อนและจึงเชื่อมโยงไปยังกลุ่มอื่น ๆ ในขณะเดียวกันก็มีความต้องการการเชื่อมโยงเครือข่ายกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยววิถีไทยในชุมชนบอกต่อหรือส่งต่อนักท่องเที่ยวจากแหล่งท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวในชุมชนของตนเองเพิ่มขึ้น ดังนั้นหากมีการรวมกันเป็นเครือข่ายการท่องเที่ยวเพื่อดำเนินการจัดการท่องเที่ยวจะส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองให้ดียิ่งขึ้น

การวิจัยรูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง วัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวและประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว และประเมินศักยภาพของผู้บริหารจัดการ ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี 2) เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่าย

การท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรีที่เหมาะสม 3) เพื่อวิเคราะห์และประเมินการบริหารและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยเน้นกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากนักท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี ส่วนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชุมชนท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้ชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยววิถีไทย จำนวน 5 แห่ง เครื่องมือใช้แบบสัมภาษณ์ แบบสอบถาม ประเด็นการสนทนา การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ วิเคราะห์ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ข้อมูลเชิงคุณภาพ วิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนา

2. สรุปผลการวิจัย

2.1 อัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยในชุมชนท่องเที่ยวจำนวน 5 พื้นที่ จากการคัดเลือกชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีปราชญ์และผู้นำชุมชนที่มีความรู้ความสามารถ เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตชุมชน ประวัติศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวมีความโดดเด่น มีทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์ มีกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือเรียนรู้ที่นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมและชุมชนเจ้าของพื้นที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยแบบมีส่วนร่วม และมีความพร้อมในการบริการในการท่องเที่ยวต่าง ๆ มีอัตลักษณ์เด่นสรุปดังนี้

ตารางที่ 1 ชุมชนและอัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว

ชุมชน	อัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว
ชุมชนตลาดน้ำ เหล่าตักลัก	ชาติพันธุ์จีน ประเพณีตรุษจีน ภาษาจีน วิถีชีวิตริมคลองดำเนินสะดวก การค้าขายตลาดน้ำ พายเรือ อาหารพื้นถิ่น ผลไม้
ชุมชนบ้าน วัดปรกเจริญ	ประเพณีไหว้พระทางน้ำ วิถีชีวิตทำสวนมะพร้าว เคี้ยวน้ำตาล ตักบาตรทางน้ำ พายเรือ วิหารหลวงพ่อด่าง การแสดงกลองยาว
ชุมชนบ้านคูบัว	ชาติพันธุ์ไทยวน วิถีชีวิต ภาษาไทยวน การแต่งกายไทยวน ทอผ้าจากประวัติศาสตร์โบราณสถานหมายเลข 18 วัดโฆลงสุวรรณคีรี
ชุมชนบ้านสร้อยฟ้า	การแสดงหนังใหญ่ เทศกาลหนังใหญ่ พิพิธภัณฑหนังใหญ่
ชุมชนมอญบ้านม่วง บ้านนครชุมน์	ชาติพันธุ์ไทยมอญ ประเพณีสงกรานต์มอญ ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง วิถีชีวิต ภาษามอญ อาหารมอญ การแต่งกายไทยมอญ พิพิธภัณฑพื้นบ้าน วัดม่วง จิตรกรรมวัดใหญ่ นครชุมน์

การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.49$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านคุณค่าศิลปะและวัฒนธรรม ด้านกายภาพ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว จำแนก

ตามแหล่งท่องเที่ยวเรียงตามลำดับ วัดขนอนหนังใหญ่ มีคะแนนเฉลี่ยศักยภาพสูงที่สุด รองลงมา กาดวิถีชุมชนคูบัว ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ ตลาดน้ำเหล่าตั๊กลักและชุมชนบ้านม่วง บ้านนครชุมน์

2.2 การพัฒนาและการจัดการรูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชน
ลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรีที่เหมาะสม

เครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทยประกอบด้วยเครือข่ายภายใน เป็นสมาชิกภายในชุมชนที่มาร่วมกันจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวภายในชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม และเครือข่ายภายนอกเป็นเครือข่ายที่สนับสนุนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ได้แก่ สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ชมรมท่องเที่ยวดำเนินสะดวก ได้ร่วมกันพัฒนาเครือข่ายดำเนินการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์เครือข่ายท่องเที่ยวมี 3 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดวางแผนการทำงานเครือข่าย โดยตัวแทนเครือข่ายแต่ละชุมชนร่วมกันกำหนดกิจกรรมพัฒนาเครือข่าย เป้าประสงค์ กระบวนการจัด ผู้รับผิดชอบการทำงานเครือข่าย 2) ดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาเครือข่ายโดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันศึกษาดูงานการจัดกิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทยใน 5 ชุมชน 3) ประเมินผลการจัดกิจกรรมเครือข่าย ได้สร้างความร่วมมือกันในการทำงานภายในเครือข่าย ผู้รับผิดชอบการจัดการท่องเที่ยวมีความเสียสละในการทำงานเห็นประโยชน์ของชุมชน ได้เรียนรู้การออกแบบกิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทยโดยใช้อัตลักษณ์ของชุมชน แลกเปลี่ยนเรียนรู้การจัดการท่องเที่ยว การบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวและนำไปปรับปรุงให้เหมาะสมกับศักยภาพในแต่ละแหล่ง

ผลจากการพัฒนาเครือข่ายกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์เครือข่าย กลุ่มชุมชนท่องเที่ยววิถีไทย 5 แหล่งได้ร่วมกันตั้งกลุ่มท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง เพื่อเชื่อมโยงระหว่างชุมชนท่องเที่ยว เป็นการตั้งกลุ่มรูปแบบไม่เป็นทางการ ได้ร่วมกันกำหนดเป้าหมายการทำงาน 3 ระยะ คือ (1) ระยะตั้งเครือข่าย เป็นการกำหนดร่วมกันจัดทำแผนพัฒนาเครือข่าย จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (2) ระยะพัฒนาเครือข่าย เป็นการจัดกิจกรรมพบปะพูดคุยระหว่างสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยวและเครือข่าย กำหนดข้อตกลงร่วมกันจัดกิจกรรมท่องเที่ยว จัดประชาสัมพันธ์ มีการประสานหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จัดประเมินผลการดำเนินงานเครือข่าย (3) ระยะขยายผลเครือข่าย เมื่อเครือข่ายมีความเข้มแข็งจะมีการขยายผลการรับสมาชิกเครือข่ายกลุ่มท่องเที่ยวชุมชน เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนอื่นๆ ทั้งนี้การพัฒนาเครือข่ายให้ประสบความสำเร็จได้ ประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ ได้แก่ สมาชิกเครือข่ายต้องมีความเข้มแข็ง มีผู้นำที่เสียสละ ทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนรวม มีการบริหารจัดการเครือข่ายในรูปแบบคณะกรรมการ การมีส่วนร่วมของชุมชน การมียุทธศาสตร์การท่องเที่ยวตลอดจนการเชื่อมโยงเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน

การจัดการรูปแบบเครือข่ายที่เหมาะสม ได้จัดทำในรูปแบบแผนพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทยประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ ได้แก่

กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 2 การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยว พัฒนาผลิตภัณฑ์ สินค้าและบริการท่องเที่ยว การตลาดและประชาสัมพันธ์

กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมให้การท่องเที่ยวยั่งยืน

กลยุทธ์ที่ 4 การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องสมดุลและยั่งยืน

2.3 วิเคราะห์และประเมินการบริหารและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี โดยการประชุมกลุ่มกับชุมชนท่องเที่ยววิถีไทย 5 ด้านพบว่า

2.3.1 ด้านบริหารจัดการมีโครงสร้างในรูปแบบคณะกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย

(1) ชื่อกลุ่ม คณะกรรมการดำเนินงาน คณะกรรมการที่ปรึกษา ประธาน รองประธาน เภรัณญิก เลขาธิการ ปฏิคม กรรมการ (2) กำหนดบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ เช่น ฝ่ายรับรองและประชาสัมพันธ์ ฝ่ายที่พัก ฝ่ายกิจกรรม ฝ่ายปฏิคม มีการกำหนดข้อตกลง กฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่มที่เป็นแนวปฏิบัติผู้นำกลุ่มท่องเที่ยว เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี ประสานงานให้สมาชิกกลุ่มร่วมมือทำงาน มีความอดทนเสียสละทำงานเพื่อส่วนรวม มีความรู้ความเข้าใจการทำงานท่องเที่ยวชุมชนบนพื้นฐานของวัฒนธรรม สมาชิกกลุ่มเครือข่าย ประกอบด้วย กลุ่มทอผ้าจากไทยยวน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม) กลุ่มผู้นำชุมชน กำนันผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มเยาวชน เป็นต้น การมีส่วนร่วมของชุมชนให้ความร่วมมือภายในสมาชิกชุมชน ท่องเที่ยว และการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายเป็นหน่วยงานภาครัฐและเอกชน (2) ด้านเศรษฐกิจ สังคมและคุณภาพชีวิตเป็นการจัดสรรรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรมและทั่วถึงให้กับสมาชิกและสาธารณประโยชน์ รายได้จากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนมาจาก (1) การซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน (2) รายได้จากการบริการการท่องเที่ยวในชุมชน (3) รายได้จากที่พัก Home Stay

2.3.2 ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมเป็นการจัดการข้อมูลมรดกวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว มี 3 กิจกรรม (1) กิจกรรมเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแสดงหนังใหญ่ การแสดงรำผีกระดัง รำกลองยาว เผยแพร่วิธีการทำและร่วมรับประทานอาหารมอญ กิจกรรมศิลปหัตถกรรม การจักสาน การทอผ้า การตอกกระดาศ การทำดอกไม้ การทำพวงมโหรี การเล่าเรื่องราวประเพณีวัฒนธรรมชุมชน (2) กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทอผ้าจากไทยยวน ชมวิถีชีวิตของคนริมคลองดำเนิน การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในแต่ละชุมชนจะมีถ่ายทอดความรู้ที่แตกต่างกัน ใช้คนในชุมชนหรือผู้สูงอายุเป็นผู้ร่วมถ่ายทอดให้กับเยาวชน (3) กิจกรรมเผยแพร่วัฒนธรรม จะเป็นการเผยแพร่ผ่านสื่อโซเชียลในเว็บไซต์แหล่งท่องเที่ยว เช่น พิพิธภัณฑ์เรือ จิปาถะภัณฑ์สถาน พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง

2.3.3 ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเป็นการจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เผยแพร่ภูมิปัญญาด้านทรัพยากร อนุรักษ์พื้นที่ และสร้างความตระหนักรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน

2.3.4 ด้านการบริหารและความปลอดภัย ส่วนใหญ่จะไม่มีที่พัก Home Stay หรือพักค้างเนื่องจาก ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรีจะมาท่องเที่ยวแบบ One Day Trip แต่หากต้องการที่พักก็จะติดต่อประสานให้ ชุมชนต้องการพัฒนาศักยภาพสมาชิกเครือข่ายนักเล่าเรื่อง

สื่อความหมายจัดเส้นทางที่คำนึงถึงความปลอดภัย มีกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนที่มีประสบการณ์ท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวเข้าไปสัมผัส

2.3.5 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเครือข่าย มีปัจจัยภายในประกอบด้วยกลุ่มสมาชิกที่มีความเข้มแข็ง มีผู้นำที่มีความเสียสละต่อประโยชน์ส่วนรวมการบริหารจัดการเครือข่าย การมีส่วนร่วมของชุมชน การประชาสัมพันธ์ ทรัพยากรการท่องเที่ยว มีการประสานงานระหว่างเครือข่ายภายในและเครือข่ายภายนอก ส่วนปัจจัยภายนอกประกอบด้วย นโยบายยุทธศาสตร์จังหวัด การเชื่อมโยงกลุ่มเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐ ให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดการบริหารจัดการและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ

3. ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

3.1 คณะกรรมการการท่องเที่ยววิถีไทยของแต่ละชุมชนต้องสนับสนุนคัดเลือกผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ มีความเข้มแข็งในการทำงาน มีศักยภาพในการรวมกลุ่มและบริหารจัดการประสานงานเพื่อประโยชน์ของชุมชน และดำเนินการจัดกิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทยอย่างจริงจัง โดยการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว จัดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ร่วมกันจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงในทันทีและอย่างต่อเนื่อง

3.2 คณะกรรมการการท่องเที่ยววิถีไทยของแต่ละชุมชนต้องดำเนินการจัดกิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทยอย่างจริงจังโดยร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เช่น สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี สำนักงานท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดราชบุรี สำนักงานพัฒนาชุมชน ชมรมท่องเที่ยวดำเนินสะดวก ชมรมท่องเที่ยวราชบุรี ฯลฯ จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว จัดการประชาสัมพันธ์ จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง เพื่อดำเนินการท่องเที่ยวร่วมกัน ตลอดจนสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันกับเครือข่ายท่องเที่ยวภายในชุมชน เครือข่ายระหว่างแหล่งท่องเที่ยวกับอย่างต่อเนื่อง

3.3 คณะกรรมการการท่องเที่ยววิถีไทยของแต่ละชุมชนร่วมกับสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรีได้สร้างเครือข่ายให้มีความหลากหลายและเพิ่มเครือข่ายให้กว้างขวางมากขึ้น โดยใช้กระบวนการพัฒนาเครือข่าย 7 ขั้นตอน คือ การสำรวจกลุ่มหรือรู้จักกลุ่ม การประชุมกลุ่ม การกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนงาน การทดลองทำกิจกรรมร่วมกันของเครือข่าย การสร้างความชัดเจนของงานที่ทำร่วมกัน การพัฒนาองค์กร และการกำหนดก้าวต่อไปของเครือข่าย หรือแบ่งการทำงานเป็น 3 ระยะ คือ ระยะตั้งเครือข่าย ระยะดำเนินการเครือข่าย ระยะขยายผลเครือข่าย และเพิ่มการมีส่วนร่วมของหน่วยงานท้องถิ่นให้เห็นความสำคัญของการทำเครือข่ายที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการท่องเที่ยววิถีไทย ภายในระยะเวลา 1-3 ปี

3.4 หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยววิถีไทย ควรนำแผนพัฒนาเครือข่ายที่ได้จากการวิจัยนี้ไปใช้ในการวางแผนสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพการจัดการเครือข่ายในประเด็นต่าง ๆ เช่น การจัดทำแผนการตลาดการท่องเที่ยว 4.0

การบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว การเป็นเจ้าบ้านที่ดีในแหล่งท่องเที่ยว ทักษะด้านเทคโนโลยี 4.0 การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เป็นต้น โดยอาจเป็นการจัดการอบรม สัมมนา จัดการศึกษาดูงาน หรือมีระบบพี่เลี้ยงให้คำปรึกษา

3.5 หน่วยงานภาครัฐโดยสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี ภาคเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวท่องเที่ยววิถีไทย มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การจัดการเครือข่ายระดับชุมชน ระดับจังหวัด และจัดกิจกรรมหรือโครงการสัมพันธ์ชุมชนท่องเที่ยว เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่าย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมีการจัดประชุมท่องเที่ยว ร่วมกันปรึกษาหารือร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำข้อสรุปจากกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้มาปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยววิถีไทยของแต่ละชุมชน ติดตามผลการดำเนินงานท่องเที่ยวชุมชน จัดทำแผนงานหรือกิจกรรมการพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยว ภายในระยะเวลา 4 ปี

3.6 สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี สำนักงานท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดราชบุรี สำนักงานพัฒนาชุมชน ชมรมท่องเที่ยวดำเนินสะดวก ชมรมท่องเที่ยวราชบุรี ฯลฯ ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยววิถีไทยต้องทำงานแบบบูรณาการงานท่องเที่ยวร่วมกันในการสนับสนุนส่งเสริมและการจัดการท่องเที่ยวตั้งแต่ระดับชุมชน จังหวัด กลุ่มจังหวัด โดยกำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี (พ.ศ. 2561 - 2564) จัดทำเป็นโครงการ กิจกรรมพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทย ภายในระยะเวลา 4 ปี

4. ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของงานวิจัย

4.1 ได้องค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรีประกอบด้วย

- 4.1.1 อัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยววิถีไทย และศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย
- 4.1.2 กระบวนการพัฒนาเครือข่ายและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย
- 4.1.3 กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย

4.1.4 ได้นำนักศึกษาศาสาวิชาศิลปศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง อย่างน้อย 10 คน มาเป็นผู้ช่วยนักวิจัยมาร่วมเก็บข้อมูลบริบทแหล่งท่องเที่ยวอัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว เครือข่าย และนักศึกษาศาสาวิชาการท่องเที่ยวและโรงแรม มาร่วมเป็นผู้ช่วยนักวิจัยเก็บข้อมูลนักท่องเที่ยวที่มีต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยและมาร่วมจัดกิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการทำแผนพัฒนาเครือข่าย ซึ่งเป็นประโยชน์ในการพัฒนาการเรียนการสอนให้นักศึกษาได้เรียนรู้กระบวนการวิจัยและการทำงานในอนาคต

4.2 ได้นำเอกสารแผนพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทยใช้ในการจัดทำแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี ปี 2561 - 2564 ในวันพฤหัสบดีที่ 6 กันยายน 2561 ณ โรงแรมเวสเทิร์นท์แกรนด์ จังหวัดราชบุรี

4.3 เตรียมเผยแพร่ผลงานวิจัยในรูปแบบของผลงานวิชาการ ได้แก่ บทความวิจัยเรื่อง การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรีในการประชุมวิชาการระดับชาตินานาชาติ “ราชภัฏวิจัย ครั้งที่ 7 ” ในวันที่ 1 มีนาคม 2562 ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

5. การนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

5.1 ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวมีข้อมูลเชิงวิชาการเกี่ยวกับอัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวและข้อมูลศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเตรียมความพร้อมของชุมชนในการจัดการรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยววิถีไทย

5.2 ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวและนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาศักยภาพบุคลากรการท่องเที่ยวในชุมชนตลอดจนกำหนดแนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม

5.3 ชุมชนแหล่งท่องเที่ยวได้กระบวนการพัฒนาเครือข่าย สามารถนำไปพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายภายในชุมชน

5.4 ชุมชนแหล่งท่องเที่ยว แขนงเครือข่าย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการและรูปแบบการจัดการเครือข่ายไปขยายผลสู่ชุมชนท่องเที่ยวแห่งอื่น ๆ เพื่อสร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทย

5.5 หน่วยงานภาครัฐนำผลการศึกษาไปใช้วางแผนสนับสนุน ส่งเสริมพัฒนาศักยภาพเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทยให้มีศักยภาพในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดกลยุทธ์การตลาด การประชาสัมพันธ์ การบริหารจัดการ การสัมมนาเครือข่าย ให้การดำเนินของเครือข่ายมีความต่อเนื่องและเกิดความยั่งยืน

5.6 มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงจัดเผยแพร่องค์ความรู้ โดยจัดทำเป็นบทความวิจัย บทความวิชาการเอกสาร แผ่นพับและงานวิชาการในรูปแบบอื่น ๆ

บทคัดย่อ

รหัสโครงการ : RDG60T0031

ชื่อโครงการ : รูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี

ชื่อนักวิจัย : อาจารย์ชลธิชา พันธุ์สว่าง มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
ผศ.ปรียาพร ทองผุด มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

E- mail Address : miss_a-o-m@hotmail.com, pp_budsaba@hotmail.com

ระยะเวลาโครงการ : 1 มิถุนายน 2560 ถึง วันที่ 31 พฤษภาคม 2561

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวและประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว เสนอรูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง วิเคราะห์และประเมินการบริหารและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน เก็บข้อมูลเชิงปริมาณจากนักท่องเที่ยวใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพจากชุมชนท่องเที่ยววิถีไทย เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ใช้แบบสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอข้อมูลด้วยการพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ชุมชนตลาดน้ำเหล่าตั๊กลักมีวิถีชีวิตริมคลองค้าขายตลาดน้ำ ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญคือ วิถีชีวิตเกษตรสวนมะพร้าว เคียน้ำตาล ตักบาตรทางน้ำ วิหารหลวงพ่อแดง การแสดงกลองยาว ชุมชนบ้านคูบัวคือวิถีชีวิตวัฒนธรรมไทยวน มีทอผ้าจาก แหล่งโบราณสถานหมายเลข 18 วัดโขลงสุวรรณคีรี ชุมชนบ้านสร้อยฟ้า มีการแสดงหนังใหญ่ พิพิธภัณฑสถานใหญ่ ชุมชนบ้านม่วง – บ้านนครชุมน์มีวิถีชีวิตวัฒนธรรม ประเพณี อาหาร การแต่งกายแบบมอญ การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก การพัฒนาเครือข่ายเป็นรูปแบบไม่เป็นทางการ มี 3 ระยะ คือ ระยะตั้งเครือข่าย ระยะพัฒนาเครือข่าย ระยะขยายผลเครือข่าย การจัดการเครือข่ายร่วมจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเครือข่ายประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว กลยุทธ์ที่ 2 การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยว พัฒนาผลิตภัณฑ์ สินค้าและบริการท่องเที่ยว การตลาดและประชาสัมพันธ์ กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมให้การท่องเที่ยวยั่งยืน กลยุทธ์ที่ 4 การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง สมดุลและยั่งยืน การประเมินการบริหารและการจัดการเครือข่าย 5 ด้าน พบว่า ด้านบริหารจัดการท่องเที่ยว มีโครงสร้างในรูปแบบคณะกรรมการท่องเที่ยว มีการร่วมมือกันของชุมชนสมาชิกเครือข่าย และหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ด้านเศรษฐกิจ สังคมและคุณภาพชีวิตที่ดีมีรายได้จาก 1) การซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน 2) รายได้จากการบริการการท่องเที่ยวในชุมชน 3) รายได้จากที่พัก Home Stay ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนมี 3 กิจกรรม 1) กิจกรรมเผยแพร่

ศิลปวัฒนธรรม 2) กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม 3) กิจกรรมเผยแพร่วัฒนธรรม ด้านการจัดการ
ทรัพยากรธรรมชาติ มีการจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เผยแพร่ภูมิปัญญาด้านทรัพยากร อนุรักษ์
พื้นที่ และสร้างความตระหนักรู้ทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน ด้านคุณภาพการบริการการ
ท่องเที่ยว จะคำนึงถึงการบริการ ความปลอดภัยกิจกรรมการท่องเที่ยว และการพักผ่อน

คำสำคัญ : การจัดการ, เครือข่าย, การท่องเที่ยววิถีไทย, วัฒนธรรมชุมชน, ราชบุรี

ABSTRACT

Project Code : RDG60T0031
Project Title : Developmental Model and Thainess Tourism Network
Management on the base of Mae Klong River basin's
Community Culture in Ratchaburi Province
Investigator : Chonchicha Punsawang.
Preeyaporn Thongphud
E- mail Address : miss_a-o-m@hotmail.com,pp_budsaba@hotmail.com
Project Period : June 1 , 2017- May 31 , 2018

ABSTRACT

The purposes of this research were 1) to study the identities of tourism places and evaluate potential of these tourism places 2)to propose the developmental model and managing of the Thainess tourism network based on MaeKlong river basin community cultures in Ratchaburi Province. 3). To analyze and evaluate the Thainess tourism network management based on MaeKlong basin community culture in Ratchaburi Province used mixed research strategies both quantitative and qualitative research. Quantitative data were collected from the tourists. Analyzing data by percentage, mean and standard deviation Qualitative data were collected from the samples in Thainess tourism communities, government officers and private tourism organizational staff through interview form, seminar, participation action meeting. Content analysis was used to analyze data and presented data by description. The results of the research were as follow :

1. The identities of floating market community "LaoTugLug" were the way of life along the canal, selling and buying things in the floating market, the identities of Wat Projaroen Community were coconut agricultural way of life, producing coconut sugar, giving food to the monks on boats, Abot Dang temple, long drum show, the identities of Baan Kobua community were Thai-Yuan way of life and cultures, making cloth called "Jog" historic place number 18 "Wat Klongsuwunkeeree". The identities of Ban Sroyfa community were Big Shadow show called "Nung Yai" Big shadow museum. The identities of Baan Muang – Baan Nakonchum community were the way of life, cultures about food ,and Mon dressing. The potential evaluation of the tourism places were in high level

2. There are 3 steps in developing tourism network those were setting tourism network, The developing network and expanding network developing plans consisted of 4 strategies The first were developing tourism places, infrastructures and facilities for touring. The second were adding values to the tourism, developing products , goods and tourism services marketing and public relationship promotion. The third were developing personal potential in managing sustainable participation tourism. The fourth were promoting process of people and local government organization participations in managing tourism resources continuously, balance and sustainably.

3. Analyzing and evaluating administrative and management network there were the structures of tourism committees, community participation network members and government and private organizations. About community economic and social the people earned from selling community products, tourism service in the community and home stays. There were 3 activities in reserving and promoting cultural heritage those were arts and cultures dissemination activities, cultural promoting activities and cultural dissemination activities. In the dimension of natural resources and tourism places management there were dissemination wisdom in reserving tourism natural area and promoted the awareness of reserving tourism resources of the communities. About safety management were the concentration on tourism activities and staying overnight

Keyword : management, network, Thai tourism , community cultures, Ratchaburi

กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยจากเครือข่ายองค์การบริหารงานวิจัยแห่งชาติ (คอบช.) ประจำปีงบประมาณ 2560 โดยสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) และได้รับการพิจารณาให้คำปรึกษาแนะนำจากกรรมการผู้พิจารณาชุดโครงการ ผู้ทรงคุณวุฒิจากโครงการวิจัยอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริหาร สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ที่ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยงในการดำเนินงานวิจัยตลอดโครงการ และได้รับความช่วยเหลือในการทำงานจากคณะทำงานสำนักประสานงานโครงการวิจัยอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและบริการทุกท่านที่ประสานงาน กำกับติดตามในการทำงานวิจัยอย่างใกล้ชิดสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

ขอขอบคุณชุมชนท่องเที่ยว ผู้จัดการแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ผู้ให้ข้อมูลสัมภาษณ์หลักในการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม ผู้ร่วมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในพื้นที่ ตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ ชุมชนบ้านคูบัว ชุมชนบ้านสร้อยฟ้า (วัดขนอนหนังใหญ่) ชุมชนมอญบ้านม่วง บ้านนครชุมน์ ขอขอบคุณผู้อำนวยการสำนักงานท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดกาญจนบุรี ผู้อำนวยการสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี คุณผ่องศรี ชัยชนะ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี คุณอรรถพงษ์ หงษ์เหิร ดร.สุทธิรักษ์ หงส์สมบัติ พัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี คุณธิดา กวงเม็ยะ บริษัทประชารัฐสามัคคีจังหวัดราชบุรี ผู้นำชุมชนอีกหลายท่านที่ไม่ได้เอ่ยนามที่ให้ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการวิจัยในครั้งนี้เป็นอย่างดี ขอขอบใจนักศึกษาสาขาวิชาการท่องเที่ยวและโรงแรม คณะวิทยาการจัดการ และนักศึกษาสาขาวิชาศิลปศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงที่เป็นผู้ช่วยวิจัย และร่วมเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

งานวิจัยฉบับนี้คงจะเป็นแรงขับเคลื่อนให้เกิดการรวมตัวของเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชน ในการร่วมมือจัดการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

คณะผู้วิจัย

23 ตุลาคม 2562

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปผู้บริหาร.....	(ก)
บทคัดย่อภาษาไทย.....	(ข)
ABSTRACT.....	(ญ)
กิตติกรรมประกาศ.....	(ฎ)
สารบัญ.....	(ฐ)
สารบัญตาราง.....	(ฅ)
สารบัญภาพ	(ด)
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	3
1.3 ขอบเขตการวิจัย.....	3
1.4 นิยามศัพท์.....	4
1.5 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	5
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
2.1 เครือข่าย.....	8
2.2 การบริหารจัดการท่องเที่ยว.....	15
2.3 การท่องเที่ยวโดยชุมชน	19
2.4 การท่องเที่ยววิถีไทย.....	27
2.5 ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดราชบุรี	39
2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	53
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	63
3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	63
3.2 พื้นที่ของการศึกษา.....	64
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	64
3.4 วิธีดำเนินการวิจัย	66
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้.....	68
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	69
4.1 อัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวและประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและ ประเมินศักยภาพของผู้บริหาร ผู้ประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี.....	69

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.2 การพัฒนาและการจัดการเครือข่ายของการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรีที่เหมาะสม	115
4.3 วิเคราะห์และประเมินการบริหารและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี	130
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	137
5.1 สรุปผล.....	137
5.2 อภิปรายผล.....	140
5.3 ข้อเสนอแนะ	143
บรรณานุกรม	145
ภาคผนวก ก รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมืองานวิจัย ผู้เข้าร่วมกิจกรรม.....	149
ภาคผนวก ข ภาพกิจกรรมการวิจัย.....	157
ภาคผนวก ค หนังสือขอเชิญร่วมกิจกรรมหนังสือราชการ.....	165
ประวัติผู้วิจัย	168

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ชุมชนและอัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว.....	ข
1.1	กรอบแนวคิดรูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี.....	6
4.1	ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก.....	72
4.2	ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านคูบัว.....	78
4.3	ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ.....	82
4.4	ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านสร้อยฟ้า.....	88
4.5	ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวชุมชนมอญบ้านม่วง บ้านนครชุมน์.....	93
4.6	ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว จำแนกตามเพศ.....	96
4.7	ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว จำแนกตามอายุ.....	96
4.8	ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว จำแนกตามสถานภาพ.....	97
4.9	ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว จำแนกตามการศึกษา.....	97
4.10	ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว จำแนกตามอาชีพ.....	98
4.11	ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว จำแนกตามรายได้ต่อเดือน.....	98
4.12	ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว จำแนกตามภูมิลำเนา.....	99
4.13	ข้อมูลกิจกรรมของนักท่องเที่ยว จำแนกตามเพศ.....	99
4.14	ข้อมูลกิจกรรมของนักท่องเที่ยว จำแนกตามอายุ.....	100
4.15	ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในภาพรวม.....	101
4.16	ผลการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามแหล่งท่องเที่ยว ด้านกายภาพ.....	102
4.17	ผลการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามแหล่งท่องเที่ยว ด้านคุณค่าศิลปะและวัฒนธรรม.....	104
4.18	ผลการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริหารและการจัดการ.....	106
4.19	ผลการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว.....	109
4.20	ผลการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามแหล่งท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	111
4.21	ผลการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามแหล่งท่องเที่ยว ด้านเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยว.....	113
4.22	รายชื่อผู้ประกอบการเครือข่ายในแต่ละพื้นที่.....	119

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.23	โครงการ/กิจกรรม กลยุทธ์ที่ 1	127
4.24	โครงการ/กิจกรรม กลยุทธ์ที่ 2	128
4.25	โครงการ/กิจกรรม กลยุทธ์ที่ 3.....	129
4.26	โครงการ/กิจกรรม กลยุทธ์ที่ 4	130
5.1	อัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว.....	137

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดรูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มแม่น้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี	6
2.1 แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี	39
2.2 แผนที่อำเภอดำเนินสะดวก.....	42
2.3 แผนที่อำเภอบ้านโป่ง.....	44
2.4 แผนที่อำเภอโพธาราม.....	46
2.5 แผนที่อำเภอเมืองจังหวัดราชบุรี.....	50
4.1 แผนที่การเดินทางตลาดน้ำเหล่าตึกถ้ำ.....	70
4.2 ป้ายและบริเวณตลาดน้ำเหล่าตึกถ้ำ.....	71
4.3 คลองดำเนินสะดวกบริเวณตลาดน้ำเหล่าตึกถ้ำ.....	71
4.4 ร้านค้าตลาดน้ำเหล่าตึกถ้ำ.....	71
4.5 พิพิธภัณฑ์เรือ.....	72
4.6 ศาลเจ้าแม่ทับทิม.....	72
4.7 ศาลเจ้าตี่ลิ่วอี้.....	72
4.8 แผนที่การเดินทางกาดวิถีชุมชนคูบัว.....	76
4.9 บริเวณทางเข้ากาดวิถีชุมชนคูบัว.....	77
4.10 โบราณสถานหมายเลข 18.....	77
4.11 วิถีชีวิตการคลอดลูกและการทอผ้าจากไทยยวนในจีปาะกะภัณฑ์สถานบ้านคูบัว.....	77
4.12 ศูนย์ทอผ้าจากวัดแคทรายและสมาชิกทอผ้าจาก.....	77
4.13 แผนที่การเดินทางชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ.....	80
4.14 ไหว้พระและชมจิตรกรรมอุโบสถบ้านวัดปรกเจริญ.....	81
4.15 ไหว้พระวิหารหลวงพ่อแดง.....	81
4.16 ให้อาหารปลาหน้าวัดปรกเจริญ.....	81
4.17 กิจกรรมทำข้าวทอดกระทงทอง.....	81
4.18 กิจกรรมเกี่ยวน้ำตาลมะพร้าว.....	82
4.19 หมู่บ้านวัดปรกเจริญมีตลาดโอท็อปจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน.....	82
4.20 แผนที่การเดินทางวัดขนอนหนังใหญ่.....	86
4.21 ทางเข้าวัดขนอน.....	87
4.22 โรงมหรสพหนังใหญ่วัดขนอน.....	87
4.23 ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชย์หนังใหญ่จัดแสดงเรื่องราวรัชกาลที่ 9 กับจังหวัดราชบุรี.....	87
4.24 พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่.....	87
4.25 จัดแสดงหนังใหญ่เรื่องรามเกียรติ์.....	87

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
4.26	การแสดงหนังใหญ่เรื่องรามเกียรติ์โดยนักเรียนโรงเรียนวัดขนอน.....	88
4.27	เดินเที่ยวชมเลือกซื้อสินค้าตลาดด้านขนอน.....	88
4.28	แผนที่การเดินทางชุมชนมอญบ้านม่วง บ้านนครชุมน์.....	91
4.29	พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง.....	92
4.30	พิพิธภัณฑ์บ้านม่วงจัดแสดงข้อมูลวิถีชีวิตวัฒนธรรมมอญลุ่มน้ำแม่กลอง.....	92
4.31	วิหารวัดม่วง.....	92
4.32	ป้ายหน้าวัดใหญ่นครชุมน์.....	92
4.33	โบสถ์วัดใหญ่นครชุมน์.....	92
4.34	วิหารปากี.....	92
4.35	จิตรกรรมไทยร่วมสมัยในโบสถ์วัดใหญ่นครชุมน์.....	93
4.36	สมาชิกชุมชนท่องเที่ยววิถีไทยร่วมกันระดมสมองวิพากษ์แผนการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย.....	125

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ทุนทางวัฒนธรรมของประเทศไทยนั้นมาจากรากฐานของอัตลักษณ์วัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่นและชุมชนที่สะท้อนออกมาในรูปแบบของมรดกวัฒนธรรม วิถีชีวิต ประเพณี ความเชื่อ ภาษา วรรณกรรม ภูมิปัญญา ศิลปะ หัตถกรรม สถาปัตยกรรม ประวัติศาสตร์ โบราณคดี (สายันต์ไพรัชจิตร, 2550) ทุนทางวัฒนธรรมที่กล่าวมาเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการพัฒนาประเทศและชุมชนท้องถิ่นในมิติต่าง ๆ เช่น การพัฒนาทุนทางสังคมและชุมชนท้องถิ่น การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและวัฒนธรรมชุมชน การส่งเสริมระบบเศรษฐกิจแบบฐานรากได้เป็นอย่างดี (ประเวศ วะสี, 2558) เครื่องมือสำคัญอีกประการหนึ่งของการนำทุนทางวัฒนธรรมของชาติมาพัฒนาสร้างสรรค์สร้างมูลค่าและใช้ประโยชน์ คือ การท่องเที่ยว (กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา, 2558)

จากรายงานของกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา (2558) สถานการณ์และแนวโน้มของการท่องเที่ยวประเทศไทยขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการทั้งปัจจัยภายในประเทศและปัจจัยภายนอกประเทศ เช่น แนวโน้มและทิศทางการท่องเที่ยวในตลาดโลก ภาวะการแข่งขันความเสี่ยงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว และวิกฤตการณ์จากภัยธรรมชาติ โรคระบาด ความไม่มั่นคงด้านเศรษฐกิจและการเมืองของหลายประเทศทั่วโลก และการพัฒนาที่ผ่านมาการท่องเที่ยวยังคงมีปัญหาและอุปสรรคอีกหลายประการล้วนแต่เป็นปัจจัยอันส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในประเทศไทย แต่ในขณะเดียวกันด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีการสื่อสาร การเข้าถึงข้อมูลด้านการท่องเที่ยวความสะดวกสบายในการเดินทาง และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนไปตามกระแสของโลกาภิวัตน์ทำให้แนวโน้มของจำนวนนักท่องเที่ยวทั่วโลกยังคงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (กระทรวงท่องเที่ยวและกีฬา, 2558)

ลุ่มน้ำแม่กลองเป็นแม่น้ำสำคัญในจังหวัดในราชบุรีไหลผ่านอำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอเมืองราชบุรี อำเภอวัดเพลง และอำเภอดำเนินสะดวก มีความยาวตลอดที่ไหลผ่านจังหวัดราชบุรีกว่า 45 กิโลเมตร ตลอดสองฝั่งลุ่มน้ำแม่กลองอุดมไปด้วยมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญ เช่น ภูมิปัญญา ภาษา ประเพณี ความเชื่อ วรรณกรรม นาฏศิลป์ ดนตรี ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม โบราณสถาน แหล่งโบราณคดี และพิพิธภัณฑสถานท้องถิ่น (กรมศิลปากร, 2544) สะท้อนให้สังคมโลกเห็นคุณค่าของวิถีชีวิตวัฒนธรรมของผู้คนในจังหวัดราชบุรีล้วนผูกพันเชื่อมโยงอย่างแนบแน่นด้วยวิถีการดำเนินชีวิตอย่างพึ่งพิงอิงอาศัยกับวิถีแห่งลุ่มน้ำ (สุภาภรณ์ จินตามณีโรจน์, 2554) ทำให้จังหวัดราชบุรีมีเอกลักษณ์ทางด้านวัฒนธรรมของสายน้ำที่มีชีวิตอันมีประวัติศาสตร์ยาวนานแห่งหนึ่งของประเทศไทย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจึงกำหนดให้จังหวัดราชบุรีเป็น “12 เมืองต้องห้ามพลาด” (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2558) ทำให้ลุ่มน้ำแม่กลองมีชื่อเสียงไปทั่วโลกในด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจัดเป็นจุดหมายปลายทางสำคัญในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติมาอย่างต่อเนื่อง

จากกระแสการท่องเที่ยวโลกที่มีแนวโน้มของจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นทุกปี บริบทและยุทธศาสตร์หลักของจังหวัดราชบุรี จึงมีจุดเน้นในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อใช้เป็นฐานที่เข้มแข็งของการพัฒนาจังหวัดในหลากหลายมิติ ได้แก่ มิติทางสังคมวัฒนธรรมและชุมชน มิติทางเศรษฐกิจ มิติทางสิ่งแวดล้อม มิติทางอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว เป็นต้น

จังหวัดราชบุรีมีศักยภาพสูงด้านทรัพยากรทางการท่องเที่ยวที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ เข้ามาท่องเที่ยวชมชนลุ่มน้ำแม่กลองเพื่อให้จังหวัดราชบุรีอยู่ในความทรงจำและความประทับใจของ นักท่องเที่ยวจากวิถีไทยในชุมชน ที่มีการพัฒนาจัดการท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปเยี่ยมชมความเป็นอยู่และซื้อสินค้าต่าง ๆ ถือเป็นการกระจายรายได้และที่สำคัญเป็นการสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นไทย และปลูกฝังให้เยาวชนได้เรียนรู้ถึงคุณค่าในสิ่งที่ใกล้ตัวเอง (กระทรวง ท่องเที่ยวและกีฬา, 2558)

การท่องเที่ยววิถีไทยในชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี จึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนา ท้องถิ่นเป็นอย่างมากที่ช่วยให้แต่ละชุมชนเกิดการรวมกลุ่มเพื่อจัดการท่องเที่ยว ซึ่งการจัดการ ท่องเที่ยวที่ดีนั้นจำเป็นต้องมีการเชื่อมโยงประสานงานเครือข่ายเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทั้งในด้าน การศึกษาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน เชื่อมโยงกิจกรรมและร่วมกันแลกเปลี่ยน ทรัพยากร ร่วมประชาสัมพันธ์ข่าวสาร และส่งต่อข้อมูลให้กัน การท่องเที่ยววิถีไทยของชุมชนลุ่มน้ำแม่ กลองมีความโดดเด่นในเชิงพื้นที่ที่มีต้นทุนทางวัฒนธรรมและมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลาย จากการลงภาคสนามสัมภาษณ์ชุมชนท่องเที่ยววิถีไทยพบว่า ปัญหาของการท่องเที่ยวในชุมชนจังหวัด ราชบุรีนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ยังไม่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวชุมชน มีการกระจุกตัวอยู่ตามแหล่งท่องเที่ยว ที่มีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับทำให้แหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นเป็นคู่แข่งกันเองในเชิงการบริหารจัดการ การท่องเที่ยวโดยปริยายทั้งที่แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งมีอัตลักษณ์เฉพาะประกอบกับชุมชนท่องเที่ยว วิถีไทยการจัดการท่องเที่ยวที่ผ่านมา ประสบปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ สมาชิกการจัดการท่องเที่ยวชุมชน ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ขาดการประสานงานเป็นเครือข่ายที่ สอดคล้องกัน แต่ละชุมชนต่างคนต่างทำ การดำเนินงานของหน่วยงานที่สนับสนุนก็ส่งเสริมตาม โครงการของแต่ละหน่วยงานขาดการบูรณาการ ขาดการวางแผนและกำหนดเป้าหมายการพัฒนา ร่วมกัน ทำให้การท่องเที่ยววิถีไทยในชุมชนขาดการเชื่อมโยงกัน อีกทั้งแต่ละชุมชนต้องการสร้างความ เข้มแข็ง สร้างความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มท่องเที่ยวตนเองก่อนและจึงเชื่อมโยงไปยัง กลุ่มอื่น ๆ ในขณะเดียวกันก็มีความต้องการการเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวของชุมชนกับแหล่ง ท่องเที่ยวอื่น ๆ เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยววิถีไทยในชุมชนได้รับการบอกต่อหรือส่งต่อนักท่องเที่ยวจาก แหล่งท่องเที่ยวให้มาท่องเที่ยวในชุมชนของตนเองเพิ่มขึ้น

จากการวิเคราะห์สถานการณ์และด้วยความสำคัญของการจัดการเครือข่ายที่จะส่งผลต่อการ ท่องเที่ยววิถีไทยให้ดียิ่งขึ้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องเร่งดำเนินการโครงการวิจัย เรื่อง รูปแบบ การพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี จะมีส่วนในการพัฒนาเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในรูปแบบของการจัดการ ร่วมกัน (Co-Management) โดยมีร่วมกันค้นหาอัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ที่จัดการท่องเที่ยววิถีไทยในชุมชน แล้วร่วมกันพัฒนาและจัดการเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมกำหนด

เป้าหมายของการสร้างความสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมคิดร่วมทำและร่วมจัดการเครือข่ายโดยจุดเด่นของการทำงานในลักษณะเครือข่ายจะมีลักษณะสำคัญและส่งผลกระทบในเชิงบวกต่อการพัฒนาและการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น ประกอบด้วย 1) ความยืดหยุ่นในการทำงาน (Flexibility) ซึ่งสามารถเพิ่มปริมาณ ลดปริมาณ หรือเปลี่ยนทรัพยากรต่าง ๆ ที่ใช้ในการทำงาน ได้ภายในระยะเวลาอันสั้น 2) การมีส่วนร่วมของเครือข่ายที่มีความหลากหลายในแนวคิดเอื้อให้เกิดการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ ได้ง่ายขึ้น (Innovation) 3) การแบ่งงานกันทำ สนับสนุนให้เกิดการทำงานอย่างเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน (Specialization) และ 4) ความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการตัดสินใจซึ่งเกิดขึ้นในระดับท้องถิ่น (Speed) ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการส่งเสริมความเข้มแข็งในกับชุมชนและการเป็นประชาคมความร่วมมือของแหล่งท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน รวมทั้งสามารถเกิดเป็นเครือข่ายร่วมมือและกัลยาณมิตรในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น หัวใจสำคัญคือการมีส่วนร่วมทำให้การท่องเที่ยวของจังหวัดราชบุรีนั้นเกิดการกระจายตัวและเกิดความหลากหลาย ระบบเศรษฐกิจชุมชนเจริญเติบโตขึ้น ชุมชนชาวบ้านสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน และสามารถติดต่อสัมพันธ์ประสานกันร่วมมือกันด้วยความเข้าใจอันดีซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวและประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและประเมินศักยภาพของผู้บริหารจัดการ ผู้ประกอบการการท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี

1.2.2. เพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรีที่เหมาะสม

1.2.3. เพื่อวิเคราะห์และประเมินการบริหารและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี

1.3 ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการวิจัยมีดังนี้

1.3.1. ขอบเขตเนื้อหา

1.3.1.1 อัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย

1.3.1.2 การพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย

1.3.1.3 วิเคราะห์และประเมินการบริหารจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย

1.3.2 ขอบเขตพื้นที่

ขอบเขตด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยววิถีไทยที่มีชุมชนเป็นผู้จัดการท่องเที่ยว จำนวน 5 ชุมชน ได้แก่

1.3.2.1 ชุมชนตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก ตำบลดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

1.3.2.2 ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ ตำบลคลองตาหลวง อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

- 1.3.2.3 ชุมชนบ้านคูบัว ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
- 1.3.2.4 ชุมชนบ้านม่วง บ้านนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
- 1.3.2.5 ชุมชนบ้านสร้อยฟ้า ตำบลสร้อยฟ้า อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

1.3.3. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1.3.3.1 กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี
- 1.3.3.2 กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยววิถีไทยที่เป็นหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ได้แก่ หัวหน้าหรือตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี บริษัทประชารัฐสามัคคี ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี
- 1.3.3.3 กลุ่มชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองและผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 5 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ ชุมชนบ้านคูบัว ชุมชนบ้านม่วง บ้านนครชุมน์ ชุมชนบ้านสร้อยฟ้า

1.4 นิยามศัพท์

เครือข่าย หมายถึง กลุ่มบุคคลที่เกิดจากการรวมตัวของผู้แทนชุมชน ผู้นำชุมชน ผู้แทนจากหน่วยงานและองค์กรทั้งภายในและภายนอกชุมชน ทั้งที่เป็นส่วนราชการและส่วนเอกชน เพื่อร่วมกันดำเนินงานจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวให้แก่ชุมชนตามโปรแกรมประสบการณ์ท้องถิ่นและเส้นทางท่องเที่ยววิถีไทยจังหวัดราชบุรี

การพัฒนาเครือข่าย หมายถึง การประสานความร่วมมือของกลุ่มหรือชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยววิถีไทย มีความสนใจ วัตถุประสงค์และเป้าหมายเพื่อจัดการท่องเที่ยวและมีกิจกรรมระหว่างสมาชิกและกลุ่มโดยมีแกนนำหรือแม่ข่ายเป็นผู้ประสานงาน

การจัดการเครือข่าย หมายถึง กระบวนการทำงานหรือกิจกรรมที่กลุ่มตัวแทนชุมชนท่องเที่ยวร่วมกันทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามแนวทางที่กำหนดไว้

วิถีไทย หมายถึง แนวทางการดำรงชีวิตวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีและภูมิปัญญาไทยที่คนไทยได้ประพฤติปฏิบัติสืบทอดกันมาสู่รุ่นต่อรุ่นและถูกปรับปรุงให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตปัจจุบัน เป็นแนวทางในเรื่องที่ดำรงที่สังคมยอมรับเป็นบรรทัดฐาน วิถีไทยมีลักษณะแบบดั้งเดิม (Traditional) และแบบร่วมสมัย (Contemporary) แบ่งออกได้ 8 ประเภท ได้แก่ 1) ขนบธรรมเนียม ประเพณี 2) การแสดงและการละเล่นพื้นบ้าน 3) ศิลปกรรมและศิลปหัตถกรรม 3) อาหารไทย 4) นิทาน ภาษา วรรณกรรม 5) งานอาชีพ เครื่องมือเกษตรกรรม 6) กีฬาภูมิปัญญาไทย 7) วิถีชีวิต และ 8) ภูมิปัญญาไทย

การท่องเที่ยววิถีไทย หมายถึง การเดินทางของนักท่องเที่ยวที่เข้าไปเที่ยวชมและร่วมประสบการณ์ของชุมชนหรือกิจกรรมที่ชุมชนเสนอให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรือสัมผัสความเป็นวิถีไทยหรือวิถีท้องถิ่น (Local Experience) โดยผ่านประสบการณ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับชุมชน เช่น ดอกหน้าใหญ่ เคียน้ำตาลมะพร้าว ทำอาหารพื้นบ้าน ทอผ้าจก เป็นต้น เพื่อการดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมไทยควบคู่กับกระตุ้นให้เกิดบรรยากาศการท่องเที่ยวที่สนุกสนานและประสบการณ์ใหม่ ๆ

วัฒนธรรม หมายถึง แบบแผนการดำรงชีวิตร่วมกันของคนในสังคมที่สืบทอดต่อกันมา มีทั้งวัฒนธรรมดั้งเดิมและวัฒนธรรมที่ปรับปรุงพัฒนาให้ร่วมสมัย แบ่งออกได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ทรัพยากรทางโบราณคดี 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) ศิลปวัฒนธรรมหรือทรัพยากรวัฒนธรรมที่แสดง เช่น ศิลปกรรม ดนตรี การละเล่น การแสดง ปรัชญาคติ นิทาน ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ พิธีกรรมตามความเชื่อ ฯลฯ

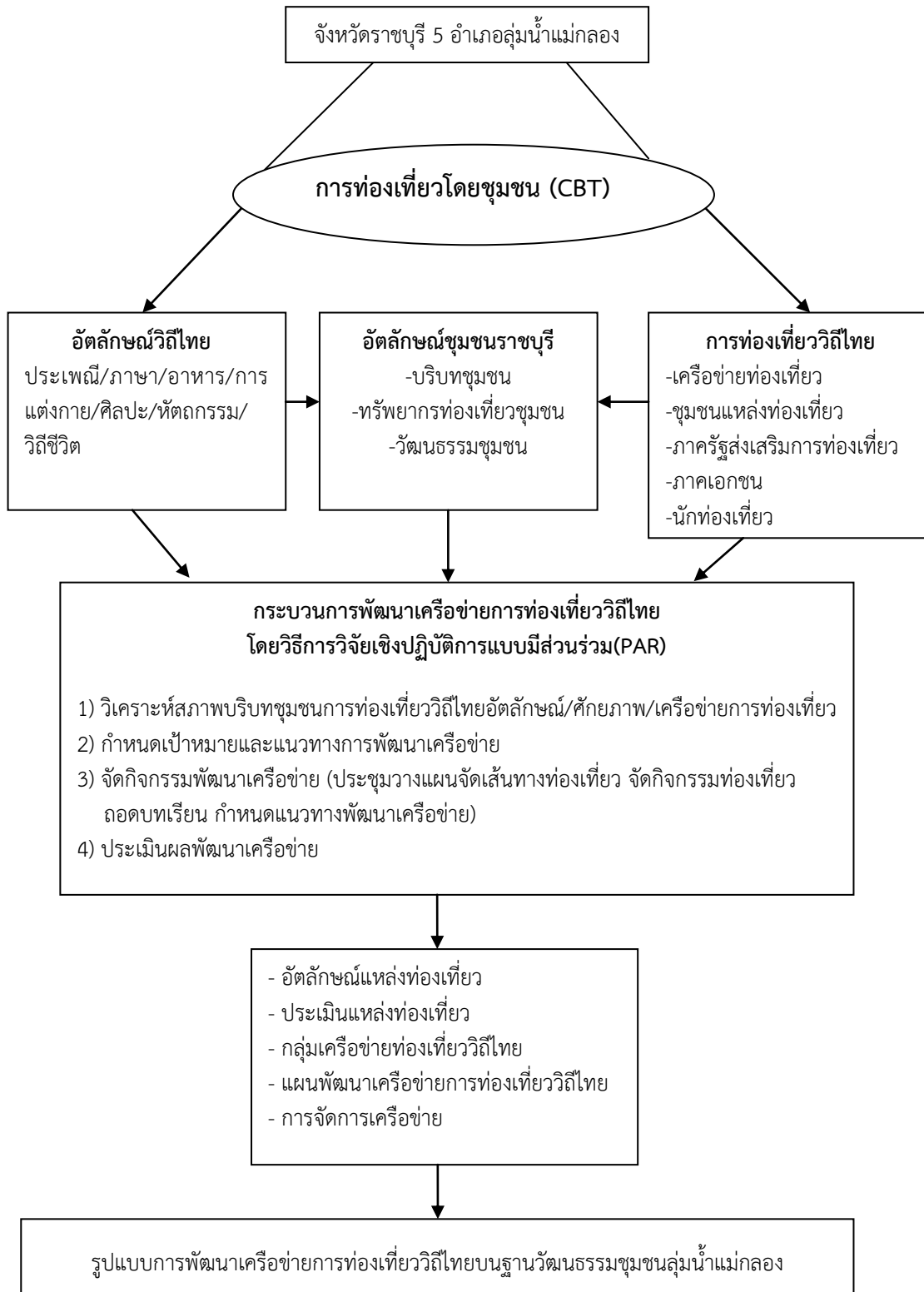
ชุมชน หมายถึง ชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยววิถีไทย 5 ชุมชน ได้แก่ 1) ชุมชนตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก ตำบลดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี 2) ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ ตำบลคลองตาหลวง อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี 3) ชุมชนบ้านคูบัว ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี 4) ชุมชนบ้านม่วง บ้านนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี 5) ชุมชนบ้านสร้อยฟ้า ตำบลสร้อยฟ้า อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การให้ชุมชนและคณะบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยววิถีไทย ได้มีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของกิจกรรมการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย ตั้งแต่การคิดริเริ่ม ร่วมวางแผน ตัดสินใจและปฏิบัติตามแผน ร่วมตรวจสอบ การใช้รูปแบบประสบการณ์ ร่วมติดตามประเมินผลและรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

ลุ่มน้ำแม่กลอง หมายถึง แม่น้ำแม่กลองที่ไหลผ่านพื้นที่ 5 อำเภอ ได้แก่ อำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอเมือง อำเภอดำเนินสะดวก อำเภอวัดเพลง จังหวัดราชบุรี

1.5 กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้คณะผู้วิจัยทำการศึกษาหลักการ แนวคิดเครือข่าย การสร้างเครือข่าย การบริหารจัดการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวโดยชุมชน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ค้นหาอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย อัตลักษณ์ชุมชน การท่องเที่ยววิถีไทย แล้วนำมาปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี ให้ได้รูปแบบการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง แสดงความสัมพันธ์ของแนวคิดทฤษฎีเป็นกรอบแนวคิดงานวิจัย แสดงภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดรูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนกลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวมีข้อมูลเชิงวิชาการเกี่ยวกับอัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวและข้อมูลศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเตรียมความพร้อมของชุมชนในการจัดการรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยววิถีไทย

1.6.2 ชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาเครือข่าย การท่องเที่ยว และนำไปใช้ในการวางแผนพัฒนาศักยภาพบุคลากรการท่องเที่ยวในชุมชน และกำหนดแนวทางการบริหารจัดการท่องเที่ยวได้อย่างเหมาะสม

1.6.3 ชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวได้กระบวนการพัฒนาเครือข่ายสามารถนำไปพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายภายในชุมชน

1.6.4 ชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยว แกนนำเครือข่าย ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กระบวนการ และรูปแบบการจัดการเครือข่ายไปขยายผลสู่ชุมชนท่องเที่ยวแหล่งอื่น ๆ เพื่อสร้างเครือข่ายและเชื่อมโยงเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทย

1.6.5 หน่วยงานภาครัฐนำผลการศึกษาไปใช้วางแผนสนับสนุนส่งเสริมพัฒนาศักยภาพเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทยให้มีศักยภาพในด้านต่าง ๆ เช่น การจัดกลยุทธ์การตลาดการประชาสัมพันธ์ การบริหารจัดการการสัมมนาเครือข่ายให้การดำเนินของเครือข่ายมีความต่อเนื่องและเกิดความยั่งยืน

1.6.6 มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จัดเผยแพร่องค์ความรู้โดยจัดทำเป็นบทความวิจัย บทความวิชาการเอกสาร แผ่นพับและงานวิชาการในรูปแบบอื่น ๆ

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องรูปแบบและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชน
ลุ่มแม่น้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวและประเมิน
ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว รูปแบบการพัฒนาและจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย วิเคราะห์
และประเมินคณะกรรมการบริหารและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย โดย คณะผู้วิจัยได้ศึกษา
ค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีจากเอกสาร ตำรา และจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 เครือข่าย

- 2.1.1 ความหมายของเครือข่าย
- 2.1.2 การสร้างเครือข่าย
- 2.1.3 ประเภทเครือข่าย
- 2.1.4 รูปแบบเครือข่าย
- 2.1.5 การจัดการเครือข่าย

2.2 การบริหารจัดการท่องเที่ยว

- 2.2.1 วัตถุประสงค์สำคัญของธุรกิจท่องเที่ยว
- 2.2.2 การบริหารจัดการในส่วนภาครัฐ
- 2.2.3 การบริหารจัดการในการนำแผนปฏิบัติให้ได้ตามนโยบายในทุกภาคส่วน
- 2.2.4 แนวคิดศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

2.3 การท่องเที่ยวโดยชุมชน

- 2.3.1 กระบวนการเรียนรู้ CBT
- 2.3.2 หลักการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 2.3.3 กระบวนการทำงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยการจัดการ

ท่องเที่ยว

- 2.3.4 วัตถุประสงค์ของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- 2.3.5 การประเมินความเป็นไปได้ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน

2.4 การท่องเที่ยววิถีไทย

- 2.4.1 วิถีไทย

2.5 ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดราชบุรี

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 เครือข่าย

เครือข่าย คือ การเชื่อมโยงร้อยรัดเอาความพยายามและการดำเนินงานของฝ่ายต่างๆ เข้าด้วยกัน
อย่างเป็นระบบและอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อปฏิบัติการกิจอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันโดยที่แต่ละฝ่ายยังคงปฏิบัติ
ภารกิจหลักของตนต่อไปอย่างไม่สูญเสียเอกลักษณ์ และปรัชญาของตนเอง การเชื่อมโยงนี้อาจเป็นรูปของการ

รวมตัวกันแบบหลวมๆ เฉพาะกิจตามความจำเป็น หรืออาจอยู่ในรูปของการจัดองค์กรที่เป็นโครงสร้างของความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจน "เครือข่าย" ในปัจจุบันมีความหมายประการหนึ่ง คือ ขบวนการทางสังคม อันเกิดจากการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่ม องค์กร สถาบัน โดยมีเป้าหมาย วัตถุประสงค์ และความต้องการบางอย่างร่วมกัน ร่วมกันดำเนินกิจกรรมบางอย่าง โดยที่สมาชิกของเครือข่ายยังคงความเป็นเอกเทศไม่ขึ้นต่อกัน อีกประการหนึ่ง หมายถึง วัฒนธรรมองค์กร เป็นกระบวนการที่ใหม่ที่ทำให้มีการจัดความสัมพันธ์ภายในองค์กรหนึ่ง ระหว่างคนในองค์กร และระหว่างองค์กรนั้นกับองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยการเปลี่ยนจากการจัดการแบบลำดับชั้น (hierarchical) มาเป็นการสร้างเครือข่าย (networking)

กิจกรรมสำคัญที่สุดที่เครือข่ายทุกเครือข่ายทำร่วมกัน คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารประสบการณ์ แล้วพัฒนาไปสู่การวางแผนร่วมกัน ดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน ทำให้ด้านหนึ่งหลีกเลี่ยงความซ้ำซ้อน อีกด้านหนึ่งทำให้กิจกรรมนั้นมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะเป็นการประสานพลัง (synergy) เป็นการใช้ทรัพยากร ใช้พลังงาน อย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการณรงค์เรื่องต่าง ๆ ถ้าทำเป็นเครือข่ายจะได้ผลมากกว่า และเงื่อนไขสำคัญของเครือข่าย คือ ต้องมีการติดต่อสัมพันธ์สื่อสารกันอย่างสม่ำเสมอระหว่างสมาชิก อาจมีผู้ประสาน ซึ่งเป็นบุคคลหรือกลุ่มประสาน ซึ่งดำเนินกิจกรรมการประสาน แต่ไม่ใช่เป็นผู้ดำเนินการแทนสมาชิกเครือข่ายในทุกเรื่อง ทั้งนี้เครือข่ายอาจเป็นเครือข่ายแบบผสมผสานระหว่างสมาชิกที่แตกต่างกันในสถานภาพ เช่น เป็นผู้นำชุมชน ข้าราชการ นักธุรกิจ นักวิชาการ แต่เมื่อทุกคนมีเป้าหมายร่วมกันก็สามารถเป็นเครือข่ายได้ อีกแบบหนึ่ง คือ เครือข่ายขององค์กรหรือคนที่มีสถานภาพเดียวกัน อาชีพเดียวกัน ระดับเดียวกัน เช่น เกษตรกร นักวิจัย องค์กรพัฒนาเอกชนสถาบันวิจัย เป็นต้น

Paul Starkey (1997) ให้ความหมายของ "เครือข่าย" ว่า คือ กลุ่มของคนหรือองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน ในลักษณะที่บุคคลหรือองค์กรสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระในการดำเนินกิจกรรมของตน การสร้างเครือข่ายเป็นการทำให้บุคคลและองค์กรที่กระจัดกระจายได้ติดต่อและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ อีกทั้งให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็นอิสระ มากกว่าสร้างการคบค้าสมาคมแบบพึ่งพิง

"เครือข่าย" ในความหมายของชุมชนคือ คือ กลุ่ม/องค์กรหลาย ๆ กลุ่มมารวมตัวกัน ประสานเชื่อมโยง สร้างความสัมพันธ์ ถักทอ สร้างสรรค์กิจกรรมบนพื้นฐานของความเอื้ออาทร เกิดพลังในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายทุกองค์กร และชุมชนเข้มแข็ง หัวใจของเครือข่าย คือ การเชื่อมความสัมพันธ์พลังของเครือข่าย คือ เป้าหมายและความพยายามที่จะทำให้บรรลุเป้าหมาย คำว่า องค์กรเครือข่าย กับเครือข่ายองค์กร มีความหมายต่างกัน องค์กรเครือข่าย คือ องค์กร ในขณะที่เครือข่ายองค์กร คือ เครือข่าย

องค์กรเครือข่าย อาจหมายถึงองค์กรบริหารเครือข่าย องค์กรสมาชิกของเครือข่าย หรือภาพรวมขององค์กรที่มีความสัมพันธ์กันในแวดวงอะไรสักอย่างหนึ่งแต่เครือข่ายองค์กรไม่ได้เน้นที่รูปลักษณ์ขององค์กร แต่เน้นลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างองค์กร

จากการสังเคราะห์เครือข่ายในหลายประเทศ Starkey พบว่า เครือข่ายอาจจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการจากหน่วยราชการหรือหน่วยงานพัฒนาเอกชน หรืออาจเกิดขึ้นแบบไม่เป็นทางการด้วยการวางแผนและการทำกิจกรรมร่วมกันของบุคคลหรือองค์กรที่สมัครใจ โครงสร้างของเครือข่ายมีได้

หลายรูปแบบ แต่ก็มีความสำคัญน้อยกว่ากระบวนการติดต่อกันหลายทิศทางของสมาชิกภายในเครือข่าย เครือข่ายไม่ใช่การส่งจดหมายข่าวไปให้สมาชิกตามรายชื่อเท่านั้น แต่ต้องมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน ช่องทางการแลกเปลี่ยนและร่วมมือภายในเครือข่ายสามารถจัดขึ้นในลักษณะการประชุม การประชุมเชิงปฏิบัติการหรือการทดลอง การสัมมนา การเผยแพร่เอกสาร และการทำงานกิจกรรมร่วมกัน

Adam Burke (1999) กล่าวว่า การที่เครือข่ายดำรงอยู่ได้ก็ด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเพื่อเป็นศูนย์รวมของการสนับสนุนเพื่อให้เกิดประโยชน์จากการมีประสบการณ์แตกต่างกัน เพื่อเป็นช่องทางสำหรับแหล่งทุน เครือข่ายเป็นเวทีในการเจรจาต่อรองกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่น ๆ หน่วยงานส่งเสริมสนับสนุนการสร้างเครือข่ายด้วยเป้าหมาย 2 ประการ คือ 1. เพื่อเสริมสร้างศักยภาพและสนับสนุนการเสริมสร้างอำนาจแก่ประชาชน 2. เพื่อเป็นช่องทางสำหรับการให้บริการแก่ประชาชน

2.1.1 ความหมายของเครือข่าย

กลุ่ม หมายถึง บุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมารวมกันหรือมาปรึกษาหารือกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เพื่อที่จะแก้ไขหรือจัดข้อขัดข้องในเรื่องนั้นๆ หรือปัญหานั้นๆ ให้หมดไป หรือให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของตนเองที่มีจุดหมายเอาไว้

เครือข่าย (Network) หรือเครือข่ายทางสังคม (Social Network) หมายถึง

2.1.1.1 เครือข่าย (Net) ที่โยงใยถึงกันและพร้อมที่จะ “Work” เมื่อต้องการใช้งาน

2.1.1.2 รูปแบบหนึ่งของการประสานงานของบุคคล กลุ่ม หรือองค์กรหลายองค์กรที่ต่างก็มีทรัพยากรของตัวเอง มีเป้าหมาย มีวิธีการทำงาน และมีกลุ่มเป้าหมายของตัวเอง บุคคล กลุ่ม หรือองค์กรเหล่านี้ได้เข้ามาประสานงานกันอย่างมีระยะเวลานานพอสมควร แม้อาจจะไม่ได้มีกิจกรรมร่วมกันอย่างสม่ำเสมอก็ตาม แต่ก็จะมีการวางรากฐานเอาไว้ เมื่อฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีความต้องการที่จะขอความช่วยเหลือ หรือขอความร่วมมือจากกลุ่มอื่นๆ เพื่อแก้ปัญหาที่สามารถติดต่อไปได้

2.1.1.3 การเชื่อมโยงร้อยรัดเอาความพยายามและการดำเนินงานของฝ่ายต่างๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นระบบและอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อปฏิบัติการกิจอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันโดยที่แต่ละฝ่ายยังคงปฏิบัติการกิจหลักของตนต่อไปอย่างไม่สูญเสียเอกลักษณ์ และปรัชญาของตนเอง การเชื่อมโยงนี้อาจเป็นรูปของการรวมตัวกันแบบหลวมๆ เฉพาะกิจตามความจำเป็น หรืออาจอยู่ในรูปของการจัดองค์กรที่เป็นโครงสร้างของความสัมพันธ์กันอย่างชัดเจน

2.1.1.4 สายใยของความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมระหว่างบุคคลหนึ่งกับบุคคลอื่น ๆ อีกหลาย ๆ คน

2.1.1.5 ระบบความสัมพันธ์ในสังคมมนุษย์ ที่ว่าด้วยความสัมพันธ์เชิงวัฒนธรรม ความสัมพันธ์เชิงอำนาจ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2.1.1.6 ความสัมพันธ์ที่อิงอาศัยที่เป็นไปตามกฎของการไหลเลื่อนไปมาระหว่างความไร้ระเบียบกับการจัดระเบียบ และระหว่างการแตกดับกับการเกิดขึ้นใหม่ที่พร้อมจะสานต่อกับสิ่งต่างๆ โดยมุ่งเน้นการสานต่อกับปัจเจกบุคคล กลุ่มและองค์กรเครือข่าย เพื่อเข้ามาสร้างสรรค์คุณค่าใหม่ ความรู้ใหม่ หรือสังคมใหม่อย่างเหมาะสม โดยยึดหลักของความไว้วางใจที่มีต่อกัน ในฐานะที่ทุก

กระบวนการเป็นระบบเปิดที่มีการเชื่อมโยงต่อกัน และเพื่อให้เกิดการกระทำตามภารกิจนั้นๆ จนบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.1.7 สายใย (Web) ของความสัมพันธ์ทางสังคม มีความเป็นเอกภาพ มีพลังความยึดโยง (cohesive) และการสนับสนุนเกื้อกูลซึ่งกันและกัน

2.1.1.8 การที่คนมาพบปะกัน มาประชุมกัน และทำสิ่งที่เกี่ยวข้องกัน เพราะมีสิ่งที่ยึดโยงใจระหว่างสมาชิกเข้าด้วยกัน คือ สัมพันธภาพของสมาชิกในเครือข่าย โดยบุคคลจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างกันบนพื้นฐานของความเท่าเทียมในด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านโอกาสในการสื่อสาร การเข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสาร และการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ ร่วมกัน

2.1.1.9 การเชื่อมต่อระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ แล้วขยายผลออกไปเป็นวงกว้าง เพื่อให้สังคมเกิดการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น และในการเชื่อมต่อระหว่างมนุษย์นั้นจะเป็นความสัมพันธ์กลับในเชิงบวก ที่จะส่งผลให้เกิดพลังทวีคูณ (reinforcing) เกิดการขยายผลแบบก้าวกระโดด (quantum leap) เป็นพลังสร้างสรรค์ที่เปลี่ยนคุณภาพอย่างฉับพลัน (emergence) โดยเป้าหมายที่ปรารถนาในการสร้างเครือข่าย คือ การนำเอาจิตวิญญาณที่สร้างสรรค์ของมนุษย์มาถักทอเชื่อมโยงกัน ซึ่งการสร้างเครือข่ายนั้นสามารถพิจารณาได้จากระบบสิ่งมีชีวิต ที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน ดังนั้นจะต้องสร้างโอกาสในการเชื่อมโยงเครือข่ายและมีการเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา (ลองผิด-ลองถูก) โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบการสื่อสารจะต้องเข้ามามีบทบาทที่สำคัญในการสร้างเครือข่าย

2.1.1.10 ความร่วมมือที่เป็นไปได้ทั้งในระบบบุคคล องค์กรและสถาบันอาจมีขอบข่ายและขนาดตั้งแต่เล็กๆ ภายในชุมชนไปจนถึงระดับจังหวัด ภูมิภาค ประเทศและระหว่างประเทศ เป็นสายใยของความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อม ระหว่างบุคคลหนึ่งกับบุคคลอื่นๆ และอีกหลายๆ คน ซึ่งเป็นการมองในมิติของการจัดโครงสร้างทางสังคมที่เอื้อต่อการเสริมสร้างและความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของกลุ่มคนในสังคมที่มีต่อกัน

2.1.1.11 ชุมชนแห่งสำนึก (conscious community) ที่สมาชิกต่างเป็นส่วนหนึ่งของระบบโดยรวมที่มีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น อาจจะด้วยพื้นฐานของระบบคุณค่าเก่าหรือเป้าประสงค์ใหม่ของการเข้ามาทำงานร่วมกัน ซึ่งมีลักษณะเป็นพลวัตรที่บุคคลและกลุ่มคนต่างมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมที่สนใจร่วมกัน มีความสัมพันธ์และการตัดสินใจร่วมกัน โดยมีพันธะเชื่อมโยงระบบใหญ่บนพื้นฐานแห่งความเป็นอยู่ที่ดีร่วมกัน และมีการติดต่อสื่อสารด้วยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้กลุ่มหรือเครือข่ายมีความยั่งยืน (communication and network)

2.1.1.12 เครื่องมือทางสังคมในรูปแบบของประชาสังคม ที่ผู้คนในสังคมเห็นวิกฤตการณ์หรือสภาพปัญหาในสังคมที่สลับซับซ้อนที่ยากแก่การแก้ไข มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มารวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือองค์กร (civic group/organization) ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคธุรกิจเอกชน หรือภาคสังคม (ประชาชน) ในลักษณะที่เป็นหุ้นส่วนกัน (partnership) เพื่อร่วมกันแก้ปัญหา หรือกระทำการบางอย่างให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทั้งนี้ด้วยความรัก ความสมานฉันท์ ความเอื้ออาทรต่อกัน ภายใต้ระบบการจัดการ โดยมีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายและประชาคมที่รวมกลุ่มขององค์กรอิสระ สาธารณประโยชน์ ปัจเจกชนและสาธารณชนเข้าด้วยกัน โดยในเครือข่ายประชาสังคมนั้น

กระบวนการเชื่อมประสาน การถ่ายทอดความคิดเห็น ทศนคติ และประสบการณ์ทางการเมืองจะยกระดับ จิตสำนึกของปัจเจกบุคคล จากการเป็นฝ่ายถูกกระทำมาเป็นฝ่ายกระทำต่อสังคม

2.1.1.13 การที่ปัจเจกบุคคล องค์กร หน่วยงานหรือสถาบันใด ได้ตกลงที่จะประสานเชื่อมโยงเข้าหากันภายใต้วัตถุประสงค์ หรือข้อตกลงอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยมีจุดหมายเพื่อกิจกรรมต่างๆ เช่น การปฏิรูปการศึกษา โดยกลุ่มเครือข่ายนี้ต้องมีการแสดงออกเป็นการลงมือกระทำกิจกรรมร่วมกัน

2.1.1.14 รูปแบบการประสานงานกลุ่มของคนหรือองค์กร ที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน หรือกิจกรรมร่วมกัน ช่วยเหลือกัน โดยการติดต่อสื่อสารอาจทำได้ทั้งการผ่านศูนย์กลางหรือแม่ข่าย และการติดต่อโดยตรงระหว่างกลุ่ม ซึ่งมีการจัดรูปแบบหรือจัดระเบียบที่ยังคงความอิสระ โดยมีรูปแบบการรวมตัวแบบหลวมๆ ตามความจำเป็น หรือเป็นโครงสร้างที่มีความชัดเจน

2.1.1.15 ความร่วมมือและการเปิดรับของฝ่ายต่างๆ ที่จะมีข้อตกลงร่วมกันในการ ทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งข้อกำหนดที่เกิดขึ้นนั้นเป็นความพยายามที่จะระดมทรัพยากร กระบวนการ ความรู้และวิธีการต่างๆ เพื่อให้ได้มาซึ่งความสำเร็จจากการร่วมมือและการเปิดรับในสิ่งใหม่ นั่นคือ

2.1.1.16 การสร้างสัมพันธภาพทางสังคมในการเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อยกระดับแนวคิด และกิจกรรมที่เข้าร่วมกันให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อสังคมที่ตนเป็นสมาชิกอยู่ โดยเป็นการเชื่อมโยงสายสัมพันธ์อย่างหลวมๆ ของปัจเจกบุคคล กลุ่ม องค์กรและสถาบัน ซึ่งสมาชิกในเครือข่ายเข้าร่วมกิจกรรมตามความเหมาะสม ภายใต้กฎเกณฑ์หรือเป้าหมายร่วมและมีการปฏิบัติอย่างไม่สูญเสียเอกลักษณ์และปรัชญาของตน รวมทั้งมีการทำงานร่วมกันทั้งในงานเฉพาะหน้า และการประสานผลประโยชน์ที่ขยายวงกว้างออกไป

2.1.1.17 สังคมแห่งกัลยาณมิตร หรือเครือข่ายสังคมแห่งการเรียนรู้ (learning social networks) โดยเครือข่ายสังคม จะต้องมีความสามารถในการเรียนรู้ได้อย่างต่อเนื่อง หรือมีการขยายแนวคิดกระบวนการออกไปจึงจะสามารถปรับตัวให้อยู่ในดุลยภาพได้

2.1.1.18 ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชุมชนที่กว้างขวาง เพื่อสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมที่ยุติธรรม และกาสร้างเครือข่ายที่กว้างขวางมากกว่าในอดีต เพื่อสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาที่ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่ายหรือเพื่อรู้เท่าทันการเชื่อมโยงเครือข่ายของเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ไร้พรมแดน

ดังนั้น เครือข่ายคือกลุ่มของคนหรือองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดรูปหรือจัดระเบียบโครงสร้างที่คนหรือองค์กรสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระ ในความหมายนี้ สำคัญคือ ความสัมพันธ์ของสมาชิกในเครือข่ายต้องเป็นไปโดยสมัครใจ กิจกรรมที่ทำในเครือข่ายต้องมีลักษณะเท่าเทียมหรือแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และการเป็นสมาชิกเครือข่ายไม่มีผลกระทบต่อความเป็นอิสระหรือความเป็นตัวของตัวเองของคนหรือองค์กรนั้นๆ

เครือข่าย เป็นการเชื่อมโยงสายสัมพันธ์อย่างหลวมๆ ของปัจเจกบุคคล กลุ่ม องค์กรและสถาบันโดยที่สมาชิกในเครือข่ายเข้าร่วมทำกิจกรรมตามความเหมาะสม ภายใต้กฎเกณฑ์หรือเป้าหมายร่วมและมีการปฏิบัติอย่างไม่สูญเสียเอกลักษณ์ และปรัชญาของตนและมีการทำงานร่วมกัน

ทั้งงานเฉพาะหน้าและการประสานผลประโยชน์ที่ขยายวงกว้างออกไป ประกอบด้วยบุคคลที่มีความคิด ความเชื่อเหมือนหรือต่างกันได้ แต่ทุกคน ต่างมุ่งเน้นการดำเนินการเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหลักร่วมกัน ในขณะที่เป้าหมายย่อย ของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นสมาชิกของเครือข่ายอาจแตกต่างกันไป ซึ่งสามารถพิจารณาได้จากความคิด ความเชื่อ ประสบการณ์ การกระทำ พันธกิจและเป้าหมาย

2.1.2 การสร้างเครือข่าย

การสร้างเครือข่าย หมายถึง การทำให้มีการติดต่อและการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ ในทัศนะของ Starkey การสร้างเครือข่ายควรสนับสนุนและอำนวยความสะดวกให้สมาชิกในเครือข่ายมีความสัมพันธ์ฉันท์เพื่อนที่ต่างก็มีความเป็นอิสระ มากกว่าทำให้เกิดการคับคั่งสมาคมแบบพึ่งพิง นอกจากนี้การสร้างเครือข่ายต้องไม่ใช่การสร้างระบบการติดต่อเผยแพร่ข่าวสารแบบทางเดียว เช่น การถ่ายทอดข่าวสารทางสื่อสารมวลชน การส่งนิตยสารจดหมายข่าวให้กับสมาชิก เหล่านี้ไม่ใช่เครือข่าย เครื่องมือของการสื่อสารมวลชนอาจนำมาใช้ในเครือข่ายได้ แต่การใช้เครื่องมือเหล่านี้เพียงอย่างเดียวไม่สามารถเรียกได้ว่าเป็นการสร้างเครือข่าย ดังนั้น เครือข่ายจึงไม่ใช่การส่งจดหมายข่าวไปให้สมาชิกตามรายชื่อเท่านั้น แต่ต้องมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน

2.1.3 ประเภทของเครือข่าย

2.1.3.1 เครือข่ายเชิงพื้นที่ (area network) หมายถึง การรวมตัวของกลุ่ม องค์กร เครือข่าย ที่อาศัยพื้นที่ดำเนินการเป็นปัจจัยหลักในการทำงานร่วมกันเป็นกระบวนการพัฒนาที่อาศัยกิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่เป็นเป้าหมายนำทางและเป็นการพัฒนาแบบบูรณาการที่ไม่แยกส่วนต่างๆ ออกจากกัน โดยยึดเอาพื้นที่เป็นที่ตั้งแห่งความสำเร็จในการทำงานร่วมกันของทุกฝ่ายลักษณะและโครงสร้างของเครือข่ายเชิงพื้นที่ สามารถจัดได้หลายระดับตามพื้นที่และกิจกรรมที่เกิดขึ้น อาทิ

2.1.3.1.1 การแบ่งเครือข่ายตามระบบการปกครองของภาครัฐ เช่น

- 1) เครือข่ายระดับหมู่บ้าน ตำบลและอำเภอ เช่น เครือข่ายประชาคม อ.แม่สอด จ.ตาก
- 2) เครือข่ายระดับจังหวัด เช่น เครือข่ายประชาคม จ.น่าน
- 3) เครือข่ายระดับภูมิภาค เช่น เครือข่ายป่าชุมชนภาคเหนือ
- 4) เครือข่ายระดับประเทศ เช่น เครือข่ายสมพันธ์เกษตรกรแห่งประเทศไทย
- 5) เครือข่ายองค์กรระหว่างประเทศ เช่น เครือข่ายการพัฒนาของ UNDP เป็นต้น

2.1.3.1.2 การแบ่งพื้นที่ตามความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ เช่น

- 1) เครือข่ายลุ่มน้ำปิง
- 2) เครือข่ายอ่าวปัตตานี ฯลฯ

2.1.3.2 เครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม (issue network) หมายถึง เครือข่ายที่ใช้ประเด็นกิจกรรม หรือสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นปัจจัยหลักในการรวมกลุ่มองค์กร โดยมองข้ามมิติในเชิงพื้นที่ มุ่งเน้นการจัดการในประเด็นกิจกรรมนั้นๆ อย่างจริงจัง และพัฒนาให้เกิดความร่วมมือกับ

ภาคอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องลักษณะและโครงสร้างของเครือข่ายเชิงประเด็นกิจกรรม สามารถแบ่งได้อย่างมากมายตามประเด็นกิจกรรม และความสนใจที่เกิดขึ้นของฝ่ายต่างๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน โดยไม่ ยึดติดกับพื้นที่ดำเนินการ แต่ใช้หลักของกิจกรรมที่เกิดขึ้นเป็นตัวกำหนดความเป็นเครือข่าย เช่น

- 1) เครือข่ายป่าชุมชน
- 2) เครือข่ายภูมิปัญญาชาวบ้าน
- 3) เครือข่ายธนาคารหมู่บ้าน
- 4) เครือข่ายผู้สูงอายุ
- 5) เครือข่ายด้านคุ้มครองผู้บริโภค
- 6) เครือข่ายสิ่งแวดล้อม
- 7) เครือข่ายปฏิรูปการศึกษา
- 8) เครือข่ายสิทธิมนุษยชน
- 9) เครือข่ายสุขภาพ ฯลฯ

2.1.3.3 เครือข่ายแบ่งตามโครงสร้างหน้าที่ หมายถึง เครือข่ายที่เกิดขึ้นโดยอาศัยภารกิจ/กิจกรรม และการก่อตัวของกลุ่มผลประโยชน์ในสังคมเป็นแนวทางในการแบ่งเครือข่าย ซึ่งอาจแบ่งเป็นเครือข่ายภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคธุรกิจเอกชน และภาคองค์กรพัฒนาเอกชน โดยเครือข่ายต่างๆ ดังกล่าวมุ่งเน้น การดำเนินการภายใต้กรอบแนวคิด หลักการ วัตถุประสงค์และเป้าหมายหลักของหน่วยงาน หรือโครงสร้างหลักของกลุ่มผลประโยชน์นั้นๆ ลักษณะและโครงสร้างของเครือข่ายประเภทนี้ สำหรับสังคมไทยอาจแบ่งกลุ่มผลประโยชน์ได้ 4 ภาคส่วนใหญ่ๆ ได้แก่

2.1.3.3.1 เครือข่ายภาครัฐ เช่น เครือข่ายสถาบันการศึกษา เครือข่ายกรมการพัฒนาชุมชนกระทรวงมหาดไทย เครือข่ายองค์กรอิสระของภาครัฐ เช่น สถาบันพระปกเกล้า สถาบันที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นต้น

2.1.3.3.2 เครือข่ายภาคธุรกิจเอกชน เช่น สภาหอการค้า สภาอุตสาหกรรม สมาคมผู้ส่งออก เครือข่าย SME ฯลฯ

2.1.3.3.3 เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน เช่น เครือข่ายเพื่อนตะวันออก เครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชนภาคเหนือ เครือข่ายด้านแรงงานสวัสดิการสังคม เครือข่ายมูลนิธิ YMCA ฯลฯ

2.1.3.3.4 เครือข่ายภาคประชาชน เช่นเครือข่ายปราชญ์อีสาน เครือข่ายประมงพื้นบ้านเครือข่ายสมัชชาคนจน เป็นต้น

2.1.4 รูปแบบของเครือข่าย

เครือข่ายมีหลายรูปแบบจำแนกโดยใช้คุณลักษณะของสมาชิก พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ กิจกรรมหลัก วัตถุประสงค์ และโครงสร้างของเครือข่ายเป็นเกณฑ์ มีรายละเอียดดังนี้

2.1.4.1 คุณลักษณะของสมาชิก เครือข่ายอาจจำแนกตามประเภทของสมาชิก เช่น ขาวนา นักวิจัย หรือวิศวกร บางคนรวมคนที่ทำงานในระดับเดียวกันเป็นประเภทเดียวกันหรือนั้น เครือข่ายแนวราบ เช่น เครือข่ายขาวนา (ประกอบด้วยคนที่เป็นขาวนาเท่านั้น) บางคนก็รวมคนที่ทำงานสาขาเดียวกันแต่ต่างระดับกันเข้าด้วยกัน หรือนั้นเครือข่ายแนวตั้ง เช่น ขาวนา นักวิจัยด้าน

การเกษตร หน่วยงานกำหนดนโยบายการเกษตร และหน่วยงานระหว่างประเทศที่ทำงานเกี่ยวข้องกับการเกษตร เป็นต้น บางเครือข่ายมีสมาชิกแบบบุคคล แต่บางแห่งก็มีสมาชิกเป็นองค์กรหรือสถาบัน และบางแห่งมีปะปนกัน

2.1.4.2 พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ เป็นการจำแนกเป็นเครือข่ายที่ดำเนินงานในพื้นที่หนึ่ง บางแห่งก็เป็นเครือข่ายระดับประเทศบางแห่งเป็นเครือข่ายระดับภูมิภาค บางเครือข่ายก็เป็นเครือข่ายระดับชุมชนลุ่มน้ำ เช่น เครือข่ายเกษตรกรรมภาคเหนือ เป็นต้น หรืออาจแบ่งตามเขตที่มีระบบนิเวศทางการเกษตรเหมือนกัน เช่น เครือข่ายข้อมูลข่าวสารในพื้นที่แห้งแล้ง (Arid Lands Information Network)

2.1.4.3 วัตถุประสงค์ของเครือข่าย เครือข่ายจำนวนมากตั้งขึ้นเพื่อปรับปรุงการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างสมาชิก และการแบ่งปันข้อมูลข่าวสารเป็นวัตถุประสงค์หลักของเครือข่าย บางเครือข่ายตั้งขึ้นเพื่อความร่วมมือในการวิจัยศึกษา ฝึกอบรม หรือตลาด บางเครือข่ายมุ่งเพื่อแลกเปลี่ยนเครื่องมือในการประกอบอาชีพ (เช่น เครือข่ายเครื่องจักรกลทางการเกษตร) บางเครือข่ายมุ่งเป็นกลุ่มพลังกระตุ้นความตระหนักของสังคม และเข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของสมาชิก เครือข่ายหลายแห่งมีวัตถุประสงค์หลายด้าน ทั้งแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ทั้งร่วมมือกันในการจัดการฝึกอบรมและวิจัย รวมทั้งผลักดันนโยบาย

2.1.5 การจัดการเครือข่าย

บางเครือข่ายมีรูปแบบเป็นทางการและรวบอำนาจ โดยมีการส่งข่าวถึงกันผ่านองค์กรแกนที่เป็นศูนย์กลางเครือข่ายที่มีความเข้มแข็ง แต่บางแห่งก็รวมเป็นเครือข่ายแบบไม่เป็นทางการ และกระจายอำนาจ โดยเน้นการติดต่อกันโดยตรงระหว่างสมาชิก เครือข่ายไม่เป็นทางการมักจะเกิดขึ้นจากระดับรากหญ้า หรือในองค์กรที่ให้ความสำคัญกับการตัดสินใจขององค์กรระดับล่าง แต่ก็มีแนวโน้มที่พัฒนาเป็นเครือข่ายที่รวมศูนย์มากขึ้น

สรุปได้ว่าเครือข่ายเป็นการทำงานที่เป็นกลุ่มและมีแนวทาง มีการจัดการในทิศทางเดียวกันมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกันการสร้างเครือข่ายเป็นการทำให้บุคคลและองค์กรที่กระจัดกระจายได้ติดต่อและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เพื่อให้เกิดความประสบความสำเร็จในการทำงานหรือการดำเนินงาน โดยรูปแบบของเครือข่ายก็จะแตกต่างกันออกไปตามการจำแนกของแต่ละบุคคลแต่ในทุกๆ เครือข่ายมีจุดประสงค์เดียวกันคือการทำงานนั้นบรรลุผลประสบความสำเร็จอย่างสมบูรณ์ที่สุด

2.2 การบริหารจัดการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นความหวังของคนไทยในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศชาติ การท่องเที่ยวเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจของประชาชนโดยรวม รายได้ของการท่องเที่ยวมาจากการใช้จ่ายเงินของคนด้านการเดินทางเพื่อการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการสร้างงานและรายได้ในภาคส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้องทั้งหมด เช่น พาหนะที่ใช้ในการเดินทาง ที่พักแรม อาหารเครื่องดื่ม ของที่ระลึก อุปกรณ์เครื่องใช้ในการเดินทาง การสื่อสารและเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ใช้ในการบริหารจัดการด้านการให้บริการท่องเที่ยว ด้านเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศมาจาก ภาคเกษตรกรรม (ผลิต-ขาย) ภาคอุตสาหกรรม (ผลิต-ขาย) ภาคการค้า (สินค้า ซื้อมา-ขายไป) ภาคการค้าบริการ (การบริหารจัดการ)

ธุรกิจท่องเที่ยวเป็นสาขาหนึ่งในธุรกิจภาคการค้าบริการ วัตถุประสงค์มาจากสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และจากการจัดการของมนุษย์ ขบวนการในการให้บริการของธุรกิจท่องเที่ยว เกี่ยวเนื่องกับเศรษฐกิจในทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นภาคเกษตรกรรม, ภาคอุตสาหกรรมและภาคการค้า (สินค้า) และภาคการค้าบริการในสาขาธุรกิจอื่นๆ เช่น การเงิน การขนส่งคมนาคม โรงแรม ฯลฯ

2.2.1 วัตถุประสงค์ที่สำคัญของธุรกิจท่องเที่ยวประกอบด้วย

สถานที่ท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและเกิดจากการจัดการของมนุษย์ การคมนาคม ได้แก่ รถ เรือ เครื่องบิน เส้นทางเดินทาง ถนน แม่น้ำ ทะเล อากาศ ที่พักแรม อาหาร เครื่องดื่ม และบริการอื่นๆที่ให้กับนักท่องเที่ยว ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม และอารยธรรม ความเป็นอยู่ของประชาชนในแต่ละชุมชน มนุษย์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการและการให้บริการ ซึ่งหัวใจของธุรกิจบริการท่องเที่ยวได้แก่การบริหารจัดการของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้แก่ ภาครัฐ นักการเมือง ข้าราชการ (ส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น) ภาคธุรกิจ ผู้ประกอบการ ผู้บริหาร และพนักงานผู้ให้บริการ ภาคประชาชนที่เกี่ยวข้อง ประชาชนทั่วไป

2.2.2 การบริหารจัดการในส่วนของภาครัฐ

การบริหารจัดการทำแผนและนโยบายการท่องเที่ยวโดยรวมของประเทศ การบริหารจัดการในการนำแผนไปปฏิบัติให้ได้ตามนโยบายในทุกภาคส่วน การบริหารจัดการติดตามและวิเคราะห์ การปฏิบัติงานในทุกภาคส่วน การบริหารจัดการควบคุมการใช้งบประมาณให้เป็นไปตามแผนและนโยบาย การบริหารจัดการเครือข่ายทั้งส่วนของภาครัฐและส่วนของภาคเอกชนให้ทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ การบริหารจัดการทำแผนและนโยบายการท่องเที่ยวโดยรวมของประเทศ ต้องคำนึงถึงด้าน

ด้านเศรษฐกิจได้แก่การคำนึงถึงการเติบโตของการท่องเที่ยว ทั้ง รายได้ และ จำนวนนักท่องเที่ยว แผนและนโยบายต้องชัดเจน จะเอารายได้หรือจำนวนนักท่องเที่ยวเป็นตัวกำหนด นักท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มใช้จ่ายไม่เท่ากัน นักท่องเที่ยวทุกคนมีต้นทุนทั้งที่วัดเป็นตัวเงินได้และที่วัดเป็นตัวเงินไม่ได้ สินค้าท่องเที่ยวเป็นทรัพย์สินของคนไทยทั้งแผ่นดิน ต้องคำนึงว่ารายได้ตกอยู่กับใคร งบประมาณที่รัฐนำไปพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวเหมาะสมและคุ้มค่ากับการเจริญเติบโตของการท่องเที่ยวหรือไม่ มีผลกระทบกับเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศอย่างไร

ด้านสังคมสิ่งแวดล้อม นักท่องเที่ยวหมายถึงผู้ที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ เมื่อมีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากจะทำให้คนท้องถิ่นในสถานที่ท่องเที่ยวได้รับผลกระทบ ทั้งด้านดี และไม่ดี การจัดทำแผนและนโยบายในส่วนนี้ จะต้องพิจารณาถึงการบริหารจัดการสถานที่ให้ได้รับผลกระทบด้านลบน้อยที่สุดทั้งด้านชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชน สภาพแวดล้อม การรักษาวัฒนธรรมและอารยธรรมที่ดั้งเดิมของชุมชน

ด้านความมั่นคง การท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับคนต่างชาติหรือคนต่างท้องถิ่น มีทั้งนักท่องเที่ยวจริง และผู้ที่แฝงตัวเป็นนักท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกที่จัดทำให้กับนักท่องเที่ยว เช่น แผนที่ หรือบางธุรกิจที่แอบแฝงมากับธุรกิจท่องเที่ยว อาจจะมีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศ ทั้งด้านการปกครอง และด้านเศรษฐกิจ

2.2.3 การบริหารจัดการในการนำแผนไปปฏิบัติให้ได้ตามนโยบายในทุกภาคส่วน

กระทรวงท่องเที่ยวและการกีฬา ดูแลเรื่องมาตรฐานการท่องเที่ยวรับผิดชอบงานด้าน พรบ.การท่องเที่ยว เป็นนายทะเบียน ควบคุมการออกใบอนุญาตผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ผู้บริหาร

และผู้ให้บริการธุรกิจท่องเที่ยว รวมถึงแหล่งท่องเที่ยว บริหารจัดการเกี่ยวกับผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว ทั้งด้านการสนับสนุน และการควบคุมมาตรฐาน ผู้ประกอบการและผู้เกี่ยวข้องกับการให้บริการท่องเที่ยว รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ นอกจากนี้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย รับผิดชอบงานด้านการตลาดตามภารกิจที่ทำอยู่แล้วและให้การสนับสนุนผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวด้านการตลาดและส่งเสริมการขาย ติดตามดูแลนักท่องเที่ยวให้ได้รับบริการที่เหมาะสมกับเงินที่จ่าย ทำงานร่วมกับกระทรวงท่องเที่ยวและผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวรวมถึงผู้มีส่วนร่วมในการตลาดและส่งเสริมการขาย โดยเฉพาะสื่อด้านการท่องเที่ยว

กระทรวงและหน่วยงานอื่นๆที่รับผิดชอบงานหลักของแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น กระทรวงมหาดไทย ดูแลเรื่องการพัฒนาแหล่งชุมชนและสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ กระทรวงคมนาคม ดูแลเรื่องการสร้างถนน และการควบคุมเรื่องใบอนุญาตการประกอบการรถขนส่ง ตั้งหน่วยงานเฉพาะเพื่อทำงานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแผนการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ เพื่อผลักดันให้การปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนนโยบายหลัก และมีงบประมาณแยกออกมาเฉพาะ ตัวแทน กระทรวงท่องเที่ยว หรือ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นเลขาคณะทำงาน ของแต่ละคณะ ประกอบด้วยตัวแทนของ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงคมนาคม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวง ไอ ที ซี กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงแรงงาน และกระทรวงอื่นๆ หรือองค์กรอื่นๆที่เกี่ยวข้อง

แผนปฏิบัติการเพื่อเพิ่มศักยภาพธุรกิจท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ต้องดำเนินการควบคู่กันไป ทั้ง ๓ ภาคส่วน ได้แก่ ภาคธุรกิจ เจ้าของ,ผู้บริหาร,พนักงาน ภาครัฐ นักการเมือง ข้าราชการ (ส่วนกลาง และ ท้องถิ่น) สถาบันการศึกษา นักวิชาการ สถานศึกษา

ภาคธุรกิจ: ต้องได้รับความรู้ความเข้าใจเรื่องการตลาดอย่างแท้จริง เพื่อเปลี่ยนแนวทางค้าขายให้มาเน้นถึงการค้าแบบยั่งยืน มีกำไรในทางตรง มีการบริหารและการจัดการแบบมืออาชีพ สร้างเครือข่ายและมีการร่วมทุน ได้รับการสนับสนุนในสิ่งที่ต้องการจากภาครัฐ รับผิดชอบ ต่อสังคม ลงทุนด้านทรัพยากรมนุษย์ เห็นความสำคัญในการทำงานร่วมกับผู้ประกอบการด้วยกัน โดยผลักดันให้สมาคมเป็นสมาคมของสมาชิก กรรมการสมาคมต้องบริหารงานสมาคมให้เป็นທີ່ไว้วางใจของสมาชิก สร้างความเข้มแข็งและสนับสนุนให้สมาชิกได้รับผลประโยชน์จากภาครัฐอย่างทั่วถึงและยุติธรรม เห็นความสำคัญในการทำงานร่วมกับภาครัฐ เพื่อทำให้ภาครัฐเข้าใจในธุรกิจของสมาชิก ทำให้สมาชิกโดยรวมได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ ให้ความสำคัญกับสมาชิก ควรจะมีการประชุมร่วมกับสมาชิกและได้รับความคิดเห็นจากสมาชิกก่อนที่จะส่งผู้แทนไปเข้าร่วมประชุมกับภาครัฐ

ภาครัฐ :ทำความเข้าใจธุรกิจการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ วางแผนและนโยบายเพื่อสร้างกลยุทธ์ให้ผู้ประกอบการมีแรงจูงใจที่จะดำเนินธุรกิจแบบยั่งยืน ให้การสนับสนุนผู้ประกอบการที่ดำเนินธุรกิจแบบยั่งยืน และขับไล่ผู้ประกอบการที่ไม่ดีให้ออกไปจากวงการ การวางแผนและกำหนดนโยบายสำคัญควรให้ภาคเอกชนโดยรวมมีส่วนร่วมไม่ใช่ทำเสร็จแล้วจึงแจ้งเอกชนให้รับทราบ หรือเรียกประชุมโดยด่วนไม่ให้เวลาภาคเอกชนได้คิด ปรับเปลี่ยนการทำงานจากการตั้งรับเป็นฝ่ายรุก โดยการสร้างเครือข่ายร่วมกับผู้ประกอบการ ศึกษาทำวิจัยเรื่องแรงงานด้านอุตสาหกรรมบริการให้บริการด้านการท่องเที่ยว และวางแผนเพื่อให้การสนับสนุนผู้ประกอบการให้มีแรงงานที่มีคุณภาพทั้งแรกเข้า และ

พนักงานเก่าเพื่อการเลื่อนฐานะที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ สร้างมาตรฐานแรงงาน และอัตราแรงงานที่เหมาะสมทุกระดับชั้น เป็นตัวกลางสร้างความยุติธรรมให้กับผู้ประกอบการและพนักงาน

สถาบันการศึกษาและหน่วยงานการพัฒนามนุษย์ : ผลิคนักศึกษาให้ได้คุณสมบัติตามที่สถานประกอบการต้องการ สร้างหลักสูตรสำหรับพนักงานที่มีความชำนาญและความรู้ในแต่ละงาน สร้างผู้ฝึกสอนในสายอาชีพ เพื่อสามารถเป็นครูสอนพนักงานใหม่ และนักศึกษาได้ มีการสอบเทียบเพื่อรับวุฒิบัตร สำหรับผู้ที่มีความรู้และความสามารถจากประสบการณ์ในการทำงานแต่ขาดปริญญา สร้างมนุษย์ให้มีคุณค่าเป็นคนดีคนเก่งทำประโยชน์ให้กับสังคม

2.2.4 แนวคิดด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว คือ ความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาการปรับปรุง หรือการทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลง รวมถึงความน่าสนใจของท้องถิ่นนั้นว่ามีเพียงพอที่จะดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้ตัดสินใจเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวนั้นหรือไม่ วิวัฒน์ชัย บุญยภักดี (2529) ได้เสนอหลักเกณฑ์การพิจารณา และการกำหนดศักยภาพหรือความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวไว้ ดังนี้

2.2.4.1 คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความสวยงาม ลักษณะเด่นในตัวเอง ความเก่าแก่ทางประวัติศาสตร์ ความสำคัญทางลัทธิและศาสนา บรรยากาศ สภาพภูมิทัศน์ทางธรรมชาติ และวิถีชีวิต

2.2.4.2 ความสะดวกในการเข้าถึง ได้แก่ สภาพของเส้นทางท่องเที่ยว ลักษณะการเดินทาง ระยะเวลาจากตัวเมืองไปยังแหล่งท่องเที่ยว

2.2.4.3 สิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ที่พักแรม ร้านอาหาร เครื่องดื่ม สถานบริการต่างๆ ระบบ ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ และการรักษาความปลอดภัย

2.2.4.4 สภาพแวดล้อม ได้แก่ สภาพทางกายภาพ สภาพอากาศ ระบบนิเวศ และสภาพอื่นๆ ของแหล่งท่องเที่ยว

2.2.4.5 ข้อจำกัดในการรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ ข้อจำกัดด้านพื้นที่ ข้อจำกัดทางด้านบริการ สาธารณูปโภค ปัญหาความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

2.2.4.6 ความมีชื่อเสียงในปัจจุบัน ได้แก่ ความเป็นที่รู้จักของแหล่งท่องเที่ยว และจำนวนนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับหลักเกณฑ์การพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวของ จารุจน์ กลิ่นดีปสี (อ้างใน วิภา ศรีระทุ: 2551) โดยต้องครอบคลุมองค์ประกอบการท่องเที่ยวทั้ง 4 ด้าน ดังนี้

2.2.4.6.1 เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านพื้นที่ คือ การดึงดูดนักท่องเที่ยวด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะหรือมีความเป็นเอกลักษณ์ ประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถานที่มีความเกี่ยวเนื่องกับระบบนิเวศวัฒนธรรมประเพณีในท้องถิ่น รวมทั้งต้องมีปัจจัยอื่นที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในพื้นที่ ได้แก่ ลักษณะภูมิทัศน์ ความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น สภาพของเส้นทาง ฤดูกาล ระยะทางจากจุดศูนย์กลางการ ท่องเที่ยวในพื้นที่ เป็นต้น

2.2.4.6.2 เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านการจัดการ คือ ความปลอดภัยในการท่องเที่ยวในพื้นที่ และบริเวณใกล้เคียง การ

จัดการสิ่งอำนวยความสะดวกในการเข้าถึง เช่น ถนน ไฟฟ้า แหล่งน้ำ การจัดการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวในพื้นที่ท่องเที่ยว ไม่ให้เกิดขีดความสามารถในการรองรับ การจัดการควบคุมกิจการท่องเที่ยวในพื้นที่

2.2.4.6.3 เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านกิจกรรม และ กระบวนการ คือ การพิจารณาถึงความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ โอกาสในการสร้างจิตสำนึก และการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม

2.2.4.6.4 เกณฑ์การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวที่ครอบคลุมองค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม คือ การพิจารณาว่า องค์การท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการควบคุมดูแลแหล่งท่องเที่ยวในรูปแบบใดบ้าง และประชาชนในท้องถิ่นมีความพอใจ หรือสนใจที่จะให้แหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน ได้รับการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่ ทั้งนี้ในการพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนา เป็นสิ่งสำคัญอย่างหนึ่ง ในการศึกษาทรัพยากรที่มีอยู่ ก่อนที่จะวางแผนพัฒนาหรือส่งเสริมใดๆ เพื่อให้การดำเนินงานนั้น บรรลุวัตถุประสงค์ เป้าหมายและได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างมีประสิทธิภาพ ธรรมศักดิ์ โรจนสุนทร (2542) แบ่งองค์ประกอบที่นำมาเป็นเครื่องบ่งชี้ศักยภาพ ของแหล่งท่องเที่ยว ดังนี้

1) ปัจจัยจุดใจหลักของการท่องเที่ยว พิจารณาจากสถานที่ตั้ง และลักษณะของแหล่งท่องเที่ยวนั้นต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวหลาย ๆ ด้าน เช่น ความต้องการในด้านความสงบในการพักผ่อน ความสนุกสนาน การหาประสบการณ์ ซึ่งปัจจัยจุดใจหลักแบ่งได้ 3 ชนิด ได้แก่ ปัจจัยจุดใจด้านธรรมชาติ ปัจจัยจุดใจด้านประวัติศาสตร์และศาสนา และปัจจัยจุดใจทางด้านกิจกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น

2) ปัจจัยประกอบ ได้แก่ คุณค่าดึงดูดใจจากสภาพแวดล้อม ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ และลักษณะภูมิทัศน์ที่เป็นเอกลักษณ์ ความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน สภาพเศรษฐกิจและสังคม ภัยธรรมชาติ และการเมือง

3) ปัจจัยสนับสนุนและสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกที่ได้มาตรฐาน ด้านที่พักและอาหาร การสื่อความหมาย ข้อมูลข่าวสาร การให้ข่าวสารประชาสัมพันธ์ ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น ร้านจำหน่ายของที่ระลึก เป็นต้น

4) ปัจจัยด้านโครงสร้างพื้นฐานและการคมนาคม ต้องพิจารณาถึงโครงข่ายการคมนาคม ทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ บริการสาธารณะ เช่น ไฟฟ้า น้ำ การระบายน้ำ การกำจัดขยะ ตลอดจนระบบการสื่อสารโทรคมนาคม

2.3 การท่องเที่ยวโดยชุมชน

“การท่องเที่ยวโดยชุมชน” (community base sustainable tourism) คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชนเพื่อชุมชน และชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของมีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน” โดยมองว่าการท่องเที่ยวต้องทำงานครอบคลุม 5 ด้าน พร้อมกัน ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม โดยมีชุมชนเป็นเจ้าของและมีส่วนในการจัดการ

การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชน โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเงื่อนไขและสร้างโอกาสให้องค์กรชุมชนเข้ามามีบทบาทสำคัญในการวางแผนทิศทางการพัฒนาชุมชนของตนในชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีแนวโน้มว่าการท่องเที่ยวจะรุกคืบเข้าไปถึง หรือต้องการเปิดเผยชุมชนของตนให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ให้มีการสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับการวางแผน การบริหารจัดการทรัพยากรและกระจายอำนาจการตัดสินใจโดยเน้นความสำคัญของการจัดการธรรมชาติแวดล้อมและใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการพัฒนาชุมชนไปพร้อมกัน ในช่วง 2 - 3 ปี ที่ผ่านมา คำว่า "Community-based Tourism : CBT" การท่องเที่ยวที่ให้ชุมชนเป็นฐานการบริหารจัดการ "การท่องเที่ยวโดยชุมชน" เป็นที่รู้จักและใช้กันอย่างแพร่หลายในหลายๆ ความหมาย ความเข้าใจและประสบการณ์ ซึ่งการท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นส่วนหนึ่งที่จะนำไปสู่การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ เป็นเรื่องการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การจัดการด้านโฮมสเตย์ ที่ต้องมี "ชุมชน" เป็นส่วนประกอบ

2.3.1 กระบวนการเรียนรู้ของ CBT : มืองค์ประกอบที่สำคัญคือ

2.3.1.1 ศักยภาพของคน ต้องเริ่มที่คนในชุมชนที่จะต้องรู้จักรากเหง้าของตนเองให้ดีเสียก่อน เพื่อความพร้อมในการบอกเล่าข้อมูลและคนในชุมชนต้องมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ มีความสามัคคี ทำงานร่วมกันได้

2.3.1.2 ศักยภาพของพื้นที่ หมายรวมถึง ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบสานต่อกันมา คนในชุมชนต้องรู้จัก ต้องรักและหวงแหนเห็นคุณค่าของทรัพยากรในชุมชนของตน สามารถที่จะนำมาจัดการได้อย่างคุ้มค่าและยั่งยืน ทั้งนี้แล้วชุมชนต้องมีความพร้อมในการเรียนรู้ ตลอดจนมีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องแนวคิด พื้นฐานทางด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน และการจัดการในพื้นที่ได้ด้วย

2.3.1.3 การจัดการเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนักที่จะทำอะไร เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด เกิดความยั่งยืน สมดุลในกลุ่มคนหมู่มาก ดังนั้นชุมชนที่จะสามารถบริหารจัดการ การท่องเที่ยวโดยชุมชน : "Community-based Tourism : CBT" ได้ต้องเป็นชุมชนที่มีผู้นำที่เป็นที่ยอมรับ มีความคิด มีวิสัยทัศน์ ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งยังต้องได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ต้องมีการพูดคุยกำหนดแนวทางในการเตรียมความพร้อมชุมชนรู้ว่าพื้นที่ของตนเองมีรูปแบบการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้อย่างไร ควรมีกิจกรรมอะไรบ้าง และจะมีการกระจาย จัดสรรรายได้อย่างไร ทั้งหลายทั้งปวงที่กล่าวมานั้น สิ่งสำคัญที่สุดของชุมชนก็คือการมีส่วนร่วม อันหมายรวมถึง ร่วมในทุกๆ สิ่ง ทุกอย่างเพื่อส่วนรวม

2.3.1.4 มีส่วนร่วม มีได้อย่างไร การสื่อสารพูดคุย เป็นการสื่อความคิดเห็น การยกปัญหา รวมถึงการหาทางแก้ไขปัญหาดังกล่าวจากการระดมความคิดจากประสบการณ์ของนักวิจัยท้องถิ่นพบว่าชุมชนจัดให้มีเวทีพูดคุย ร่วมกันคิดวางแผนดำเนินการ ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในการทำงานร่วมกัน สร้างกฎระเบียบของชุมชนทางด้านต่างๆ เพื่อให้คนในชุมชนรวมถึงผู้มาเยือนปฏิบัติตาม

2.3.1.5 ผลกระทบจากการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชน : "Community-based Tourism : CBT"

ผลกระทบด้านบวก ส่งผลให้ชุมชนมีจิตสำนึกเกิดการพัฒนาตนเอง พึ่งพาตนเอง คิดเป็นทำเป็น มีความพยายามในการเรียนรู้พัฒนา เกิดรายได้เพิ่มขึ้นมีการรวมตัวกัน สร้างความเข้มแข็ง

ในชุมชน นำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนตามความคาดหวัง และความพยายามที่จะดำเนินการ เพื่อให้เป็นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านสังคมวัฒนธรรม 3) สิ่งแวดล้อม และสิ่งสำคัญประการหนึ่งที่จะนำไปสู่ความยั่งยืนคือการรวบรวมองค์ความรู้ ภูมิปัญญา สืบสานสืบทอด ตลอดจนการนำไปใช้ประโยชน์ได้ เกิดความรักความภาคภูมิใจในความรู้สึกเป็นเจ้าของ มีส่วนร่วมในทรัพยากรของชุมชน และเกิดกระบวนการเรียนรู้การทำงานร่วมกันในที่สุด

ผลกระทบด้านลบ เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม อาทิ จำนวนขยะที่เพิ่มมากขึ้นจากนักท่องเที่ยว การใช้น้ำ ระบบนิเวศธรรมชาติ การรับวัฒนธรรมที่เข้ามาอย่างรวดเร็ว เกิดกระแสการเลียนแบบ มีความขัดแย้งทางความคิด เสียความเป็นส่วนตัวในการที่จะต้องรองรับนักท่องเที่ยว และที่สำคัญคืออาจถึงกับสูญเสียเอกลักษณ์ของท้องถิ่น หากมีการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวมากเกินไป ในส่วนการตลาดนั้นแต่ละชุมชนจะต้องให้ข้อมูลแนะนำชุมชนตนเองและชุมชนอื่นที่ถูกต้องและน่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว และที่น่าภูมิใจสำหรับชุมชนคือ การรักษาระบบวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญาบรรพบุรุษที่สืบทอดกันมา แต่ชุมชนไม่ได้ละทิ้งพื้นฐานเดิม หรือปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตไปตามกระแสวัฒนธรรม และไม่ได้มุ่งหวังรายได้จากการท่องเที่ยวที่จะได้ให้เป็นรายได้หลักของชุมชนโดยละทิ้งอาชีพดั้งเดิมที่จะเป็นการทำงานที่ปรับตัวเพื่อรองรับกระแสการท่องเที่ยวที่เข้าไปในชุมชน

2.3.2 หลักการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชน

จากแนวคิดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ที่มองชุมชนเป็นศูนย์กลางหรือฐานเพื่อกำหนดทิศทาง แผนงาน แผนปฏิบัติการของตนเองโดยดำเนินการพร้อมกันทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมนั้น จึงทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการพัฒนาแบบองค์รวมและเกี่ยวกับกลุ่มคนต่างๆ มากมาย เมื่อมองในบริบทของการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ต้องการให้ชุมชนมีส่วนร่วมและได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยวจึงมีหลักการร่วมกัน ดังนี้

2.3.2.1 การท่องเที่ยวโดยชุมชนต้องมาจากความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง ชุมชนได้มีการวินิจฉัยวิเคราะห์สภาพปัญหา ผลกระทบการท่องเที่ยวอย่างรอบด้านแล้ว ชุมชนร่วมตัดสินใจลงมติที่จะดำเนินการตามแนวทางที่ชุมชนเห็นสมควร

2.3.2.2 สมาชิกในชุมชนต้องมีส่วนร่วมทั้งการคิดร่วม วางแผนร่วม ทำกิจกรรมร่วม ติดตามประเมินผลร่วมกัน เรียนรู้ร่วมกันและรับประโยชน์ร่วมกัน

2.3.2.3 ชุมชนต้องรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เป็นชมรม เป็นองค์กร หรือจะเป็นองค์กรชุมชนเดิมที่มีอยู่แล้วเช่นกัน องค์กรการบริหารส่วนตำบล (อบต.) ก็ได้ เพื่อกลไกที่ทำหน้าที่แทนสมาชิกทั้งหมดในระดับหนึ่ง และดำเนินการด้านการกำหนดทิศทาง นโยบายการบริหาร การจัดการ การประสานงาน เพื่อให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นไปตามเจตนารมณ์ของสมาชิกในชุมชนที่เห็นร่วมกัน

2.3.2.4 รูปแบบ เนื้อหา กิจกรรม ของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ต้องคำนึงการอยู่ร่วมกันอย่างมีศักดิ์ศรี มีความเท่าเทียมกัน มีความเป็นธรรม และให้ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมในเชิงสร้างสรรค์และลดผลกระทบในเชิงลบ

2.3.2.5 มีกฎ กติกาที่เห็นร่วมจากชุมชน สำหรับการจัดการท่องเที่ยวที่ชัดเจน และสามารถกำกับดูแลให้เป็นไปตามกติกาที่วางไว้

2.3.2.6 ชุมชนที่จัดการท่องเที่ยว สมาชิกในชุมชน ชาวบ้านทั่วไปและนักท่องเที่ยว ควรมีกระบวนการเรียนรู้ระหว่างกันและกันอย่างต่อเนื่อง เพื่อก่อให้เกิดการพัฒนากระบวนการทำงานการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ถูกต้องเหมาะสม และมีความชัดเจน

2.3.2.7 การท่องเที่ยวโดยชุมชน จะต้องมีมาตรฐานที่มาจากข้อตกลงร่วมภายในชุมชนด้วย เช่น ความสะอาด ความปลอดภัย การกระจายรายได้ที่เป็นธรรมของผู้ที่เกี่ยวข้อง และพิจารณาร่วมกันถึงขีดความสามารถในการรองรับ

2.3.2.8 รายได้ที่ได้รับจากการท่องเที่ยว มีส่วนไปสนับสนุนการพัฒนาชุมชนและรักษาสีงแวดล้อม

2.3.2.9 การท่องเที่ยวจะไม่ใช่อาชีพหลักของชุมชน และชุมชนต้องดำรงอาชีพหลักของตนเองไว้ได้ ทั้งนี้หากอาชีพของชุมชนเปลี่ยนเป็นการจัดการท่องเที่ยว จะเป็นการทำลายชีวิตและจิตวิญญาณดั้งเดิมของชุมชนอย่างชัดเจน

2.3.2.10 องค์กรชุมชนมีความเข้มแข็งพอที่จะจัดการกับผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ และพร้อมจะหยุดเมื่อเกินความสามารถในการจัดการ ซึ่งสิ่งเหล่านี้หากมองในแง่ความพร้อมของชุมชนและประสิทธิภาพในการบริหารจัดการท่องเที่ยวในมิติของชุมชนแล้ว การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะเป็นไปได้ด้วยดีนั้นยังต้องพิจารณาจากมิตินอกชุมชนที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยได้แก่ การตลาด นโยบายรัฐที่เข้ามาสนับสนุน และพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว เป็นต้น

2.3.3 กระบวนการทำงานเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว

หากชุมชนมีความพร้อมมีปัจจัยเอื้ออำนวยต่อการเข้ามามีบทบาทจัดการการท่องเที่ยวแล้วนั้น ผู้นำชุมชนและแกนนำที่หลากหลาย ตัวแทนกลุ่มต่างๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มสหกรณ์การเกษตร ฯลฯ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น องค์กรบริการส่วนตำบล เจ้าหน้าที่ป่าไม้ ครูอาจารย์ในโรงเรียน เป็นต้น ร่วมกันประชุมสัมมนาเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ร่วมกับการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งเป็นการฝึกกำลังความคิดสร้างสรรค์ ประสานแนวคิดของทุกคนให้เห็นเป็นภาพเดียวกัน ในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน และนำวิสัยทัศน์ที่ได้มากำหนดเป็นเป้าหมาย เป็นทิศทางของการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนในระยะต่อไป ดังที่พจนาน สนวนศรี (2546: 185-188) ได้กล่าวไว้ว่า ชุมชนหลายแห่งตัดสินใจเปิดการท่องเที่ยวโดยชุมชนและเป็นฝ่ายจัดการเองนั้น มีรูปแบบการคิดตัดสินใจด้วยการมองวิสัยทัศน์ 3 รูปแบบด้วยกัน คือ

2.3.3.1 มองกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือหนึ่งในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารกับคนภายนอก ให้เกิดความรู้ความเข้าใจต่อสภาพปัญหาชุมชนที่ประสบอยู่ และหวังว่าจะได้เพื่อนที่เข้าใจร่วมแก้ไขปัญหาดังกล่าว ร่วมกัน อันเป็นการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างคนต่างวัฒนธรรม เพื่อประสานการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาของชุมชนนั้น

2.3.3.2 การท่องเที่ยวทำให้เกิดผลกระทบทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม จำเป็นที่ชุมชนต้องรวมตัวกันเข้ามาจัดการให้นักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้องให้ปฏิบัติอยู่ในกฎ กติกาของชุมชน การจัดระเบียบการแบ่งปันผลประโยชน์แก่ผู้คนที่เกี่ยวข้องและผลประโยชน์ในชุมชน การสร้างมาตรฐานต่างๆ ของการท่องเที่ยวโดยชุมชนเอง ทั้งเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบมากเกินไปจนขีดความสามารถที่ชุมชนจะจัดการได้

2.3.3.3 การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการเรียนรู้ระหว่างคนกับธรรมชาติ เป็นการสร้างโอกาสในการฟื้นฟูวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และสิ่งแวดล้อม โดยมองที่รายได้เป็นเพียงแค่ผลพลอยได้จากกระบวนการเรียนรู้ท่ามกลางการท่องเที่ยว

ทั้ง 3 รูปแบบนี้มีพื้นฐานการคิดจากชุมชนเอง ที่มีความภูมิใจในวัฒนธรรม และภูมิปัญญาของตนเองที่พร้อมจะสื่อต่อคนภายนอก โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดนอกจากนั้นแล้ว ชุมชนเองยังต้องการความเข้าใจ ความร่วมมือของนักท่องเที่ยวในเคารพในกฎ กติกา ที่ชุมชนร่วมกันสร้างไว้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัฒนธรรม

2.3.4 วัตถุประสงค์ของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

วัตถุประสงค์ของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน ซึ่งมาจากการกำหนดจากวิสัยทัศน์ที่จัดทำร่วมกันในชุมชน และนำมากำหนดเป็นวัตถุประสงค์ที่เป็นรูปธรรม ให้มีความชัดเจนขึ้นโดยชุมชนจะมีการกำหนดวัตถุประสงค์หลักอยู่ 4 ประการด้วยกัน คือ

2.3.4.1 เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยว เป็นกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เน้นคนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา เป็นกิจกรรมที่เชื่อมโยงกับกิจกรรมการพัฒนาชุมชนในรูปแบบอื่นๆ ที่ต้องเอื้ออำนวยการเรียนรู้ต่อการกันและกันได้ เช่น การท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ไปเยือนชุมชนชาวประมงพื้นบ้าน นักท่องเที่ยวควรเกิดการเรียนรู้บทบาทของประมงขนาดเล็กที่ทำหน้าที่อนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งด้วย

2.3.4.2 เพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นตัวกระตุ้นส่งเสริมให้ชุมชนโดยเฉพาะคนหนุ่มสาวได้เข้าใจ ให้คุณค่า ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีของชุมชนให้กลับฟื้นคืนสภาพได้ในระยะต่อไป

2.3.4.3 เพื่อก่อให้เกิดการรวมตัวกันของคนในชุมชน ที่เผชิญต่อผลกระทบทางการท่องเที่ยวแบบเดิม ให้เข้ามามีส่วนร่วมจัดการผลกระทบดังกล่าว และจัดระเบียบชุมชนให้เป็นระบบที่ทำให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

2.3.4.4 เพื่อเป็นเครื่องมือการเผยแพร่ให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องของวัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิตกับสาธารณชนภายนอก

จะเห็นได้ว่าในมิติของชุมชนไม่ได้มองเรื่องผลกำไรเป็นเรื่องหลัก ผิดกับในระดับนโยบายการท่องเที่ยวมักจะให้ความสำคัญเรื่องรายได้เป็นอันดับแรก หากเอาคุณค่า วิธีคิดที่เป็นพื้นฐานที่สำคัญในสังคมไทย อันได้แก่ การมีน้ำใจ ความเอื้ออารี ประกอบกับการมีวิถีชีวิตที่สัมพันธ์กับธรรมชาติ ความรักในศิลปวัฒนธรรม อันเป็นทุนทางสังคมของคนไทย ก็จะทำให้การริเริ่มและมองการท่องเที่ยวได้ถูกทิศทางยิ่งขึ้น

2.3.5 การประเมินความเป็นไปได้ของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

เนื่องจากการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนเป็นสิ่งที่ต้องเกี่ยวข้องกับคนภายนอก ดังนั้นทักษะ ความชัดเจน การจัดการให้เหมาะสม จึงเป็นเรื่องที่ชุมชนเองยังมีความกังวลอยู่พอสมควร แม้ว่าจะมีปัจจัยที่เอื้อ และการสนับสนุนจากภายนอกพอสมควร แต่ชุมชนเองต้องสามารถคาดการณ์และประเมินว่า วิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์ ของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนั้น ความเป็นไปได้มากน้อยเพียงไร โดยการร่วมกันอภิปราย ระดมความคิดเห็น จากชุมชนให้กว้างขวางจนสามารถสรุปด้วยมติของชุมชนเอง ซึ่งมีองค์ประกอบการประเมินอยู่ 7 ประการด้วยกัน คือ

2.3.5.1 ผู้นำชุมชนและแกนนำชุมชน สามารถวิเคราะห์สถานการณ์ภายนอก และสภาพปัญหาชุมชนตลอดจนมองแนวทางแก้ไขปัญหได้แบบชัดเจน และมองกิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมหนึ่ง หรือกิจกรรมร่วมเชื่อมต่อทิศทางในการแก้ไขปัญหาโดยภาพรวมของชุมชนได้ แล้วจึงได้กำหนดเป็นวัตถุประสงค์เป้าหมายการทำกิจกรรมการท่องเที่ยว

2.3.5.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนทั้งหมด เนื่องจากเป็นเรื่องที่ต้องเกี่ยวข้องกับสิทธิของชุมชน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมชุมชนที่ชุมชนต้องมีการคิดไตร่ตรองวินิจฉัย และร่วมตัดสินใจจะเปิดหมู่บ้านรองรับอย่างไร ควรเป็นรูปแบบใด ใครบ้างที่เกี่ยวข้อง ใครมีบทบาทจัดการอย่างไร และภายหลังนักท่องเที่ยวกลับแล้วมีการลดผลกระทบอย่างไร ด้วยวิธีการใด ตลอดจนการแบ่งปันผลประโยชน์ภายในชุมชน

2.3.5.3 ชุมชนต้องมีส่วนร่วมในการจัดตั้งองค์กรภายในชุมชน เพื่อรับผิดชอบกิจกรรมนี้ หรือผลักดันให้องค์กรชุมชนอื่นที่พิจารณาแล้วว่า มีความพร้อมทำหน้าที่รับผิดชอบเป็นหน่วยงานหนึ่งขององค์กรนั้นๆ แต่ทั้งนี้การดำเนินการขององค์กรต้องเป็นไปด้วยความโปร่งใส เพราะมีผลประโยชน์ที่เข้ามาเกี่ยวข้อง

2.3.5.4 การพิจารณาเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น หรือของดีในชุมชนเพื่อจัดปรับเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวให้สอดคล้องต่อชุมชน ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมให้น้อยที่สุดเท่าที่สามารถทำได้

2.3.5.5 ความพร้อมของผู้ที่สนใจจะเกี่ยวข้องกับกิจกรรมท่องเที่ยว จะมีบทบาทหลากหลายมากขึ้น คือจะมีผู้ที่เกี่ยวข้องกับที่พัก อาหาร การดูแลความปลอดภัย การนำพานักท่องเที่ยว การสื่อความหมาย และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ต้องไม่ใช่กระจุกตัวอยู่เฉพาะกลุ่มแกนนำภายในชุมชนเท่านั้น ควรมีระบบกระจายที่ทั่วถึงและเป็นธรรม

2.3.5.6 การเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ที่จะรองรับนักท่องเที่ยวเพื่อสามารถจัดปรับกระบวนการให้เหมาะสม สอดคล้องยิ่งขึ้น และร่วมแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนการลดผลกระทบของการท่องเที่ยวในครั้งต่อไป

2.3.5.7 ประสบการณ์ทักษะในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ต้องบูรณาการความต้องการความเพลิดเพลิน ความตื่นตัวและการเรียนรู้ ให้เป็นโปรแกรมและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของแต่ละพื้นที่

2.3.6 การเตรียมความพร้อมของชุมชนในการจัดการการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นเสมือนงานพัฒนาชุมชนอย่างหนึ่ง เป็นสิ่งที่ดูเหมือนง่ายแต่ทำยาก ที่ว่ายากนั้นก็เพราะการท่องเที่ยวเป็นการพัฒนาที่ตอบสนองกระแสบริโภคนิยม การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนหลุดออกจากฐานการผลิตเดิมในภาคการเกษตร สู่อุตสาหกรรมบริการ กำลังซื้อที่สูงกว่าของนักท่องเที่ยวจึงสามารถกำหนด “สินค้า” และ “บริการ” ได้ตามความต้องการ ทำให้สภาพทางสังคมและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวมักถูกครอบงำจากวัฒนธรรมภายนอกที่เข้ามาพร้อมกับนักท่องเที่ยวเป็นดาบสองคมและมีความเสี่ยงอย่างยิ่งในการนำไปใช้ในการพัฒนา อย่างไรก็ตามก่อนที่จะเปิดหมู่บ้านต้อนรับนักท่องเที่ยว ชุมชนควรจะต้อง “รู้ตัว” เข้าใจและตระหนักต่อการท่องเที่ยวนี้ ตลอดจนการสร้างภูมิคุ้มกัน โดยการเตรียมความพร้อมชุมชน ซึ่งผู้ดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนควรมีกระบวนการทำงาน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ให้ข้อมูลด้านการท่องเที่ยวให้ชุมชนในการพิจารณาทั้งด้านบวกและลบของการท่องเที่ยว ซึ่งในขั้นตอนนี้อาจจะมีเฉพาะผู้นำหรือกลุ่มสนใจ

ขั้นที่ 2 สร้างการมีส่วนร่วม เป็นการดึงเอากลุ่มที่สนใจการท่องเที่ยวโดยชุมชน และกลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชน เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มสตรี กลุ่มออมทรัพย์ และผู้นำที่เป็นทางการและผู้นำทางธรรมชาติมาพูดคุยเรื่องผลดี-ผลเสีย อีกครั้ง เพื่อให้เขาเหล่านั้นได้ร่วมกันตัดสินใจเรื่องนี้ร่วมกัน

ขั้นที่ 3 ศึกษาชุมชนร่วมกับชาวบ้าน โดยการทำงานร่วมกับชาวบ้านเพื่อศึกษาในหัวข้อดังนี้

- การสำรวจทางกายภาพ
- ทำแผนที่รอบนอก (แสดงแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและที่ดินทำกิน)
- แผนที่รอบในหมู่บ้าน (แสดงที่ตั้งของบ้านเรือน ทรัพยากรคนสร้างและทรัพยากรธรรมชาติ)
- ศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชน ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน
- ศึกษาความสัมพันธ์ของชุมชนกับการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยว

- ศึกษากลุ่มต่างๆ ในชุมชน ซึ่งผลการศึกษานี้จะทำให้เห็นศักยภาพ-ข้อจำกัดของชุมชน และปัญหาของชุมชนร่วมกัน

ขั้นที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลร่วมกัน ทั้งในด้านศักยภาพ-ข้อจำกัด โอกาสและความเสี่ยง ในขั้นตอนนี้จะทำให้ชุมชนได้มองเห็นได้ด้วยตนเอง และสามารถเชื่อมโยงเรื่องท่องเที่ยวกับการพัฒนาชุมชนได้ การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้จะทำให้เกิดการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และอาจพบว่าเพื่อแก้ปัญหาให้ตรงจุด อาจจะไม่จำเป็นต้องใช้เรื่องการท่องเที่ยวเลยก็ได้

ขั้นที่ 5 ร่วมกันพัฒนาศักยภาพและแก้ไขจุดอ่อน อาทิ รวบรวมองค์ความรู้ ซึ่งแต่ละชุมชนจะแตกต่างกันออกไปมีเอกลักษณ์เฉพาะชุมชน เช่น บางชุมชนเด่นด้านการพัฒนาชุมชน บางชุมชนเด่นระบบการจัดการนิเวศที่ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้เหมาะสม เป็นต้น ซึ่งชุมชนต้องร่วมกันดึงเอกลักษณ์ ให้เห็นร่วมกันก่อนนำสู่การเผยแพร่ออกไป ปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสม สอดคล้อง ปลอดภัย ไม่ทำลายระบบนิเวศเดิมมากนัก เช่น การปรับทางเดินในป่าเขา เป็นต้น ปรับปรุงบ้านพักและความสะอาดภายในชุมชนให้เป็นมาตรฐานของชุมชนแต่ละแห่งที่ตกลงร่วมกัน โดยมีคณะกรรมการของชุมชน ตรวจสอบอย่างสม่ำเสมอ ฝึกอบรมบุคลากรด้านการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น นักสื่อความหมาย การสร้างเวทีเรียนรู้กับนักท่องเที่ยว เป็นต้น ซึ่งในขั้นตอนนี้จะเห็นความสามารถของชุมชน ในการรองรับการท่องเที่ยวทั้งความพร้อมจำนวนบุคลากร และขีดความสามารถในการรองรับทั้งพื้นที่ทางธรรมชาติ และรูปแบบกิจกรรมที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชน

ขั้นที่ 6 วางรูปแบบการบริหารจัดการ ในขั้นตอนนี้จะเป็นการจัดตั้งองค์กรขึ้นมาทำงาน หรืออาจใช้องค์กรที่ชุมชนมีอยู่เดิมแต่เพิ่มเติมบทบาทหน้าที่ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน กำหนดรูปแบบของการท่องเที่ยว โปรแกรมและราคาการจัดสรรผลประโยชน์ สู่ชาวบ้านและ

ชุมชน และมาตรการในการป้องกันผลกระทบ โดยอาจจะเป็นการสร้างกฎ-กติกา เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติทั้งชาวบ้านและนักท่องเที่ยว

ขั้นที่ 7 ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้รับรู้และช่วยให้ข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจ

ขั้นที่ 8 ทดลองดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว ในขั้นตอนนี้อาจมีการจัดท่องเที่ยวนำร่อง เพื่อทดสอบความพร้อมของชุมชน โดยการเชิญบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่มีประสบการณ์หรือเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม ให้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ เพื่อเป็นทิศทางต่อไปในอนาคต

ขั้นที่ 9 ประเมินผล ในขั้นตอนประเมินผล อาจแยกออกมาเป็น 2 ส่วน คือ การประเมินผลและสรุปบทเรียนหลังเสร็จกิจกรรมทุกครั้ง และการประเมินผลเป็นช่วงๆ ทุกๆ 3-6 เดือน เป็นต้น ซึ่งการประเมินผลจะช่วยให้เกิดการทบทวนตนเอง และแก้ไขข้อบกพร่อง

ขั้นที่ 10 พัฒนาองค์กร การฝึกอบรม เช่น การบริหารจัดการ การสร้างการมีส่วนร่วม การสื่อความหมาย เป็นต้น การศึกษาดูงาน สำหรับแกนนำองค์กรชุมชนเพื่อจัดการท่องเที่ยว เพื่อเสริมโลกทัศน์ พัฒนาทักษะการบริหาร การจัดการในชุมชนอื่นๆ ที่มีลักษณะคล้ายๆ กัน เพื่อเป็นตัวอย่างนำไปประยุกต์ หรือเป็นบทเรียนที่ชุมชนต้องพึงระวังผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นได้ และวางมาตรการป้องกันไว้แต่เริ่มแรก

กระบวนการทั้ง 10 ขั้นตอนแล้ว จะเหมือนการทำงานพัฒนาปกติมันเอง แต่สิ่งที่ยากก็คือเรื่องท่องเที่ยวเป็นเรื่องที่ชาวบ้านไม่ค่อยเคยมาก่อน และไม่มั่นใจว่าตนเองจะทำได้ แต่ละคำถามในแต่ละขั้นตอนในกระบวนการเตรียมชุมชน จะต้องเป็นการปลุกกระตือรือร้นของท้องถิ่น ให้คนท้องถิ่นอยากรู้จักตนเอง และเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง การท่องเที่ยวก็จะเกิดความชัดเจนมากขึ้นว่า เป็นการเข้ามาเพื่อให้ชุมชนได้นำเสนอตัวอย่างต่อสาธารณะ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นหัวใจสำคัญของการท่องเที่ยว นอกจากปลุกสำนึกของชุมชนแล้วยังเป็นการสร้างจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการเห็นคุณค่าทางวัฒนธรรมของชุมชนที่ได้เข้ามาเยี่ยมชม

สรุปได้ว่าหลักการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน มีเป้าหมายอยู่ที่การอยู่ร่วมกับทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนภายใต้เงื่อนไข การบีบคั้นจากนโยบาย ที่ทำให้มีการแย่งชิงทรัพยากร (ความรู้ อำนาจ กฎหมายอยู่ในมือของภาครัฐ) เช่น ความขัดแย้งเรื่องไร่มุขเวียน การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนถูกมองว่าเป็นทัวร์เถื่อน การจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่ความเป็นชุมชนวัฒนธรรมชนเผ่า กฎหมายบางอย่างไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชนเผ่า เกิดเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยว โดยสร้างผลกระทบคือ พื้นวิถีชีวิต เกิดรายได้เสริม หน่วยงานและบุคคลภายนอกเข้าใจวิถีชีวิต

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือการท่องเที่ยวที่เน้นให้ผู้ที่มาเยือนได้สัมผัสกับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในชุมชนทั้งวัฒนธรรม ประเพณี การเป็นอยู่ และการท่องเที่ยวประเภทนี้มีหลักการโดยชุมชนเป็นเจ้าของมีการบริหารจัดการโดยตัวเองมีการชูเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชน และการท่องเที่ยวประเภทนี้จะเน้นการอนุรักษ์ทั้งในด้าน ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และสิ่งแวดล้อมทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ และอื่นๆ หรือเรียกได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

2.4 การท่องเที่ยววิถีไทย

ประเทศไทยมีเสน่ห์หลักซึ่งอยู่มากมายให้นักเดินทางได้ค้นหาและสัมผัสได้ไม่รู้จบ ด้วยภูมิประเทศที่มีความแตกต่างสร้างสรรค์เรื่องราววิถีชีวิตผู้คนให้แนบแน่นกับแผ่นดินถิ่นกำเนิด ตามลักษณะของภูมิประเทศที่เป็นตัวกำหนด ทั้งในด้านของความเป็นอยู่ อาหารการกิน วัฒนธรรม ประเพณีซึ่งสืบทอดกันมารุ่นสู่รุ่น สานรวมเป็นความแข็งแกร่งของวิถีชุมชนที่ยั่งยืนและยาวนานสืบทอดกันไปในสายธารแห่งอารยธรรมคนไทยทำอย่างไรที่ผู้คนในแต่ละท้องถิ่นจะได้ตระหนักและภาคภูมิใจถึงความเป็นอัตลักษณ์ตัวตนของเขา ซึมซับและพร้อมจะบอกกล่าวเล่าขานเรื่องราวนั้น ๆ ให้ผู้คนต่างถิ่นได้ศึกษาหามุมมองที่แตกต่างกันออกไป ให้กลายมาเป็นหนึ่งเดียวของคำว่า “ความเข้าใจในความต่างทำอย่างไรที่ผู้คนนักเดินทางทั้งหลายจะได้เปิดใจพร้อมที่จะรับเรื่องราวแห่งวิถีที่แตกต่างให้กลายมาเป็นวิถีแห่งความงดงามของสายธารวัฒนธรรมที่น่าศึกษาเรียนรู้ และร่วมกันภาคภูมิใจในความเป็นคนไทยร่วมกันไม่ว่าจะมาจากภูมิภาคไหน ๆ

คำว่า “วิถีไทย” ในบริบทของการท่องเที่ยว มีความหมายที่ครอบคลุมทุกอย่างของความเป็นไทย ตั้งแต่เรื่องนิสัยใจคอ อาหารการกิน วัฒนธรรมประเพณี ความเป็นอยู่ หรือความเชื่อที่สืบทอดกันมาจนเป็นมรดกล้ำค่า ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมาคือต้นทุนของความเป็นไทยที่ไม่เหมือนใคร สามารถนำต้นทุนนี้มาสร้างเป็นประสบการณ์ที่น่าจดจำให้แก่นักท่องเที่ยว ทำให้เมืองไทยมีจุดหมาย มีความโดดเด่น และมีความแตกต่างจากประเทศใดๆ ในโลก

ตัวอย่างการท่องเที่ยววิถีไทย เช่นการจัดแคมเปญทางการท่องเที่ยวของไทยโดย ททท. ภายใต้ชื่อ 12 เมืองต้องห้ามพลาดซึ่งเป็นการชูเอกลักษณ์ความเป็นไทยที่มีความแตกต่างกันออกไปทั้งในด้านภูมิศาสตร์ ด้านวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ภาค แต่ละท้องถิ่น “เปิดตัว 12 เมืองต้องห้าม...พลาด เมืองต้องห้าม...พลาด คือ เมืองที่คนไทยรู้ แต่ไม่รู้จักจริงๆ ไม่เคยรู้ว่ามีอะไรน่าสนใจ เมืองที่เหมือนไม่มีอะไร แต่จริง ๆ แล้วมีเรื่องราวที่น่าสนใจมากมาย” ยกตัวอย่างเช่น

- 1) จ.เพชรบูรณ์ ภูตอกไม้สายหมอก เพชรบูรณ์เป็นพื้นที่ธรรมชาติที่สมบูรณ์ มีวิวทิวทัศน์ที่งดงาม ปกคลุมด้วยทะเลหมอก และมีอากาศเย็นตลอดปี
- 2) จ.สมุทรสงคราม เมืองสายน้ำสามเวลา เมืองเก่าริมน้ำที่ผู้คนยังคงมีวิถีชีวิตประจำวันริมแม่น้ำ มีจุดหมายเป็นสายน้ำ 3 เวลา (ท่าคา บางคนที และอัมพวา)
- 3) จ.เลย เย็นสุด...สุขที่เลย อีสานคนมักจะคิดว่าร้อน แห้งแล้ง แต่จริงๆ แล้วที่อีสานมีจังหวัดที่มีอากาศเย็นตลอดทั้งปี นั่นคือจังหวัดเลย เนื่องจากสภาพภูมิศาสตร์ของจังหวัดเลยเป็นที่ราบสูง มีภูเขาสูงกระจัดกระจาย ทำให้เป็นจังหวัดที่มีภูตต่างๆ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ เช่น ภูกระดึง ภูหลวง ภูมโน
- 4) จ.ลำปาง เมืองที่ไม่หมุนตามกาลเวลา เน้นความเป็นเมืองเก่าที่ยังอนุรักษ์วิถีชีวิตแบบช้าๆ ไม่เร่งรีบ และอนุรักษ์สภาพเมือง ศิลปะ วัฒนธรรมแบบโบราณไว้ให้คนรุ่นใหม่สามารถสัมผัสกับความงดงามแบบดั้งเดิมได้
- 5) จ.ราชบุรี ชุมชนคนอาร์ต ราชบุรี ถือได้ว่าเป็นจังหวัดที่เป็นแหล่งรวมชุมชนคนอาร์ตๆ มากมาย โดยมีจุดหมายเป็นการนำศิลปะต่างๆ มาเป็นจุดดึงดูดทางการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นรีสอร์ท เก๋ๆ ดีไซน์ที่พิกให้เป็งานศิลปะชิ้นใหญ่ การสืบสานการทำเครื่องปั้นดินเผา กับงานประติมากรรมเซรามิกในโรงงานเก่าฮงไถ่ หอศิลป์ดีคูน ‘สวนศิลป์บ้านดิน’

6) จ.น่าน กระชิบรักเสมอดาว น่านเป็นเมืองเก่าที่ยังมีชีวิต มีทรัพยากรท่องเที่ยวที่หลากหลาย และได้ชื่อว่าโรแมนติกที่สุดแห่งหนึ่งของเมืองไทย

7) จ.จันทบุรี สวนสวรรค์ร้อยพันธุ์ผลไม้ เมืองจันทบุรี มีสวนผลไม้อยู่มากมาย เป็นจังหวัดที่สมบูรณ์ไปด้วยผลไม้ตลอดทั้งปี มีบุฟเฟต์ผลไม้สด และยังมีการนำเอาผลไม้มาประกอบเป็นอาหารอร่อยๆ ที่มีเอกลักษณ์และเป็นอาหารต้นแบบ original ของพื้นที่ เช่น มัสมันทุเรียน ต้มยำใบกระวาน ใส่ระกำ เส้นจันทน์ผัดปู เป็นต้น

8) จ.ตรัง ยุทธจักรความอร่อย ตรังเป็นเมืองที่รวบรวมเชิกร้านอาหารอร่อยมากมาย ทั้งอาหารไทย จีน อาหารใต้ ต้มยำ หมูย่าง ราดหน้าซูเปอร์ เค้กเมืองตรัง นอกจากนี้ยังมีวิถีชุมชนแบบดั้งเดิมที่น่ารัก มีสภาพอากาศดีเยี่ยม ให้นักเดินทางได้เลือกไปจิบกาแฟ ดูวิถีชีวิตของคนในพื้นที่

9) จ.ตราด เมืองเกาะในฝัน หมู่เกาะตะวันออกที่มีความงดงามไม่แพ้เกาะฝั่งอันดามัน หนึ่งใน destination ในฝันของนักเดินทางหลายๆ คนเกาะที่ได้รับความนิยมทั้งหมด 11 เกาะ ทั้ง เกาะช้าง เกาะกูด เกาะกระดาด เกาะเหลายา เป็นต้น มีหาดทรายขาว มีพื้นที่ทะเลที่สวยงามและสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งของอ่าวไทย ที่สำคัญคือเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีบริการ Luxury สุดชิคซ่อนอยู่จำนวนมาก

10) จ.นครศรีธรรมราช นครสองธรรม เป็นจังหวัดที่มีความโดดเด่นมากๆ ทั้งทางเรื่อง ‘ธรรมะ’ และ ‘ธรรมชาติ’

11) จ.ชุมพร หาดทรายสวยสี่ร้อยลิ้น ชุมพรมีทะเลสวย มีหาดทรายที่ยาวเหยียดถึง 222 กิโลเมตร (1 ลิ้น = 0.5 กม.) ติดกับจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทะเลชุมพรถือได้ว่าเป็นทะเลสวยของอ่าวไทยที่สามารถเที่ยวได้ตลอดทั้งปี และเป็นแหล่งหอยมือเสือที่สมบูรณ์จำนวนมาก ศูนย์ศึกษาธรรมชาติเขาดินสอ จุดดูเหยี่ยวอพยพที่ดีติดอันดับ 1 ใน 5 ของโลก

12) จ.บุรีรัมย์ เมืองปราสาทสองยุค บุรีรัมย์ เป็นแหล่งที่มีปราสาทหินโบราณที่สำคัญที่สุดในเมืองไทย เช่น ปราสาทหินพนมรุ้ง ปราสาทเมืองต่ำ ซึ่งถือได้ว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยว UNSEEN ที่เป็นที่รู้จักมากที่สุดแห่งหนึ่งของเมืองไทย ในปัจจุบันยุคสมัยที่เปลี่ยนไปบุรีรัมย์ได้มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมาย เกิดปราสาทในยุคใหม่ คือ ‘ปราสาทสายฟ้า’ หรือ Thunder Castle Stadium ของ Buriram FC จากการลงทุนอย่างมหาศาลในการสร้าง Sport Arena ขนาดใหญ่ที่ได้มาตรฐานระดับโลก และสนามช้าง อินเตอร์เนชั่นแนล เซอร์กิต สนามแข่งขันทัวร์นาเมนต์ที่ใหญ่ที่สุดของเอเชีย

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยววิถีไทย หมายถึง การท่องเที่ยวที่เน้นการไปสัมผัสความเป็นเอกลักษณ์ของไทย ได้เรียนรู้วิถีชีวิตของคนไทยในแต่ละพื้นที่ซึ่งก็จะมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันออกไป ทั้งในด้านวัฒนธรรมประเพณี ด้านวิถีชีวิต ด้านศิลปะการแสดงหรืออาชีพ และรวมไปถึงชีวิตความเป็นอยู่ ลักษณะที่อยู่อาศัย อาหารการกิน ซึ่งจะเป็นการชูเอกลักษณ์ความเป็นไทยที่รอให้นักท่องเที่ยวได้ไปสัมผัสและทราตรำลึกความหลังในอดีต

2.4.1 วิถีไทย

วิถีไทย หมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิตของคนไทยตั้งแต่เกิดจนตาย วิถีไทย จึงเป็นแหล่งรวมความรู้เรื่องสังคม วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ภูมิปัญญาของคนไทย การประเพณี ภูมิปัญญา การศึกษาอบรม และการสืบทอดวัฒนธรรมจากอดีตจนถึงปัจจุบันประกอบไปด้วย

2.4.1.1 ขนบธรรมเนียมประเพณีไทย

ขนบธรรมเนียม หมายถึง สิ่งที่สังคมในประเทศไทยนิยมประพฤติปฏิบัติ ต่อเนื่องสืบกันมาเป็นเวลานาน จนยึดถือกันจนจิตใจว่าต้องปฏิบัติเช่นนั้น จึงจะเกิดความสุขความ เจริญ ส่วนประเพณีไทย หมายถึง ทำกิจกรรมทางสังคมของประเทศไทยที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมา ดังนั้นขนบธรรมเนียมประเพณีไทย เป็นคำที่ใช้เรียกรวมกัน หมายถึง สิ่งที่คนในสังคมยึดถือปฏิบัติสืบ ต่อๆกันมานาน มีคุณค่าทางชีวิต มักแฝงไปด้วยศีลธรรมจรรยา ความคิด ความเชื่อ เช่น การที่ มารยาทไทย การปฏิบัติตนอย่างถูกกาลเทศะ รวมถึงการมีประเพณีต่างๆซึ่งเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญ ของชาติไทย ขนบธรรมเนียมแบ่งออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่

2.4.1.1.1 ขนบธรรมเนียมประเพณีส่วนบุคคลหรือประเพณีครอบครัว เป็น เรื่องเกี่ยวกับครอบครัวโดยเฉพาะ เช่น ประเพณีการเกิด ประเพณีเกี่ยวกับการศึกษา ประเพณี การบวช ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีการตาย

2.4.1.1.2 ขนบธรรมเนียมประเพณีสังคม เป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ทุก คนในชาติต้องกระทำร่วมกัน เช่น วันสงกรานต์ วันลอยกระทง ถือเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีที่ ก่อให้เกิดความสามัคคีอันดีของคนในชาติ

2.4.1.1.3 ขนบธรรมเนียมประเพณีเกี่ยวกับศาสนา เป็นธรรมเนียมประเพณี ที่ปฏิบัติกันในวันสำคัญทางศาสนาโดยศาสนิกชนจะพร้อมใจกันไปร่วมงานที่วัดหรือศาสนสถานของ ศาสนานั้นๆถ้าเป็นพระพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา

2.4.1.1.4 ขนบธรรมเนียมประเพณีเกี่ยวกับอาชีพ เป็นขนบธรรมเนียม ประเพณีที่เกิดจากความเชื่อเกี่ยวกับอาชีพท้องถิ่น เช่น ประเพณีแห่นางแมว ประเพณีสู่ขวัญข้าว ประเพณีบุญบั้งไฟ

2.4.1.1.5 พระราชพิธี เป็นงานที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯให้จัดตั้งตามพระราชประเพณี โดยพระองค์เสด็จพระราชดำเนินไปปฏิบัติพระราชกรณีย กิจนั้นๆหรือโปรดเกล้าฯให้พระบรมวงศานุวงศ์ไปปฏิบัติแทนพระองค์ เช่น การถวายผ้าพระกฐินหลวง พระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ พระราชพิธีฉัตรมงคล

2.4.1.1.6 รัฐพิธี เป็นงานที่คณะรัฐมนตรีมีมติให้กำหนดขึ้นเพื่อจัดเฉลิมฉลอง งานระดับชาติ เช่น งานวันเฉลิมพระชนมพรรษา งานถวายบังคมพระบรมราชานุสาวรีย์

2.4.1.2 การละเล่นพื้นบ้าน

การละเล่นของไทยในสมัยก่อนนั้นมีวิธีการเล่นที่สนุกสนานและหลากหลาย การละเล่นของเด็กสมัยก่อนที่นิยมเล่นกันในชีวิตประจำวันนั้น และสืบทอดมาจากคนรุ่นก่อน ซึ่งบาง ประเภทมีบทร้อง และท่าทางประกอบ ส่วนกฎเกณฑ์ต่าง ๆ มักมีการกำหนดขึ้นเองตามข้อตกลงของ กลุ่มผู้เล่นในแต่ละท้องถิ่น บางครั้งก็เล่นตามความสนุกสนานร่าเริง แต่บางครั้งก็เล่นเพื่อการแข่งขัน ซึ่งทำให้ได้รับความบันเทิงจากการละเล่นไม่ใช่น้อย ขณะเดียวกันก็ยังได้เพิ่มพูนทักษะทางร่างกาย และจิตใจ ไปพร้อมกันด้วย ซึ่งการละเล่น พื้นบ้านของไทยเราก็มีให้เลือกเล่นมากมายตามแต่เวลา โอกาส และสถานที่เอื้ออำนวย แต่ในปัจจุบันสังคม มีการเปลี่ยนแปลงไปทำให้การละเล่นพื้นบ้าน ของไทยนั้นเลือนหายไปจึงเป็นเรื่องน่าเสียดายที่คนรุ่นต่อมาอาจไม่ทราบถึงการละเล่นของไทยที่

สนุกสนาน เพราะไม่รู้ถึงวิธีการเล่นและประโยชน์ของการเล่นพื้นบ้าน ดังนั้นเรื่อง การเล่นพื้นบ้านของเรา ที่เป็นที่นิยมเล่นกันกับเพื่อน ๆ ในสมัยเด็ก ๆ ในหมู่บ้านเรา ซึ่งเป็นเรื่องใกล้ตัวเรา มาก และเราก็ได้ผ่านช่วงนี้มาแล้วด้วยเหมือนกัน ซึ่งเชื่อว่าทุกคนจะต้องผ่านวัยเด็กมาแล้วกันทั้งนั้น หรือบางคนอาจจะกำลังอยู่ในช่วงนี้ได้ ในช่วงวัยเด็กเป็นช่วงที่สนุกมากจนไม่อยากผ่านช่วงนี้มาเลย กลุ่มผู้ศึกษาจึงเลือกศึกษา เรื่องการเล่นพื้นบ้านของเรา เพื่อเป็นอนุรักษ์วัฒนธรรมการเล่นของหมู่บ้านและการเล่นของไทยที่กำลังจะสูญหายให้เป็นที่รู้จักเพื่อชนรุ่นหลังสืบไป

2.4.1.3 การเล่นของแต่ละภาค

2.4.1.3.1 ภาคกลาง การเล่นพื้นเมืองส่วนมากจะออกมาในรูปแบบของ เพลงพื้นเมือง ซึ่งแบ่งได้เป็น 4 ประเภท คือ

1) เพลงที่นิยมเล่นในน้ำ ได้แก่ เพลงเรือ เพลงหน้าผา เพลงคริ่ง ท่อน และเพลงร่อยพรุชา ฯลฯ

2) เพลงที่นิยมเล่นในหน้าเกี่ยวข้าว นวดข้าว ได้แก่ เพลงเกี่ยวข้าว เพลงสงพ่าง เพลงโกลก เพลงพานพ่าง เพลงสวดค่อลำพวน และเพลงชักกระดาน ฯลฯ

3) เพลงที่นิยมเล่นในหน้าสงกรานต์ และใกล้เคียง ได้แก่ เพลง พิษฐาน เพลงพวงมาลัย เพลงสงกรานต์ (ตั้งขึ้นพิเศษ) เพลงยั่ว เพลงระบำบ้านไร่ เพลงข้าเจ้าหงส์ เพลงเหย่ย เพลงคล้องช้าง เพลงข้าเจ้าโลม เพลงฮินเลเล เพลงกรุ่น เพลงชักเย่อ เพลงเข้าผี เพลงแห่ นางแมว เพลงใจหวัง และเพลงบวชนาค ฯลฯ

4) เพลงที่นิยมร้องทั่วไปไม่จำกัดเทศกาล ได้แก่ เพลงเทพทอง เพลงปรบไก่ เพลงไก่อ่า เพลงพาดควาย เพลงขอทาน เพลงฉ่อย เพลงทรงเครื่อง ลำตัด เพลงระบำ บ้านนา เพลงแอ่ควาซอ และเพลงอีแซว ฯลฯ ส่วนการเล่นพื้นเมืองในรูปแบบของการแสดงพื้นเมืองของภาคกลาง ได้แก่ รำโทน รำเถิดเทิง รำวง และระบำต่างๆ ที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ในแต่ละสถานที่

2.4.1.3.2 ภาคเหนือ การเล่นพื้นเมืองของภาคเหนือในรูปแบบของเพลงพื้นเมืองนั้น แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) บทขับขานของพระภิกษุในพิธีกรรมทางพุทธศาสนา (ซึ่งผสมผสานกับพราหมณ์ และผี) เช่น เทศน์ อ้อลำน้า ใส่กาพย์ สวด ทั้ง 4 อย่างนี้ถือเป็นบทเพลงที่ศักดิ์สิทธิ์ใช้ในพิธีกรรมโดยตรง มีได้นำมาขับร้องกันเล่นๆ

2) บทขับร้องของประชาชนชาวบ้านทั่วไป เช่น คำ (ซ้ำ) จ้อย (ซ้อย)

การเล่นพื้นเมืองของภาคเหนือในรูปแบบของการแสดงพื้นเมือง ซึ่งมักเกี่ยวกับการฟ้อนหรือการร่ายรำนั้น แบ่ง 5 ประเภทคือ

1. ฟ้อนที่สืบเนื่องมาจากการนับถือผี เป็นการฟ้อนที่เกี่ยวกับความเชื่อ และพิธีกรรม นับเป็นการฟ้อนที่เก่าแก่มาช้านาน ได้แก่ ฟ้อนผีผดผีเม้ง ฟ้อนผีบ้านผีเมือง ฯลฯ

2. ฟ้อนแบบเมือง เป็นศิลปะการฟ้อนที่มีลีลาแสดงลักษณะเป็นแบบฉบับของคนเมืองหรือ "ชาวไทยวน" (ซึ่งเป็นกลุ่มชนกลุ่มใหญ่ที่อาศัยอยู่เป็นปึกแผ่นในแคว้นแคว้นที่เรียกว่า

"ลานนา") ได้แก่ ฟ้อนเล็บ ฟ้อนเทียน ฟ้อนเจิง ตบมะผาบ ฟ้อนดาบ ตีกลองสะบัดชัย และฟ้อนสาวไหม ฯลฯ

3. ฟ้อนแบบม่าน คำว่า "ม่าน" ในภาษาลานนาหมายถึง "พม่า" การฟ้อนประเภทนี้เป็นการผสมผสานกันระหว่างศิลปะการฟ้อนของพม่ากับของไทยลานนา ได้แก่ ฟ้อนม่านม้ายเชียงตา ฯลฯ

4. ฟ้อนแบบเงี้ยวหรือแบบไทยใหญ่ เป็นการฟ้อนตลอดจนการแสดงที่ได้รับอิทธิพลหรือต้นเค้ามาจากศิลปะการแสดงของชาวไทยใหญ่ ได้แก่ เล่นโต กิ่งกะหระ (กินนรา) หรือฟ้อนนางนำ กำเบ๊คง มองเซิง ฟ้อนโต (ไทยใหญ่) และฟ้อนเงี้ยว ฯลฯ

5. ฟ้อนที่ปรากฏในบทธะคร การฟ้อนประเภทนี้เป็นการฟ้อนที่มีผู้คิดสร้างสรรค์ขึ้นในการแสดงละครพื้นทาง ซึ่งนิยมกันในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้แก่ ฟ้อนลาวแพน ฟ้อนม่านมงคล ฟ้อนรำ และฟ้อนลาวดวงเดือน ฯลฯ

2.4.1.3.3 ภาคใต้ การละเล่นพื้นเมือง ของภาคใต้ แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ

1) แบ่งตามรูปแบบการเล่น แยกออกเป็น 3 ลักษณะคือ

- เพลงพื้นเมือง แบ่งตามโอกาสที่เล่นได้เป็น 2 ชนิด คือ เพลงที่ใช้เล่นตามฤดูกาลหรือเทศกาล ได้แก่ เพลงเรือ เพลงลา เพลงบอก สวดมาลัย เพลงกล่อมทารก และคำตัก ฯลฯ และเพลงที่ใช้เล่นได้ทุกโอกาส ได้แก่ เพลงต้นหยงหรือล้อแห้ง และลิเกฮูลู ฯลฯ

- ระบายพื้นเมืองที่ไม่สามารถแยกประเภทได้มีหลายชนิด แต่ที่รู้จักกันทั่วไป ได้แก่ ร่องเง็ง ชัมแปน ดาระ และสึละ (หรือซีละ) ฯลฯ

- ละครชาวบ้านที่ไม่สามารถจำแนกออกได้ ที่รู้จักกันทั่วไป ได้แก่ หนังตะลุง วายังเซียม มโนห์รา มะโย่ง และลิเกป่า ฯลฯ

2) แบ่งตามกลุ่มชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม แยกเป็น 3 ลักษณะ

คือ

- การละเล่นที่นิยมกันในกลุ่มไทยพุทธ ได้แก่ กาหลอ คำตัก เพลงกล่อมทารก เพลงเรือ เพลงนา สวดมาลัย โตะคริม หนังตะลุง และมโนห์รา ฯลฯ

- การละเล่นที่นิยมกันในกลุ่มไทยมุสลิม ได้แก่ ลิเกฮูลู เพลงต้นหยง ร่องเง็ง ชัมแปน ดาระ และวายังเซียม ฯลฯ

- การละเล่นที่นิยมกันในกลุ่มไทยพุทธ และไทยมุสลิม ได้แก่ ลิเกป่า

2.4.1.3.4 ภาคอีสานหรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถแบ่งเรื่องการละเล่นพื้นเมืองได้ เป็น 2 กลุ่ม คือ

1) กลุ่มอีสานเหนือ ซึ่งสืบทอดวัฒนธรรมมาจากกลุ่มวัฒนธรรมลุ่มแม่น้ำโขง ที่เรียกว่า กลุ่มไทยลาว หรือกลุ่มหมอลำ หมอแคน ซึ่งเป็นกลุ่มชนที่มีมากที่สุดภายในภาคอีสาน

2) กลุ่มอีสานใต้ กลุ่มที่สืบทอดวัฒนธรรมเขมร - ส่วย

2.4.1.4 สถาปัตยกรรม และงานฝีมือ

ศิลปะไทย เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย ซึ่งคนไทยทั้งชาติต่างภาคภูมิใจอย่างยิ่งในความงามที่สืบทอดอันยาวนานมาตั้งแต่อดีต บ่งบอกถึงวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น โดยมีพัฒนาการบนพื้นฐานของความเป็นไทย ลักษณะนิสัยที่อ่อนหวาน ละมุนละไม รักสวยรักงาม ที่มีมานานของสังคมไทย ทำให้ศิลปะไทยมีความประณีตอ่อนหวาน เป็นความงามอย่างวิจิตรอลังการที่ทุกคนได้เห็นต้องตื่นตา ตื่นใจ อย่างบอกไม่ถูก ลักษณะความงามนี้จึงได้กลายเป็นความรู้สึกทางสุนทรียภาพ โดยเฉพาะคนไทยและศิลปะไทยยังตัดเส้นด้วยสีดำและสีน้ำตาลเท่านั้นเมื่อเราได้สัมผัสความเป็นมาของสังคมไทย พบว่าวิถีชีวิตอยู่กันอย่างเรียบง่าย มีประเพณีและศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรมมาก่อน ดังนั้น ความผูกพันของจิตใจจึงอยู่ที่ธรรมชาติแม่น้ำและพื้นดิน สิ่งหล่อหลอมเหล่านี้จึงเกิดบูรณาการเป็นความคิด ความเชื่อและประเพณีในท้องถิ่น แล้วถ่ายทอดเป็นวัฒนธรรมไทยอย่างงดงาม ที่สำคัญวัฒนธรรมช่วยส่งต่อคุณค่าความหมายของสิ่งอันเป็นที่ยอมรับในสังคมหนึ่ง ๆ ให้คนในสังคมนั้นได้รับรู้แล้วขยายไปในขอบเขตที่กว้างขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่การสื่อสารทางวัฒนธรรมนั้นกระทำโดยผ่านสัญลักษณ์ และสัญลักษณ์คือผลงานของมนุษย์นั่นเองที่เรียกว่า ศิลปะไทยปัจจุบันคำว่า "ศิลปะไทย" กำลังจะถูกกลืนเมื่ออิทธิพลทางเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาแทนที่สังคมเก่าของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกแห่งการสื่อสารได้ก้าวไปล้ำยุคมาก จนเกิดความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเปรียบเทียบกับสมัยอดีต โลกใหม่ยุคปัจจุบันทำให้คนไทยมีความคิดทางไกลตัวเองมากขึ้น และอิทธิพลดังกล่าวนี้ทำให้คนไทยลืมตัวเราเองมากขึ้นจนกลายเป็นสิ่งสับสนอยู่กับสังคมใหม่อย่างไม่รู้ตัว มีความวุ่นวายด้วยอำนาจแห่งวัฒนธรรมสื่อสารที่รีบเร่งรวดเร็วจนลืมความเป็นเอกลักษณ์ของชาติเมื่อเราหันกลับมามองตัวเราเองใหม่ ทำให้ดูห่างไกลเกินกว่าจะกลับมาเรียนรู้ว่า พื้นฐานของชาติบ้านเมืองเดิมเรานั้น มีความเป็นมาหรือมีวัฒนธรรมอย่างไร ความรู้สึกเช่นนี้ทำให้เราลืมนองอดีตตัวเอง การมีวิถีชีวิตกับสังคมปัจจุบันจำเป็นต้องดิ้นรนต่อสู้กับปัญหาต่าง ๆ ที่วิ่งไปข้างหน้าอย่างรวดเร็ว ถ้าเรามีปัจจุบันโดยไม่มีอดีต เราก็จะมีอนาคตที่คลอนแคลนไม่มั่นคง การดำเนินการนำเสนอแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนศิลปะในครั้งนี้ จึงเป็นเสมือนการค้นหาดิตโดยเราชาวศิลปะต้องการให้อนุชนได้มองเห็นถึง ความสำคัญของบรรพบุรุษ ผู้สร้างสรรค์ศิลปะไทยให้เราทำหน้าที่สืบสานต่อไปในอนาคต

2.4.1.5 ความเป็นมาของศิลปะไทย

ไทยเป็นชาติที่มีศิลปะและวัฒนธรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีของตนเองมาช้านานแล้ว เริ่มตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์ ศิลปะไทยจะวิวัฒนาการและสืบเนื่องเป็นตัวของตัวเองในที่สุด เท่าที่เราทราบราว พ.ศ. 300 จนถึง พ.ศ. 1800 พระพุทธศาสนาเข้ามาโดยชาวอินเดีย ครั้งนั้นแสดงให้เห็นอิทธิพลต่อรูปแบบของศิลปะไทยในทุก ๆ ด้านรวมทั้งภาษา วรรณกรรม ศิลปกรรม โดยกระจายเป็นกลุ่มศิลปะสมัยต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่สมัยทวารวดี ศรีวิชัย ลพบุรี เมื่อกลุ่มคนไทยตั้งตัวเป็นปึกแผ่นแล้ว ศิลปะดังกล่าวจะตกทอดกลายเป็นศิลปะไทย ช่างไทยพยายามสร้างสรรค์ให้มีลักษณะพิเศษกว่า งานศิลปะของชาติอื่น ๆ คือ จะมีลวดลายไทยเป็นเครื่องตกแต่ง ซึ่งทำให้ลักษณะของศิลปะไทยมีรูปแบบเฉพาะมีความอ่อนหวาน ละมุนละไม และได้สอดแทรกวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีและความรู้สึกของคนไทยไว้ในงานอย่างลงตัว ดังจะเห็นได้จากภาพฝาผนังตามวัดวาอารามต่าง ๆ ปราสาทราชวัง ตลอดจนเครื่องประดับและเครื่องใช้ทั่วไป

ศิลปะไทยได้รับอิทธิพลจากธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในสังคมไทย ซึ่งมีลักษณะเด่น คือ ความเป็นอยู่และการดำรงชีวิตของคนไทยที่ได้สอดแทรกไว้ในผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้น โดยเฉพาะศิลปกรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติของไทย อาจกล่าวได้ว่า ศิลปะไทยสร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมพุทธศาสนา เป็นการเชื่อมโยงและโน้มน้าวจิตใจของประชาชนให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนา ภาพไทย หรือ จิตรกรรมไทย จัดเป็นภาพเล่าเรื่องที่เขียนขึ้นด้วยความคิดจินตนาการของคนไทย มีลักษณะตามอุดมคติของกระบวนการงานช่างไทย คือ

2.4.1.5.1 เขียนสีแบน ไม่คำนึงถึงแสงและเงา นิยมตัดเส้นให้เห็นชัดเจน และเส้นที่ใช้ จะแสดงความรู้สึกลื่นไหลนุ่มนวล

2.4.1.5.2 เขียนตัวพระ-นาง เป็นแบบละคร มีลีลา ท่าทางเหมือนกัน ผิดแผกแตกต่าง กันด้วยสีร่างกายและเครื่องประดับ

2.4.1.5.3 เขียนแบบตานกมอง หรือเป็นภาพต่ำกว่าสายตา โดยมุมมองจากที่สูงลงสู่ล่าง จะเห็นเป็นรูปเรื่องราวได้ตลอดภาพ

2.4.1.5.4 เขียนติดต่อกันเป็นตอน ๆ สามารถดูจากซ้ายไปขวาหรือล่างและบนได้ทั่ว ภาพ โดยขั้นตอนภาพด้วยขีดหิน ต้นไม้ กำแพงเมือง และเส้นสินเทาหรือ คชกริต เป็นต้น

2.4.1.5.5 เขียนประดับตกแต่งด้วยลวดลายไทย มีสีทองสร้างภาพให้เด่นเกิดบรรยากาศ สุขสว่างและมีคุณค่ามากขึ้น

ภาพลายไทย เป็นลายที่ประดิษฐ์ขึ้นโดยมีธรรมชาติมาเป็นแรงดลบันดาลใจ โดยดัดแปลงธรรมชาติให้เป็นลวดลายใหม่อย่างสวยงาม เช่น ตาอ้อย ก้ามปู เปลวไฟ รวงข้าว และดอกบัว ฯลฯ ลายไทยเดิมทีเดียวเรียกกันว่า "กระหนก" หมายถึงลวดลาย เช่น กระหนกลาย กระหนกก้านขด ต่อมาเมื่อใช้คำว่า "กนก" หมายถึง ทอง กนกปิดทอง กนกตุลย์ทอง แต่จะมีใช้เมื่อใดยังไม่มีหลักฐานแน่ชัด ซึ่งคำเดิม "กระหนก" นี้เข้าใจเป็นคำแต่สมัยโบราณที่มีมาตั้งแต่สมัยทวารวดี โดยเรียกติดต่อกันจนเป็นคำเฉพาะ หมายถึงลวดลายก้านขด ลายก้ามปู ลายก้างปลา ลายกระหนกเปลว เป็นต้น การเขียนลายไทย ได้จัดแบ่งตามลักษณะที่จัดเป็นแม่บทใช้ในการเขียนภาพมี 4 ลาย ด้วยกัน คือลายกระหนก ลายนารี ลายกระบี่และลายคชะ เป็นต้น

2.4.1.6 จิตรกรรมไทย (Thai Painting)

จิตรกรรมไทย หมายถึง ภาพเขียนที่มีลักษณะเป็นแบบอย่างของไทยที่แตกต่างจากศิลปะของชนชาติอื่นอย่างชัดเจน ถึงแม้จะมีอิทธิพลศิลปะของชาติอื่นอยู่บ้างแต่ก็สามารถ ดัดแปลงคลี่คลายตัดทอน หรือเพิ่มเติมจนเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเองได้อย่างสวยงาม ลงตัวน่าภาคภูมิใจ และมีวิวัฒนาการทางด้านรูปแบบวิธีการมาตลอดจนถึงปัจจุบันซึ่งสามารถพัฒนาต่อไปอีกในอนาคต

ลายไทย เป็นส่วนประกอบของภาพเขียนไทยใช้ตกแต่งอาคารสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆเครื่องประดับ ฯลฯ เป็นลวดลายที่มีชื่อเรียกต่างๆ กันซึ่งนำเอารูปร่างจากธรรมชาติมาประกอบ เช่น ลายกนก ลายกระจิง ลายประจำยาม ลายเครือเถา เป็นต้นหรือเป็นรูปที่มาจากความเชื่อและคตินิยม เช่น รูปคน รูปเทวดา รูปสัตว์ รูปยักษ์ เป็นต้น ซึ่งงานจิตรกรรมไทยเป็นวิจิตรศิลป์อย่างหนึ่งซึ่งส่งผลสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมอันดีงามของชาติมีคุณค่าทางศิลปะและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

ค้นคว้าเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ประวัติศาสตร์ โบราณคดี ชีวิตความเป็นอยู่วัฒนธรรมการแต่งกาย ตลอดจนการแสดงการเล่นพื้นเมืองต่างๆของแต่ละยุคสมัยและสาระอื่นๆที่ประกอบกันเป็นภาพจิตรกรรมไทย งานจิตรกรรมให้ความรู้สึกในความงามอันบริสุทธิ์น่าชื่นชมเสริมสร้างสุนทรียภาพขึ้นในจิตใจมวลมนุษยชาติได้โดยทั่วไป วิวัฒนาการของงานจิตรกรรมไทยแบ่งออกตามลักษณะรูปแบบทางศิลปกรรมที่ปรากฏในปัจจุบันมีอยู่ 2 แบบ คือ

2.4.1.6.1 จิตรกรรมไทยแบบประเพณี (Thai Traditional Painting) เป็นศิลปะที่มีความประณีตสวยงาม แสดงความรู้สึกชีวิตจิตใจและความเป็นไทยที่มีความอ่อนโยนละมุนละไมสร้างสรรค์สืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนได้ลักษณะประจำชาติ มีลักษณะประจำชาติที่มีลักษณะและรูปแบบเป็นพิเศษ นิยมเขียนบนฝาผนังภายในอาคารที่เกี่ยวกับพุทธศาสนาและอาคารที่เกี่ยวข้องกับบุคคลชั้นสูง เช่น โบสถ์ วิหาร พระที่นั่ง วัง บนผืนผ้า บนกระดาน และบนสิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ โดยเขียนด้วยสีฝุ่นตามกรรมวิธีของช่างเขียนไทยแต่โบราณ เนื้อหาที่เขียนมักเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับอดีตพุทธ พุทธประวัติ ทศชาติชาดก ไตรภูมิ วรรณคดีและชีวิตไทย พงศาวดารต่าง ๆ ส่วนใหญ่นิยมเขียนประดับผนังพระอุโบสถวิหารอันเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ประกอบพิธีทางศาสนา ลักษณะจิตรกรรมไทยแบบประเพณีเป็นศิลปะแบบอุดมคติ (Idealistic) ผนวกเข้ากับเรื่องราวที่กึ่งลึกลับมหัศจรรย์ ซึ่งคล้ายกับงานจิตรกรรมในประเทศแถบตะวันออกหลาย ๆ ประเทศ เช่น อินเดีย ศรีลังกา จีน และญี่ปุ่น เป็นต้น เป็นภาพที่ระบายสีแบนเรียบด้วยสีค่อนข้างสดใสและมีการตัดเส้นเป็นภาพ 2 มิติ ให้ความรู้สึกเพียงด้านกว้างและยาว ไม่มีความลึก ไม่มีการใช้แสงและเงามาประกอบจิตรกรรมไทยแบบประเพณีมีลักษณะพิเศษในการจัดวางภาพแบบเล่าเรื่องเป็นตอน ๆ ตามผนังช่องหน้าต่างโดยรอบโบสถ์วิหารและผนังด้านหน้าและหลังพระประธาน ภาพจิตรกรรมไทยมีการใช้สีแตกต่างกันออกไปตามยุคสมัย ทั้งเอกรงค์ และพหุรงค์ โดยเฉพาะการใช้สีหลาย ๆ สีแบบพหุรงค์นิยมมากในสมัยรัตนโกสินทร์ เพราะได้สีจากต่างประเทศที่เข้ามาติดต่อค้าขายด้วย ทำให้ภาพจิตรกรรมไทยมีความสวยงาม และสีสันที่หลากหลายมากขึ้นรูปแบบลักษณะตัวภาพในจิตรกรรมไทยซึ่งจิตรกรไทยได้สร้างสรรค์ออกแบบไว้เป็นรูปแบบอุดมคติที่แสดงออกทางความคิดให้สัมพันธ์กับเนื้อเรื่องและความสำคัญของภาพ เช่น รูปเทวดา นางฟ้า กษัตริย์ นางพญา นางรำ จะมีลักษณะเด่นงามสง่าด้วยลีลาอันชดช้อยแสดงอารมณ์ความรู้สึกปิติยินดี หรือเศร้าโศกเสียใจด้วยอาการกิริยาท่าทาง ถ้าเป็นรูปยักษ์ มาร ก็แสดงออกด้วยท่าทางที่บึกบึน แข็งขัน ส่วนพวกวานรแสดงความลิงโลด คล่องแคล่วว่องไวด้วยลีลาท่วงท่าและหน้าตาสำหรับพวกชาวบ้านธรรมดาสามัญก็จะเน้นความตลกขบขัน สนุกสนาน ร่าเริงหรือเศร้าเสียใจออกทางใบหน้า ส่วนช้างม้าเหล่าสัตว์ทั้งหลายก็มีรูปแบบแสดงชีวิตเป็นธรรมชาติ ซึ่งจิตรกรไทยได้พยายามศึกษา ถ่ายทอดอารมณ์ สอดแทรกความรู้สึกในรูปแบบได้อย่างลึกซึ้ง เหมาะสม สวยงาม เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชนชาติไทยที่น่าภาคภูมิใจ สมควรจะได้อนุรักษ์สืบทอดให้เป็นมรดกของชาติสืบไป

2.4.1.6.2 จิตรกรรมไทยแบบร่วมสมัย (Thai Contemporary Painting) จิตรกรรมไทยร่วมสมัย เป็นผลมาจากความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการของโลกความเจริญทางการศึกษา การคมนาคม การพาณิชย์ การปกครอง การรับรู้ข่าวสารความเป็นไปของโลกที่อยู่ห่างไกล ฯลฯ เหล่านี้ล้วนมีผลต่อความรู้สึกนึกคิด และแนวทางการแสดงออกของศิลปินในยุคต่อๆมา ซึ่งได้พัฒนาไปตามสภาพแวดล้อม ความเปลี่ยนแปลงของชีวิต ความเป็นอยู่ความรู้สึกนึกคิดและความ

นิยมในสังคม สะท้อนให้เห็นถึงเอกลักษณ์ใหม่ของวัฒนธรรมไทยอีกรูปแบบหนึ่งอย่างมีคุณค่าเช่นเดียวกัน อนึ่งสำหรับลักษณะเกี่ยวกับจิตรกรรมไทยร่วมสมัยนั้น ส่วนใหญ่เป็นแนวทางเดียวกันกับลักษณะศิลปะแบบตะวันตกในลัทธิต่าง ๆ ตามความนิยมของศิลปินแต่ละคน ความสำคัญของจิตรกรรมไทยเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูล แบบสหวิทยาการ ถือได้ว่าเป็นแหล่งขุมความรู้โดยเฉพาะเรื่องราวจากอดีตที่สำคัญยิ่ง แสดงให้เห็นถึงความเป็นชนชาติที่มีอารยธรรมอันเก่าแก่ยาวนาน ประโยชน์ของงานจิตรกรรมไทย นอกจากจะให้ความ สำคัญในเรื่องคุณค่าของงานศิลปะแล้ว ยังมีคุณค่าในด้านอื่น ๆ อีกมาก เช่น คุณค่าในทางประวัติศาสตร์ คุณค่าในทางศิลปะ คุณค่าในเรื่องเชื้อชาติ คุณค่าในทางสถาปัตยกรรม คุณค่าในเชิงสังคมวิทยา คุณค่าในด้านโบราณคดี คุณค่าในการศึกษา ประเพณีและวัฒนธรรม คุณค่าในการศึกษาเรื่องทัศนคติค่านิยม คุณค่าในการศึกษานิเวศวิทยา คุณค่าในการศึกษาเรื่องราวทางพุทธศาสนา คุณค่าในทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยว

2.4.1.7 ประติมากรรมไทย (Thai Sculpture)

ประติมากรรมเป็นผลงานศิลปะที่แสดงออกโดยกรรมวิธีการปั้น การแกะสลัก การหล่อ หรือการประกอบเข้าเป็นรูปทรง 3 มิติ ซึ่งมีแบบอย่างเป็นของไทยโดยเฉพาะ วัสดุที่ใช้ในการสร้างมักจะเป็นดิน ปูน หิน อิฐ โลหะ ไม้ กระจก เซรามิก วัสดุสังเคราะห์ ฯลฯ ผลงานประติมากรรมไทย มีทั้งแบบนูนต่ำ นูนสูง และลอยตัว งานประติมากรรมนูนต่ำและนูนสูงมักทำเป็นลวดลายประกอบกับสถาปัตยกรรม เช่นลวดลายปูนปั้น ลวดลายแกะสลักประดับตามอาคารบ้านเรือนโบสถ์วิหาร พระราชวัง นอกจากนี้ยังอาจเป็นลวดลายตกแต่งงานประติมากรรม แบบลอยตัวด้วย สำหรับงานประติมากรรมแบบลอยตัว มักทำเป็นพระพุทธรูป เทวรูป รูปเคารพต่าง ๆ ตุ๊กตา ภาชนะดินเผา ตลอดจนเครื่องใช้ต่าง ๆ ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามสกุลช่างของแต่ละท้องถิ่น หรือแตกต่างกันไป ตามคตินิยมในแต่ละยุคสมัย โดยทั่วไปแล้วเรามักศึกษาลักษณะของสกุลช่างที่เป็นรูปแบบของศิลปะสมัยต่าง ๆ ในประเทศไทยจากลักษณะของพระพุทธรูป เนื่องจาก เป็นงานที่มีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน จัดสร้างอย่างประณีตบรรจง ผู้สร้างมักเป็นช่างฝีมือที่เชี่ยวชาญที่สุดในท้องถิ่นหรือยุคนั้น และเป็นประติมากรรมที่มีวิธีการจัดสร้างอย่างศักดิ์เปี่ยมศรัทธา ลักษณะของประติมากรรมของไทยในสมัยต่าง ๆ

2.1.4.8 สถาปัตยกรรมไทย (Thai Architecture)

สถาปัตยกรรมไทยหมายถึงศิลปะการก่อสร้างของไทย อันได้แก่อาคาร บ้านเรือน โบสถ์ วิหาร วัง สถูป และสิ่งก่อสร้างอื่น ๆ ที่มีมูลเหตุที่มาของการก่อสร้าง การก่อสร้างอาคารบ้านเรือนในแต่ละท้องถิ่น จะมีลักษณะผิดแผกแตกต่างกันไปบ้าง ตามสภาพทางภูมิศาสตร์ และคตินิยมของแต่ละท้องถิ่น แต่สิ่งก่อสร้างทางศาสนาพุทธมักจะมีลักษณะที่ไม่แตกต่างกันมากนัก เพราะมีความเชื่อความศรัทธาและแบบแผนพิธีกรรมที่เหมือน ๆ กัน สถาปัตยกรรมที่มักนิยมนำมาเป็นข้อศึกษา มักเป็น สถูป เจดีย์ โบสถ์ วิหาร หรือพระราชวัง เนื่องจากเป็นสิ่งก่อสร้างที่คงทน มีการพัฒนารูปแบบมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน และได้รับการสรรค์สร้างจากช่างฝีมือที่เชี่ยวชาญ พร้อมทั้งมีความเป็นมาที่สำคัญควรแก่การศึกษาอีกประการหนึ่งคือ สิ่งก่อสร้างเหล่านี้ ล้วนมีความทนทาน มีอายุยาวนานปรากฏเป็นอนุสรณ์ให้เราได้ศึกษาเป็นอย่างดี สถาปัตยกรรมไทย สามารถจัดหมวดหมู่ตามลักษณะการใช้งานได้ 2 ประเภท คือ

2.1.4.8.1 สถาปัตยกรรมที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัย ได้แก่ บ้านเรือน ตำหนัก วังและพระราชวัง เป็นต้น บ้านหรือเรือนเป็นที่อยู่อาศัยของสามัญชนธรรมดาทั่วไปซึ่งมีทั้งเรือนไม้และเรือนปูน เรือนไม้มีอยู่ 2 ชนิด คือ เรือนเครื่องผูก เป็นเรือนไม้ไผ่ ปลูกด้วยปากไม้ไผ่ หลังคามุงด้วยใบจาก หญ้าคาหรือใบไม้ อีกอย่างหนึ่งเรียกว่า เรือนเครื่องสับ เป็นไม้จริงทั้ง เนื้ออ่อนและเนื้อแข็งตามแต่จะท้องถิ่น หลังคามุงด้วยกระเบื้องดินเผา พื้นและฝาเป็นไม้จริงทั้งหมด ลักษณะเรือนไม้ของไทยในแต่ละท้องถิ่นแตกต่างกัน และโดยทั่วไปแล้วจะมีลักษณะสำคัญร่วมกันคือ เป็นเรือนไม้ชั้นเดียว ใต้ถุนสูง หลังคาทรงจั่วเอียงลาดชัน ตำหนัก และวัง เป็นเรือนที่อยู่ของชนชั้นสูง พระราชวงศ์ หรือ ใช้เรียกที่ประทับชั้นรองของพระมหากษัตริย์ สำหรับพระราชวัง เป็นที่ประทับของพระมหากษัตริย์ พระที่นั่งเป็นอาคารที่มีท้องพระโรงซึ่งมีที่ประทับสำหรับออกว่าราชการหรือกิจการอื่น

2.1.4.8.2 สถาปัตยกรรมที่เกี่ยวข้องศาสนา ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในบริเวณสงฆ์ ที่เรียกว่า วัด ซึ่งประกอบไปด้วยสถาปัตยกรรมหลายอย่าง ได้แก่ โบสถ์ เป็นที่กระทำสังฆกรรมของพระภิกษุ วิหารใช้ประดิษฐานพระพุทธรูปสำคัญ และกระทำสังฆกรรมด้วยเหมือนกัน กุฏิ เป็นที่อยู่ของพระภิกษุ สามเณร หอไตร เป็นที่เก็บรักษาพระไตรปิฎกและคัมภีร์สำคัญทางศาสนา หอระฆังและหอกลอง เป็นที่ใช้เก็บระฆังหรือกลองเพื่อตีบอกโมงยามหรือเรียกชุมนุมชาวบ้าน สถูป เป็นที่ฝังศพเจดีย์ เป็นที่ระลึกอันเกี่ยวเนื่องกับศาสนา ซึ่งแบ่งได้ 4 ประเภท คือ

- 1) ธาตุเจดีย์ หมายถึงพระบรมธาตุและเจดีย์ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า
- 2) ธรรมเจดีย์ หมายถึง พระธรรม พระวินัยคำสั่งสอนทุกอย่างของพระพุทธเจ้า
- 3) บริโภคเจดีย์ หมายถึง สิ่งของเครื่องใช้ของพระพุทธเจ้า หรือของพระภิกษุสงฆ์ได้แก่ เครื่องอัฐบริขารทั้งหลาย
- 4) อุเทสิกเจดีย์ หมายถึง สิ่งที่สร้างขึ้น เพื่อเป็นที่ระลึกถึงองค์พระพุทธเจ้า เช่น สถูปเจดีย์ ณ สถานที่ทรงประสูติ ตรัสรู้ แสดงปฐมเทศนา ปรีชาญาณ และรวมถึงสัญลักษณ์อย่างอื่น เช่น พระพุทธรูป ธรรมจักร ต้นโพธิ์ เป็นต้น

2.4.1.9 การท่องเที่ยวและพักผ่อนหย่อนใจ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญของหลายๆ ประเทศและมีการเติบโตขึ้นอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง การจัดการที่เป็นระบบมากขึ้นและพัฒนาเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ อันเป็นผลจากความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยีด้านคมนาคมและโทรคมนาคม ซึ่งรวมถึงการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ความสะดวกและรวดเร็วในการเดินทาง นอกจากนี้ข้อจำกัดซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการท่องเที่ยว อันได้แก่ความตึงเครียดด้านการเมืองได้ผ่อนคลายลง มีผลให้การท่องเที่ยวขยายตัวขึ้น

การท่องเที่ยว หมายถึงการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจหรือเพื่อความสนุกสนานตื่นเต้นหรือเพื่อหาความรู้ องค์การการท่องเที่ยวของสหประชาชาติกำหนดไว้ว่า การท่องเที่ยวหมายถึงการเดินทางโดยระยะทางมากกว่า 80 กิโลเมตรจากบ้าน เพื่อจุดประสงค์ในการพักผ่อนหย่อนใจ การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมหลักชนิดหนึ่งของประเทศไทย ซึ่งนำรายได้จาก

ประชาชนชาวไทยและชาวต่างชาติเข้าสู่ประเทศไทย สำนักงานส่งเสริมอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์แห่งชาติ(องค์การมหาชน)(SIPA)เล็งเห็นถึงความสำคัญที่จะนำเทคโนโลยีการสื่อสารและสารสนเทศมาพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นจึงได้ผลักดันโครงการนำร่องด้วยการสร้างพื้นฐานบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต กระตุ้นให้กลุ่มนักท่องเที่ยวร่วมกันบริการนักท่องเที่ยวผ่านเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ซึ่งนับเป็นตัวอย่างของการใช้เทคโนโลยีซอฟต์แวร์ระดับสูงภายใต้ชื่อ Tourism e-Commerce หรือการพาณิชย์เชิงร่วมมือบนธุรกิจท่องเที่ยวขยายโอกาสทางการค้าที่ช่วยเพิ่มรายได้สู่หน่วยธุรกิจ

ปัจจุบันประเทศไทยเรานั้นมีแหล่งท่องเที่ยวมากมายหลากหลายประเภท ได้แก่

1. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร เป็นการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนเกษตรกรรมเช่น สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และสัตว์เลี้ยงรวมถึงแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่างๆ
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือการเดินทางไปในสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งทรัพยากรทางธรรมชาติ
3. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวและเยี่ยมชมสถานที่แสดงถึงความเป็นวัฒนธรรม เช่น การชมสถานโบราณวัตถุ โบราณสถาน ปราสาท พระราชวัง วัด ประเพณี รวมถึงวิถีการดำเนินชีวิตของบุคคลในแต่ละยุคสมัย
4. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ คือ รูปแบบการท่องเที่ยวที่ผสมผสานในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หรือแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ โดยมีกิจกรรมเพื่อการรักษาสุขภาพเป็นกิจกรรมสำคัญของการท่องเที่ยว เช่นการท่องเที่ยวสปา
5. การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ เช่นการเดินทางไปเยี่ยมเยียนลูกค้า หรือ ดูแลงานและได้ไปท่องเที่ยวในท้องถิ่นนั้นๆประมาณ1-2วัน

เราจะเห็นได้ว่าประเทศไทยเรานั้นมีแหล่งท่องเที่ยวมากมายหลากหลายประเภทซึ่ง ณ ปัจจุบันนี้แหล่งท่องเที่ยวของไทยนั้นกำลังเป็นที่นิยมสำหรับชาวต่างชาติเป็นอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นไม่ว่าจะเป็นแถบประเทศเพื่อนบ้านเอเชียเรา หรือแม้กระทั่งนักท่องเที่ยวแถบยุโรป ซึ่งเราเองก็จะสังเกตเห็นได้ว่า สถานที่ท่องเที่ยวในประเทศไทยนั้นมีนักท่องเที่ยวมากมายหลากหลายประเทศ เชื้อชาติ และมีแนวโน้มว่าจะมากขึ้นเรื่อยๆและยังรวมถึงชาวไทยด้วยกันนั้นก็หันมาท่องเที่ยวในประเทศไทยเราเอง ซึ่งผลจากการท่องเที่ยวนั้นทำให้รายได้ของประเทศไทยเราสูงขึ้นมีเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ต่างชาติให้ความสนใจและหันมาลงทุนร่วมมือกับไทยในการดำเนินงานหรือร่วมมือกันทางธุรกิจมากขึ้นไม่ว่าจะเป็นการค้าขายหรือธุรกิจท่องเที่ยวเป็นต้น และยังส่งผลให้มีการกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนมากขึ้น ทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น มีงานทำมากขึ้นเด็กมีการศึกษา มีคุณภาพและได้บุคลากรที่ดีเพิ่มขึ้น รวมถึงยังช่วยลดปัญหาสังคมต่างๆให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้นแต่ก็นับว่าการท่องเที่ยวในประเทศไทยเรานั้นช่วยให้เศรษฐกิจไทยเราดีขึ้นเป็นอย่างมากเป็นตัวนำรายได้เข้าสู่ประเทศอย่างมหาศาลซึ่งในจุดนี้รัฐบาลก็ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวจึงได้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่างๆไม่ว่าจะเป็นทะเล อุทยาน ป่าไม้ โบราณสถาน วัด เป็นต้น ให้มีความสะอาดและมีจุดสนใจมากขึ้นหรือแหล่งที่พักที่สะดวกสบายเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการลงทุนที่ตรงจุดและสำหรับเรานั้นก็ควรรักษาความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวช่วยกันอนุรักษ์รักษาแหล่ง

ท่องเที่ยวให้คงอยู่ในสภาพที่สวยงามคงเดิมไว้เพราะประเทศไทยนั้นถือได้ว่ามีแหล่งทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ เป็นประเทศแห่งการท่องเที่ยวที่ดีแห่งหนึ่งของประเทศและเป็นที่ยอมรับอย่างมาก

การท่องเที่ยวของประเทศไทยนั้นถือว่าเป็นแหล่งรายได้สำคัญที่สามารถทำรายได้ให้ประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากประเทศไทยมีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและสวยงามไม่ว่าจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งมีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมเฉพาะตัวเป็นอย่างยิ่งจึงเป็นที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศมากขึ้นอีกด้วย

2.4.1.10 อาหารและเครื่องนุ่งห่ม

อาหารไทย เป็นอาหารประจำของชนชาติไทย ที่มีการสั่งสมและถ่ายทอดมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อดีต จนเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติถือได้ว่าอาหารไทยเป็นวัฒนธรรมประจำชาติที่สำคัญของไทย ขณะที่อาหารพื้นบ้าน หมายถึง อาหารที่นิยมรับประทานกันเฉพาะท้องถิ่น ซึ่งเป็นอาหารที่ทำได้ง่าย โดยอาศัยพืชผักหรือเครื่องประกอบอาหารที่มีอยู่ในท้องถิ่นมีการสืบทอดวิธีปรุงและการรับประทานต่อ ๆ กันมา อาหารไทยมีจุดกำเนิดพร้อมกับการตั้งชนชาติไทย และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน เรื่องความเป็นมาของอาหารไทยยุคต่างๆ

อาหารพื้นบ้าน เป็นอาหารที่บริโภคอยู่ในชีวิตประจำวันและบริโภคในโอกาสต่างๆ โดยอาศัยเครื่องปรุง วัสดุที่นำมาประกอบอาหารจากแหล่งต่างๆ ทั้งจากแหล่งธรรมชาติที่แวดล้อมอยู่ ด้วยการเก็บของป่า การล่าสัตว์ การจับสัตว์น้ำ และจากการผลิตขึ้นมาเอง เช่น การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ หรือจากการซื้อขายแลกเปลี่ยน โดยมีกรรมวิธีทำเป็นเอกลักษณ์ รวมทั้งรสชาติที่เป็นเฉพาะถิ่นแตกต่างกันไป อาหารพื้นบ้านของแต่ละท้องถิ่น จะมีการเรียกชื่ออาหารแตกต่างกันไป เช่น ภาคอีสาน เรียกอาหารมื้อเช้าว่า ข้าวซอย มื้อกลางวันเรียกว่า ข้าวสวย มื้อเย็นเรียกว่า ข้าวแกง ส่วนภาคเหนือเรียกอาหารมื้อเช้าว่า ข้าวซอย มื้อกลางวันเรียกว่า ข้าวตอน มื้อเย็นเรียกว่า ข้าวแกง ในขณะที่ภาคใต้เรียกอาหารมื้อเช้าว่า ข้าวหั่วเช้า มื้อกลางวันเรียกว่า ข้าวหวนเที่ยง มื้อเย็นเรียกว่า ข้าวหวนเย็น เป็นต้น สำหรับภาคอื่นไม่แตกต่างเท่าไรนัก และเป็นอาหารที่บริโภคในโอกาสต่างๆ เช่น อาหารในช่วงประเพณีทางศาสนา ประเพณีการทำบุญในโอกาสสำคัญ เช่น การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานแต่งงาน งานบวช และอาหารในช่วงของการเปลี่ยนแปลงของชีวิตหรือยามเจ็บป่วย

(<https://memynan.wordpress.com/2015/02/15/50/>)

เครื่องนุ่งห่มเป็นการแต่งกายแต่ละภูมิภาคจะแตกต่างกันไปตามชาติพันธุ์ เช่น ชาวไท-ยวน ผู้ชายนุ่งกางเกงชักเป่าลักษณะคล้ายกางเกงจีน ย้อมด้วยสีครามใส่เสื้อแลบแดง หน้าอกประดับด้วยลูกกระดุมเงิน คาดเอวด้วยกระเปาะผู้หญิงจะนุ่งซิ่นจก ซิ่นตา ซิ่นแฉ่ การแต่งกายมอญ ผู้ชายนุ่งผ้านุ่งยาว (ลอยชาย) ส่วนเสื้อ เป็นเสื้อคอกลมผ่าอกตลอด แขนกระบอก มีกระดุมผ้า หรือเชือกผูกเข้า ผู้หญิงมอญสวมหมิ่น สวมเสื้อแขนยาวทรงกระบอกเป็นผ้าลูกไม้คล้องผ้าสไบ การแต่งกายกะเหรี่ยงเผ่าปาว ผู้หญิงสวมเสื้อแขนงุดพื้นแดงอ่อนหรือสีน้ำหมาตัวเสื้อปักลวดลายนุ่งซิ่น ผู้ชายนุ่งกางเกงเป๋าดำสีน้ำเงินเข้มหรือดำ โปกหัวด้วยผ้าสีแดง หมวกขาวสีน้ำตาล เป็นต้น

สรุปได้ว่า วิถีไทย หมายถึง แนวทางการดำเนินชีวิตของคนไทย รวมถึงความเป็นอยู่ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี และภูมิปัญญาไทย ที่ได้ประพฤติปฏิบัติ สืบทอดจากอดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งจะมีเอกลักษณ์แตกต่างกันออกไปแล้วแต่สถานที่เช่น วัฒนธรรมทางด้านอาหารก็จะมีการปรุงหรือชนิดที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละภาค

2.5 ข้อมูลพื้นฐานจังหวัดราชบุรี

จังหวัดราชบุรีตั้งอยู่ในภาคกลางด้านทิศตะวันตก มีพื้นที่ชายแดนติดกับประเทศพม่า โดยมีเทือกเขาตะนาวศรีเป็นแนวพรมแดนสันปันน้ำ ระยะความยาว 73 กิโลเมตร ชุมชนเมืองราชบุรีอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร 100 กิโลเมตร มีแม่น้ำแม่กลองเป็นแม่น้ำสายหลักไหลผ่านในเขตจังหวัดราชบุรีประมาณ 67 กิโลเมตร มีพื้นที่จังหวัด 4,919.384 ตารางกิโลเมตร หรือ 3,074,615 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 10.67 ของเนื้อที่ภาคตะวันตก 8 จังหวัด มีอาณาเขตติดต่อดังนี้ แสดงภาพที่ 2.1

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดกาญจนบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดเพชรบุรี
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดนครปฐม สมุทรสาคร และสมุทรสงคราม
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับสหภาพพม่า

1) การปกครอง/ประชากร/การประกอบอาชีพ

จังหวัดราชบุรี แบ่งการปกครองเป็น 10 อำเภอ 101 ตำบล 975 หมู่บ้าน 254,369 หลังคาเรือน โดยมี อำเภอเมืองราชบุรี อำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอปากท่อ อำเภอจอมบึง อำเภอดำเนินสะดวก อำเภอบางแพ อำเภอวัดเพลง อำเภอสวนผึ้งและอำเภอบ้านคา

การปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลเมือง 3 แห่ง เทศบาลตำบล 30 แห่ง และองค์การบริหารส่วนตำบล 78 แห่ง

จำนวนประชากร รวม 856,239 คน แยกเป็น ชาย จำนวน 422,589 คน / หญิง จำนวน 433,650 ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 97.9 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 1.8 นับถือศาสนาคริสต์ และร้อยละ 0.3 นับถือศาสนาอิสลาม

การประกอบอาชีพ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มีการทำนาข้าวในเขตที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองมีการปลูกพืชไร่ชนิดต่าง ๆ เช่น อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง สับปะรด ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และมีการทำสวนผลไม้หลายชนิด เช่น มะม่วง มะพร้าว องุ่นและชมพู มีการทำปศุสัตว์ที่สำคัญ คือ สุกร ไก่ เป็ด โคเนื้อและโคนม นอกจากนั้นยังมีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจัดประเภท กุ้งก้ามกราม กุ้งขาว อุตสาหกรรมที่สำคัญและมีชื่อเสียงของจังหวัด คือ อุตสาหกรรมเครื่องเคลือบดินเผา การทอผ้า อุตสาหกรรมอาหาร การประกอบตัวถังรถยนต์โดยสาร รถบรรทุก และอุตสาหกรรมผลิตกระดาษ

2) ลักษณะภูมิประเทศทั่วไป

สภาพภูมิประเทศแบ่งได้เป็น 4 ลักษณะ คือ

- พื้นที่ภูเขาสูง ได้แก่บริเวณชายแดนด้านตะวันตกติดกับสหภาพพม่า และเขตแดนด้านใต้ติดกับจังหวัดเพชรบุรี มีสภาพเป็นเทือกเขาสูง อุดมด้วยป่าดิบเขา ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง และป่าไผ่ ในระดับความสูง ตั้งแต่ 200 เมตร ถึง 1,100 เมตร ในเขตอำเภอสวนผึ้ง กิ่งอำเภอบ้านคา และอำเภอปากท่อด้านตะวันตก

- พื้นที่ราบสูง ได้แก่บริเวณถัดจากบริเวณเทือกเขามาทางด้านตะวันออก จนถึงตอนกลางของพื้นที่จังหวัด มีลักษณะเป็นที่ราบสูง และที่เนินลอนลาด มีแม่น้ำภาชี และลำห้วยสาขา เป็นสายน้ำหลัก สภาพเนื้อดิน เป็นดินปนทรายมีการชะล้างพังทลายของหน้าดินค่อนข้างสูงถึงปานกลาง

อยู่ในเขตอำเภอสวนผึ้ง กิ่งอำเภอบ้านคา อำเภอจอมบึง และด้านตะวันตกของอำเภอปากท่อ อำเภอเมืองฯ อำเภอโพธาราม และอำเภอบ้านโป่ง

- ที่ราบลุ่ม ได้แก่ บริเวณสองฝั่งแม่น้ำแม่กลอง และด้านตะวันออกของพื้นที่จังหวัด เนื้อดินเป็นดินร่วนและดินร่วนปนดินเหนียว มีความอุดมสมบูรณ์ มีระบบชลประทานแม่กลองใหญ่ ครอบคลุมทั่วพื้นที่ ได้แก่ บริเวณเขตอำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอบางแพ อำเภอเมืองฯ และอำเภอปากท่อ

- ที่ราบลุ่มต่ำ ได้แก่ บริเวณตอนปลายของแม่น้ำแม่กลองที่เชื่อมต่อกับจังหวัดสมุทรสงคราม อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลกลางเพียง 1- 2 เมตร ดินมีความสมบูรณ์ เหมาะแก่การทำสวนผักผลไม้

3) ข้อมูลสถานศึกษา

- นอกระบบ จำนวน 104 แห่ง
- ในระบบ จำนวน 402 แห่ง
- ระดับประถมศึกษา จำนวน 361 แห่ง / 94,359 คน
- ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 26 แห่ง / 30,177 คน
- ระดับอุดมศึกษา จำนวน 1 แห่ง / 3,585 คน

4) ข้อมูลด้านศาสนา

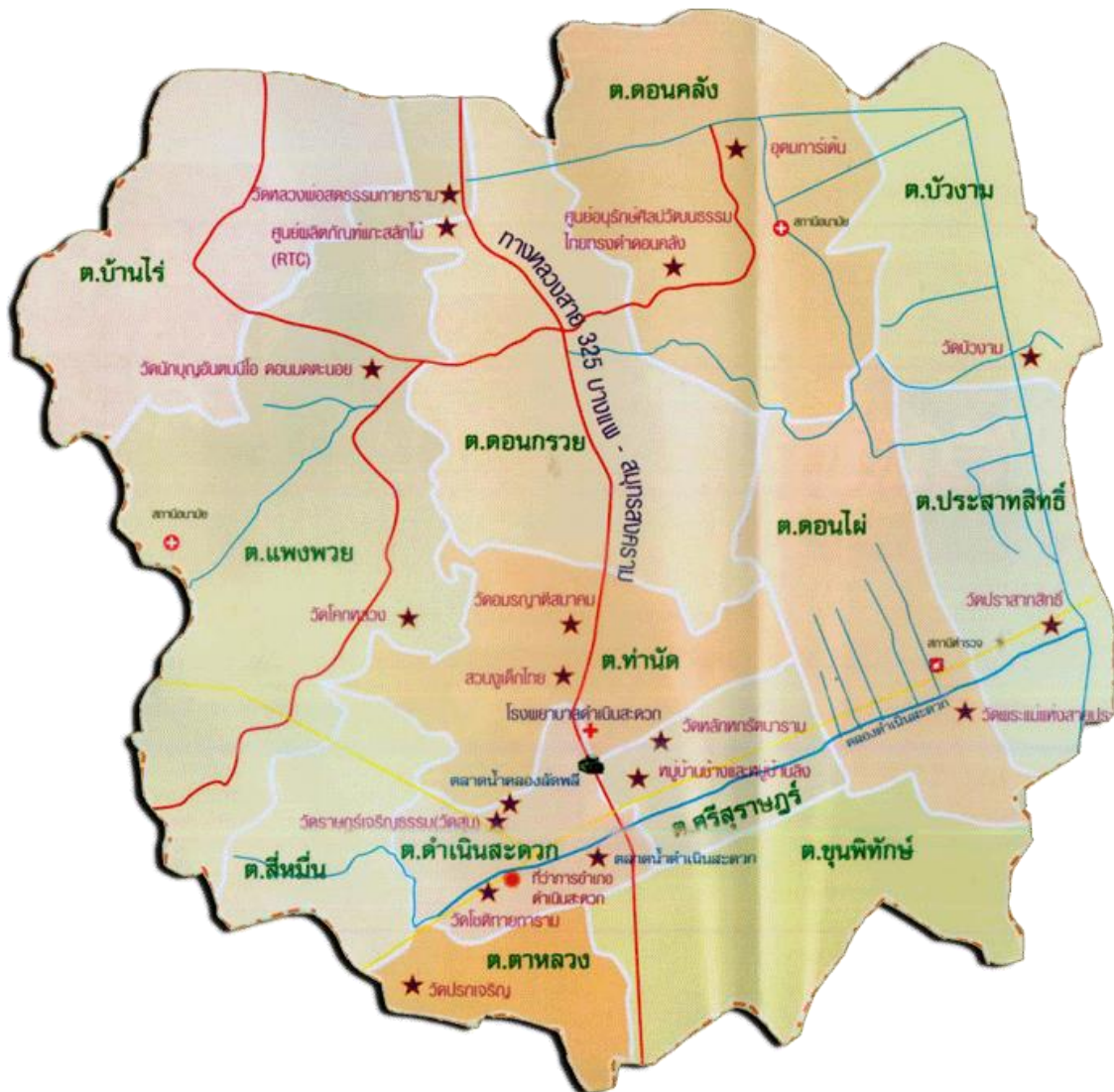
- วัด / สำนักสงฆ์ จำนวน 407 แห่ง 4.3 มัสยิด จำนวน 3 แห่ง
- โบสถ์ จำนวน 18 แห่ง

5) สถานสาธารณสุข

- โรงพยาบาลของรัฐ จำนวน 11 แห่ง / 2,249 เตียง
- โรงพยาบาลของเอกชน จำนวน 3 แห่ง / 250 เตียง
- สำนักงานสาธารณสุข จำนวน 11 แห่ง (สาธารณสุขจังหวัด 1 แห่ง)
- ศูนย์บริการสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน/ชุมชน (รพ.สต.) จำนวน 160 แห่ง
- ผู้ให้บริการด้านสาธารณสุข
- แพทย์ จำนวน 262 คน
- พยาบาล จำนวน 1,712 คน
- อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 11,640 คน

การทาวิจัยในครั้งนี้มุ่งจัดการเครือข่ายในอำเภอ 4 อำเภอลุ่มน้ำแม่กลอง โดยมีข้อมูลพื้นฐานของแต่ละอำเภอดังต่อไปนี้

2.5.1 อำเภอดำเนินสะดวก

ภาพที่ 2.2 แผนที่อำเภอดำเนินสะดวก
ที่มา : แผนที่อำเภอดำเนินสะดวก, 30 ตุลาคม 2560)

2.5.1.1 คำขวัญอำเภอ

เมืองสองฝั่งคลองประวัติศาสตร์ เสด็จประพาสต้น ร.5 เลื่องลือชาวუნหวน
ชาวบ้านน้ำใจงาม ล้นหลามผักผลไม้รายได้หลัก เราชักตลาดน้ำดำเนินฯ

2.5.1.2 ข้อมูลทั่วไป

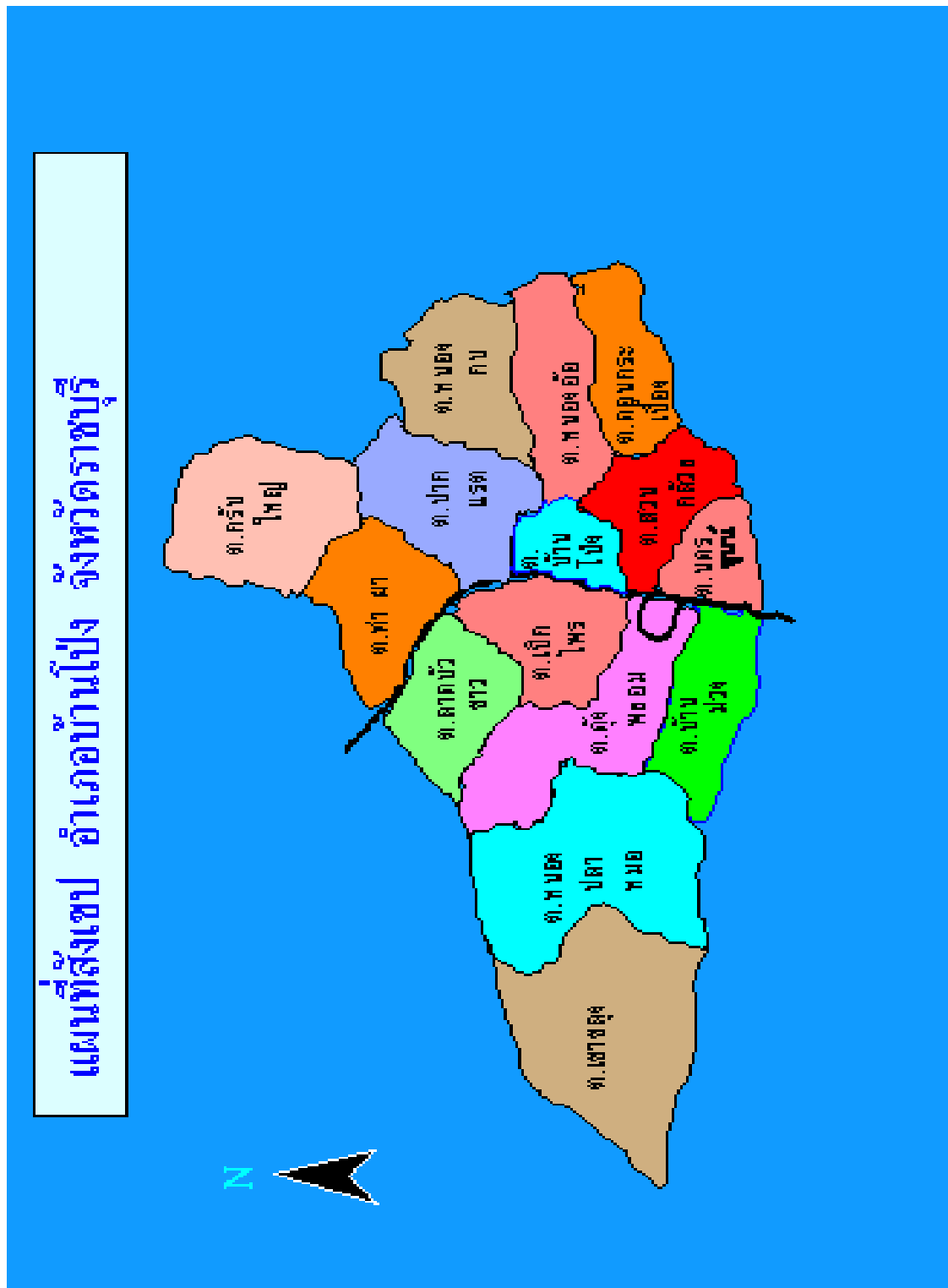
ประวัติความเป็นมาที่ว่าการอำเภอแต่เดิมตั้งอยู่ปากคลองแพงพวยริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง มีการย้ายที่ตั้งที่ว่าการอำเภอหลายครั้ง จนกระทั่งในปี พ.ศ.2455 ทางราชการจึงย้ายที่ว่าการอำเภอมายังที่ตำบลรางยาวฝั่งตะวันออก (ที่ว่าการอำเภอปัจจุบัน) ปัจจุบันสร้างเป็นตึกสี่ชั้น และทำการเปิดทำการใหม่เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2543 โดยมีเนื้อที่/พื้นที่ 222 ตร.กม. และมีสภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปแบบมรสุม มี 3 ฤดู ฤดูร้อน ฤดูฝน ฤดูหนาว

อำเภอดำเนินสะดวกแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 13 ตำบล ดังนี้ ตำบลดำเนินสะดวก ตำบลประสาธสิทธิ์ ตำบลศรีสุราษฎร์ ตำบลตาหลวง ตำบลดอนกรวย ตำบลดอนคลัง ตำบลบัวงาม ตำบลบ้านไร่ ตำบลแพ่งพวย ตำบลสี่หมื่น ตำบลทำนัด ตำบลขุนพิทักษ์ ตำบลดอนไผ่ มีอาชีพหลัก ได้แก่ ทำสวนผลไม้ และทำนา อาชีพเสริม ได้แก่ ค้าขาย และรับจ้าง มีธนาคาร 8 แห่ง ได้แก่ 1) ธนาคารออมสิน 2) ธนาคารกรุงไทย 3) ธนาคาร ธกส. 4) ธนาคารทหารไทย 5) ธนาคารนครหลวงไทย 6) ธนาคารไทยพาณิชย์ 7) ธนาคารเอเซีย 8) ธนาคารกรุงเทพ มีโรงเรียนมัธยม ได้แก่ 1. โรงเรียนสายธรรมจันทร์ 2. โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการดอนคลัง 3. โรงเรียนประสาทรัฐประชากิจ มีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของอำเภอ คือ คลองดำเนินสะดวก

ประชากรทั้งสิ้น รวม 103,179 คน ชาย รวม 49,540 คน หญิง รวม 53,639 คน ความหนาแน่นของประชากร 465 คน/ตร.กม.คมนาคมทางบก รถยนต์ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 325 ทางน้ำ ท่าเรือขนส่งโดยสาร ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ อ้อย ชุมพู่ มะพร้าว น้ำหอม แหล่งน้ำที่สำคัญได้แก่ คลองดำเนินสะดวก มีโรงงานอุตสาหกรรมที่สำคัญ โรงงานผลิตซีอิ๊ว/ซอส ที่ตั้ง ถนนสายบางแพ-ดำเนินฯ และ โรงงานทำผลิตภัณฑ์จากไม้/ไม้แปรรูป ที่ตั้ง สี่แยกดอนคลัง ต.ดอนกรวย อ.ดำเนินฯ

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอดำเนินสะดวก ได้แก่ ตลาดน้ำดำเนินสะดวกอยู่ติดกับถนนสุขาภิบาล 1 มีอาณาบริเวณตลอดคลองต้นเข้มีปากคลองด้านที่บรรจบกับคลองเฮียกู่ จะมีร้านขายของที่ระลึกตั้งอยู่เป็นจำนวนมาก ตลาดน้ำเป็นวัฒนธรรมของชาวบ้านที่ค้าขายกันทางน้ำ โดยใช้เรือพายเล็ก ๆ เป็นพาหนะติดต่อแลกเปลี่ยนสินค้าตั้งแต่เช้ามีผู้คนมาเที่ยววันตลาดน้ำคลองลัดพลีอยู่ในเขตตำบลดำเนินสะดวก หน้าวัดราษฎร์เจริญธรรม บริเวณนี้เคยเป็นตลาดน้ำดั้งเดิมซึ่งได้สูญหายไปเมื่อหลายปีก่อน กระทั่งทางจังหวัดราชบุรีได้ร่วมมือร่วมใจกับประชาชนรื้อฟื้นคืนชีวิตให้กับตลาดน้ำแห่งนี้อีกครั้ง วัดหลวงพ่อดมธรรมกายาราม อยู่ในเขตอำเภอดำเนินสะดวกเป็นสถาบันพุทธภาวนาที่สำคัญ

2.5.2 อำเภอบ้านโป่ง

ภาพที่ 2.3 แผนที่อำเภอบ้านโป่ง

ที่มา : (แผนที่อำเภอบ้านโป่ง, 30 ตุลาคม 2560)

2.5.2.1 คำขวัญอำเภอ

เมืองคนงาม สรรพาศักดิ์สิทธิ์ พิชิตภัยพิบัติบ้าน ย่านการค้าอุตสาหกรรม

2.5.2.2 ข้อมูลทั่วไป

อำเภอบ้านโป่ง ตามตำนานกล่าวว่าเดิมเป็นอาณาจักรทวารวดี โดยมีชาวอินเดียเขมรตั้งหลักแหล่งอยู่ในดินแดนแถบนี้ และได้นำชื่อเมืองในประเทศอินเดียมาตั้งเป็นชื่อเมืองในแถบลุ่มแม่น้ำแม่กลองฝั่งตะวันออกว่า “ โกสินนารายณ์ ” ซึ่งได้แก่ ตำบลท่าผาในปัจจุบัน ต่อมาในปี พ.ศ. 2355 ได้มีการอพยพของชาวมอญเข้าทางด่านเจดีย์ 3 องค์ ตั้งถิ่นฐานบริเวณ 2 ฝั่งของกลุ่มแม่น้ำแม่กลอง ส่วนหนึ่งออกมาตั้งถิ่นฐานในเขตตำบลนครชุมน์ ตำบลบ้านม่วง และตำบลคู้พยอม ในปัจจุบันการตั้งเมืองบ้านโป่ง ตามจดหมายเหตุราชบุรี จุลศักราช 116 บันทึกไว้ว่าอำเภอบ้านโป่งเดิมตั้งอยู่บริเวณตำบลท่าผา หรือเรียกว่าอำเภอท่าผา ต่อมาจุลศักราช 124 รัฐบาลไทยได้ทำการสร้างรถไฟสายใต้ขึ้น และเห็นว่าถ้าหากที่ตั้งของอำเภออยู่ที่ตำบลท่าผา อาจจะทำให้การคมนาคมในการสัญจรไม่สะดวก จึงได้ย้ายที่ตั้งอำเภอมายังที่ตำบลบ้านโป่งแทน และได้เปลี่ยนชื่อมาเป็นอำเภอบ้านโป่ง จนถึงปัจจุบัน โดยมีเนื้อที่/พื้นที่ 364,067 ตร.กม.มีสภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปมี 3 ฤดู ฤดูร้อน ฤดูฝนและฤดูหนาว

อำเภอบ้านโป่งแบ่งเขตการปกครองย่อยเป็น 15 ตำบล ตำบลบ้านโป่ง ตำบลท่าผา ตำบลกรับใหญ่ ตำบลปากแรต ตำบลหนองกบ ตำบลหนองอ้อ ตำบลดอนกระเบื้อง ตำบลสวนกล้วย ตำบลนครชุมน์ ตำบลบ้านม่วง ตำบลคู้พยอม ตำบลหนองปลาหมอ ตำบลเขาหลวง ตำบลเบิกไพร และตำบลลาดบัวขาว มีอาชีพหลัก ได้แก่ เกษตรกรรม และอาชีพเสริม ได้แก่ หัตถกรรมพื้นบ้าน มีธนาคาร ได้แก่ 1) ธนาคารกรุงเทพ 2) ธนาคารกรุงไทย 3) ธนาคารกสิกรไทย 4) ธนาคารทหารไทย 5) ธนาคารไทยพาณิชย์ 6) ธนาคารนครหลวงไทย 7) ธนาคาร ธกส. 8) ธนาคารกรุงศรีอยุธยา 9) ธนาคารออมสิน มีโรงเรียนมัธยม ได้แก่ 1) โรงเรียนรัตนราษฎร์บำรุง 2) โรงเรียนวัดดอนตูม 3) โรงเรียนกรับใหญ่วังอ้อ 4) โรงเรียนหนองปลาหมอพิทยาคม 5) โรงเรียนสารสิทธิ์พิทยาลัย 6) โรงเรียนนารัฐวิทย์ มีการคมนาคม ทางบก - รถยนต์ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 323

ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ 1) ข้าว 2) อ้อย 3) ข้าวโพด แหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำแม่กลอง โรงงานอุตสาหกรรมที่สำคัญ ได้แก่ โรงงานกระดาษ บริษัทสยามครีฟท์ จำกัด ต.ท่าผา โรงงานน้ำตาลบ้านโป่งถนนแสงชูโต ตำบลท่าผา และโรงงานเซรามิคตำบลหนองอ้อ

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอำเภอบ้านโป่ง ได้แก่ สระน้ำโกสินนารายณ์ เคยเป็นเมืองโบราณ ขุดพบพระกรของพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวร ทำด้วยหินทรายแดง 5 พระกรถือคัมภีร์ ลูกประคำและดอกบัวกับพระบาทของพระโพธิสัตว์ ประดิษฐานอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติราชบุรี บึงกระจัดเป็นบึงน้ำเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดขนาดใหญ่ที่สุดในภาคตะวันตก วัดม่วงและพิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง มีหน้าบันพระอุโบสถเป็นปูนปั้นลวดลายเรขาคณิตระบายสีคล้ายรูปมังกร พระอุโบสถวัดม่วงสร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2427 ซึ่งตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ภายในมีพิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง เป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าเรื่องราวเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ความเป็นมา วิถีชีวิตวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น จัดแสดงโบราณวัตถุคัมภีร์ ใบลาน

2.5.3 อำเภอโพธาราม

ภาพที่ 2.4 แผนที่อำเภอโพธาราม
ที่มา : เทียบราชบุรี.com (2560)

2.5.3.1 คำขวัญอำเภอ

คนสวยโพธาราม แหล่งฟาร์มสุกร หนึ่งใหญ่วัดขนอน หนึ่งนาล้ำเลิศ ถิ่นกำเนิด
โคนม ชมค้างคาวร้อยล้าน

2.5.3.2 ข้อมูลทั่วไป

ความเป็นมาของอำเภอโพธาราม ตั้งอยู่ในบริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง ลำน้ำสำคัญฝั่งตะวันตกของประเทศไทย มีความสำคัญในฐานะเป็นแหล่งชุมชนตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ พบหลักฐานทางโบราณคดีสำคัญในแถบต้นน้ำ ทั้งแนวใหญ่หรือแนวศรีสวัสดิ์ และแนวน้อยหรือแนวไทรโยค ซึ่งทั้งสองแนวนี้อาจมารวมกันที่ตำบลปากแพรก อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี ส่วนบริเวณแม่น้ำแม่กลองที่ไหลผ่านตั้งแต่อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี จนมาถึงอำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบการตั้งถิ่นฐานของผู้คนสืบเนื่องมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ จนถึงสมัยทวารวดี ลพบุรี และอยุธยา ตลอดจนถึงรัตนโกสินทร์ ลุ่มน้ำแม่กลองอันอุดมสมบูรณ์ จึงไม่ได้ว่างเว้นจากการที่มนุษย์มาตั้งถิ่นที่อยู่อาศัยมานับพันปี จากหลักฐานทางโบราณคดี บริเวณลุ่มแม่น้ำกลองตอนล่าง มีพัฒนาการของชุมชนมนุษย์ มาตั้งแต่ราว 2,500 ปีมาแล้ว ในยุคโลหะสำริด และเหล็ก ที่มีการติดต่อทั้งทางบกและโดยเฉพาะทางทะเลกับชุมชนแถบจีนตอนใต้ และชายฝั่งทะเลของเวียดนาม ตลอดจนหมู่เกาะต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หลังจากนั้น ในราวพุทธศตวรรษที่ 7 และที่ 8 มีการเติบโตของชุมชนใกล้ทะเล เช่น ที่ดอนตาเพชร เริ่มมีการรับอารยธรรมอินเดีย และมีการพัฒนาการเข้าสู่สมัยทวารวดี เมื่อประมาณพุทธศตวรรษที่ 11 และ 12 เห็นได้เด่นชัดที่สุดที่เมืองโบราณคูบัว ซึ่งเป็นเมืองที่สำคัญที่สุดในลุ่มแม่น้ำกลอง เมืองคูบัว สะท้อนให้เห็นความสำคัญของการค้าและการติดต่อกับบ้านเมืองโพ้นทะเล เมืองคูบัวเจริญสูงสุดในราวพุทธศตวรรษที่ 13-15 ในบริเวณท้องน้ำของลำน้ำแม่กลอง ในเขตอำเภอเมืองโพธาราม และบ้านโป่ง พบเศษเครื่องเคลือบดินเผาของจีน ตั้งแต่สมัยห้าวราชวงศ์ (ปลายราชวงศ์ถัง) จนถึงสมัยราชวงศ์หยวนและสืบเนื่องมาจนถึงสมัยราชวงศ์หมิง (ราวพุทธศตวรรษที่ 15 จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์) ต่อมาความเจริญของชุมชนในลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่าง ย้ายจากเมืองคูบัวมาสู่เมืองราชบุรี ในสมัยลพบุรีซึ่งมีความสัมพันธ์ทางศิลปกรรมเนื่องในพุทธศาสนากับศิลปะขอมแบบเมืองพระนครในประเทศกัมพูชา เพราะมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมจากพื้นที่ภายในมาสู่ดินแดนที่ห่างไกล

ในสมัยอยุธยา ตั้งแต่รัชกาลสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถเป็นต้นมา กรุงศรีอยุธยาพัฒนาเป็นราชอาณาจักรที่เป็นปึกแผ่น มีการค้าทางทะเลโดยเฉพาะการค้าทางสำเภาติดต่อกับเมืองจีน โดยมีเมืองราชบุรี เป็นเมืองท่า ภายในพบหลักฐานเป็นทางเสื่อเรือสำเภาขนาดใหญ่ หน้าคั่งน้ำบริเวณวัดสมณะ เขตอำเภอโพธาราม เนื่องจากเส้นทางน้ำแม่กลองสามารถติดต่อกับบ้านเมืองภายในแถบจังหวัดกาญจนบุรี ไปจนถึงเมืองมอญ ผ่านทิวเขาตะนาวศรี

หลังจากสมัยสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ การศึกสงครามกับพม่าเริ่มแต่ครั้งนั้นมีผลกระทบทำให้ชุมชนในเขตลุ่มน้ำแม่กลองด้วยความสำคัญลง จนกระทั่งได้รับผลกระทบมากที่สุด ในสมัยเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 ผู้คนในบรรดาหัวเมืองต่างๆ ต้องเคลื่อนย้ายถูกกวาดต้อนแล้วเกิดชุมชนใหม่ๆ ขึ้นตามเส้นทางเดินทัพและในท้องถิ่นต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มชาวมอญที่ได้รับผลกระทบจากสงครามซึ่งได้รับความอุปถัมภ์ จากราชสำนักที่กรุงเทพฯ

ในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช โปรดเกล้าฯ ให้พระยามอญ 7 หัวเมืองหน้าด่าน พร้อมครัวเรือน ตั้งบ้านเรือนอยู่ริมฝั่งน้ำแม่กลอง บริเวณเหนือวัดคงคารามในปัจจุบันเป็นกลุ่มใหญ่ นอกจากนี้ยังมีชาวมอญจากเมืองต่างๆ ตั้งชุมชนกระจัดกระจายอยู่ริมฝั่งน้ำแม่กลองตั้งแต่เขตอำเภอโพธาราม จนถึงอำเภอบ้านโป่ง ในรัชกาลนี้ นอกเหนือจากการอพยพของชาวมอญเข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นกลุ่มใหญ่แล้ว ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เช่น ไทยยวน จากเมืองเชียงแสน เข้ามาตั้งบ้านเรือนอยู่ที่คูบัว ชาวลาวและชาวเขมรจำนวนหนึ่ง ตั้งหมู่บ้านแทรกอยู่ระหว่างชาวมอญ บริเวณริมฝั่งน้ำแม่กลองเช่นกัน

กลุ่มเมืองมอญ ทั้ง 7 หัวเมือง เป็นหมู่บ้านตำบลในเส้นทางเดินทัพของพม่า ในแถบแม่น้ำแควน้อยและแม่น้ำแควใหญ่ ซึ่งเป็นทางผ่านจากด่านเจดีย์สามองค์มาทางจังหวัดกาญจนบุรี ตั้งขึ้นเป็นเมืองหน้าด่าน คอยบอกข่าวฝ่ายพม่าแก่ทางกรุงเทพฯ

ในระหว่างรัชกาลที่ 1 จนถึงรัชกาลที่ 4 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ บริเวณลุ่มน้ำแม่กลอง ช่วงระหว่างบ้านโป่ง ถึง โพธารามนี้ รับกระแสคลื่นของผู้อพยพจากประเทศเพื่อนบ้าน อันเกิดจากการสงครามเป็นสำคัญทำให้บริเวณนี้มีความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์ เป็นช่วงเวลาแห่งการตั้งถิ่นฐานครั้งใหม่ โดยมีการบูรณาการทางวัฒนธรรมด้านการนับถือพุทธศาสนาแบบแผนเดียวกัน และการปกครองจากราชสำนักในกรุงเทพฯ โดยปราศจากข้อขัดแย้งอันเกิดจากเชื้อชาติ และนับตั้งแต่รัชกาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการติดต่อ ค้าขายทางเรือสำเภากับชาวจีนมาก กลุ่มชาวจีนเป็นกลุ่มใหม่ที่เริ่มเข้ามาตั้งถิ่นฐานครั้งแรกๆ เป็นชุมชนริมฝั่งทะเล และชุมชนที่ปากน้ำทั้งที่ทำเงิน (สมุทรสาคร) และแม่กลอง (สมุทรสงคราม)

ปลายรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างทางรถไฟสายใต้ ช่วงจากบ้านโป่ง ถึงโพธาราม เลียบฝั่งลำน้ำแม่กลอง นำพาชาวจีนเข้ามาตั้งหลักแหล่ง โดยเฉพาะบริเวณจุดสถานีรถไฟที่พัฒนาเป็นตลาดโพธารามและตลาดบ้านโป่ง ในปัจจุบันการเป็นจุดผ่านแลกเปลี่ยนสินค้าทั้งทางน้ำและทางรถไฟ ทำให้ชุมชนชาวจีนขยายใหญ่ขึ้นสิ่งที่มาพร้อมกับชาวจีน คือการสร้างศาลเจ้า เช่น ศาลเจ้าแม่เบ็กโพธิ์ ฝั่งตะวันตกของลำแม่น้ำแม่กลองบริเวณอำเภอบ้านโป่ง ศาลเจ้าขนาดใหญ่ที่ริมน้ำอำเภอโพธาราม ปัจจัยต่างๆ ทำให้ชาวจีนในตลาดโพธารามและตลาดบ้านโป่งทวีจำนวนขึ้น ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 เสด็จพระราชดำเนินและทอดพระเนตรการฝึกเสือป่า “หมู่บ้านบ้านไร่” อยู่ทางตะวันออกของทางรถไฟ ตรงข้ามกับวัดคงคาราม ในตำบลคลองตากุด จนถึงปี พ.ศ.2530 จึงได้จัดตั้งให้เป็น “ค่ายบ้านหลวงไร่”

สำหรับการจัดตั้งอำเภอโพธารามนั้น แต่เดิมอำเภอโพธาราม ตั้งที่ว่าการอำเภออยู่ที่ปากคลองบางโตนด (ปัจจุบันอยู่ในท้องที่ตำบลบางโตนด) ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำแม่กลองมีฐานะเป็นแขวง ซึ่งเรียกกันในสมัยนั้นว่า แขวงเจ็ดเสมียน ขึ้นการปกครองต่อจังหวัดราชบุรี ยกฐานะเป็นอำเภอเมื่อปี พ.ศ.ใดไม่มีหลักฐานแน่ชัด จนกระทั่ง พ.ศ.2438 (ร.ศ.114) ตรงกับรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ได้ย้ายที่ตั้งที่ว่าการอำเภอโพธาราม จากปากคลองบางโตนด มาอยู่ทางตะวันออกของแม่น้ำแม่กลองในท้องที่ตำบลโพธาราม เยื้องกับบริเวณวัดเฉลิมอาสน์ในปัจจุบัน และเมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ.2495 ก็ได้ย้ายที่ว่าการอำเภออีกครั้ง เนื่องจากบริเวณที่ตั้งเดิมนั้นเมื่อถึงฤดูน้ำหลาก กระแสน้ำไหลเชี่ยวมากเซาะตลิ่งพังทุกปี ทำให้สถานที่แคบลง

ดังนั้นจึงได้ย้ายมาสร้างใหม่บริเวณด้านทิศตะวันออกของสถานีรถไฟโพธาราม อันเป็นที่ตั้งของอาคารที่ว่าการอำเภอ ในปัจจุบัน

สำหรับตำบลโพธาราม เคยมีผู้สันนิษฐานว่าอาจจะเนื่องจากมีต้นโพธิ์อยู่ใกล้บ้านตาคำเลยมีชื่อว่า " โพธิ์ตาคำ " แล้วแผลงเป็น " โพธาราม " นั้นไม่น่าจะเป็นไปได้ น่าจะเป็นเพราะบริเวณนั้นมีต้นโพธิ์ขึ้นอยู่ในวัดทุกวัด จึงชื่อว่า โพธาราม ซึ่งแปลว่าเป็นที่ที่มีต้นโพธิ์อยู่ในอาราม ส่วนที่มีผู้อ้างว่ามาจากคำที่ชาวจีนเรียกว่า " พอใจล้ำ " และชาวมอญเรียกว่า " โปตฮาราม " จึงเพี้ยนมาเป็น " โพธาราม " ก็ยังเป็นไปไม่ได้ เนื่องจากชาวจีนเขาเรียกว่า " ผ่อไฉ่ลัม " ไม่ใช่ " พอใจล้ำ " และชาวมอญเขาเรียกว่า " โผ่หะราม " ตามภาษามอญซึ่งเป็นการเลียนแบบคำว่า " โพธาราม " โดยมีเนื้อที่/พื้นที่ 417.009 ตร.กม. และมีสภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปไม่ร้อนจัด อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ 27 องศาเซลเซียส

อำเภอโพธารามแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 19 ตำบล ดังนี้ ตำบลโพธาราม ตำบลดอนกระเบื้อง ตำบลหนองโพ ตำบลบ้านเลือก ตำบลคลองตากต ตำบลบ้านซ้อง ตำบลบ้านสิงห์ ตำบลดอนทราย ตำบลเจ็ดเสมียน ตำบลคลองข่อย ตำบลชำแระ ตำบลสร้อยฟ้า ตำบลท่าชุมพล ตำบลบางโตนด ตำบลเตาปูน ตำบลนางแก้ว ตำบลธรรมเสน ตำบลเขาชะงุ้ม ตำบลหนองขวาง มีอาชีพหลัก ได้แก่ การเกษตร เช่น ทำนา ทำไร่ และการปศุสัตว์ อาชีพรับจ้าง อาชีพพาณิชย์กรรม และอาชีพเสริม ได้แก่ อุตสาหกรรมในครัวเรือนและอื่นๆ มีธนาคาร มี 8 แห่ง ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงไทยจำกัด ธนาคารออมสิน ธนาคารทหารไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ธนาคารนครหลวงไทย และธนาคาร ธกส. มีโรงเรียนมัธยม ได้แก่ 1) โรงเรียนโพธารณพัฒนาเสนี 2) โรงเรียนหนองโพวิทยา 3) โรงเรียนช่องพรานวิทยา 4) โรงเรียนท่ามะขามวิทยา 5) โรงเรียนมัธยมวัดไทรราชวรานุอุปถัมภ์ 6) โรงเรียนเทศบาลวัดไทรอารีรักษ์ 7) โรงเรียนมัธยมวัดติบอน มีทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของอำเภอ 1) หิน 2) ลูกรัง 3) แม่น้ำแม่กลอง มีจำนวนประชากรทั้งสิ้นรวม 132,140 คน ประชากรชาย รวม 63,289 คน ประชากรหญิง รวม 68,851 คน ความหนาแน่นของประชากร 316 คน/ตร.กม. การคมนาคม ทางบก รถยนต์ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 และสถานีรถไฟ ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ คือ ข้าว แหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำแม่กลอง มีโรงงานอุตสาหกรรมที่สำคัญ ได้แก่ โรงงานทอผ้า โรงงานผลิตน้ำปลา โรงงานผลิตเส้นไหม โรงงานทำผักกาดเค็ม โรงเรียนทำที่นอน โรงงานทำตุ๊กตา

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญอำเภอโพธาราม ได้แก่ วัดขนอนหนังใหญ่เป็นวัดที่มีการจัดแสดงหนังใหญ่และมีพิพิธภัณฑ์เครื่องใช้ของโบราณ ค่ายหลวงบ้านไร่ เป็นค่ายลูกเสือในรัชกาลที่ 6 วัดคงคารามและจิตรกรรมฝาผนัง เป็นวัดมอญภายในอุโบสถวัดคงคาราม มีภาพจิตรกรรมฝาผนังที่ละเอียดอ่อนสวยงาม ถ่ายทอดตามต้นแบบที่มีชีวิตจริงและภาพพุทธประวัติตอนต่าง ๆ วัดเขาช่องพรานและค้างคาว เขาช่องพราน ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลเตาปูน อำเภอโพธาราม มีถ้ำที่เกิดจากหินปูนสูงจากพื้นประมาณ 30 เมตร ปากถ้ำกว้างประมาณ 2 เมตร สิ่งสำคัญคือ มีค้างคาวตัวเล็ก ๆ เข้าไปอยู่อาศัยจำนวนมากนับร้อยล้านตัวจนพลบค่ำประมาณ 18.00 น. ของทุกวัน จะเห็นภาพค้างคาวนับล้าน ๆ ตัว บินออกจากถ้ำนานนับ ชั่วโมง สุนทรียแลนด์ แดนตุ๊กตาเป็นแหล่งรวมตุ๊กตาขนาดใหญ่ อุโบสถทองคำร้อยล้านวัดพระศรีอารียะแสดงถึงความยิ่งใหญ่อลังการแห่งพลังศรัทธาของชาวราชบุรีที่มีต่อพระพุทธศาสนาในการก่อสร้างอุโบสถทองคำมูลค่าร้อยล้านใช้เวลาก่อสร้างนานถึง 37 ปี

2.5.4.1 คำขวัญอำเภอเมืองราชบุรี

เมืองเกษตรกรรม พืชพันธุ์ล้ำค่า เขาแก่นจันทน์เด่นสง่า ตระการตาผ้าทอมือ เลื่องลือแหล่งอารยธรรม

2.5.4.2 ข้อมูลทั่วไป

อำเภอเมืองราชบุรี เดิมเป็นที่ตั้งเมืองเรียกว่า “เมืองราชบุรี” มีฐานะเป็นมณฑลราชบุรี อันเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักร “ทวารวดี” ของชนชาติลาว นอกจากนี้ยังปรากฏว่ามีชาวอินเดียและเขมรได้มาตั้งหลักแหล่งทำมาหากินในเมืองนี้ทั้งชื่อเมืองราชบุรีนี้ก็ปรากฏว่าได้นำเอาชื่อเมืองไทยในอินเดียมาตั้งเป็นชื่อเมืองขึ้น เล่าต่อๆ กันมาว่าเมืองราชบุรีนี้พระเจ้าศรีธรรมโศกราช กษัตริย์ ผู้ปกครองมณฑลประเทศเป็นผู้สร้างเมื่อพุทธศักราช 210 ฐานะเป็นเมืองลูกหลวงของมณฑลประเทศ ตัวเมืองเดิมตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านไร่ (เดิมชื่อตำบลอุเรื่อ) อำเภอเมืองราชบุรีในปัจจุบัน ต่อมาเมืองราชบุรีได้ร้างไปประมาณ 300 - 400 ปี ภายหลังพระเจ้าอู่ทอง (เจ้าเมืองอู่ทอง) ได้สร้างเมืองราชบุรีขึ้นใหม่ที่วัดมหาธาตุ ซึ่งอยู่ทางทิศเหนือของศาลากลางจังหวัด (หลังเก่า) ฝั่งขวาของแม่น้ำแม่กลอง

ต่อมาเมื่อ พ.ศ. 2360 (ร.ศ.36) ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ทรงโปรดเกล้าให้ย้ายเมืองราชบุรี มาตั้งอยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำแม่กลองคือทั้งจังหวัดทหารบก ครั้นปี พ.ศ. 2440 (ร.ศ.116) ได้เริ่มจัดระเบียบการปกครองท้องที่มีข้าหลวงเทศาภิบาลขึ้นจึงได้ย้ายเมืองราชบุรี มาตั้งอยู่ ณ ศาลากลางจังหวัดราชบุรี (หลังเก่า) การจัดปกครองท้องที่ในครั้งนั้นได้แบ่งการปกครองท้องที่ออกเป็น 5 อำเภอ เฉพาะอำเภอเมืองราชบุรีเดิมตั้งอยู่ที่ตำบลธรรมมาเสนอำเภอโพธารามห่างจากที่ตั้งตัวอำเภอเมืองปัจจุบันขึ้นไปทางเหนือประมาณ 350 เส้น ในครั้งนั้นจึงเรียกว่า “แขวง” ต่อมา พ.ศ. 2441 (ร.ศ. 117) จึงได้ย้ายที่ว่าการอำเภอจากตำบลธรรมมาเสนมาตั้งที่ถนนอัมรินทร์ตำบลหน้าเมือง ครั้นต่อมาบริเวณที่ว่าการอำเภอเมืองราชบุรีได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเป็นศูนย์การค้าจึงได้ย้ายที่ว่าการอำเภอเมืองราชบุรี ไปปลูกสร้างที่ถนนอำเภอ (ติดกับศาลากลางจังหวัดราชบุรี) ตั้งแต่ปี 2517 จนถึงปัจจุบัน โดยมีเนื้อที่/พื้นที่ 430.30 ตร.กม. และมีสภาพภูมิอากาศโดยทั่วไปแบบมรสุม มี 3 ฤดู

อำเภอเมืองราชบุรีแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 22 ตำบล ตำบลหน้าเมือง ตำบลเจดีย์หัก ตำบลดอนตะโก ตำบลหนองกลางนา ตำบลห้วยไผ่ ตำบลคิ่งน้ำวน ตำบลคิ่งกระถิน ตำบลอ่างทอง ตำบลโคกหม้อ ตำบลสามเรือน ตำบลพิบูลทอง ตำบลน้ำพุ ตำบลดอนแร่ ตำบลหินกอง ตำบลเขาแร้ง ตำบลเกาะพลับพลา ตำบลหลุมดิน ตำบลบางป่า ตำบลพงสวาย ตำบลคูบัว ตำบลท่าราบ ตำบลบ้านไร่ มีอาชีพหลัก ได้แก่ เกษตรกรรม ปศุสัตว์ อุตสาหกรรม และ ประมง อาชีพเสริม ได้แก่ หัตถกรรมในครัวเรือน มีธนาคาร 5 แห่ง ได้แก่ ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ และธนาคารเพื่อการเกษตรฯ มีโรงเรียนมัธยม ได้แก่ โรงเรียนเบญจมาราชูทิศ โรงเรียนโบริگانุเคราะห์ ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของอำเภอ แม่น้ำแม่กลอง ป่าสงวนแห่งชาติเขากรวด และ ป่าสงวนแห่งชาติเขาหลวง มีประชากรทั้งสิ้น รวม 151,749 คน ประชากรชาย รวม 76,144 คน ประชากรหญิง รวม 75,605 คน การคมนาคม ทางบก รถยนต์ ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 สถานีขนส่ง และสถานีรถไฟ ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว ผลไม้ ยืนต้น อ้อย แหล่งน้ำที่สำคัญได้แก่ แม่น้ำแม่กลอง มีโรงงานอุตสาหกรรมที่สำคัญ ได้แก่ อาร์ทีดี

อุตสาหกรรมสิ่งทอ ที่ตั้ง หมู่ที่ 2 ต.คู้กระถิ่น อ.เมืองราชบุรี เครื่องเคลือบดินเผา ที่ตั้ง ถนนเขาสูง ต.หน้าเมือง อ.เมืองราชบุรี

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญในอำเภอเมืองราชบุรี ได้แก่ ศูนย์สืบทอดศิลปผ้าจากสถานที่อนุรักษ์และสืบทอดมรดกทางภูมิปัญญาของชาวไทยยวน ศิลปะผ้าจาก ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง เป็นหลักเมืองที่ตั้งขึ้นในสมัยรัตนโกสินทร์ โดยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ 2 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ย้ายเมืองเดิมไปตั้งทางฝั่งตะวันออกแม่น้ำแม่กลอง พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติราชบุรีเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลด้านประวัติศาสตร์เกี่ยวกับกิจกรรมทหารช่างรวมทั้งยุทธโศภนกรรมและเครื่องมือเครื่องใช้ในอดีต พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติราชบุรีเป็นสถานที่แสดงแหล่งประวัติศาสตร์การวิวัฒนาการของชาวจังหวัดราชบุรี ตั้งแต่ยุคอดีตถึงปัจจุบัน ความเป็นมาของการสร้างบ้านเมืองในแต่ละยุคสมัยรวม ถึงการจัดแสดงโบราณวัตถุร่องรอยของอารยธรรมและศิลปวัฒนธรรมของชาวพื้นเมือง พระปรางค์วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวราวิหาร ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองราชบุรี ชาวบ้านนิยมเรียกว่า วัดหน้าพระธาตุ เป็นพระปรางค์เก่าแก่ที่สร้างด้วยอิฐฉาบปูน และมีฐานเป็นศิลาแลงจำลองแบบมาจากนครวัด ตลาดโคยก็เป็นถนนคนเดินอยู่บริเวณ ถนนริมแม่น้ำแม่กลอง เปิดทุกวัน ศุกร์ เสาร์และอาทิตย์ เมืองโบราณคูบัว ตั้งอยู่ที่ตำบลคูบัว อำเภอเมืองราชบุรี ห่างจากศาลากลางจังหวัดราชบุรีไปทางทิศใต้ประมาณ 8 กิโลเมตร เป็นอาคารพุทธศาสนาเนื่องในลัทธิมหายาน วัดหนองหอยเป็นที่ตั้งของพระวิหารพระอวลโลกิเตศวรโพธิสัตว์กวนอิม หรือพระแม่กวนอิมบนยอดเขาตำบลเขาแร้ง อำเภอเมืองราชบุรี ห่างจากตัวจังหวัด 12 กิโลเมตร ไปทางถนนสายเขาสูง-เบิกไพร วัดอรัญญิกาวาสจากนครปฐม ถนนเพชรเกษมถึงแยกเขาสูง เลี้ยวขวาประมาณ 3 กิโลเมตร อยู่ทางขวามือเขาแก่นจันทร์ตั้งอยู่ริมถนนเพชรเกษม ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 2 กิโลเมตร บริเวณเชิงเขาเป็นที่ตั้งของพระบรมราชานุสาวรีย์พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ 1 บนยอดเขาสูงประมาณ 141 เมตร เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปนาคปรกนัยวิเศษเป็น 1 ใน 4 องค์ของพระสี่มุมเมือง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้สร้างขึ้นแล้วนำไปประดิษฐาน ณ เมืองรอบพระนคร ได้แก่ จังหวัดราชบุรี จังหวัดลำปาง จังหวัดสระบุรีและจังหวัดพัทลุง

เขาวัง อยู่ในเขตเทศบาลเมืองราชบุรี เดิมเรียกเขาสัตตนาถ สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ครั้งดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ได้สร้างพระราชวังขึ้นบนภูเขาแห่งนี้เพื่อให้เป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อ 2414 เขาหลวง อยู่ในเขตตำบลอ่างทอง บนยอดเขาเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปหิน ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของประชาชนทั่วไป เขาน้อย อยู่ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 10 กิโลเมตร เป็นที่ตั้งของวัดเขาน้อยเทียมสวรรค์เป็นวัดเก่าแก่ พระอุโบสถหลังเก่าสร้างด้วยศิลาแลงทั้งหลัง ภายในอุโบสถเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูป 2 องค์ ประทับนั่งหันหลังให้กัน เป็นพระที่สร้างด้วยศิลาแลง ถ้าเขาอยู่ห่างจาก ตัวจังหวัดประมาณ 8 กิโลเมตร ในตำบลเกาะพลับพลา อำเภอเมือง บริเวณทิวเขาเป็นที่ตั้งของปูชนียสถานที่ศักดิ์สิทธิ์และเก่าแก่ที่สุดของจังหวัด ถ้าระซังเป็นถ้ำหินปูน ตั้งอยู่บนเขาพญาปราบที่อยู่ในทิวเขาสูงเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปสัมฤทธิ์และศาลเจ้าพ่อพญาปราบ ภายในถ้ำมีหินย้อยเป็นรูประซัง ปัจจุบันมีค้างคาวอาศัยอยู่จำนวนมากสาริกาเป็นวัดสำคัญ ได้รับสถาปนาเป็นวัดหลวง เมื่อวันที่ 15 มกราคม

2525 แขวง แอดเวนเจอร์ปาร์คเปิดตัวขึ้น เพื่รองรับนักท่องเที่ยวที่รักการ ผจญภัย มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่น่าสนใจมากมาย

จากที่กล่าวมาข้างต้นทำให้สภาพบริบทของจังหวัดราชบุรี และแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ใช้เป็นข้อมูลในศึกษาวางแผนสำรวจแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยของแต่ละอำเภอ

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คณะผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ 1) เครือข่าย 2) การจัดทำแผนยุทธศาสตร์ 3) การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว และ 4) อัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว โดยมีเนื้อหาต่อไปนี้

2.6.1 เครือข่าย

2.6.1.1 สุนีย์ อภิชาติกุลชัย (2558) ศึกษาเรื่อง การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข:กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวาจังหวัดสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายด้าน การท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข 2) วิเคราะห์เครือข่ายด้านการท่องเที่ยวตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม และ 3) นำเสนอแนวทางการเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนสันติสุข พบว่า ชุมชน “ตลาดน้ำอัมพวา” มีปัญหาอันเนื่องมาจากเหตุปัจจัยภายในสมาชิกชุมชนและเครือข่ายชุมชนเอง อันได้แก่ การที่ สมาชิกชุมชนและเครือข่ายต่างเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม การไม่ดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติส่งผลให้นักท่องเที่ยวเริ่มลดน้อยลง การขาดความร่วมมือกันระหว่างสมาชิกใน ชุมชน และการเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ของนายทุนจากภายนอก ส่งผลให้รูปแบบการท่องเที่ยว ในชุมชนตลาดน้ำเปลี่ยนแปลงไป เพื่อหาแนวทางเสริมสร้าง เครือข่ายของชุมชนเพื่อการรักษาสมดุลไว้ 3 ด้าน คือด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยการสร้างกิจกรรมสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ วัฒนธรรม จากการสนับสนุนจากภาครัฐ เป็นต้น การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข: กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม Networks Enhancement of The Community-Based Tourism for Peaceful Communities : A Case Study of Amphawa Floating Market, Samut Songkhram Province 116 วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 จากการศึกษาค้นคว้าวิจัยหลักธรรมในพระพุทธศาสนา พบว่า นำชุดวิธีการที่เรียกว่า “พุทธสันติวิธี” ด้วยหลัก “สารณียธรรม 6” ซึ่งเป็นหลักธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงกัน สามารถนำมาเป็นแนวทางในการเสริมสร้างเครือข่ายชุมชน “ตลาดน้ำอัมพวา” ตลอดรวมไปจนถึง ชุมชนต่างๆ ในการสร้างความเข้มแข็งและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขต่อไป

2.6.1.2 ทศนีย์ นาคเสนีย์ และคณะ (2548 บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การสร้างเครือข่ายทางท่องเที่ยวเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดลุ่มน้ำแม่กลอง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจและศึกษาสภาพการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของกลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการ 2) หาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการของกลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการ และ 3) หาแนวทางการสร้างเครือข่ายของกลุ่มธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการ ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลองให้เกิดการเชื่อมโยงระหว่างจังหวัด ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลองส่วนมากมีขนาดเล็ก เป็น

เจ้าของคนเดียว รวมตัวกันเป็นเครือข่ายเฉพาะภายในพื้นที่ ที่เกิดขึ้นเองด้วยความสนิทสนม ใจดีของกลุ่มเป็นแนวทางในการดำเนินงาน แต่มีกลุ่มธุรกิจส่วนน้อยที่เป็นสมาชิกกับเครือข่ายภาครัฐ เช่น ธุรกิจที่พัก ที่มีรูปแบบการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายแบบทางการการรวมตัวกันของกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการ แนวทางการสร้างเครือข่ายที่เหมาะสมของผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลอง มี 2 รูปแบบ คือ การเชื่อมโยงเครือข่ายภายในแบบไม่เป็นทางการ และเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอกที่เป็นทางการ

2.6.1.3 โกสินทร์ ชำนาญพล วรรณวีร์ บุญคุ้ม และ นรินทร์ สังข์รักษา (2559) ศึกษาเรื่องการพัฒนา รูปแบบการจัดการเครือข่ายการตลาด วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทย เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการณ์การจัดการเครือข่ายการตลาด วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทย 2) สร้างและพัฒนา รูปแบบการจัดการเครือข่ายการตลาด วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทย เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และ 3) นำเสนอแนวทางการจัดการเครือข่ายการตลาด วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทย เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยผลการวิจัย พบว่า 1. สภาพการณ์วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทยมีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่สวยงาม วัฒนธรรมประเพณีและผลิตภัณฑ์ชุมชนที่น่าสนใจ และทรัพยากรบุคคลที่มีองค์ความรู้และภูมิปัญญา ปัญหา อุปสรรค คือ ขาดการบริหารจัดการที่ดี โดยเฉพาะด้านเครือข่ายการตลาด รวมทั้งขาดแคลนเงินทุนในการพัฒนา 2. รูปแบบการจัดการเครือข่ายการตลาด วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทย เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นเรียกว่า “DARETO DREAM Market Network Model” ซึ่งให้ความสำคัญกับการจัดการ 11 ประการ ได้แก่ 1) การสร้างความโดดเด่นให้แหล่งท่องเที่ยว (Distinction: D) 2) การโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ (Advertising: A) 3) การกำหนดราคาที่เหมาะสม (Reasonable Price: R) 4) การสร้างความสะดวกสบายในการรับบริการ (Easiness or expedience: E) 5) การสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว (Tourism Network: T) 6) การจัดองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ (Organizing: O) 7) การกระจายภาวะผู้นำ (Distributed Leadership: D) 8) การวิจัยการท่องเที่ยว (Research: R) 9) การให้การศึกษาแก่บุคลากร (Education: E) 10) การรับผิดชอบต่อสังคม (Accountability: A) และ 11) การใช้เครื่องมือทางการตลาด (Marketing tool: M) รูปแบบดังกล่าวผ่านการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้โดยผู้ทรงคุณวุฒิ ในระดับดีมาก และผ่านการรับรองจากเวทีประชาคมแล้ว 3. แนวทางการจัดการเครือข่ายการตลาด วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทย เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน คือ 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรบูรณาการการทำงาน ร่วมกัน ในการสนับสนุนส่งเสริมการสร้างและการจัดการเครือข่ายการตลาด วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยว ตั้งแต่ระดับชุมชน จังหวัด กลุ่มจังหวัด และขยายสู่ระดับภาค ประเทศ และต่างประเทศ โดยวางแผนทางการตลาดร่วมกับวิสาหกิจชุมชน ท่องเที่ยว พร้อมขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เครือข่ายมีความเข้มแข็งและยั่งยืน 2) ควรมีการให้ความรู้ เกี่ยวกับการตลาดท่องเที่ยวแก่บุคลากรด้านการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ และ 3) ควรสร้างช่องทางการสื่อสารประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวชุมชนที่เป็นประโยชน์ผ่านสื่อหลายช่องทาง

2.6.1.4 สุภัทร นักรู้กาฬพัฒน์ นิชนันท์ สุวรรณภูมิ ยมนา ชนะนิล ภูษณิศมา มินาเขตร (2559) ศึกษาเรื่อง การประเมินผลการดำเนินการของเครือข่ายบริการสุขภาพระดับอำเภอ กรณี

อำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี ผลการวิจัย ด้านบริบท ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ประกอบด้วย การกำหนดบทบาทหน้าที่ ด้านการทำงานร่วมกันในระดับอำเภอ การคัดเลือกปัญหา และพึงพอใจ เฉลี่ยกับการ มีส่วนร่วมในการดำเนินงานในระดับมาก ด้านปัจจัยนำเข้า ความคิดเห็นของผู้ให้บริการ ด้าน บุคลากรอยู่ในระดับมาก แผนพัฒนาบุคลากร และวิธีการพัฒนา และการแบ่งบันทรัพยากร ในระดับปานกลางประกอบด้วย ด้านงบประมาณ ด้านวัสดุ อุปกรณ์ สื่อ ส่วนความคิดเห็นของผู้รับบริการ อยู่ในระดับมาก ในการให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ ให้บริการของเจ้าหน้าที่ และงบประมาณ ปัญหาพบว่า มีการใช้บุคลากร อุปกรณ์ สื่อร่วมกัน แต่บุคลากร และงบประมาณไม่เพียงพอ ด้าน กระบวนการทุกข้ออยู่ในระดับมาก ความคิดเห็นของผู้ให้บริการและผู้รับบริการด้านที่มากที่สุด คือ การมีส่วนร่วมในการติดตามความก้าวหน้าและการประเมินผล ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า มีการติดตาม การดำเนินการ โดยการเยี่ยมนิเทศจากฝ่ายยุทธศาสตร์ของสาธารณสุขจังหวัด ด้านผลผลิต มีความพึงพอใจใน ภาพรวมอยู่ในระดับมากทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการ ข้อมูลเชิงคุณภาพพบว่า เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน เรียนรู้ร่วมกัน แต่ยังมิงงบประมาณไม่เพียงพอ การเชื่อมต่อข้อมูลที่ยังไม่ครอบคลุม บทบาทหน้าที่ยังไม่ชัดเจนของระบบเครือข่ายสุขภาพระดับอำเภอ การประเมินการต่อยอด DHS-PCA (UCARE) อยู่ในระดับ 3 - 4 คือมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ ทบทวนประเมิน และปรับปรุงกระบวนการที่สำคัญ ดำเนินการครอบคลุม ค่าคะแนนเฉลี่ยระดับมากคือ การทำงานเป็นทีม และการยึดผู้รับบริการเป็นศูนย์กลาง และการมีส่วนร่วมของชุมชนในการทำงาน อยู่ในระดับ ปานกลาง ประกอบด้วยการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ด้านการชมเชย และด้านการดูแลเฉพาะ

2.6.1.5 นพชัย ฟองอิสสระ (2559) ศึกษาเรื่อง รูปแบบการสร้างเครือข่ายทางสังคม ของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์กลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านสองแควพัฒนา เทศบาลตำบล แม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย เพื่อศึกษารูปแบบการสร้างเครือข่ายทางสังคมของการท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมและโฮมสเตย์กลุ่มชาติพันธุ์ ผลการศึกษาพบว่า การสร้างเครือข่ายทางสังคมของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและโฮมสเตย์บ้านสองแควพัฒนา ถูกสร้างผ่านความเชื่อและพิธีกรรมของชาติพันธุ์อาข่าแบบดั้งเดิมและถูกขับเคลื่อน โดยเทศบาลตำบลแม่ยาว ตามโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว ตำบลแม่ยาว นอกจากนี้อดีตผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นอาสาสมัครได้ผลักดันโครงการดังกล่าว ร่วมกับภาครัฐ ให้เกิดขึ้น ส่งผลให้การสร้างเครือข่ายทางสังคมการท่องเที่ยววัฒนธรรมและโฮมสเตย์ของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านสองแควพัฒนา เกิดขึ้นในปีพ.ศ. 2556 และเปิดรับนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้าน ในปี พ.ศ. 2557 ภายใต้วิถีนการท่องเที่ยว นอกจากนี้ ยังเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรม การแสดง อย่างไรก็ตามในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2558 ความร่วมมือต่อกิจกรรมในชุมชนของ ชาวบ้านได้มีการเปลี่ยนแปลงและปรับตัวครั้งใหญ่โดยเปลี่ยนความเชื่อดั้งเดิม สู่การรับความเชื่อ ศาสนาคริสต์เนื่องจากข้อจำกัดของกฎระเบียบสังคมอาข่า ไม่สอดคล้องต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน และเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตในช่วงการเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนา โดยการใช้ศาสนาเป็นหนทาง ปรับตัวสู่กระแสทุนนิยม แม้ว่าจะมีการละทิ้งกฎอาข่า แต่ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นใหม่นั้นถูกแทนที่ด้วย ความสัมพันธ์แบบทางการ ด้วยมติจากวาระ การประชุม เพื่อให้กิจกรรมในสังคมดำเนินต่อไป

2.6.2 การจัดทำแผนยุทธศาสตร์

2.6.2.1 อูสาห์ พฤติจิระวงศ์; โกเมนทร์ ทิวทอง; นางลักษณ์ สุวิสิษฐ์; (2555) ศึกษา เรื่องกระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสุขภาพแบบมุ่งผลลัพธ์: กรณีศึกษาสำนักงาน

สาธารณสุขจังหวัดบุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาสุขภาพด้านการส่งเสริมสุขภาพและป้องกันควบคุมโรค ผลการศึกษาพบการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาสุขภาพฯ 3 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ ขั้นตอนเตรียมการ ขั้นตอนการทบทวนประเด็นยุทธศาสตร์ และขั้นตอนการมัดแผน ขั้นตอนเตรียมการประกอบด้วยกระบวนการหลักคือ การทำความเข้าใจกับงาน การเตรียมการล่วงหน้า และการเตรียมข้อมูล ขั้นตอนการทบทวนประเด็นยุทธศาสตร์ประกอบด้วย การเชื่อมโยงนโยบายจากส่วนกลางกับปัญหาความต้องการของพื้นที่ การระดมสมอง และการปรับปรุงยุทธศาสตร์ ส่วนขั้นตอนการจัดทำแผนประกอบด้วย การจัดทำแผนงานหลัก การบูรณาการทั้งงาน/คน/เงิน/และของ และการจัดทำแผนลักษณะเปิดกว้าง ข้อเสนอแนะควรส่งเสริมความมุ่งมั่นและตระหนักในความสำเร็จของการจัดทำแผนโดยผู้บริหารระดับจังหวัด การพัฒนาสมรรถนะและทักษะของทีมงานจัดทำแผน การสำรวจสมรรถนะบุคลากรทั้งด้านสมรรถนะหลักและสมรรถนะตามหน้าที่ของบุคลากรในพื้นที่เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนการพัฒนาและการพัฒนาการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในทุกส่วนงานที่เกี่ยวข้อง

2.6.2.2 ญัตติฐาน เกิดทรัพย์ วณิภาศิริวรสกุล และ ปฐมนชนก ศิริพัชระ(2559) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์ ศึกษาเปรียบเทียบเทศบาลเมืองลาดสวายกับเทศบาลเมืองบึงยี่โถ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษา 1) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผน ยุทธศาสตร์เทศบาลเมืองลาดสวายกับเทศบาลเมืองบึงยี่โถ 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการ แผนยุทธศาสตร์ และ 3) สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลเมืองที่มีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยพบว่า 1. การมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์เทศบาลเมืองลาดสวายเปรียบเทียบกับเทศบาล เมืองบึงยี่โถ ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดแผนยุทธศาสตร์เทศบาลเมืองลาดสวายมีส่วนร่วมโดยมีการทำประชาคม เทศบาลเมืองบึงยี่โถมีส่วนร่วมโดยมีการจัดประชุมของคณะผู้บริหาร และคณะกรรมการตัวแทนชุมชนเพื่อเสนอสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชน 2) การมีส่วนร่วม ในกระบวนการนำแผนไปสู่การปฏิบัติ เทศบาลเมืองลาดสวาย ไม่มีส่วนร่วมในขั้นตอนนี้ เทศบาลเมืองบึงยี่โถมีส่วนร่วมโดยนำแผนที่จัดลำดับความต้องการก่อน-หลังก่อนแล้วไปสอบถามตัวแทนประชาชน ก่อนนำแผนไปสู่การปฏิบัติ และ 3) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลเทศบาลเมืองลาดสวาย มีส่วนร่วมโดยแต่งตั้งคนของตนเองไม่มีตัวแทนภาคประชาชน เทศบาลเมืองบึงยี่โถมีส่วนร่วมโดยมีการทำแบบประเมิน แบบสำรวจ และแบบสัมภาษณ์ให้ชุมชนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องประเมินผลการดำเนินงาน และนำมาปรับปรุงพัฒนาต่อไป 2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์เทศบาลเมืองลาดสวายกับ เทศบาลเมืองบึงยี่โถ ประกอบไปด้วย 1) ปัจจัยด้านความต้องการ 2) ปัจจัยด้านทัศนคติ 3) ปัจจัยด้านการรับรู้ และ 4) ปัจจัยด้านแรงจูงใจ 3. รูปแบบการมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์ของเทศบาลเมืองที่มีประสิทธิภาพ ประกอบไปด้วยการมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์ใน 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1) ขั้นตอน การมีส่วนร่วมในการกำหนดแผน ได้แก่ การรวบรวมปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การจัดเวทีประชุมการ แสดงความคิดเห็นก่อนการตัดสินใจกำหนดแผน ขั้นตอนที่ 2) การมีส่วนร่วมในการนำแผนไปปฏิบัติได้แก่ จัดลำดับความต้องการในการกำหนดวันดำเนินงาน และให้อำนาจในการยุติการดำเนินงานหากพบปัญหา ขั้นตอนที่ 3) การมีส่วนร่วมในการประเมินแผน ได้แก่การเป็นคณะกรรมการประเมินแผนการกำหนดด้วย ตัวชี้วัด (KPI) ในการประเมินและเพื่อ

พัฒนาแผนในปีต่อไป และขั้นตอนที่4)การมีส่วนร่วมในการปรับปรุง แผน ได้แก่ การวิเคราะห์แผน และการหาแนวทางแก้ไข

2.6.2.3 วงศ์ระวิทย์ น้อมนำทรัพย์ และพยอม ธรรมบุตร (2559) ศึกษาเรื่อง แผน ยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดนครปฐม มีวัตถุประสงค์เพื่อ สร้างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดนครปฐม ผลการวิจัยพบว่า 1. แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนในจังหวัด นครปฐม มีวิสัยทัศน์คือ “จังหวัดนครปฐมจะเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของโลก เพื่อ ปลุกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมและพัฒนาจิตใจ เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาให้มี มาตรฐานและคุณภาพระดับโลกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อสนับสนุนให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจ ท้องถิ่น และเป็นต้นแบบการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน” ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์คือ 1) ยุทธศาสตร์ การ พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเพื่อปลุกจิตสำนึกด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม 2) ยุทธศาสตร์ การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 3) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเพื่อสนับสนุนให้มีการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและกระจายรายได้สู่ชุมชน และ 4) ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเพื่อเป็นต้นแบบการ พัฒนาสังคมอย่าง ยั่งยืน 2. ผลการประเมินแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนในจังหวัด นครปฐม พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก จึงยืนยันให้เห็นว่าแผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวมีความเหมาะสม กับจังหวัดนครปฐม สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้และเพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา ต่อไป

2.6.2.4 สุขน อินทเสมอ (2555) ศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบ ยั่งยืนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์: กรณีศึกษาตำบลปากน้ำปราณ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบริบทการ ท่องเที่ยวของตำบลปากน้ำปราณ 2) ศึกษาพฤติกรรมความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวตำบลปากน้ำ ปราณ 3) สร้างและประเมินยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์: กรณีศึกษาตำบลปากน้ำปราณ ผลการวิจัย พบว่า 1 ตำบลปากน้ำปราณ มีแหล่งท่องเที่ยวทาง ธรรมชาติ ที่มีความหลากหลายทางชีวภาพทางระบบนิเวศ มีกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว คือ การเดินศึกษาธรรมชาติ การปลูกป่าชายเลน การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก มีเส้นทาง การท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมโยงไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงได้ 2. นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีความพึงพอใจใน การมาท่องเที่ยวตำบลปากน้ำปราณ อยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่พบจากการมาท่องเที่ยวของ นักท่องเที่ยว คือ การกำจัดขยะ การระบายน้ำเสียลงสู่แม่น้ำปราณบุรี สถานที่จอดรถและห้องสุขา สาธารณะไม่เพียงพอ ไม่มีป้ายบอกทางที่ชัดเจน 3. ยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวได้วิสัยทัศน์ คือ “พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพิ่มมูลค่า ผลิตภัณฑ์ชุมชน ปลุกจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากร ธรรมชาติ (เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน)” มี 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) พัฒนาแหล่ง ท่องเที่ยวและส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) ส่งเสริมและเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ชุมชน 3) การบริหารจัดการการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ และ 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนเพื่อ พัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และ ผลการประเมินยุทธศาสตร์มีความเหมาะสมระดับมาก สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นและสามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้

2.6.2.5 พงษ์ศักดิ์ เพชรสถิตย์ (2559) ศึกษาเรื่อง ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษานโยบายการท่องเที่ยวของจังหวัดกำแพงเพชร 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร และ 3) เสนอยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัย 1) นโยบายการท่องเที่ยวของจังหวัดกำแพงเพชร พบว่าประกอบด้วยแผนพัฒนาการท่องเที่ยวภาคเหนือตอนล่าง แผนการท่องเที่ยวจังหวัดกำแพงเพชร และแผนปฏิบัติการประจำปี แต่ไม่มีแผนแม่บทซึ่งเป็นทิศทางการพัฒนาการท่องเที่ยวในระยะยาว มุ่งให้ความสำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพราะมีจุดเด่นที่จังหวัดกำแพงเพชรเป็นเมืองมรดกโลก กลไกการขับเคลื่อนอาศัยความร่วมมือของไตรภาคี คือ ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่น นโยบายมีทิศทาง เป้าหมายและวัตถุประสงค์ชัดเจน แต่ขาดกลไกการนำนโยบายไปปฏิบัติที่เหมาะสม 2) ปัจจัยที่มีผลต่อยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ประกอบด้วย นโยบายการท่องเที่ยวและปัจจัยด้านการบริหารจัดการ โดยรวมนโยบายการท่องเที่ยวของจังหวัดกำแพงเพชรอยู่ในระดับมาก และเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ ด้านวัดผลและประเมินได้ ด้านมีวัตถุประสงค์ชัดเจน ด้านมีความต่อเนื่อง และด้านการนำไปปฏิบัติได้ ตามลำดับ ส่วนปัจจัยด้านการบริหารจัดการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ดังนี้ ปัจจัยการบริหารจัดการภาครัฐ ปัจจัยการบริหารจัดการภาคเอกชน และปัจจัยการบริหารจัดการภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่น ตามลำดับ สำหรับตัวแปรนโยบายการท่องเที่ยวของจังหวัดกำแพงเพชร ประกอบด้วย ด้านมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ด้านมีความต่อเนื่อง ด้านการนำไปปฏิบัติได้ และด้านการวัดผลและประเมินได้ สามารถอธิบายความผันแปรของยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร ได้ร้อยละ 44.10 ($R^2 = 0.441$) และตัวแปรด้านการบริหารจัดการ ประกอบด้วย การบริหารจัดการภาครัฐ การบริหารจัดการภาคเอกชน และการบริหารจัดการภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่นสามารถ อธิบายความผันแปรของยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร ได้ร้อยละ 54.10 ($R^2 = 0.541$) 3) ข้อเสนอแนะยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชรโดยเรียงลำดับตามความสำคัญสูงสุดประกอบด้วย (1) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่นมี 2 ยุทธวิธี คือ ยุทธวิธีมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนและยุทธวิธีการสร้างจิตสำนึกร่วมปกป้องผลประโยชน์แหล่งท่องเที่ยว (2) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการภาคเอกชนมี 3 ยุทธวิธี คือ ยุทธวิธีร่วมมือส่งเสริมการลงทุน ยุทธวิธีร่วมมือพัฒนาผลิตภัณฑ์เพื่อการท่องเที่ยว และยุทธวิธีร่วมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว (3) ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการภาครัฐ 4 ยุทธวิธี คือ ยุทธวิธีส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว ยุทธวิธีส่งเสริมการลงทุน ยุทธวิธีพัฒนาปัจจัยพื้นฐานด้านการบริการท่องเที่ยว และยุทธวิธีส่งเสริมการตลาดและประชาสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพ และ (4) ยุทธศาสตร์ความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนและองค์กรท้องถิ่นมี 3 ยุทธวิธี คือ ยุทธวิธีส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อสังคม ยุทธวิธีส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจ และยุทธวิธีส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวแบบบูรณาการอย่างยั่งยืน

2.6.3 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

2.6.3.1 ศิริจรรยา ประพุดติกิจ (2553) ศึกษาเรื่อง การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ในอำเภอเมือง จังหวัดตราด มีจุดมุ่งหมายเพื่อ ศึกษาสภาพทรัพยากร ด้านการท่องเที่ยว ศักยภาพของ แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อเสนอเส้นทางการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว และจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว เชิงนิเวศในอำเภอเมือง จังหวัดตราด ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ การประเมินแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอ เมือง จังหวัดตราด 12 แห่ง ดังนี้ 1) แหล่งท่องเที่ยวทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ได้แก่ วัด บุปผาราม วัดโยธานิมิต ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง วัดไผ่ล้อม โบราณสถานจวนเรชิตังกัมปอต ย่านตลาดเก่า ริมคลองบางพระ 2) แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ได้แก่ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน น้ำตกสะพานหิน หาดลานทรายสถานีวิจัยและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 4 (ตราด) ล่องแก่งคลอง ห้วยแร่ 3) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านห้วยน้ำขาว โดยรวมมี ศักยภาพในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีความคิดเห็นต่อศักยภาพด้าน ศิลปวัฒนธรรม และด้านธรรมชาติ อยู่ในระดับมาก เมื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวโดย จำแนกตามสถานที่ท่องเที่ยว พบว่า ล่องแก่งคลองห้วยแร่ มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก ผลการจัด เส้นทางจำนวน 4 เส้นทาง ได้แก่

- เส้นทางท่องเที่ยวที่ 1 ได้แก่ วัดบุปผาราม สถานีวิจัยและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 4 (ตราด) และล่องแก่งคลองห้วยแร่
- เส้นทางท่องเที่ยวที่ 2 ได้แก่ วัดไผ่ล้อม ศาลเจ้าพ่อหลักเมืองโบราณสถานจวนเรชิตังกัมปอต และ วัดโยธานิมิต
- เส้นทางท่องเที่ยวที่ 3 ได้แก่ หาดลานทราย สวนผลไม้บ้านห้วยน้ำขาว และศูนย์ศึกษา ธรรมชาติป่าชายเลนบ้านเปร็ดใน
- เส้นทางท่องเที่ยวที่ 4 ได้แก่ วัดบุปผาราม ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง ตลาดเก่าริมคลองบางพระ สถานีวิจัยและพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนที่ 4 (ตราด)

เส้นทางท่องเที่ยวที่ 4 มีจุดแข็งมากที่สุดโดยมีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสะดวกในการเข้าถึง เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ รองลงมา คือ เส้นทางท่องเที่ยวที่ 1, 2 และ 3 โดยมีจุดอ่อน คือ แหล่งท่องเที่ยวมีป้ายบอกทางแหล่งที่น้อย และขาดการจัดการด้าน สิ่งอำนวยความสะดวก โอกาส คือ แหล่งท่องเที่ยวในแต่ละเส้นทางสามารถเชื่อมโยงไปยังแหล่ง ท่องเที่ยวแห่งอื่น ตลอดจนสามารถพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อุปสรรค คือ ขาดการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ข้อจำกัดด้านเวลา ตลอดจนขาดบุคลากรด้าน บริการการท่องเที่ยว รวมถึงการขาดงบประมาณในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ข้อเสนอแนะ 1) หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องหารูปแบบและกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เหมาะสม เพื่อรองรับความต้องการของ นักท่องเที่ยว 2) ควรเพิ่มช่องทางการประชาสัมพันธ์เพื่อขยายจำนวนนักท่องเที่ยว 3) นำเส้นทางทั้ง 4 เส้นทางมาปรับปรุงและพัฒนาให้เป็นเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศของอำเภอเมืองจังหวัดตราด

2.6.3.2 ชุมพล รอดแจ่ม (2555, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง เส้นทางท่องเที่ยวเชิง ศิลปวัฒนธรรม อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการ ตัดสินใจมาท่องเที่ยวศึกษาค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ระยะเวลาที่ใช้ในการท่องเที่ยวเฉลี่ยต่อคนและ เส้นทางท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม โดยผลการวิจัยทำให้ทราบถึง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจ

มาท่องเที่ยว ได้แก่ คำบอกเล่า การแสวงหาสถานที่ ทำบุญ การมาไหว้พระ การชมโบราณสถาน และ ศึกษา ศิลปวัฒนธรรม มีคนรู้จักชักชวน มาให้อาหารปลา ทราบจากสื่อออนไลน์ (Internet) เห็นป้าย ประชาสัมพันธ์ตามไหล่ทางมาซื้อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น หนังสือแนะนำการท่องเที่ยว เป็น เส้นทางผ่าน ควรมีการสำรวจความต้องการของชุมชนถึงความพร้อมในการปรับปรุง พัฒนาเส้นทาง การท่องเที่ยวในระยะยาวเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยว แบบยั่งยืน หน่วยงานราชการระดับท้องถิ่นหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรมีการจัดทำ แผนยุทธศาสตร์การ พัฒนามีการจัดสรรงบประมาณการพัฒนาและส่งเสริม การท่องเที่ยว ในด้าน การพัฒนาทางกายภาพ ควรมีการปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ เส้นทางการเดินทาง และสาธารณูปโภค ต่าง ๆ ในสถานที่ท่องเที่ยว ให้พร้อมสำหรับการบริการนักท่องเที่ยว

2.6.3.3 วงศ์ธีรา สุวรรณิน และคณะ (2557, บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง ศักยภาพการ ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดปทุมธานี มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อศึกษาศักยภาพด้านการ ท่องเที่ยวของวัดในจังหวัดปทุมธานีที่สามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม 2. เพื่อ จัดทำเส้นทางท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงระหว่างวัดที่มีศักยภาพในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรมในจังหวัดปทุมธานี ศักยภาพการท่องเที่ยวในด้านโบราณสถานและโบราณวัตถุมีหลายวัดที่มี พระพุทธรูปเก่าแก่สมัยสุโขทัยและกรุงศรีอยุธยา ส่วนอุโบสถและเจดีย์มีลักษณะเหมือนเจดีย์ชเวดากอง โบราณสถานเป็นสถาปัตยกรรมของมอญ ส่วนใหญ่สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภคและ สาธารณูปการ เช่น ประปา ไฟฟ้า ถนนหนทาง ห้องสุขา และระบบรักษาความปลอดภัยอยู่ในระดับ ปานกลาง เนื่องจากวัดในจังหวัดปทุมธานีมีจำนวนนักท่องเที่ยวน้อยกว่าจังหวัดอื่น ส่วนร้านค้าขายจะ มีอยู่ตามชุมชนรอบๆ วัด ผลการวิจัยพบว่า วัดส่วนใหญ่มีภูมิทัศน์ที่สวยงามและมีพื้นที่โล่งกว้าง ส่วน ทรัพยากรด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมและประเพณี เส้นทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจัดทำ เส้นทางท่องเที่ยววัดเลือกจากที่วัดที่ใกล้เคียงกันและอยู่บนเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมโยงกัน พร้อมทั้ง พิจารณาสถานที่แวะรับประทานอาหารกลางวัน และเดินทางกลับให้เป็นวงจรทำให้สามารถจัดทำ แผนเส้นทางท่องเที่ยวได้สองเส้นทาง เส้นทางแรกมี 6 วัด และเส้นทางที่สองมี 5 วัด

2.6.3.4 กัลยา สว่างคง. (2558) ศึกษาเรื่องการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวใน มุมมองของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกในจังหวัดสระบุรี มีวัตถุประสงค์ เพื่อสำรวจและประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในมุมมองของนักท่องเที่ยว โดยเลือกประเมิน ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกที่สำคัญทั้ง 4 แห่งในจังหวัดสระบุรี ได้แก่ น้ำตกเจ็ดสาวน้อย น้ำตกมวกเหล็ก ศูนย์ศึกษาธรรมชาติและท่องเที่ยวเชิงนิเวศเจ็ดคด-โป่งก้อนเส้า (น้ำตกเจ็ดคด) และ น้ำตกดงพญาเย็น ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมน้ำตกเจ็ดสาวน้อยมีคะแนนเฉลี่ยศักยภาพทางการท่องเที่ยว สูงที่สุด รองลงมาคือ น้ำตกเจ็ดคด น้ำตกมวกเหล็ก และน้ำตกดงพญาเย็น ตามลำดับโดยเมื่อพิจารณา ศักยภาพทางการท่องเที่ยวเป็นรายด้านพบว่า น้ำตกเจ็ดสาวน้อยและน้ำตกเจ็ดคดมีศักยภาพเด่นใน ด้านเดียวกันคือด้านคุณค่าและความดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว ในขณะที่น้ำตกมวกเหล็กมีศักยภาพ เด่นในด้านความสะดวกในการเข้าถึงแหล่ง ท่องเที่ยว และน้ำตกดงพญาเย็นมีศักยภาพเด่นในด้านการมี ส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น สำหรับข้อเสนอแนะควรเน้นในด้าน การบริหารจัดการภายในแหล่ง ท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวและตอบสนอง ความต้องการของนักท่องเที่ยวกลุ่ม ต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้นอีกด้วย

2.6.4 อัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว

2.6.4.1 นุชนาฏ เชียงชัย (2558) ศึกษาเรื่อง การใช้อัตลักษณ์เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยในการท่องเที่ยวจังหวัดลำปาง 2) ศึกษาแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้เอกลักษณ์เฉพาะของจังหวัดลำปาง 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของจังหวัดลำปาง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุระหว่าง 25-34 ปี สถานภาพโสด มีการศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นพนักงาน/ลูกจ้างบริษัท และมีรายได้ระหว่าง 10,001-20,000 บาท และเดินทางมาท่องเที่ยว จังหวัดลำปางเป็นครั้งแรก วัตถุประสงค์หลักในการเดินทางมาจังหวัดลำปางเพื่อท่องเที่ยว /พักผ่อน เดินทางร่วมกับเพื่อน /เพื่อนร่วมงาน เดินทางด้วยรถโดยสารในช่วงวันหยุดนักขัตฤกษ์ /วันหยุด เทศกาลต่างๆ เป็นเวลา 2-3 วัน และมีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวในครั้งนี้อยู่ระหว่าง 500 – 1,000 บาทต่อวัน เมื่อกล่าวถึงจังหวัดลำปาง ส่วนใหญ่นึกถึง "รถม้า" สิ่งดึงดูดใจให้เลือกท่องเที่ยวในจังหวัดลำปางมากที่สุด คือ สถานที่ท่องเที่ยวมีความโดดเด่นมีเอกลักษณ์เฉพาะ คือ วัดพระธาตุลำปางหลวง กิจกรรมที่สนใจ คือ เดินเล่น ถนนคนเดินกาดกองต้า ตลาดจีนโบราณ รับทราบข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจากสื่อโซเชียลมีเดีย เช่น เฟสบุ๊ก/แฟนเพจรีวิวท่องเที่ยว ความประทับใจในสถานที่ท่องเที่ยว และส่วนใหญ่จะกลับมาท่องเที่ยวจังหวัด ลำปางอีกแน่นอน แนวทางการสร้างเสริมการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยควร ประชาสัมพันธ์การ ท่องเที่ยวจังหวัดลำปางอย่างต่อเนื่อง เช่น ส่งเสริมการตลาดแหล่งท่องเที่ยวอันซีน และสนับสนุนให้เชรามิกเป็นสินค้าที่สร้างภาพลักษณ์ของลำปาง

2.6.4.2 วิไลวรรณ ทวีศรี (2560) ศึกษาเรื่อง อัตลักษณ์ชุมชน : แนวคิดและการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยหลักพุทธสันติวิธีของเทศบาลตำบลเชียงคาน จังหวัดเลย โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเรื่องอัตลักษณ์ชุมชนและการจัดการท่องเที่ยวชุมชน 2) เพื่อศึกษาปัญหาและการจัดการ การท่องเที่ยวในชุมชนเทศบาลตำบลเชียงคาน จังหวัดเลย และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางในการจัดการเพื่อการ ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยอัตลักษณ์ชุมชนและหลักพุทธสันติวิธี ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ของชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเมืองท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งชุมชนควรจะช่วยกันรักษาวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตของท้องถิ่นด้วยให้เกิดการควบคุมรักษาวัฒนธรรมชุมชน หรืออัตลักษณ์ชุมชน ต้องบริหารจัดการควบคุมด้วยชุมชนที่ต้องมีส่วนร่วมหนทางในการปฏิบัติของการอยู่ร่วมกันด้วยหลักสาราณียธรรม ซึ่งนับว่าเป็นเครื่องมือหนึ่งทางพุทธสันติวิธีที่จะช่วยเชื่อมประสานสมาชิกชุมชนให้มีทิศทางและแนวคิดจะรักษาอัตลักษณ์ชุมชนเป็นหนึ่งเดียวกันอันจะส่งผลให้การจัดการท่องเที่ยวชุมชนมีความยั่งยืน ปัญหาและของการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนเชียงคาน เริ่มมีปัญหาในเรื่องคนนอกพื้นที่ซึ่งส่งผลต่ออัตลักษณ์ของชุมชนที่เริ่มเปลี่ยนไป ทำให้ต้องมีการวางแผนในการบริหารจัดการ ด้านการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในชุมชนจนเกิดธรรมนูญชุมชนเชียงคานอย่างเป็นรูปธรรม แนวทางในการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนด้วยอัตลักษณ์ชุมชนเชียงคานพบว่า ชุมชนได้มีการจัดการปัญหาความขัดแย้งตามหลักพุทธสันติ กล่าวคือ หลักสาราณียธรรม ซึ่งเป็นธรรมที่ตั้งแห่งความระลึก

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องสรุปได้ดังนี้ งานวิจัยเครือข่ายจะเป็นการศึกษาประเด็น 1) สภาพบริบทของการจัดการท่องเที่ยวของผู้ประกอบการเครือข่าย 2) แนวทางการสร้างเครือข่าย

3) การเสริมสร้างเครือข่าย 4) การประเมินเครือข่าย 5) การสร้างเครือข่าย 6) รูปแบบการจัดการเครือข่าย 7) การประเมินเครือข่าย 8) แผนพัฒนาเครือข่าย

งานวิจัยอัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว มีประเด็นการศึกษาด้าน 1) พฤติกรรมนักท่องเที่ยว 2) แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยใช้อัตลักษณ์ 3) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นอัตลักษณ์ 4) แนวคิดที่เป็นอัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว 6) ปัญหาและการจัดการท่องเที่ยว 7) แนวทางการจัดการท่องเที่ยวเพื่อการจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

งานประเมินศักยภาพแหล่งจะเป็นการศึกษาศักยภาพแหล่งด้านต่าง ๆ เช่น ด้านทรัพยากร ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านสภาพทรัพยากร ด้านสิ่งดึงดูดใจแล้วประเมินศักยภาพแหล่ง นำแต่ละแหล่งมาจัดทำเส้นทางท่องเที่ยว

งานวิจัยแผนยุทธศาสตร์ จะเป็นการศึกษาประเด็นต่าง ๆ 1) กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน 3) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ 4) สร้างรูปแบบการมีส่วนร่วมในกระบวนการทำแผนยุทธศาสตร์ 5) บริบทการท่องเที่ยว 6) สร้างและประเมินยุทธศาสตร์ 7) นโยบายการท่องเที่ยว 8) ปัจจัยที่มีผลต่อยุทธศาสตร์ 9) เสนอยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมกับการท่องเที่ยว

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษา อัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว ประเมินศักยภาพแหล่ง การพัฒนาการสร้างเครือข่าย การจัดการเครือข่ายและการประเมินการจัดการเครือข่าย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี เป็นการศึกษาอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว และประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่การพัฒนาเครือข่ายในการบริหารจัดการการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชน ใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mix Method Research) เก็บข้อมูลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งคณะผู้วิจัยมีขั้นตอนการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากร

3.1.1.1 ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี จากข้อมูลสถิติการท่องเที่ยวปี พ.ศ. 2559 มีจำนวน 1,442,874 คน (กรมการท่องเที่ยว, 2559)

3.1.1.2 ชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง จากข้อมูลของสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี ปี 2560 มีแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่เป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวจำนวน 11 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านบึงเหนือ บ้านห้วยเขย่ง บ้านวัดปรกเจริญ บ้านม่วง บ้านคิ่งกระถิน บ้านผาปก บ้านตลาดควาย บ้านบางกล้วย บ้านคลองตาต บ้านดอนคา บ้านต้นมะค่าและบ้านบึงเหนือ และในปี 2561 มีชุมชนที่มีความสนใจร่วมเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวชุมชนเกือบ 40 หมู่บ้าน

3.1.2 กลุ่มตัวอย่าง

3.1.2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการตอบแบบประเมิน คือ นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี โดยการกำหนดขนาดจากตารางเครซี่แอนมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, หน้า 608) ได้กลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 400 คน การได้มาของกลุ่มตัวอย่างใช้การสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) โดยเจาะจงเฉพาะนักท่องเที่ยวชาวไทยที่พักค้างคืนและไม่พักค้างคืนที่มาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย

3.1.2.2 กลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยววิถีไทยที่เป็นหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ได้แก่ หัวหน้าหรือตัวแทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี บริษัทประชารัฐสามัคคี ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี ตัวแทนผู้จัดการท่องเที่ยวชุมชน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 20 คน

3.1.2.3 กลุ่มชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองและผู้มีเกี่ยวข้องเลือกกลุ่มแบบเจาะจง (Purposive Selection) ได้ชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยววิถีไทยจำนวน 5 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ ชุมชนบ้านคูบัว ชุมชนบ้านม่วง บ้านนครชุมน์ ชุมชนบ้านสร้อยฟ้า

สำหรับเกณฑ์คัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ในเบื้องต้นได้ประสานสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรีและสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี เพื่อแนะนำชุมชนที่มีการจัดการท่องเที่ยววิถีไทยในพื้นที่ 4 อำเภอ จึงใช้เกณฑ์กรมท่องเที่ยวมาคัดเลือกชุมชนดังนี้

1. เป็นชุมชนที่มีศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชน
2. เป็นชุมชนที่มีปราชญ์และผู้นำชุมชนที่มีความรู้ความสามารถ
3. เป็นชุมชนที่มีวิถีชีวิตชุมชน/ประวัติศาสตร์/ศิลปะและวัฒนธรรม/ประเพณี/ความเชื่อที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวมีความโดดเด่น
4. เป็นชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมที่สมบูรณ์
5. เป็นชุมชนที่อยู่ใกล้แหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงที่มีชื่อเสียง
6. เป็นชุมชนที่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวหรือเรียนรู้ที่นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรม
7. เป็นชุมชนที่มีแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยได้รับความนิยม ซึ่งมีฐานข้อมูลทางระบบ

อินเทอร์เน็ต เอกสารสิ่งพิมพ์ของการท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรีและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

8. ชุมชนเจ้าของพื้นที่ให้ความร่วมมือในการวิจัยแบบมีส่วนร่วม และมีความพร้อมในการบริการในการท่องเที่ยวต่าง ๆ

3.2 พื้นที่ของการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดพื้นที่ศึกษาแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยและทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรีครอบคลุม 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอเมืองราชบุรี และอำเภอดำเนินสะดวก โดยกำหนดแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง มีฐานข้อมูลอยู่ในระบบอินเทอร์เน็ตของสิ่งพิมพ์การท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี และเป็นแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยที่มีชุมชนเป็นผู้จัดการท่องเที่ยว จำนวน 5 ชุมชน ได้แก่

1. ชุมชนตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก ตำบลดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
2. ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ ตำบลคลองตาหลวง อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
3. ชุมชนบ้านคูบัว ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี
4. ชุมชนบ้านม่วง บ้านนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี
5. ชุมชนบ้านสร้อยฟ้า ตำบลสร้อยฟ้า อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษามีดังนี้

1. แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย ใช้ประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว โดยใช้แนวแบบประเมินแหล่งท่องเที่ยวการท่องเที่ยววัฒนธรรมและแบบประเมินของกรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ การศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน ภูมิสำเนา เป็นคำถามแบบตรวจสอบคำตอบ (Check List) ตามตัวเลือก จำนวน 7 ข้อ

ส่วนที่ 2 ประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 6 ด้าน ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านคุณค่าศิลปะและวัฒนธรรม ด้านบริหารและการจัดการ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วม ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว ลักษณะแบบประเมินเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ

ระดับ 5 หมายความว่า	มีระดับศักยภาพมากที่สุด
ระดับ 4 หมายความว่า	มีระดับศักยภาพมาก
ระดับ 3 หมายความว่า	มีระดับศักยภาพปานกลาง
ระดับ 2 หมายความว่า	มีระดับศักยภาพน้อย
ระดับ 1 หมายความว่า	มีระดับศักยภาพน้อยที่สุด

และแปลความหมายของค่าคะแนนตามเกณฑ์ของเบสท์ (Best & Kahn, 1998, p. 247)

ดังนี้

4.50 – 5.00 หมายถึง	มีศักยภาพอยู่ในระดับมากที่สุด
3.50 - 4.49 หมายถึง	มีศักยภาพอยู่ในระดับมาก
2.50 – 3.49 หมายถึง	มีศักยภาพอยู่ในระดับปานกลาง
1.50 – 2.49 หมายถึง	มีศักยภาพอยู่ในระดับน้อย
1.00 – 1.49 หมายถึง	มีศักยภาพอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เป็นคำถามปลายเปิด (Open End Questions)

การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

1. การศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. กำหนดขอบเขตเนื้อหาตามวัตถุประสงค์
3. สร้างแบบสอบถามตรวจสอบภาษา และประเด็นให้ครอบคลุม

4. นำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาจากความคิดเห็น ความสอดคล้อง ไม่แน่ใจ ไม่สอดคล้องจากนั้นนำคำตอบผู้เชี่ยวชาญมาแปลงเป็นคะแนนค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence - IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.81 แล้วนำมาปรับปรุงแก้ตามข้อเสนอแนะให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแล้วจากผู้ทรงคุณวุฒิ ไปทดลองใช้กับนักท่องเที่ยวที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 50 คน และนำแบบสอบถามมาคำนวณหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา α (Coefficient) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นทั้งชุดที่ 0.96

5. นำไปใช้จริง

2. แบบสัมภาษณ์ เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง ใช้เก็บข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวในด้านที่ตั้ง ลักษณะทั่วไปของแหล่งท่องเที่ยว จุดเด่น ความเป็นอัตลักษณ์ของแหล่ง รูปแบบท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยว การบริการท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก เป็นต้น นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา (Content Validity) โดยพิจารณาความคิดเห็น ความสอดคล้อง ไม่แน่ใจ ไม่สอดคล้อง จากนั้นนำคำตอบของ

ผู้เชี่ยวชาญมาแปลงเป็นคะแนนค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of Item Objective Congruence - IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.80 แล้วนำมาปรับปรุงแก้ตามข้อเสนอแนะให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

3. การสนทนากลุ่ม เป็นแบบสนทนากลุ่มที่มีแนวคำถามเกี่ยวกับสถานการณ์การท่องเที่ยววิถีไทย การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค การกำหนดเป้าหมาย การจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเครือข่าย การประเมินการจัดการเครือข่าย

4. การจัดเวทีประชุมทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเครือข่าย ประชุมวิพากษ์แผนยุทธศาสตร์ และการประชุมถอดความรู้

3.4 วิธีดำเนินการวิจัย

เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นการวิจัยที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน จำนวน 5 แห่งและตัวแทนหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยววิถีไทย จึงต้องใช้การประสานเชื่อมโยงชุมชนท่องเที่ยวและองค์กรที่เกี่ยวข้องใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม มีวิธีการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาอัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย ลุ่มน้ำแม่กลอง

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลเบื้องต้นจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เช่น เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์เกี่ยวกับบริบทของพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลอง แหล่งท่องเที่ยวและทรัพยากรการท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่น ผู้บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรี

2. ลงพื้นที่สำรวจความต้องการมีส่วนร่วมของภาคี และประสานขอความร่วมมือพัฒนาการท่องเที่ยวและเครือข่ายการท่องเที่ยว

3. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว รูปแบบการท่องเที่ยว ความต้องการและความสนใจของนักท่องเที่ยว ผู้บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ชุมชนท้องถิ่น และศึกษาเครือข่ายการท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่กลองในจังหวัดราชบุรี โดยการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง การพูดคุยและสนทนาอย่างไม่เป็นทางการ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม

4. วิเคราะห์สภาพการณ์ในภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว ความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการการท่องเที่ยววิถีไทยในชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี

5. จัดประชุมประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองของจังหวัดราชบุรีจากข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวที่ศึกษาและจากการลงพื้นที่สำรวจมาข้างต้น โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญ นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว นักวิชาการด้านวัฒนธรรม ตัวแทนภาคีเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐ ผู้ประกอบการในพื้นที่ องค์การบริหารปกครองในท้องถิ่น ประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันประเมิน โดยใช้แบบประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านกายภาพ ด้านคุณค่าศิลปะและ

วัฒนธรรม ด้านการบริหารและการจัดการ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว

6. ศึกษาความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยในแหล่งท่องเที่ยวที่เลือกไว้ ใช้การสุ่มแบบบังเอิญจากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยกลุ่ม 1. แม่น้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี โดยใช้แบบประเมินประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว 6 ด้าน ประกอบด้วย ด้านกายภาพ ด้านคุณค่าศิลปะและวัฒนธรรม ด้านการบริหารและการจัดการ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน และด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว

7. นำผลที่ได้จากการประเมินมาสรุปผลวิเคราะห์อัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยวและศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว ศักยภาพผู้ประกอบการท่องเที่ยววิถีไทยในชุมชนและความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว เพื่อนำมาแนวทางในการพัฒนารูปแบบและการจัดเครือข่าย

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาและการจัดการรูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรีที่เหมาะสม

1. ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแผนพัฒนายุทธศาสตร์การท่องเที่ยว เช่น แผนยุทธศาสตร์จังหวัดราชบุรี (พ.ศ. 2560-2564) แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2560-2564) แผนปฏิบัติการขับเคลื่อนการพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืนและสร้างสรรค์ (พ.ศ. 2561-2565)

2. ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำแผนยุทธศาสตร์ เช่น แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน อำเภอบัว จังหวัดน่าน แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยวโดยชุมชนจังหวัดเชียงใหม่ แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยววิถีชุมชนบ้านถ้ำเสือ การมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์ แผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างยั่งยืน เป็นต้น

3. วิเคราะห์แผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวและวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการทำแผนยุทธศาสตร์ในประเด็นต่าง ๆ เช่น กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการทำแผนยุทธศาสตร์ การสร้างและการประเมินแผนยุทธศาสตร์ ยุทธศาสตร์ที่เหมาะสมในการบริหารจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน เป็นต้น เพื่อเป็นแนวทางในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ กลยุทธ์พัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทยจังหวัดราชบุรีแบบมีส่วนร่วมของชุมชน

4. จัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) กับผู้ประกอบการท่องเที่ยววิถีไทยในชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยววิถีไทยจังหวัดราชบุรี เพื่อนำเสนอผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและเครือข่าย เพื่อร่วมกันลำดับความสำคัญความเร่งด่วนในการพัฒนาเครือข่าย และแนวทางร่วมมือกับเครือข่ายในการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

5. จัดประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ วิเคราะห์ศักยภาพและโอกาสในการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยใช้เทคนิค SWOT Analysis วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรคของแหล่งท่องเที่ยว เครือข่ายการท่องเที่ยว มากำหนดยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์พัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย โครงการ กิจกรรมการพัฒนาเครือข่ายจากกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยววิถีไทยในชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง จำนวน 30 คน ประกอบด้วย ตัวแทนสำนักงานท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดกาญจนบุรี ตัวแทนสำนักงานท่องเที่ยวจังหวัดและกีฬาจังหวัดราชบุรี

ตัวแทน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี ตัวแทนสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี ตัวแทนชมรมท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี แกนนำชุมชน ตัวแทนชุมชนท่องเที่ยว

6. จัดประชุมวิพากษ์ร่างแผนยุทธศาสตร์ กลยุทธ์การพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยว โดยกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยววิถีไทยในชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง หน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เพื่อรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อร่างแผนยุทธศาสตร์ กลยุทธ์การพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี

7. ปรับปรุงร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยว

8. จัดกิจกรรมพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยว โดยจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเส้นทางท่องเที่ยววิถีไทย 5 ชุมชนตามโปรแกรมประสบการณ์ท้องถิ่น

9. จัดประชุมแลกเปลี่ยนความรู้สรุปผลการจัดกิจกรรมพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยว

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์และประเมินการบริหารและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี

1. จัดประชุมวิเคราะห์ประเมินการบริหารและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยวแบบวิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วม

2. จัดประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อถอดบทเรียนการบริหารและจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี ประกอบด้วย ความสำเร็จ ปัญหาอุปสรรค โอกาสในการพัฒนา ปัจจัยต่าง ๆ ข้อเสนอแนะต่อการสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวและประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามใช้สถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และคำถามปลายเปิดวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลรูปแบบตารางและบรรยายความ ข้อมูลความคิดเห็นจัดกลุ่มเนื้อหาเป็นความเรียง

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารต่าง ๆ การสัมภาษณ์ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสนทนากลุ่มและการจัดเวทีประชุม ซึ่งเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลโดยการถามซ้ำ เพื่อตรวจสอบข้อมูลอีกครั้ง นำข้อมูลทั้งหมดมาจัดหมวดหมู่เนื้อหาตามวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอเป็นความเรียงพร้อมภาพประกอบ

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่เงาจังหวัดราชบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและประเมินศักยภาพของผู้บริหารจัดการผู้ประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่เงา จังหวัดราชบุรี 2) เสนอรูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่เงา จังหวัดราชบุรีที่เหมาะสม 3) วิเคราะห์และประเมินการบริหารและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่เงา จังหวัดราชบุรี คณะผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

4.1 อัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและประเมินศักยภาพของผู้บริหารจัดการ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่เงา จังหวัดราชบุรี

จากการศึกษาแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยในจังหวัดราชบุรี เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสำรวจแหล่งท่องเที่ยว การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มเพื่อใช้แบบประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย ศักยภาพผู้บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว และรูปแบบเครือข่ายที่มีอยู่เดิม นำเสนอผลการศึกษาอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวและประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวตามลำดับดังนี้

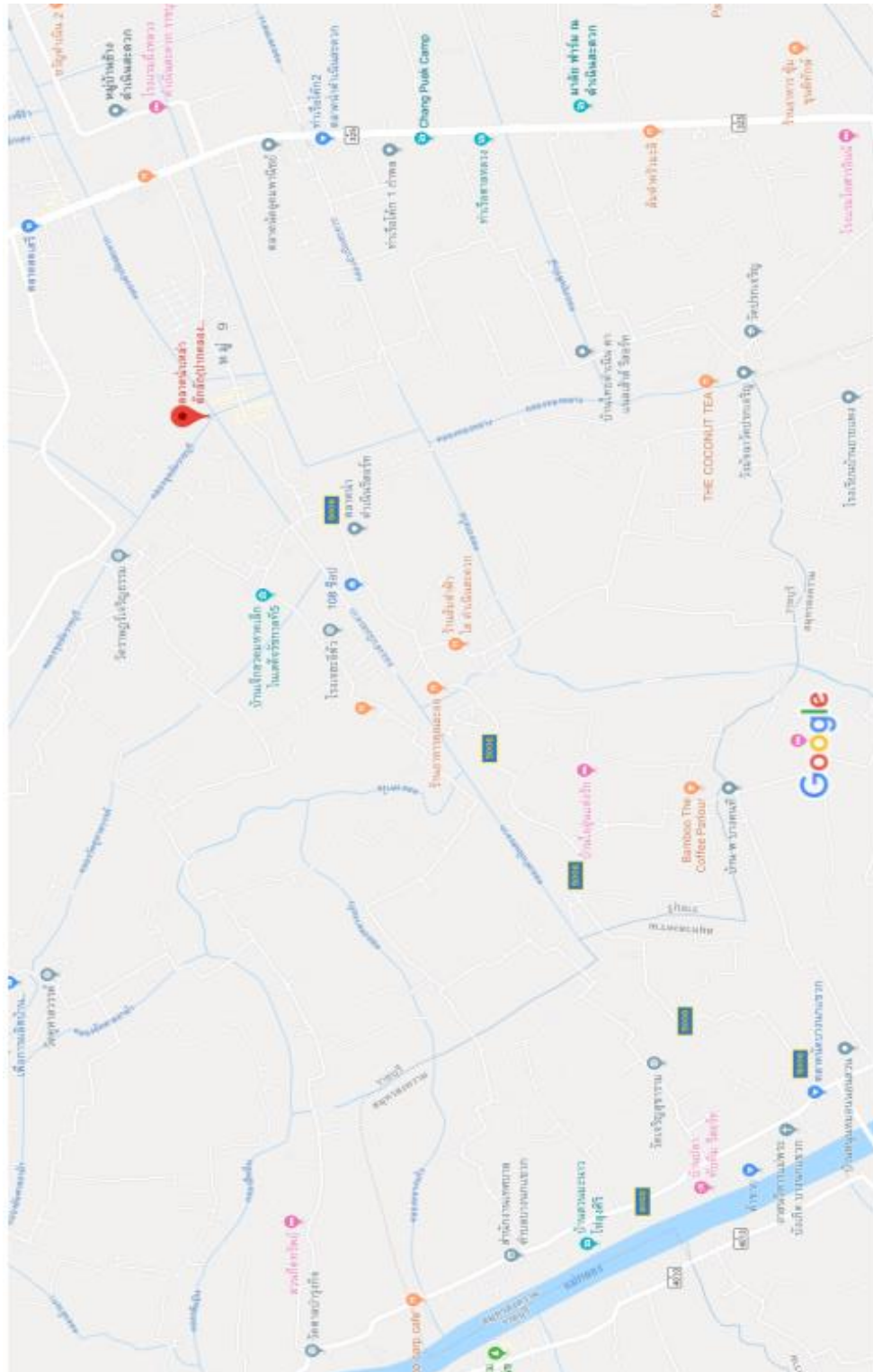
4.1.1 อัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว

4.1.1.1 ชุมชนตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก

ที่ตั้ง บริเวณปากคลองลัดพลี ต.ดำเนินสะดวก อ.ดำเนินสะดวก จ.ราชบุรี (อยู่ติดกับตลาดน้ำดำเนินสะดวก)

แผนที่เดินทาง

การเดินทางไปตลาดน้ำเหล่าตั๊กลักโดยรถยนต์จากกรุงเทพฯ เดินทางไปตามถนนเพชรเกษม(ทางหลวงหมายเลข 4) ผ่านบางแค สวนสามพราน นครชัยศรี นครปฐม เลิกิโลเมตรที่ 83 แยกบางแพ เลี้ยวซ้ายมือไปตามทางหลวงหมายเลข 325 อีกประมาณ 25 กิโลเมตรข้ามสะพานธนะรัชต์ไป 200 เมตร แล้วแยกขวาเข้าไปอีก 1 กิโลเมตรหรือจากตัวเมืองสมุทรสงครามไปอำเภอดำเนินสะดวกเข้าตลาดน้ำดำเนินสะดวก ข้ามสะพานก็จะพบป้ายตลาดน้ำคลองลัดพลีหรือตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก แสดงแผนที่การเดินทางภาพที่ 4.1

ภาพที่ 4.1 แผนที่การเดินทางตลาดน้ำเหล่าตัก
ที่มา : google.com (2560)

ภาพที่ 4.2 ป้ายและบริเวณตลาดน้ำเหล่าตึกถัก
ที่มา (ตลาดน้ำเหล่าตึกถัก เทียวราชบุรี, 30 ตุลาคม 2560)

ภาพที่ 4.3 คลองดำเนินสะดวกบริเวณตลาดน้ำเหล่าตึกถัก

ภาพที่ 4.4 ร้านค้าตลาดน้ำเหล่าตึกถัก

ภาพที่ 4.5 พิพิธภัณฑ์เรือ

ภาพที่ 4.6 ศาลเจ้าแม่ทับทิม

ภาพที่ 4.7 ศาลเจ้าติลยี่

ที่มา (ตลาดน้ำเหล่าตึกถัก เทียวราชบุรี, 30 ตุลาคม 2560)

ตารางที่ 4.1 ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวชุมชนตลาดน้ำเหล่าตึกถัก

ลักษณะทั่วไป

ตลาดน้ำเหล่าตึกถัก (เหล่าตึกถัก แปลว่า ตลาดเก่า) หรือตลาดน้ำปากคลองลัดพลีเป็นตลาดน้ำดั้งเดิมแห่งแรกของจังหวัดราชบุรีเป็นต้นกำเนิด “ตลาดน้ำดำเนินสะดวก” ที่มีชื่อเสียงโด่งดังเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั่วโลก เป็นตลาดน้ำแห่งแรกในประเทศไทย เมื่อประมาณ พ.ศ.2510 ทางการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้นำวิถีชีวิตชาวคลองอัมมดงามเก่าแก่กว่า 140 ปี เผยแพร่สู่สายตา นักท่องเที่ยวทั่วโลก จนเป็นที่รู้จักกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ใครๆ ก็อยากมาสัมผัส ผู้คนที่นี่ส่วนใหญ่เป็นลูกหลานชาวไทยเชื้อสายจีนแต้จิ๋วและชาวจีนไหหลำ เป็นชาวสวนทำการค้าขายตามลำคลอง แต่ก่อนถือเป็นตลาดน้ำที่เฟื่องฟูมาก แต่พอมีการสร้างถนนและมีตลาดน้ำดำเนินสะดวกขึ้นมาก็ทำให้ตลาดน้ำเหล่าตึกถัก เริ่มเลือนหายไปจากความทรงจำของผู้คนและสุดท้ายก็ปิดตัวเองในที่สุด ความเจริญของการคมนาคม ถนนหนทางเข้ามาแทนที่เรือ การเชื่อมต่อระหว่างคลองต่าง ๆ เปลี่ยนไป นักท่องเที่ยวเดินทางสะดวกขึ้น จึงเลือกไปท่องเที่ยวคลองอื่นที่มีถนนตัดผ่าน พ่อค้าแม่ค้าที่พายเรือนำของในสวนมาขายก็ย้ายไปขายยังอีกฝั่งที่มีถนนตัดผ่านสะดวกสบายกว่า แต่ปัจจุบันได้รับการฟื้นฟูให้กลับมามีชีวิตขึ้นอีกครั้ง ซึ่งตลาดแห่งนี้อยู่ใกล้กับตลาดน้ำดำเนินสะดวก ซึ่งเป็นตลาดน้ำที่เก่าแก่นับร้อยปีของไทยที่มีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลก ตลาดน้ำดำเนินสะดวกเกิดขึ้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาศรียุวกศักดาเนินการขุดคลองดำเนินสะดวกในปี พ.ศ. 2409 แล้วเสร็จในปี พ.ศ.2411 ผ่านพื้นที่ 3 จังหวัด คือ สมุทรสงคราม สมุทรสาครและราชบุรี เชื่อมแม่น้ำท่าจีนกับแม่น้ำแม่กลอง ลำคลองสายใหญ่และสายเล็กสายน้อยที่

ตัดชอยจากคลองดำเนินสะดวก มักจะมีสถานที่แลกเปลี่ยนสินค้าโดยทางเรือเรียกว่า นัด หรือ ตลาดน้ำ เป็นวิถีของชาวบ้านที่ค้าขายกันทางน้ำ ตลาดเริ่มค้าขายเวลา 08.00 - 11.00 น โดยใช้เรือพายเป็นพาหนะมานานกว่า 100 ปี	
แหล่งท่องเที่ยว	- ตลาดน้ำเหล่าตักถัก (แสดงภาพที่ 4.2- ภาพที่ 4.4) - วัดราษฎร์เจริญธรรม - ศาลเจ้าติลยี่ (แสดงภาพที่ 4.7) - ศาลเจ้าแม่ทับทิม (แสดงภาพที่ 4.6) - พิพิธภัณฑ์เรือ (แสดงภาพที่ 4.5)
จุดเด่นความเป็นอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	1. ตลาดน้ำที่เก่าแก่นับร้อยกว่าปีของไทยมีชื่อเสียง มีวิถีชีวิตของชาวบ้านริมน้ำที่มีพ่อค้าแม่ค้าพายเรือนำสินค้ามาตามลำน้ำ สินค้ามีหลายอย่างให้เลือกซื้อ ก็จะมีทั้งของกิน ของใช้ และของที่ระลึกมากมาย รวมถึงสินค้าหัตถกรรม ซึ่งเป็นที่นิยมของชาวต่างชาติ เริ่มค้าขายกันตั้งแต่ 05.00 - 12.00 น. 3. เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้เคียงกับแหล่งท่องเที่ยวตลาดน้ำอื่น ๆ เช่น วัดราษฎร์เจริญธรรม วัดปรกเจริญ ตลาดน้ำอัมพวา ตลาดน้ำดำเนินสะดวก 4. บริเวณทางเดินริมน้ำและบนเรือ มีแม่ค้าพ่อค้าจำหน่าย ข้าวแห้งโบราณชื่อดัง หมูสะเต๊ะเลิศรสริมน้ำ ขนมจีนน้ำยา แกงไก่สูตรเหล่าตักถัก ส้มตำทอด ก๋วยเตี๋ยวน้ำแดง ผัดไทย ก๋วยจั๊บน้ำ พะโล้สูตรโบราณ หรือของหวานไอศกรีมกะทิโบราณ น้ำเต้าหู้ รวมทั้งผลไม้มากมาย เช่น ฝรั่ง ชมพู่ มะละกอ กระท้อน ส้มโอ กล้วย ฯลฯ 5. วิถีชีวิตริมคลองของชาวสวน การเกี่ยวน้ำตาลมะพร้าว พายเรือชมสวน วิถีชีวิตชาวบ้านริมคลองของชาวไทยจีน กราบหลวงพ่อโตวัดราษฎร์เจริญธรรม ทานอาหารพื้นเมืองและตักบาตรทางเรือทุกวันศุกร์ - อาทิตย์
กิจกรรมท่องเที่ยว	1. เดินชมตลาดน้ำ และตลาดบนบกเลือกซื้อของกินหลากหลายที่พ่อค้าแม่ค้าพายเรือมาขาย มีทั้งผลไม้ และงานหัตถกรรม 2. ลงเรือชมบรรยากาศวิถีชีวิตริมฝั่งคลอง มีบริการเรือเช่านำเที่ยว เรือพายชมตลาดน้ำดำเนินสะดวก พาไปดูสวน การทำน้ำตาลสด ไหว้พระหลวงพ่อดังที่วัดปรกเจริญ และเลี้ยงปลาหน้าวัด ห่างจากตลาดน้ำดำเนินสะดวกออกมาประมาณ 1 กิโลเมตร มีปางช้างที่มีการให้นักท่องเที่ยวนั่งช้างชมสวนมะพร้าว 3. สัมผัสวิถีชีวิตริมคลองของชาวสวนลงเรือชมวิถีชีวิตริมฝั่งคลอง โดยลงเรือที่ท่าตลาดน้ำดำเนินสะดวก มีบริการเรือเช่านำ

	เที่ยว เรือพาย ราคา 300 บาท เรือหางยาว ราคา 600 บาท นั่งได้ประมาณ 6 – 8 คน เดินชมตลาดบนบกชมวิถีชีวิตชาวไทยจีน 4. เลือกซื้อของกินที่พ่อค้าแม่ค้าพายเรือมาขาย มีทั้งผลไม้ อาหารกินเล่น กินอ่อม อาหารพื้นเมือง 5. ไหว้ศาลเจ้าตี่ลิวอี้ และศาลเจ้าแม่ทับทิม กราบหลวงพ่อดำ วัดราษฎร์เจริญธรรม 6. ตักบาตรทางเรือทุกวันศุกร์ - อาทิตย์ เวลา 6.00 น.
การบริการการท่องเที่ยว	การบริการในแหล่งท่องเที่ยวมีบริการเรือเช่านำเที่ยวตลาดน้ำ มีทั้งเรือยนต์และเรือพาย ซึ่งเป็นการนำชมสวนและการทำน้ำตาลสด และบริการนำเที่ยวไหว้พระหลวงพ่อดำที่วัดปรกเจริญ และให้นักท่องเที่ยวได้เลี้ยงปลาบริเวณหน้าวัด นอกจากนี้ยังมีบริการนั่งช้างชมสวนมะพร้าวที่ปางช้างเผือกดำเนินสะดวก
สิ่งอำนวยความสะดวกและการเดินทาง	1. มีห้องน้ำ 2. มีป้ายบอกทางตามแหล่งท่องเที่ยวตามจุดต่าง ๆ 3. มีสถานที่จอดรถค่อนข้างกว้างขวางเพียงพอต่อการรองรับนักท่องเที่ยวในปริมาณมาก 4. มีสถานีตำรวจให้บริการนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติทางด้านภาษาและตรวจสอบทางด้านราคาสินค้าให้แก่นักท่องเที่ยวทางด้านอาหาร มีเรือบริการพายขายสินค้าบริเวณข้างทาง ทางด้านการเงิน มีธนาคารกรุงไทย และ ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ให้บริการทางด้านการเงินสำหรับการแลกเปลี่ยนเงินตราและการตรวจสอบอัตราแลกเปลี่ยน 6. รถทุกประเภทสามารถเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ การเดินทางไปตลาดน้ำดำเนินสะดวกมี 3 เส้นทาง คือ 1) ไปตามถนนเพชรเกษม (ทางหลวงหมายเลข 4) ผ่านบางแค สวนสามพราน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม แยกบางแพ เลี้ยวซ้ายมือไปตามทางหลวงหมายเลข 3252) เดินทางไปตามสายธนบุรี-ปากท่อ (ทางหลวงหมายเลข 35) ระยะทาง 63 กิโลเมตร เลี้ยวขวาเข้าทางหลวงหมายเลข 325 ผ่านตัวเมืองสมุทรสงคราม แล้วเลี้ยวเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 325 ไปประมาณ 12 กิโลเมตร ทางเข้าตลาดน้ำอยู่ก่อนถึงสะพานระหารต์ 200 เมตร และแยกซ้ายเข้าไปอีก 1 กิโลเมตร 3) จากสถานีขนส่งผู้โดยสารสายใต้ (กรุงเทพฯ) มุ่งหน้าไปทางทิศตะวันตก เลี้ยวขวาไปยังถนนบรมราชชนนี เลี้ยวซ้ายที่บรมราชชนนี เลี้ยวขวา เพื่อวิ่งบน บรม

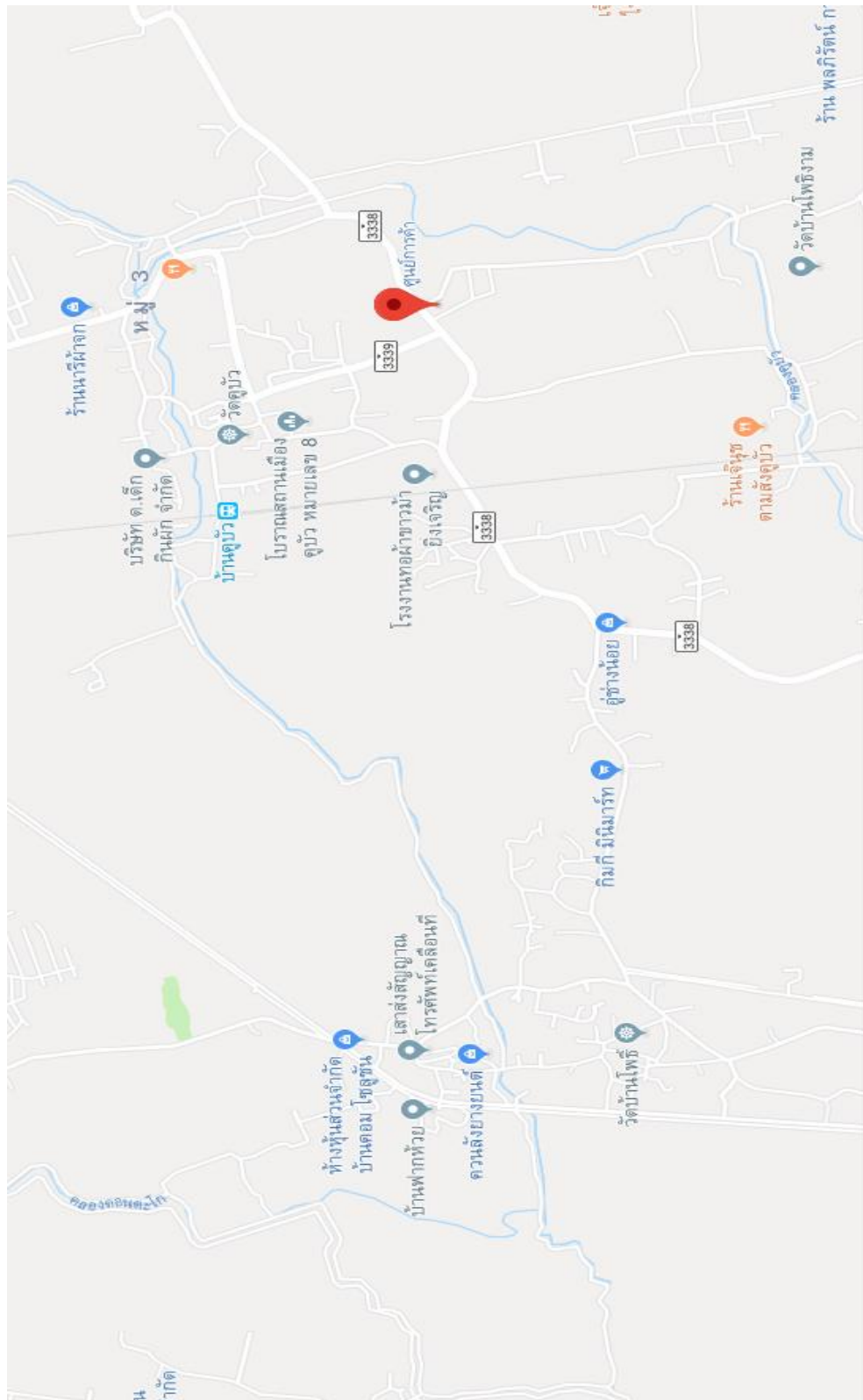
	ราชชนนีใช้ทางลาดไปยัง เส้นทางหลวงหมายเลข 338/บรมราชชนนี เลี้ยวขวาที่เส้นทางหลวงหมายเลข 338/บรมราชชนนี เลี้ยวซ้ายที่รุ่งประชาเลี้ยวซ้ายที่เส้นทางหลวงหมายเลข 341/สิรินธร ต่อไปยัง เส้นทางหลวงหมายเลข 338/บรมราชชนนี ใช้ทางลาดไปยัง เส้นทางหลวงหมายเลข 4/เพชรเกษมใช้ทางลาดไปยัง เส้นทางหลวงหมายเลข 4/เพชรเกษม เบี่ยงซ้ายเล็กน้อยที่ เพชรเกษม เบี่ยงซ้ายเล็กน้อยที่ เส้นทาง 325 เพื่อกลับรถเข้าทางขวาข้าม สะพานธนบุรีและวิ่งรถไปอีกประมาณ 200 เมตร แล้วแยกขวาเข้าไปอีก 1 กิโลเมตร เลี้ยวซ้ายเมื่อถึงสี่แยกไฟแดง
รูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยว	มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเกี่ยวกับเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการภายในชุมชน มีกลุ่มชาวสวน กลุ่มแม่ค้า กลุ่มวิสาหกิจชุมชน มีเครือข่ายภายนอกกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น เทศบาลดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี ชมรมท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี
การดำเนินงานเครือข่ายการท่องเที่ยว	มีการเชื่อมโยงเครือข่ายท่องเที่ยวภายในชุมชน และระหว่างชุมชน เช่น มีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวภายในชุมชน โดยมีตัวแทนประสานงานเพื่อดำเนินการท่องเที่ยวในแต่ละครั้งของการท่องเที่ยว
แนวทางการพัฒนาเครือข่าย	1 ชุมชนมีความต้องการเชื่อมโยงการท่องเที่ยวกับชุมชนอื่น ๆ เพื่อทำกิจกรรมทางการท่องเที่ยว โดยมีการส่งต่อการท่องเที่ยวและประสานงานกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวหลากหลาย 2 ชุมชนมีความต้องการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการท่องเที่ยวให้มีความสามารถในการนำเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ
การติดต่อ	นางสุภาวดี ฤทธิรุฬ ประธานชมรมท่องเที่ยวดำเนินสะดวก โทร 099 - 2266146

4.1.1.2 ชุมชนบ้านคูบัว

ที่ตั้ง ชุมชนบ้านคูบัว 101 หมู่ 3 ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

แผนที่การเดินทาง

การเดินทางไปชุมชนบ้านคูบัว ใช้ถนนเพชรเกษมมุ่งหน้าสู่ตัวเมืองราชบุรี จากนั้นเลี้ยวขวาเข้าทางหลวงชนบท ตรงไปประมาณ 4 กิโลเมตร แล้วเลี้ยวขวาเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 3339 ตรงต่อไปอีกประมาณ 3 กิโลเมตรจากอำเภอมืองราชบุรี ไปตามเส้นทางคูบัวประมาณ 4 กิโลเมตรก็จะถึงชุมชนคูบัวและวัดโฆลงสุวรรณคีรี แสดงแผนที่การเดินทางภาพที่ 4.8

ภาพที่ 4.8 แผนที่การเดินทางจากวัดวิสุทธิชนคูบัว
ที่มา : google.com (2562)

ภาพที่ 4.9 บริเวณทางเข้าภาควิถีชุมชนคูบัว
ที่มา ภาพถ่ายผู้วิจัย

ภาพที่ 4.10 โบราณสถานหมายเลข 18
ที่มา เมืองโบราณคูบัว edtguides, 30 ตุลาคม 2560)

ภาพที่ 4.11 วิถีชีวิตการตลอดลูกและการทอผ้าจากไทยวนในจิตาถะภักธสถานบ้านคูบัว
ที่มา เมืองโบราณคูบัว edtguides, 30 ตุลาคม 2560)

ภาพที่ 4.12 ศูนย์ทอผ้าจากวัดแคทรายและสมาชิกทอผ้าจาก
ที่มา (ศูนย์สืบทอดศิลปะผ้าตีนจกราชบุรี วัดแคทราย, 30 ตุลาคม 2560)

ตารางที่ 4.2 ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านคูบัว

ลักษณะทั่วไป กาดวิถีชุมชนตั้งอยู่ภายในวัดโขลงสุวรรณคีรี ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสวิถีชีวิตชุมชนไทยยวน "เดินดินกินโตก" เป็นตลาดที่มีอาหารของกินของใช้ของพื้นบ้านมากมาย ขายโดยชาวบ้านในตำบลคูบัว มีอาคารจิปาละภัณฑ์ แบ่งห้องแสดงไว้หลายห้อง เช่น ห้องแสดงศิลปวัตถุโบราณสมัยทวาราวดี ห้องแสดงวิถีชีวิตโบราณสถานหมายเลข 8 ได้รับการดูแลรักษาและปรับปรุงภูมิทัศน์ค่อนข้างดี สามารถพัฒนาศักยภาพให้เป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญในเส้นทางทางท่องเที่ยวภายในเมืองโบราณคูบัวได้มากกว่าปัจจุบัน	
แหล่งท่องเที่ยว	กาดวิถีชุมชนคูบัว (ภาพที่ 4.9) โบราณสถานหมายเลข 18 วัดโขลงสุวรรณคีรี (ภาพที่ 4.10) จิปาละภัณฑ์สถานบ้านคูบัว (ภาพที่ 4.11) ศูนย์สืบทอดศิลปผ้าตีนจกราชบุรี วัดแคทราย (ภาพที่ 4.12) จิตรกรรมฝาผนังวัดโขลงสุวรรณคีรี สหกรณ์ชุมชนทอผ้าจากไทยยวน สวนโคตรเห้งรำลึก บ้านยายซ้อน
จุดเด่นความเป็นอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยยวน ศิลปหัตถกรรมผ้าจาก สถาปัตยกรรมสมัยทวาราวดี โบราณสถานหมายเลข 18 วัดโขลงสุวรรณคีรี จิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดโขลงสุวรรณคีรี
กิจกรรมท่องเที่ยว	ชมและเลือกซื้อสินค้ากาดวิถีชุมชนคูบัว ชมโบราณสถานหมายเลข 18 วัดโขลงสุวรรณคีรี ชมจิปาละภัณฑ์สถานบ้านคูบัว ชมจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถวัดโขลงสุวรรณคีรี ชมศูนย์ทอผ้าจากคูบัว ชมสวนโคตรเห้งรำลึก ชมบ้านทอผ้าจากและเลือกซื้อผ้าจากไทยยวนบ้านยายซ้อน รับประทานอาหารพื้นบ้านและชมการแสดงวัฒนธรรม ร่วมงานประเพณีเดินดินกินโตกของชุมชนไทยยวน
การบริการการท่องเที่ยว	ชุมชนยังไม่มีดำเนินการด้านการบริการการท่องเที่ยวที่เป็นทางการ นักท่องเที่ยวเดินมาเที่ยวชมเอง หากนักท่องเที่ยวต้องการเที่ยวในชุมชนจะต้องแจ้งประสานล่วงหน้า
สิ่งอำนวยความสะดวกและการเดินทาง	สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวที่ทางชุมชนมีการจัดการไว้ให้ เช่น ห้องน้ำซึ่งเป็นห้องน้ำแยกหญิงชายและมีจำนวนเพียงพอต่อการท่องเที่ยว ลานจอดรถซึ่งสามารถจอดรถได้เพียงพอต่อนักท่องเที่ยว
รูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยว	มีการตั้งคณะกรรมการการท่องเที่ยวชุมชน ประกอบไปด้วยผู้นำชุมชน 15 หมู่บ้าน ตัวแทนอาสาสมัครสุขหมู่บ้าน (อสม.)

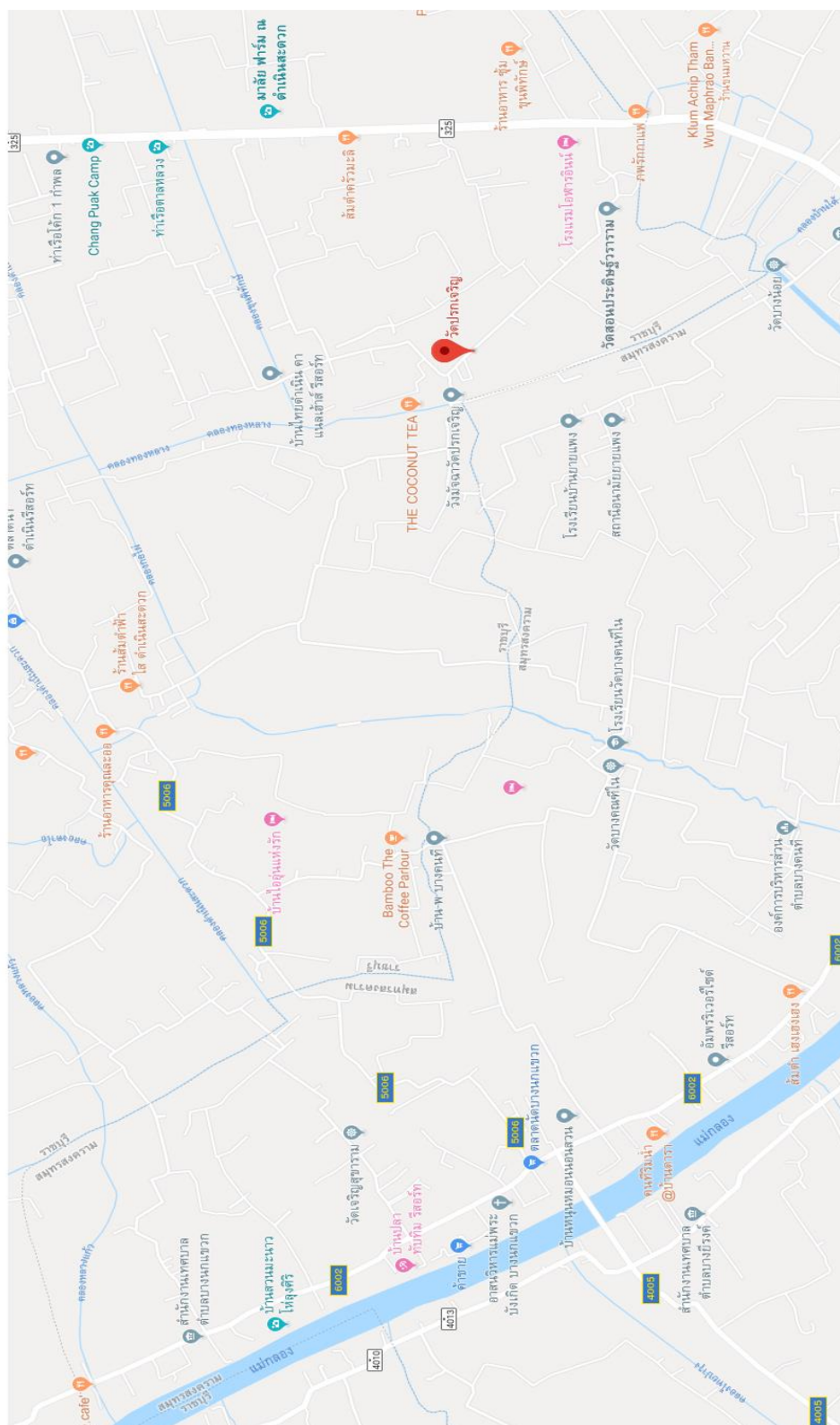
	ตัวแทนประธานสภาวัฒนธรรมชุมชน กลุ่มเกษตรกร กลุ่มพ่อค้าแม่ค้า เครือข่ายภายนอกกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว อำเภอเมือง สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี สำนักงานเกษตรอำเภอเมืองราชบุรี สำนักงานพาณิชย์จังหวัดราชบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี ชมรมท่องเที่ยวราชบุรี
การดำเนินงานเครือข่ายการท่องเที่ยว	มีการเชื่อมโยงภายในชุมชน ระหว่างชุมชน โดยคณะกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนจะทำการประสานงานกับตัวแทนของแต่ละฝ่ายให้มาร่วมดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวชุมชน ตัวแทนของคณะกรรมการทำงานด้านการท่องเที่ยวจะมีการประชุมเข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนอื่น ๆ รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี
แนวทางการพัฒนาเครือข่าย	1. ชุมชนมีความต้องการเชื่อมโยงเครือข่ายกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ 2. ต้องการให้มีหน่วยงานภาครัฐมาช่วยจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว 3. ต้องการมีเชื่อมโยงกับเครือข่ายด้านธุรกิจด้านการท่องเที่ยว โดยผ่านกิจกรรมร่วมกัน หรือแลกเปลี่ยนร่วมกันกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ 4. พัฒนาศักยภาพเครือข่ายการเป็นเจ้าภาพที่ดี นักเล่าเรื่อง 5. การรวมกลุ่มเครือข่ายให้เข้มแข็ง
การติดต่อ	นางอุทัยวรรณ ใจกว้าง ประธานสภาวัฒนธรรมตำบลคูบัว โทร 093 - 7098885

4.1.1.3 ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ

ที่ตั้ง หมู่ 6 ตำบลตาหลวง อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี

แผนที่การเดินทาง

- การเดินทางไปชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ ได้ 2 เส้นทาง 1) ถนนเพชรเกษม (ทางหลวงหมายเลข 4) ผ่านบางแค สวนสามพราน นครชัยศรี นครปฐม เลี้ยวซ้ายมือไปตามทางหลวงหมายเลข 325 อีกประมาณ 25 กิโลเมตร ถึงตลาดดำเนินสะดวก ขับรถข้ามคลองดำเนินสะดวก ตรงไปสมุทรสงครามประมาณ 3 กิโลเมตร จะเห็นซุ้มทางเข้าหมู่บ้านฯ เส้นทางประมาณ 2 กิโลเมตร 2) ถนนสายธนบุรี-ปากท่อ (ทางหลวงหมายเลข 35) ระยะทาง 63 กิโลเมตร เลี้ยวขวาเข้าทางหลวงหมายเลข 325 ผ่านตัวเมืองสมุทรสงคราม แล้วเลี้ยวเข้าสู่ทางหลวงหมายเลข 325 ไปประมาณ 12 กิโลเมตร จะเห็นซุ้มทางเข้าหมู่บ้านฯ เข้าไปตามเส้นทางประมาณ 2 กิโลเมตร แสดงแผนที่การเดินทางภาพที่ 4.13

ภาพที่ 4.13 แผนที่การเดินทางชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ
ที่มา : google.com (2560)

ภาพที่ 4.14 ไหว้พระและชมจิตรกรรมอุโบสถบ้านวัดปรกเจริญ

ภาพที่ 4.15 ไหว้พระวิหารหลวงพ่อแดง

ภาพที่ 4.16 ให้อาหารปลาหน้าวัดปรกเจริญ

ภาพที่ 4.17 กิจกรรมทำข้าวทอดกระเทียมทอง

ภาพที่ 4.18 กิจกรรมเคี้ยวน้ำตาลมะพร้าว
ที่มา ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย

ภาพที่ 4.19 หมู่บ้านวัดปรกเจริญมีตลาดโอท็อปจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน
ที่มา (บ้านวัดปรกเจริญ หมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว, 30 ตุลาคม 2560)

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ

ลักษณะทั่วไป	
วัดปรกเจริญ มีคำขวัญประจำหมู่บ้าน “ลูกพ่อแดงร่วมใจ ลำคลองใส่น่าชม รื่นรมย์นิยมไทย เทิดไท้องค์ราชันย์” ในอดีตที่ผ่านมาบริเวณที่เป็นที่ตั้งของหมู่บ้าน เคยเป็นพื้นที่ราบลุ่มรกร้างว่างเปล่าติดริมลำคลอง เหมาะสมในการอยู่อาศัยและประกอบอาชีพเกษตรกรรม ชาวบ้านจึงย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่จำนวนมาก และได้ร่วมกันสร้างวัดขึ้นมาในหมู่บ้านเพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ โดยตั้งชื่อวัดว่า “วัดปรกเจริญ” โดยต่อมาได้ตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อวัดเป็นบ้านปรกเจริญมาจนถึงทุกวันนี้	
แหล่งท่องเที่ยว	โบสถ์วัดปรกเจริญ (ภาพที่ 4.14) วิหารหลวงพ่อแดง (ภาพที่ 4.15) อุทยานมัจฉาวัดปรกเจริญ (ภาพที่ 4.16) ฐานการเรียนรู้ชุมชน (ภาพที่ 4.17 – ภาพที่ 4.18) ตลาดชุมชน OTOP (ภาพที่ 4.19)
จุดเด่น ความเป็นอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	1. วัดปรกเจริญสร้างขึ้นเมื่อปี 2381ได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมา เมื่อวันที่ 10 สิงหาคม พ.ศ. 2491 โดยตั้งชื่อวัดตามสถานที่สร้างวัด ซึ่งไม่ได้เบิกเป็นร่องสวน แต่ปล่อยที่ดินไว้เป็น “ที่นั้งปรก” คือที่ที่พระภิกษุสงฆ์ได้ใช้อาศัยเป็นที่ปฏิบัติบวรวิสากรรม เมื่อดำเนินการสร้างวัดเสร็จประชาชนจึงเรียกว่า “วัดปรก” ซึ่งได้รับการพัฒนา

	อย่างต่อเนื่อง มีพระพุทธรูปชินราช จำลองแบบมาจากพระพุทธรูปชินราช วัดพระศรีมหาธาตุวราวิหาร จังหวัดพิษณุโลก เป็นพระประธานประจำอุโบสถ พระพุทธรูปหลวงพ่อด่าง ซึ่งกรมศิลปากรสันนิษฐานว่ามีอายุประมาณ 800 ปี ประดิษฐาน ณ วิหารหลวงพ่อด่าง โดยประชาชนในเขตใกล้เคียงจนถึงกรุงเทพมหานครได้เดินทางมานมัสการหลวงพ่อด่างอย่างต่อเนื่อง เพราะความศักดิ์สิทธิ์ของหลวงพ่อด่าง พระครูสุวรรณสนามคุณ เจ้าอาวาสในสมัยนั้นพร้อมด้วยชาวบ้านจึงพร้อมใจกันเพิ่มชื่อวัดจาก “วัดปรก” เป็น “วัดปรกเจริญ” ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา ปัจจุบันได้รับการฟื้นฟูเพื่อส่งเสริมเสริมการท่องเที่ยว 2. วิถีชีวิตริมคลองของชาวสวนมะพร้าว ภูมิปัญญาท้องถิ่นการขึ้นต้นมะพร้าว เคียนน้ำตาลมะพร้าว สาบใบมะพร้าว การทำผลิตภัณฑ์จากกะลามะพร้าว 3. การแสดงพื้นบ้านที่มีชื่อเสียง การรำกลองยาว 4. การจัดฐานการเรียนรู้วิถีชีวิตพอเพียง 5 ฐาน ได้แก่ ฐานเกษตรอินทรีย์ ฐานข้าวทอดกระทงทอง ฐานขนมไทย ฐานเคียนตาล ฐานปุ๋ยอินทรีย์ 5. ผลิตภัณฑ์ OTOP ระดับ 5 ดาว เช่น ข้าวทอดกระทงทอง น้ำตาลมะพร้าว น้ำมะม่วงหาวมะนาวโห่ 6. มีกลุ่มวิสาหกิจชุมชน คือ กลุ่มสตรีสหกรณ์ตาลหลวง ใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ และถ่ายทอดความรู้ในเรื่องภูมิปัญญาการถนอมอาหารและการทำขนมไทย 7. ตลาดชุมชน OTOP เพื่อการท่องเที่ยววิถีไทย ที่นำผลิตภัณฑ์การเกษตรของชาวบ้านมาจำหน่ายให้กับนักท่องเที่ยว
กิจกรรมท่องเที่ยว	1. สัมผัสและเรียนรู้ประสบการณ์ท้องถิ่นวิถีชุมชนจากกิจกรรม 5 ฐานคือ ฐานเกษตรอินทรีย์ ฐานข้าวทอดกระทงทอง ฐานขนมไทย ฐานเคียนตาล ฐานปุ๋ยอินทรีย์ 2. ไหว้พระที่วิหารหลวงพ่อด่างอันศักดิ์สิทธิ์ ไหว้พระพุทธรูปชินราชจำลองในพระอุโบสถวัดปรกเจริญ 3. นั่งเรือชมธรรมชาติและวิถีชีวิตริมสองฝั่งคลองทองหลาง 4. ให้อาหารปลาอุทยานมัจฉาวัดปรกเจริญ 5. ทำบุญใส่บาตรพระทางเรือ 6. เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนจากตลาดชุมชน เช่น มะพร้าว กล้วยมะม่วง น้ำตาลมะพร้าวขนมไทย ปุ๋ยอินทรีย์ เป็นต้น

การบริการการท่องเที่ยว	มีบุคลากรที่อยู่ในชุมชนรวมกันเป็นคณะกรรมการท่องเที่ยววิถีไทย ชุมชนตาหลวงพร้อมให้บริการด้านการท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวต้องการเที่ยวชมสามารถแจ้งล่วงหน้าได้
สิ่งอำนวยความสะดวกและการเดินทาง	มีการเดินทางที่เข้าถึงแหล่งเที่ยวได้สะดวกหลายทาง เช่น เดินทางไปตามถนนเพชรเกษม (ทางหลวงหมายเลข 4) เดินทางไปตามสายธนบุรี-ปากท่อ (ทางหลวงหมายเลข 35) มีป้ายบอกเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว -ขาดพื้นที่จอดรถ -หมู่บ้านปรกเจริญอยู่ใกล้กับแหล่งขึ้นเรือของตลาดน้ำดำเนินแต่นักท่องเที่ยวไม่เที่ยวชมหมู่บ้านและตลาดชุมชน เนื่องจากข้อจำกัดของเวลาโปรแกรมทัวร์ของท่าเรือ -ไม่มีเจ้าที่หรือบุคคลที่คอยแนะนำแหล่งท่องเที่ยวจากวัดปรกเจริญมายังชุมชนปรกเจริญ การจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชนจะต้องโทรแจ้งล่วงหน้า เพื่อการจัดเตรียมความพร้อมรองรับนักท่องเที่ยว อยู่ใกล้แหล่งเที่ยวนันทนาการคือ กล้วยฟาร์ม ที่สามารถเดินทางไปเที่ยวได้ มีกิจกรรมจัดให้นักท่องเที่ยวสนุกสนานคือ นั่งช้างชมสวนมะพร้าว การแสดงลิงไทยช้างแสนรู้ ขับริดเอทีวี เล่นปีปีกัน นวดแผนไทย
รูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยว	รูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวที่มีอยู่เดิม ลักษณะเป็นวิสาหกิจชุมชน และกลุ่มแม่บ้าน เช่น กลุ่มมะม่วงหาวมะนาวโห่กลุ่มแปรรูปเป็นน้ำและแช่อิ่ม ผลิตภัณฑ์น้ำตาลมะพร้าว ข้าวทอดกระเทียมทอง ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ระดับ 5 ดาวกลุ่มอาสาสมัครสุขหมู่บ้าน(อสม) กลุ่มผู้นำชุมชน พระสงฆ์ มีเครือข่ายภายนอกกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบลตาหลวง อำเภอดำเนินสะดวก สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี สำนักงานเกษตรอำเภอดำเนินสะดวก
การดำเนินงานเครือข่ายการท่องเที่ยว	การดำเนินงานในเครือข่ายมีการทำงานด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชนของตนเอง โดยมีผู้ประสานงานได้แก่ก้านันเป็นผู้ประสานงานกับแต่ละฝ่าย เพื่อร่วมกันจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวของชุมชน
แนวทางการพัฒนาเครือข่าย	1. มีความต้องการเชื่อมโยงเครือข่ายแต่ละเครือข่าย โดยการนำแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ รวมทั้งต้องการสร้างความสัมพันธ์ และมีการส่งต่อนักท่องเที่ยวจากแหล่งหนึ่งไปยังอีกแหล่งหนึ่ง และต้องการให้มีหน่วยงานกลางเป็นผู้จัดและดำเนินการเครือข่าย 2. ต้องการพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายด้านภาษาอังกฤษในการ

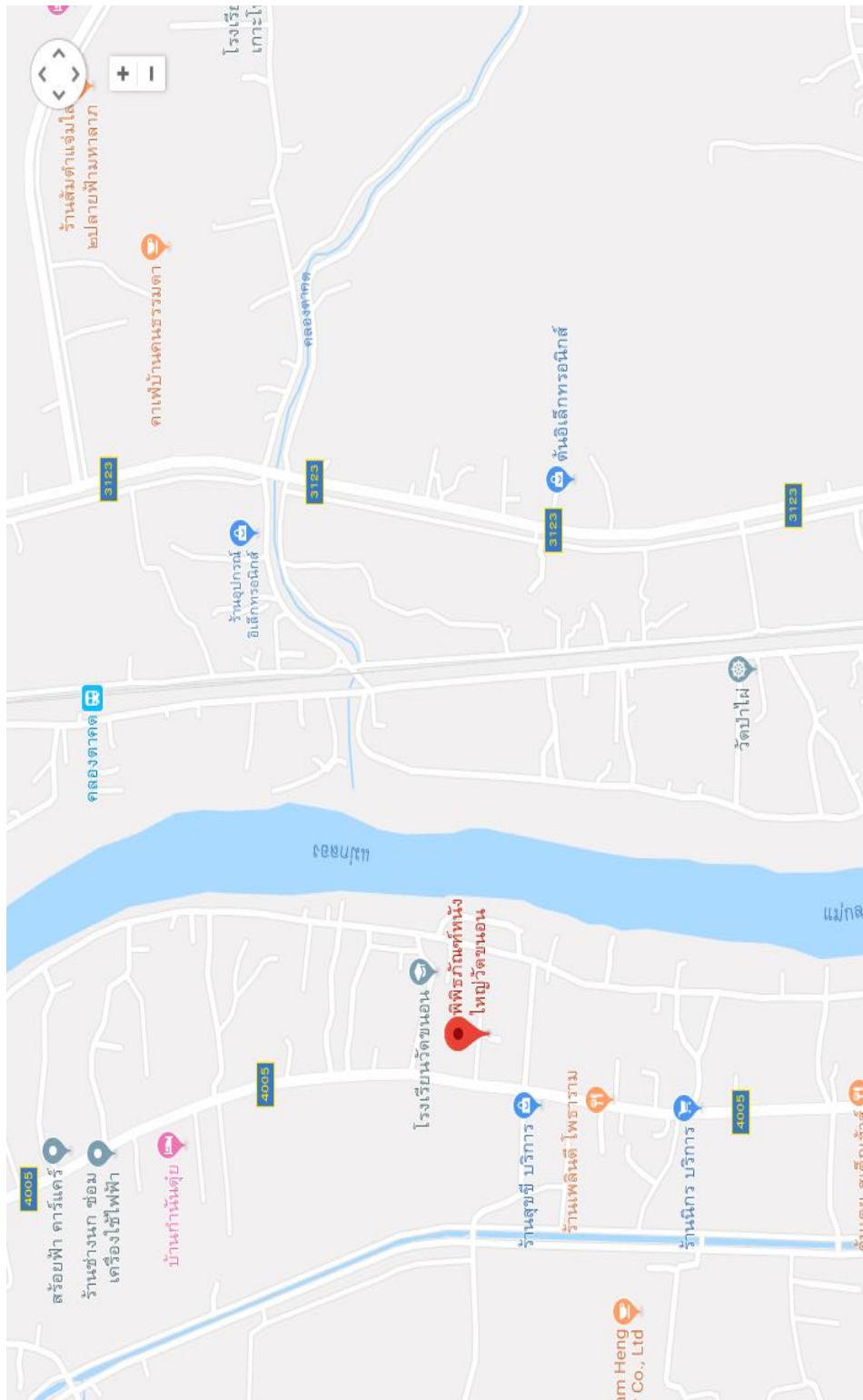
	เตรียมต้อนรับนักท่องเที่ยวต่างชาติ 3. ต้องการอบรมมัคคุเทศก์น้อย 4. การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวจากหน่วยงานภาครัฐอย่างต่อเนื่อง
การติดต่อ	นายสุเทพ สุริยะพันธุ์พงษ์ โทร 081 – 9426376 นายศิริพงษ์ ทิพย์เนตร ผช.กำนัน โทร.081-3830973 นางกนกพร อักษรภูษิตพงษ์ ประธานกก.สต.ตาหลวง โทร.081-5659949 นายอมร ทิมแก้ว ผู้นำ อช. โทร.085 - 3939499 นางพริ้มเพรา คลองน้อย ผู้นำ อช. โทร.081 - 0148345

4.1.1.4 ชุมชนบ้านสร้อยฟ้า

ที่ตั้ง วัดขนอน บ้านสร้อยฟ้า อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี

แผนที่การเดินทาง

การเดินทางไปชุมชนบ้านสร้อยฟ้า ใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 4 (ถนนเพชรเกษม) ผ่านจังหวัดนครปฐมเข้าสู่อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี จากนั้นเลี้ยวขวาบริเวณสี่แยกอำเภอบางแพไปตามทางหลวงหมายเลข 3090 เข้าสู่อำเภอโพธาราม ข้ามสะพานแม่น้ำแม่กลอง แล้วเลี้ยวขวาไปตามเส้นทางหลวงหมายเลข 3089 ประมาณ 3 กิโลเมตร วัดขนอนตั้งอยู่ทางขวามือ แผนที่การเดินทางภาพที่ 4.20

ภาพที่ 4.20 แผนที่การเดินทางวัดขนอนหนังใหญ่
ที่มา : google.com (2560)

ภาพที่ 4.21 ทางเข้าวัดขนอน

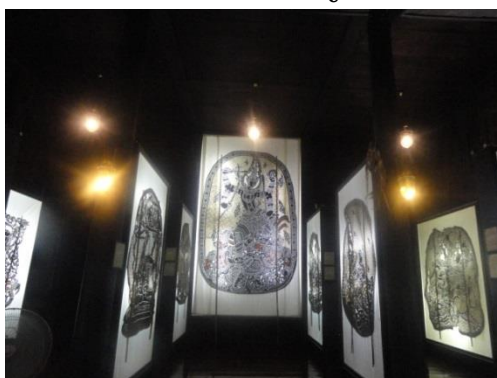
ภาพที่ 4.22 โรงมหรสพหนังใหญ่วัดขนอน

ภาพที่ 4.23 ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชหนังใหญ่จัดแสดงเรื่องราวรัชกาลที่ 9 กับจังหวัดราชบุรี
ที่มา ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย

ภาพที่ 4.24 พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่

ภาพที่ 4.25 จัดแสดงหนังใหญ่เรื่องรามเกียรติ์

ภาพที่ 4.26 การแสดงหนังใหญ่เรื่องรามเกียรติ์โดยนักเรียนโรงเรียนวัดขนอน

ภาพที่ 4.27 เดินเที่ยวชมเลือกซื้อสินค้าตลาดด่านขนอน
ที่มา ถ่ายภาพโดยผู้วิจัย

ตารางที่ 4.4 ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านสร้อยฟ้า

ลักษณะทั่วไป	
วัดขนอนมีส่วนสำคัญยิ่งต่อการอนุรักษ์หนังใหญ่ทั้งในอดีตและปัจจุบัน ทางวัดได้ร่วมกับภาครัฐและเอกชน ในการนำหนังใหญ่วัดขนอนไปแสดงเผยแพร่ยังที่ต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศมาแล้วหลายครั้ง ในปี พ.ศ. 2532 สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี องค์อุปถัมภ์มรดกไทยทรงเห็นคุณค่าในการแสดงศิลปะหนังใหญ่ ทรงมีพระราชดำริให้ทางวัดช่วยอนุรักษ์หนังใหญ่ทั้ง 313 ตัว และจัดทำหนังใหญ่ชุดใหม่ขึ้นแสดงแทน โดยมีมหาวิทยาลัยศิลปากร รับผิดชอบงานจัดทำหนังใหญ่ทั้งหมดได้นำหนังใหญ่ชุดใหม่ที่สร้างนี้ทูลเกล้าถวาย เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2538 ณ โรงละครแห่งชาติ และทรงพระราชทานให้ทางวัดขนอนนำมาใช้ในการแสดงต่อไป ปัจจุบันทางวัดได้จัดพิพิธภัณฑ์สถานแสดงนิทรรศการหนังใหญ่เปิดให้ประชาชนและผู้สนใจเข้าร่วมชมศึกษา พร้อมทั้งการสาธิตการแสดงหนังใหญ่ ตลอดจนการฝึกเยาวชนให้เรียนรู้ และสืบทอดศิลปวัฒนธรรมอันทรงคุณค่านี้ครบทุกกระบวนการ เพื่อสนองโครงการตามพระราชดำริในสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีสืบต่อไป	
แหล่งท่องเที่ยว	ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชย์ (ภาพที่ 4.23) พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่วัดขนอน (ภาพที่ 4.24 – ภาพที่ 4.25) ตลาดด่านขนอน (ภาพที่ 4.27) อุโบสถประดิษฐานพระพุทธรูปจำนวน 120 องค์

จุดเด่น ความเป็นอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	1. เป็นแหล่งเรียนศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่สืบทอดภูมิปัญญาหนังใหญ่ที่เป็นที่รู้จักทั่วประเทศ 2. พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่วัดขนอนลักษณะเป็นเรือนไทย เก็บรักษาหนังใหญ่ทั้ง 313 ตัว ที่อยู่ในสภาพสมบูรณ์ ส่วนใหญ่เป็นตัวละคร เรื่องรามเกียรติ์ ชูดหนุมานถวายแหวน ชูดสหัสกุมาร และเฝ้ากรุงลงกา และชุดศึกอินทรีรวมทั้งจัดนิทรรศการแสดงประวัติความเป็นมาการแกะสลักตัวหนังใหญ่ 3. การแสดงเชิดหนังใหญ่ทุกวันเสาร์ อาทิตย์ เปิดบริการให้เข้าชมทุกวัน ตั้งแต่เวลา 10.00 - 11.00 น.
กิจกรรมท่องเที่ยว	1. ชมการแสดงหนังใหญ่เรื่องรามเกียรติ์ประกอบบทร้องบทพากย์ บทเจรจา การเล่นดนตรีไทย การแสดงนาฏศิลป์ไทย เวลา 10.00-10.30 น. เพียงรอบเดียวโดยนักเรียนจากโรงเรียนวัดขนอน (สำหรับวันธรรมดาต้องแจ้งก่อนล่วงหน้า เสียค่าใช้จ่าย 3,500 บาท) 2. ชมสาธิตและปฏิบัติการตอกหนังใหญ่ 3. เข้าร่วมกิจกรรมเทศกาลหนังใหญ่ระดับชาติทุกเดือนเมษายน ของทุกปี 4. เลือกซื้อผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกเกี่ยวกับหนังใหญ่
การบริการการท่องเที่ยว	มีการแสดงหนังใหญ่ การบรรยายหนังใหญ่
สิ่งอำนวยความสะดวกและการเดินทาง	มีความสะดวกเดินทางโดยรถทุกประเภทใช้เส้นทางหลวงหมายเลข 4 (ถนนเพชรเกษม) ผ่านจังหวัดนครปฐม ขับตรงไปทางจังหวัดราชบุรี เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้ง่าย เช่น วัดคงคาราม วัดม่วงและพิพิธภัณฑ์วัดม่วง วัดเขาช่องพราน เป็นต้น มีป้ายบอกเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย มีห้องน้ำ มีที่จอดรถกว้างขวาง มีร้านกาแฟ และร้านขายของที่ระลึก มีป้ายแสดงข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยว มีที่พักของเอกชนรอบ ๆ ชุมชน
รูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยว	รูปแบบเครือข่ายที่มีอยู่เดิมเป็นแบบไม่เป็นทางการ มีเครือข่ายภายในชุมชนจัดตั้งเป็นกลุ่มท่องเที่ยวภายในวัดขนอน มีการจัดการบริหารโดยพระครูพิทักษ์ศิลปาคม ซึ่งเป็นผู้จัดการจัดการและประสานเครือข่าย ได้แก่ กลุ่มผู้แสดงโขน กลุ่มนักดนตรี กลุ่มพ่อค้าแม่ค้า กลุ่มผู้นำชุมชน นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายภายนอกเป็นภาคีเครือข่าย เช่น หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เช่น สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร อำเภอโพธาราม

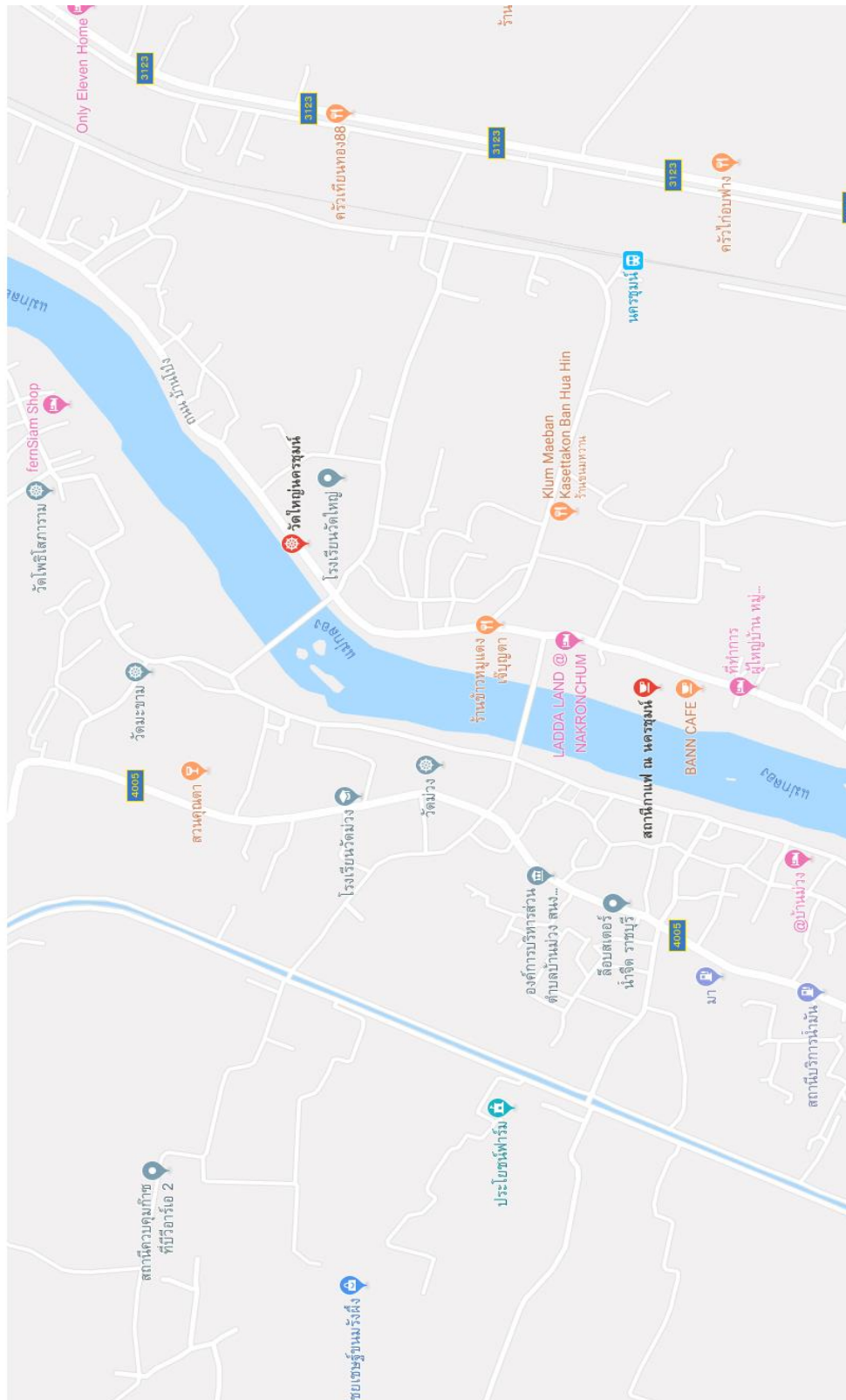
การดำเนินงานเครือข่ายการ ท่องเที่ยว	มีการเชื่อมโยงเครือข่ายภายในชุมชนโดยมีการเชื่อมโยงวัดม่วงไปยังแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียง เช่น พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง ชุมชนมอญ นครชุมน์ วัดคงคาราม โดยพระครูพิทักษ์เป็นผู้ประสานงานและเข้ากิจกรรมสัมมนา ของเครือข่ายภายในและภายนอกเสมอ และมีการประสานงานกับภายในกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยว
แนวทางการพัฒนาเครือข่าย	จากภาพรวมด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว ภายในชุมชนมีความชัดเจนในด้านการจัดการโดยการนำของพระครูพิทักษ์ซึ่งเป็นทั้งเครือข่ายภายในและเครือข่ายภายนอก แต่ต้องการเพิ่มเติมด้านการตลาด ให้มีการประชาสัมพันธ์และมีการแนะนำให้เป็นที่ยอมรับมากขึ้น
การติดต่อ	พระครูพิทักษ์ศิลปาคม โทร 089-5554195

4.1.1.5 ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านม่วง บ้านนครชุมน์

ที่ตั้ง ตำบลบ้านม่วง ตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี

แผนที่การเดินทาง

การเดินทางไปชุมชนบ้านม่วง จากตัวเมืองราชบุรีไปตามทางหลวงหมายเลข 4 แล้วแยกเข้าอำเภอบ้านโป่ง ไปตามทางหลวงหมายเลข 3089 เส้นโคกสูง-เบิกไพร (ทางไปถ้ำเขาช่องพราน) จากนั้นข้ามสะพานแม่น้ำแม่กลองตรงไปประมาณ 7 กิโลเมตรและจากปากทางแยกเข้าไปอีก 2.5 กิโลเมตร ก็จะถึงพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง การเดินทางมาชุมชนนครชุมน์ เดินทางจากอำเภอบ้านโป่งที่หน้าวัดม่วง บ้านนครชุมน์ แสดงแผนที่การเดินทางภาพที่ 4.28

ภาพที่ 4.28 แผนที่การเดินทางชุมชนมอญบ้านม่วง บ้านนครชุมน์
ที่มา : google.com (2560)

ภาพที่ 4.29 พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง

ภาพที่ 4.30 พิพิธภัณฑสถานบ้านม่วงจัดแสดงข้อมูลวิถีชีวิตวัฒนธรรมมอญลุ่มน้ำแม่กลอง

ภาพที่ 4.31 วิหารวัดม่วง

ภาพที่ 4.32 ป้ายหน้าวัดใหญ่ นครขุมนน์

ภาพที่ 4.33 โบสถ์วัดใหญ่ นครขุมนน์

ภาพที่ 4.34 วิหารปากี

ภาพที่ 4.35 จิตรกรรมไทยร่วมสมัยในโบสถ์วัดใหญ่นครชุมน์
ที่มา ภาพถ่ายโดยผู้วิจัย

ตารางที่ 4.5 ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวชุมชนมอญบ้านม่วง บ้านนครชุมน์

ลักษณะทั่วไป พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดม่วง ตั้งอยู่ภายในวัดม่วง ตำบลบ้านม่วง อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ริมแม่น้ำแม่กลอง วัดม่วงเป็นวัดเก่าแก่ ตามประวัติบอกไว้ในคัมภีร์ใบลานเขียนด้วยอักษรมอญว่า มีอายุอยู่ในปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้แหล่งค้นคว้ารวบรวมประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชุมชนท้องถิ่นชาวมอญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน แบ่งการจัดแสดงออกเป็นห้องต่าง ๆ เช่น ห้องโถง มอญในตำนาน มอญในทางประวัติศาสตร์ ภาษามอญและจารึกภาษามอญ ประเพณีวัฒนธรรมมอญ มอญอพยพ มอญในไทยและผู้นำทางวัฒนธรรม มีการจัดแสดงโบราณวัตถุ คัมภีร์ใบลานที่เขียนด้วยอักษรมอญมีอายุกว่า 300 ปี เสื้อผ้าข้าวของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่บ่งบอกถึงมรดกทางภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัดใหญ่ นครชุมน์ ตั้งอยู่ในชุมชนชาวมอญเป็นวัดเก่าแก่ ซึ่งมีศิลปะการก่อสร้างถาวรวัตถุภายในวัด เช่น กุฏิ ศาลา อุโบสถ พระเจดีย์ เป็นศิลปะของชาวมอญอย่างสมบูรณ์แบบ	
แหล่งท่องเที่ยว	พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดม่วง ศูนย์ทอผ้ามอญ วัดมะขาม วัดใหญ่ นครชุมน์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรสวนละมุด แหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติริมฝั่งแม่น้ำแม่กลอง แหล่งท่องเที่ยวภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น ภูมิปัญญา จักสาน ทำอาหารมอญ ทอผ้า ปักผ้าสไบมอญ ตอกกระดาก งานใบตอง ท่องเที่ยวประเพณี พิธีกรรมของชุมชนมอญ เช่น ประเพณีแข่งเรือ ประเพณีสงกรานต์มอญ ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง ประเพณีตักบาตรข้าวหลาม ประเพณีกินอยู่คุมมอญ
จุดเด่นความเป็นอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว	1. พิพิธภัณฑสถานพื้นบ้านวัดม่วง เป็นแหล่งศึกษาเรื่องราวด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของชุมชนมอญตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โบราณวัตถุที่จัดแสดงเป็นของวัดและชาวบ้านบริจาคให้

	เช่น ผ้าห่อคัมภีร์ คัมภีร์บันทึกข้อมูลการจัดแสดงแบ่งเนื้อหาออกเป็นส่วนต่าง ๆ การตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชน และพัฒนาเป็นเส้นทางการค้าที่สำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างภายในและภายนอกประเทศ เรื่องสังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นของชาวมอญ ภูมิปัญญาท้องถิ่น งานศิลปกรรมอันเนื่องในพุทธศาสนา ความศรัทธาพระพุทธศาสนา ความเชื่อเรื่องภูตผี พิธีกรรมต่าง ๆ รวมทั้งประเพณีพิธีกรรม 2. ประเพณีวิถีชีวิตวัฒนธรรมมอญ ความเชื่อ พิธีกรรม อาหารมอญ ศิลปหัตถกรรม เช่น งานตอกกระดาษ ผ้าทอ ปักผ้าสไบมอญ การละเล่นพื้นบ้าน 3. งานจิตรกรรมไทยร่วมสมัยวัดใหญ่นครชุมน์ 3. สถาปัตยกรรม โบสถ์วัดนครชุมน์ และวิหารปากิจักสาน งานใบตอง
กิจกรรมท่องเที่ยว	การท่องเที่ยวชุมชนมอญเป็นรูปแบบท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดย 1. เรียนรู้และชมศูนย์มอญศึกษา พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วงเปิดให้เข้าชมทุกวัน ตั้งแต่เวลา 09.00 – 16.00 น. 2. ชมศูนย์ทอผ้าพื้นบ้านมอญ มีการสาธิตการทอผ้า 3. เลือกซื้อผ้าทอมือ ผ้าขาวม้าฝีมือชาวบ้าน 4. มีการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชน รับประทานอาหารคาวหวานพื้นบ้านแบบมอญ เช่น แกงบอน น้ำปลาร้า แกงมะตาด ให้นักท่องเที่ยวได้รับประทาน ต้องแจ้งก่อนล่วงหน้า 5. การท่องเที่ยวเชิงเกษตรชมสวนละมุด 6. เข้าร่วมกิจกรรมประเพณีวิถีมอญ
การบริการการท่องเที่ยว	มีบุคลากรให้คำแนะนำการเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน หากนักท่องเที่ยวต้องการเที่ยวชม สัมผัสวิถีชีวิต จะต้องแจ้งล่วงหน้า จะมีตัวแทนของชุมชนประสานงานจัดกิจกรรมและนำเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยว
สิ่งอำนวยความสะดวกและการเดินทาง	การเดินทางสะดวกด้วยรถทุกประเภท ไปตามทางหลวงหมายเลข 4 แล้วแยกเข้าไปอำเภอบ้านโป่ง ผ่านทางหลวงหมายเลข 3089 (โคกสูง – เบิกไพร) ข้ามสะพานแม่น้ำแม่กลองไปเพียงเล็กน้อยก็จะถึงพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง และมีความเชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวอื่นได้โดยง่าย
รูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยว	รูปแบบเครือข่ายที่มีอยู่เดิมเป็นแบบไม่เป็นทางการ โดยนำตัวแทนของผู้นำกลุ่มต่าง ๆ มาร่วมกันจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม เมื่อมีกิจกรรมท่องเที่ยว ตัวแทนของกลุ่มจะมาร่วมกันจัดประกอบด้วยผู้นำชุมชน กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน

	(อสม) กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม กลุ่มเกษตรกร มีเครือข่ายภายนอกกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี สถาบันการศึกษาต่าง เช่น มหาวิทยาลัยศิลปกร มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม เครือข่ายวัฒนธรรมมอญ
การดำเนินงานเครือข่าย การท่องเที่ยว	กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญนครชุมน์มีการเชื่อมโยงภายในชุมชนระหว่างชุมชน โดยคณะกรรมการจะทำการประสานงานกับตัวแทนของแต่ละฝ่ายให้มาร่วมดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ชุมชนตัวแทนของคณะกรรมการทำงานด้านการท่องเที่ยวจะมีการประชุม เข้าร่วมกิจกรรมเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนอื่น ๆ รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐ
แนวทางการพัฒนาเครือข่าย	1. ชุมชนมีความต้องการเชื่อมโยงเครือข่ายกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ 2. ต้องการให้มีหน่วยงานภาครัฐมาช่วยจัดกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว 3. ต้องการมีเชื่อมโยงกับเครือข่ายด้านธุรกิจด้านการท่องเที่ยว โดยผ่านกิจกรรมร่วมกัน หรือแลกเปลี่ยนร่วมกันกับชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ 4. ต้องการพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายในด้านต่าง ๆ เช่น การบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน การสื่อสารทางวัฒนธรรม การตลาด เป็นต้น 5. ต้องการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเพื่อเป็นที่ประสานงานของเครือข่ายการท่องเที่ยว 6. ต้องการจัดทำฐานการเรียนรู้ของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เชื่อมโยงเครือข่ายท่องเที่ยวในชุมชนตนเองให้เกิดความเข้มแข็ง
การติดต่อ	คุณคมสร จับจุ โทร 087-7065642

4.1.2 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี

จากผลการศึกษาอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี จำนวน 5 ชุมชน ในการศึกษาครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสำรวจเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งท่องเที่ยว 5 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก ตำบลดำเนินสะดวก อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ ตำบลคลองตาหลวง อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี ชุมชนบ้านคูบัว ตำบลคูบัว อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ชุมชนบ้านม่วง บ้านนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ชุมชนบ้านสร้อยฟ้า ตำบลสร้อยฟ้า อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี แล้วประเมินศักยภาพจากผู้ประกอบการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง ผู้เชี่ยวชาญ และนักท่องเที่ยวโดยใช้แบบสอบถาม

ที่คณะผู้วิจัยได้ประยุกต์จากตัวชี้วัดการท่องเที่ยววัฒนธรรมและงานวิจัยของศิริจรรยา ประพุดติกิจ (2553) เป็นหลักเกณฑ์การพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว โดยประกอบด้วยด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านกายภาพ ด้านคุณค่าศิลปะและวัฒนธรรม ด้านการบริหารและการจัดการ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและด้านเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวผลการประเมิน จำแนกโดยภาพรวมนำเสนอโดยใช้ตารางที่ 4.6 ถึงตารางที่ 4.14 และจำแนกตามแหล่งท่องเที่ยวนำเสนอโดยใช้ตารางที่ 4.15 ถึงตารางที่ 4.21

4.1.2.1 ผลการประเมินศักยภาพในภาพรวม

1) ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว ดังรายละเอียด ตารางที่ 4.6 – ตารางที่ 4.14 และจากตารางที่ 4.6 แสดงให้เห็นเพศของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่เป็นหญิง จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 52.7 และเป็นชาย จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 47.3

ตารางที่ 4.6 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว จำแนกตามเพศ

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	400	100.0
ชาย	189	47.3
หญิง	211	52.7

ในตารางที่ 4.7 แสดงให้เห็นอายุของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่ มีอายุ 20 – 29 ปี จำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 35.6 รองลงมาคือ มีอายุ 30 – 39 ปี จำนวน 103 คน คิดเป็นร้อยละ 25.7 มีอายุ 40 – 49 ปี จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 16.4 มีอายุ 60 ปีขึ้นไป จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 8.5 มีอายุ 50 – 59 ปี จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 7.8 และต่ำกว่า 20 ปี จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 6.0

ตารางที่ 4.7 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว จำแนกตามอายุ

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อายุ	400	100.0
ต่ำกว่า 20 ปี	24	6.0
20 - 29 ปี	142	35.6
30 – 39 ปี	103	25.7
40 – 49 ปี	66	16.4
50 – 59 ปี	31	7.8
60 ปี ขึ้นไป	34	8.5

ในตารางที่ 4.8 แสดงให้เห็นสถานภาพของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่เป็นโสด จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 47.3 และรองลงมาคือ สมรส จำนวน 183 คน คิดเป็นร้อยละ 45.7 หย่าร้าง จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 3.4 แยกกันอยู่ จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 2.3 และหม้าย จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.3

ตารางที่ 4.8 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว จำแนกตามสถานภาพ

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
สถานภาพ	400	100.0
โสด	189	47.3
สมรส	183	45.7
หม้าย	5	1.3
หย่าร้าง	14	3.4
แยกกันอยู่	9	2.3

ในตารางที่ 4.9 แสดงให้เห็นการศึกษาของกลุ่มนักท่องเที่ยวที่ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่มีการศึกษา ระดับปริญญาตรี จำนวน 202 คน คิดเป็นร้อยละ 50.4 รองลงมาคือ ต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 29.7 สูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 19.9

ตารางที่ 4.9 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว จำแนกตามการศึกษา

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การศึกษา	400	100.0
ต่ำกว่าปริญญาตรี	119	29.7
ปริญญาตรี	202	50.4
สูงกว่าปริญญาตรี	79	19.9

ในตารางที่ 4.10 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว จำแนกตามอาชีพ แสดงให้เห็นอาชีพของกลุ่ม นักท่องเที่ยวที่ให้ข้อมูล ส่วนใหญ่ทำธุรกิจส่วนตัว จำนวน 134 คน คิดเป็นร้อยละ 33.5 รองลงมาคือ เป็นพนักงาน/ลูกจ้างบริษัท จำนวน 93 คน คิดเป็นร้อยละ 23.1 รับราชการ จำนวน 71 คน คิดเป็น ร้อยละ 17.78 รับจ้าง จำนวน 63 คน คิดเป็นร้อยละ 15.8 เกษตรกร จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 4.7 และตัวแทนขายสินค้าและนักเรียน จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 2.6

ตารางที่ 4.10 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว จำแนกตามอาชีพ

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
อาชีพ	400	100.0
เกษตรกร	19	4.7
รับจ้าง	63	15.8
รับราชการ	71	17.7
ตัวแทนขายสินค้า	10	2.6
ธุรกิจส่วนตัว	134	33.5
พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท	93	23.1
นักเรียน	10	2.6

ในตารางที่ 4.11 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว จำแนกรายได้ต่อเดือน แสดงให้เห็นรายได้ต่อเดือนของกลุ่มที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีรายได้ 20,001 – 25,000 บาท จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 38.0 รองลงมาคือ มีรายได้ 25,000 บาทขึ้นไป จำนวน 97 คน คิดเป็นร้อยละ 24.2 มีรายได้ 15,001 – 20,000 บาท จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 20.3 มีรายได้ 10,001 – 15,000 บาท จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 10.0 มีรายได้ 5,001 – 10,000 บาท จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 5.5 และต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 2.0

ตารางที่ 4.11 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว จำแนกตามรายได้ต่อเดือน

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้ต่อเดือน	400	100.0
ต่ำกว่า 5,000 บาท	8	2.0
5,001 – 10,000 บาท	22	5.5
10,001 – 15,000 บาท	40	10.0
15,001 – 20,000 บาท	81	20.3
20,001 – 25,000 บาท	152	38.0
25,000 บาท ขึ้นไป	97	24.2

ในตารางที่ 4.12 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว จำแนกภูมิภาค แสดงให้เห็นภูมิภาคของกลุ่มที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่อยู่ปริมณฑล จำนวน 170 คน คิดเป็นร้อยละ 42.5 รองลงมาคือ กรุงเทพฯ จำนวน 115 คน คิดเป็นร้อยละ 28.8 ภาคกลาง จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 25.0 ภาคใต้ จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 1.5 และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 1.2

ตารางที่ 4.12 ข้อมูลทั่วไปของนักท่องเที่ยว จำแนกตามภูมิลำเนา

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ภูมิลำเนา	400	100.0
กรุงเทพฯ	115	28.8
ปริมณฑล	170	42.5
ภาคเหนือ	4	1.0
ภาคกลาง	100	25.0
ภาคใต้	6	1.5
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5	1.2

ในตารางที่ 4.13 ข้อมูลกิจกรรมของนักท่องเที่ยว จำแนกตามเพศ แสดงให้เห็นกิจกรรมของนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวชายและหญิงชมโบราณสถาน/ศิลปวัฒนธรรมมากที่สุด รองลงมาคือพักผ่อน และรับประทานอาหาร ตามลำดับ

ตารางที่ 4.13 ข้อมูลกิจกรรมของนักท่องเที่ยว จำแนกตามเพศ

ประเภทกิจกรรม	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รับประทานอาหาร	43	43.9	55	56.1	98	100.0
พักผ่อน	52	47.2	58	52.7	110	100.0
ชมการแสดงพื้นบ้าน	17	45.9	20	54.1	37	100.0
ทำอาหารพื้นเมือง	22	45.8	26	54.2	48	100.0
ชมโบราณสถาน/ศิลปวัฒนธรรม	101	44.9	124	55.1	225	100.0
ชมสวนเกษตร	33	34.1	28	45.9	61	100.0
ชมเทศกาล/ประเพณี	38	48.7	40	51.3	78	100.0
ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ/นวดสมุนไพร	32	53.3	28	46.7	60	100.0
ซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน	3	11.1	24	88.9	27	100.0
เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน	15	46.9	17	53.1	32	100.0

ในตารางที่ 4.14 ข้อมูลกิจกรรมของนักท่องเที่ยว จำแนกตามอายุ พบว่า นักท่องเที่ยวทุกช่วงอายุชมโบราณสถาน/ศิลปวัฒนธรรม มากที่สุด และพบว่า อายุต่ำกว่า 20 ปี ชมเทศกาล/ประเพณี และชมสวนเกษตร อายุ 20 - 39 ปี พักผ่อน และรับประทานอาหาร อายุ 40 - 49 ปี ชมสวนเกษตร และชมเทศกาล/ประเพณี อายุ 50 - 59 ปี พักผ่อน และชมสวนเกษตรและชมเทศกาล/ประเพณี อายุ 60 ปีขึ้นไป ชมเทศกาล/ประเพณี/เทศกาลและพักผ่อน

ตารางที่ 4.14 ข้อมูลกิจกรรมของนักท่องเที่ยว จำแนกตามอายุ

ประเภทของแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรม	ต่ำกว่า 20 ปี		20- 29 ปี		30-39 ปี		40-49 ปี		50-59 ปี		60 ปี ขึ้นไป		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
รับประทานอาหาร	6	6.1	38	38.8	26	26.5	14	14.3	6	6.1	8	8.2	98	100.0
พักผ่อน	6	5.5	42	38.2	29	26.4	12	10.9	14	12.7	7	6.3	110	100.0
ชมการแสดงพื้นบ้าน	5	13.5	9	24.3	9	24.3	6	16.2	4	10.8	4	10.9	37	100.0
ทำอาหารพื้นเมือง	3	6.2	16	33.3	12	25.0	8	16.7	4	8.3	5	10.4	48	100.0
ชมโบราณสถาน/ศิลปวัฒนธรรม	14	6.2	76	33.8	68	30.2	31	13.8	18	8.0	18	8.0	225	100.0
ชมสวนเกษตร	7	11.5	5	8.2	10	16.4	22	36.1	9	14.8	8	13.1	61	100.0
ชมเทศกาล/ประเพณี	8	10.0	16	20.5	18	23.1	18	23.1	9	11.5	9	11.5	78	100.0
ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ/ นวดสมุนไพร	4	6.7	5	8.3	15	25.0	21	35.0	6	10.0	9	15.0	60	100.0
ซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน	3	11.1	3	11.1	4	14.8	5	18.5	6	22.2	6	22.2	27	100.0
เรียนรู้วิถีชีวิตชุมชน	3	9.4	4	12.5	5	15.6	6	18.8	8	25.0	6	18.8	32	100.0

2) ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในภาพรวม

ในตารางที่ 4.15 ได้ประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี โดยภาพรวมพบว่า อยู่ในระดับ “มาก” มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.49 เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการบริหารและจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนและด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.50$) รองลงมาคือ ด้านกายภาพและด้านคุณค่าศิลปวัฒนธรรม ($\bar{x} = 4.49$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.47$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.15 ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในภาพรวม

เกณฑ์ปัจจัยศักยภาพ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{x}$	S.D	ระดับ
1. ด้านกายภาพ	4.49	.57	มาก
2. ด้านคุณค่าศิลปะและวัฒนธรรม	4.49	.52	มาก
3. ด้านการบริหารและจัดการ	4.50	.55	มากที่สุด
4. ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว	4.47	.61	มาก
5. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	4.50	.51	มากที่สุด
6. ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว	4.50	.58	มากที่สุด
รวม	4.49	.46	มาก

4.1.2.2 ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวจำแนกตามแหล่งท่องเที่ยว

จากผลการศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี โดยวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามแหล่งท่องเที่ยว 5 แหล่ง นำเสนอตาราง 4.16 ซึ่งพบว่า ความคิดเห็นต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง ด้านกายภาพ จำแนกตามสถานที่ท่องเที่ยวใน 5 ชุมชน ได้แก่ ตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก กาดวิถีชุมชนคูบัว บ้านวัดปรกเจริญ วัดขนอนและบ้านม่วง-บ้านนครชุมน์ โดยการวิเคราะห์ดังกล่าวสามารถจำแนกได้ดังต่อไปนี้

ตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก พบว่า ความคิดเห็นต่อศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.45$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวในระดับชาติหรือนานาชาติ ($\bar{x} = 4.49$) การเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวกหรือมีการกำหนดพิกัด GPS ได้อย่างถูกต้อง ($\bar{x} = 4.45$) และความสมบูรณ์ของสภาพภูมิทัศน์ที่มีเอกลักษณ์และมีคุณค่าดึงดูดใจ ($\bar{x} = 4.45$) สามารถเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงได้ง่าย มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้แก่นักท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำที่จอดรถ ร้านอาหาร ร้านสินค้า ร้านสินค้าของที่ระลึก เป็นต้น ($\bar{x} = 4.41$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีป้ายสัญลักษณ์บอกเส้นทางที่เข้าใจง่าย ($\bar{x} = 4.40$)

กาดวิถีชุมชนคูบัว พบว่า ความคิดเห็นต่อศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.57$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับดังนี้ การเดินทางเข้าถึง

แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสะดวกหรือมีการกำหนดพิกัด GPS ได้อย่างถูกต้อง ($\bar{x} = 4.67$) มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว เช่น ห้องน้ำที่จอดรถ ร้านอาหาร ร้านสินค้า ร้านสินค้าของที่ระลึก เป็นต้น ($\bar{x} = 4.65$) ความสมบูรณ์ของสภาพภูมิทัศน์ที่มีเอกลักษณ์และมีคุณค่าดึงดูดใจ ($\bar{x} = 4.62$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวในระดับชาติหรือนานาชาติ ($\bar{x} = 4.52$)

บ้านวัดปรกเจริญ พบว่า ความคิดเห็นต่อศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ มีป้ายสัญลักษณ์บอกเส้นทางที่เข้าใจง่าย ($\bar{x} = 4.49$) การเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวกหรือมีการกำหนดพิกัด GPS ได้อย่างถูกต้อง ($\bar{x} = 4.47$) สามารถเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงได้ง่าย ($\bar{x} = 4.46$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวในระดับชาติหรือไปแหล่งเที่ยวนานาชาติ ($\bar{x} = 4.40$)

วัดখনอน พบว่า ความคิดเห็นต่อศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.55$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับดังนี้การเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวกหรือมีการกำหนดพิกัด GPS ได้อย่างถูกต้อง ($\bar{x} = 4.60$) สามารถเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงได้ง่าย ($\bar{x} = 4.58$) ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวในระดับชาติหรือนานาชาติ และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีป้ายสัญลักษณ์บอกเส้นทางที่เข้าใจง่าย ($\bar{x} = 4.50$)

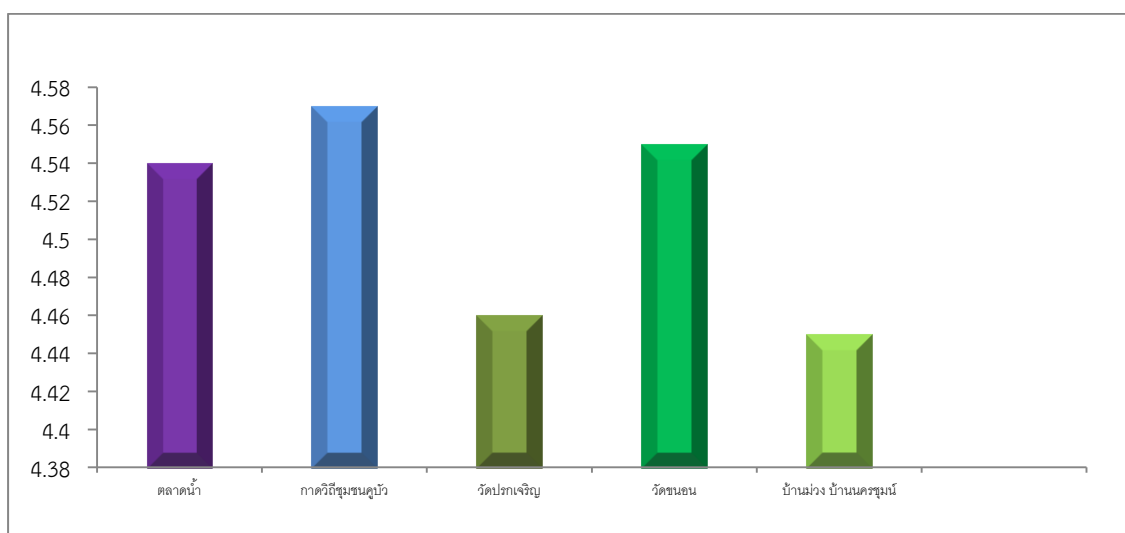
บ้านม่วง บ้านนครชุมน์ พบว่า ความคิดเห็นต่อศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.45$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ การเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวมีความสะดวกหรือมีการกำหนดพิกัด GPS ได้อย่างถูกต้อง ($\bar{x} = 4.49$) สามารถเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงได้ง่าย ($\bar{x} = 4.46$) มีป้ายสัญลักษณ์บอกเส้นทางที่เข้าใจง่าย ($\bar{x} = 4.40$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ความมีชื่อเสียงของแหล่งท่องเที่ยวในระดับชาติหรือนานาชาติ ($\bar{x} = 4.35$)

ตารางที่ 4.16 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี

โดยจำแนกตามแหล่งท่องเที่ยว ด้านกายภาพ

เกณฑ์บ่งชี้ศักยภาพ	ตลาดน้ำ		กาดวิถีชุมชนคูบัว		บ้านวัดปรกเจริญ		วัดখনอน		บ้านม่วงนครชุมน์	
	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D
ด้านกายภาพ										
1. การเดินทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสะดวกหรือมีการกำหนด พิกัด GPS ได้อย่างถูกต้อง	4.45	.93	4.67	.67	4.47	.78	4.52	.64	4.49	.67
2. สามารถเดินทางไปแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงได้ง่าย	4.44	.91	4.57	.66	4.46	.80	4.59	.66	4.46	.74
3. มีป้ายสัญลักษณ์บอกเส้นทางที่เข้าใจง่าย	4.40	.93	4.55	.71	4.49	.78	4.52	.71	4.40	.78
4. มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้นักท่องเที่ยว เช่น	4.41	.72	4.65	.66	4.42	.78	4.59	.66	4.38	.74

เกณฑ์บ่งชี้ศักยภาพ	ตลาดน้ำ		กาตวิถีชุมชนคูบัว		บ้านวัดปรกเจริญ		วัดขนอน		บ้านม่วงนครชุมน์	
	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D
ห้องน้ำ ที่จอดรถ ร้านอาหาร ร้านสินค้า ร้าน สินค้าของที่ระลึก เป็นต้น										
5. ความมีชื่อเสียงของแหล่ง ท่องเที่ยวในระดับชาติหรือนานาชาติ	4.49	.67	4.52	.67	4.35	.75	4.54	.65	4.35	.73
6. ความสมบูรณ์ของสภาพ ภูมิทัศน์ที่มีเอกลักษณ์และมี คุณค่าดึงดูดใจ	4.45	.74	4.62	.66	4.40	.74	4.59	.66	4.46	.74
รวม	4.45	.69	4.57	.64	4.46	.49	4.55	.62	4.45	.69

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามแหล่งท่องเที่ยว 5 ชุมชน ได้แก่ ตลาดน้ำเหล่าตักถัก กาตวิถีชุมชนคูบัว บ้านวัดปรกเจริญ วัดขนอน และบ้านม่วง-บ้านนครชุมน์ ซึ่งแสดงในตารางที่ 4.17 พบว่า ความคิดเห็นต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง ด้านคุณค่าศิลปะและวัฒนธรรม จำแนกตามสถานที่ท่องเที่ยวมีดังนี้

ตลาดน้ำเหล่าตักถัก พบว่า ความคิดเห็นต่อศักยภาพด้านคุณค่าศิลปะและวัฒนธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.40$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ มีวิถีชีวิต ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่มีคุณค่าและเป็นเอกลักษณ์ ($\bar{x} = 4.50$) มีความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี ($\bar{x} = 4.48$) มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้ ($\bar{x} = 4.45$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีความงามทางศิลปะและวัฒนธรรม เช่น ศิลปกรรมจิตรกรรม สถาปัตยกรรม หัตถกรรมและอาหารพื้นถิ่น เป็นต้น ($\bar{x} = 4.23$)

กาดวิถีชุมชนคุบัว พบว่า ความคิดเห็นต่อศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับดังนี้ มีวิถีชีวิต ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่มีคุณค่าและเป็นเอกลักษณ์ ($\bar{x} = 4.60$) มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบทอดได้ ($\bar{x} = 4.58$) มีความงามทางศิลปะและวัฒนธรรม เช่น ศิลปกรรม จิตรกรรม สถาปัตยกรรม หัตถกรรมและอาหารพื้นถิ่น เป็นต้น ($\bar{x} = 4.56$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ความผูกพันต่อท้องถิ่น ($\bar{x} = 4.52$)

บ้านวัดปรกเจริญ พบว่า ความคิดเห็นต่อศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.45$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นอยู่ในระดับมากทุกประเด็น เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยดังนี้ มีวิถีชีวิต ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่มีคุณค่าและเป็นเอกลักษณ์ ($\bar{x} = 4.50$) มีการรักษาเอกลักษณ์อย่างเข้มแข็ง ($\bar{x} = 4.48$) มีความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี ($\bar{x} = 4.46$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีความผูกพันต่อท้องถิ่น ($\bar{x} = 4.43$)

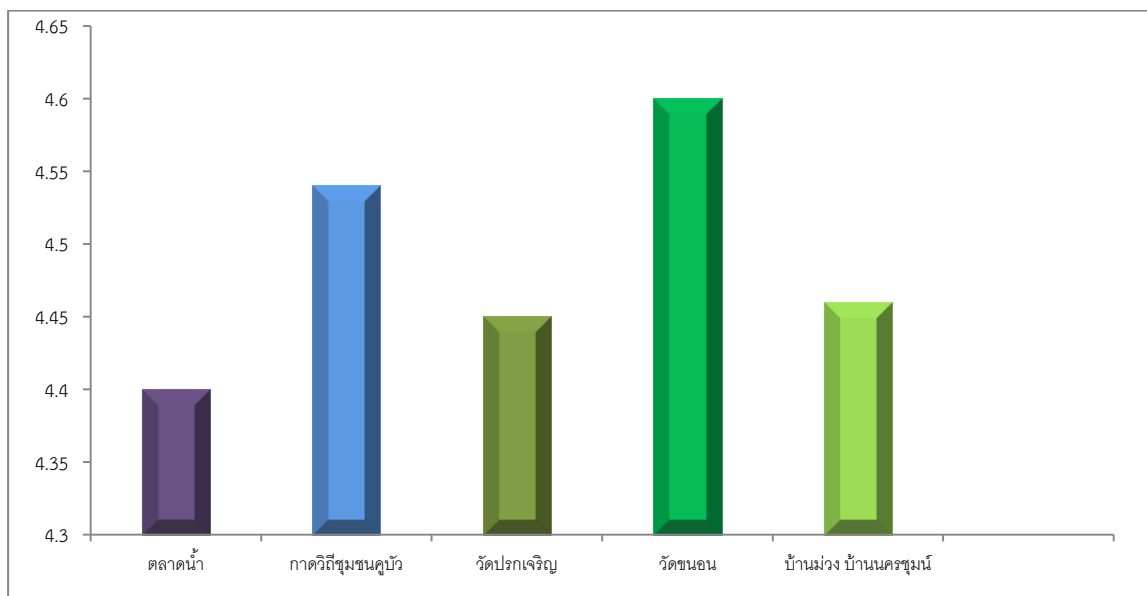
วัดখনอน พบว่า มีความคิดเห็นต่อศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับดังนี้ มีความงามทางศิลปะและวัฒนธรรม เช่น ศิลปกรรม จิตรกรรม สถาปัตยกรรม หัตถกรรมและอาหารพื้นถิ่น เป็นต้น ($\bar{x} = 4.60$) มีวิถีชีวิต ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่มีคุณค่าและเป็นเอกลักษณ์ ($\bar{x} = 4.58$) มีความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี ($\bar{x} = 4.56$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีความผูกพันต่อท้องถิ่น ($\bar{x} = 4.52$)

บ้านม่วง บ้านนครชุมน์ พบว่า มีความคิดเห็นต่อศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ มีความงามทางศิลปะและวัฒนธรรม เช่น ศิลปกรรม จิตรกรรม สถาปัตยกรรม หัตถกรรมและอาหารพื้นถิ่น เป็นต้น ($\bar{x} = 4.50$) มีวิถีชีวิต ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่มีคุณค่าและเป็นเอกลักษณ์ได้ ($\bar{x} = 4.48$) มีความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบทอดได้ ($\bar{x} = 4.47$) และมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี ($\bar{x} = 4.42$)

ตารางที่ 4.17 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี
โดยจำแนกตามแหล่งท่องเที่ยว ด้านคุณค่าศิลปะและวัฒนธรรม

เกณฑ์บ่งชี้ศักยภาพ	ตลาดน้ำ		กาดวิถีชุมชนคุบัว		บ้านวัดปรกเจริญ		วัดখনอน		บ้านม่วงนครชุมน์	
	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D
ด้านคุณค่าศิลปะและวัฒนธรรม										
1. มีวิถีชีวิต ภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่มีคุณค่าและเป็นเอกลักษณ์	4.50	.79	4.60	.67	4.50	.78	4.54	.64	4.48	.73
2. มีความต่อเนื่องของการสืบสานวัฒนธรรมประเพณี	4.48	.81	4.55	.80	4.46	.80	4.58	.80	4.42	.82
3. มีความงามทางศิลปะและวัฒนธรรม เช่น ศิลปกรรม จิตรกรรม สถาปัตยกรรม หัตถกรรมและอาหารพื้นถิ่น เป็นต้น	4.23	.72	4.56	.67	4.43	.78	4.60	.64	4.50	.71

4. ความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีที่สืบค้นได้	4.45	.90	4.58	.80	4.45	.78	4.54	.80	4.47	.83
5. มีความผูกพันต่อท้องถิ่น	4.48	.74	4.50	.67	4.35	.79	4.50	.63	4.44	.67
6. มีการรักษาเอกลักษณ์อย่าง เข้มแข็ง	4.43	.80	4.53	.80	4.48	.78	4.52	.80	4.46	.83
รวม	4.40	.69	4.54	.71	4.45	.59	4.60	.68	4.46	.72

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามแหล่งท่องเที่ยว 5 ชุมชน ได้แก่ ตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก กาดวิถีชุมชนคูบัว บ้านวัดปรกเจริญ วัดขนอน และบ้านม่วง-บ้านนครชุมน์ ซึ่งในตารางที่ 4.18 พบว่า ความคิดเห็นต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง ด้านการบริหารและการจัดการ มีดังนี้

ตลาดน้ำ พบว่า ความคิดเห็นต่อศักยภาพโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับดังนี้ มีการจัดการด้านสภาพแวดล้อมและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.79$) มีการจัดการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม ($\bar{x} = 4.54$) มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่และการบริการ และมีกลุ่มองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาทำหน้าที่ประสานงานกับกลุ่มเครือข่ายอื่นเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.53$) และค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ มีการกำหนดเขตพื้นที่ใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยว เช่น การแบ่งเขตพื้นที่กิจกรรมนันทนาการ และเขตพื้นที่พักอาศัย ($\bar{x} = 4.16$)

กาดวิถีชุมชนคูบัว พบว่า มีความคิดเห็นต่อศักยภาพโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.58$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับดังนี้ มีการรวมกลุ่มของชุมชนที่เกิดจากท้องถิ่นที่มีบทบาทต่อการจัดการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.67$) มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ($\bar{x} = 4.65$) มีการกำหนดช่วงเวลาในการเข้าไปเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสม ($\bar{x} = 4.59$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวหรือมีกำหนดพื้นที่สำหรับให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวอย่างชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่ประจำ ($\bar{x} = 4.45$)

บ้านวัดปรกเจริญ พบว่า มีความคิดเห็นต่อศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ มีการกำหนดช่วงเวลาในการเข้าไปเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสม ($\bar{x} = 4.49$) มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนบริหารจัดการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.48$) มีกลุ่มองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาทำหน้าที่ประสานงานกับกลุ่มเครือข่ายอื่นเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.47$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวหรือมีกำหนดพื้นที่สำหรับให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวอย่างชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่ประจำ ($\bar{x} = 4.35$)

วัดখনอน พบว่า มีความคิดเห็นต่อโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.57$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับดังนี้ มีการรวมกลุ่มของชุมชนที่เกิดจากท้องถิ่นที่มีบทบาทต่อการจัดการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.64$) มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนบริหารจัดการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.60$) มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวหรือมีกำหนดพื้นที่สำหรับให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวอย่างชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่ประจำ ($\bar{x} = 4.55$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีการจัดการด้านร้านอาหารที่ถูกต้องลักษณะ ($\bar{x} = 4.30$)

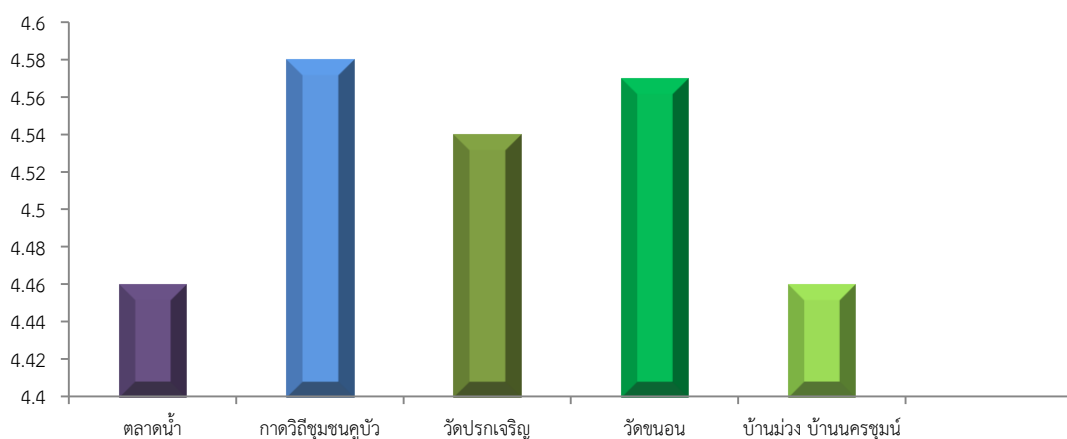
บ้านม่วง นครชุมน์ พบว่า มีความคิดเห็นต่อโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.44$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ มีการรวมกลุ่มของชุมชนที่เกิดจากท้องถิ่นที่มีบทบาทต่อการจัดการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.49$) มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนบริหารจัดการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.47$) มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับความสามารถ ในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่และการบริการ ($\bar{x} = 4.45$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวหรือมีกำหนดพื้นที่สำหรับให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวอย่างชัดเจนและมีเจ้าหน้าที่ประจำ ($\bar{x} = 4.20$)

ตารางที่ 4.18 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี

โดยจำแนกตามแหล่งท่องเที่ยว ด้านการบริหารและการจัดการ

เกณฑ์บ่งชี้ศักยภาพ	ตลาดน้ำ		กาดวิถีชุมชนคูบัว		บ้านวัดปรกเจริญ		วัดখনอน		บ้านม่วงนครชุมน์	
	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D
ด้านการบริหารและการจัดการ										
1. มีการจัดการด้านสภาพแวดล้อมและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว	4.79	.49	4.54	.59	4.37	.83	4.52	.59	4.43	.67
2. มีการกำหนดเขตพื้นที่ใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยว เช่น การแบ่งเขตพื้นที่กิจกรรม นันทนาการ และเขตพื้นที่พักอาศัย	4.16	.83	4.58	.62	4.46	.80	4.56	.62	4.47	.70
3. มีการกำหนดช่วงเวลาในการเข้าไปเที่ยวชมแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสม	4.48	.81	4.59	.66	4.59	.78	4.57	.67	4.43	.74
4. มีการจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว ที่เหมาะสมกับความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของพื้นที่และการบริการ	4.53	.74	4.62	.66	4.47	.78	4.59	.66	4.47	.74

5. มีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนบริหารจัดการท่องเที่ยว	4.48	.81	4.65	.80	4.65	.75	4.50	.75	4.45	.84
6. มีการรวมกลุ่มของชุมชนที่เกิดจากท้องถิ่นที่มีบทบาทต่อการจัดการท่องเที่ยว	4.48	.74	4.67	.65	4.67	.74	4.64	.65	4.49	.74
7. มีกลุ่มองค์กรที่จัดตั้งขึ้นมาทำหน้าที่ประสานงานกับกลุ่มเครือข่ายอื่นเพื่อเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว	4.53	.67	4.57	.67	4.47	.78	4.54	.67	4.46	.74
8. มีการจัดการด้านร้านอาหารที่ถูกสุขลักษณะ	4.38	.64	4.57	.80	4.46	.80	4.54	.80	4.41	.86
9. มีการจัดการด้านที่พักสำหรับนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม	4.54	.74	4.67	.65	4.49	.78	4.64	.65	4.45	.75
10. มีบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวของชุมชนและวัฒนธรรมพร้อมให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว	4.52	.59	4.52	.67	4.47	.78	4.55	.64	4.41	.73
รวม	4.46	.62	4.58	.62	4.54	.54	4.57	.61	4.44	.70

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามแหล่งท่องเที่ยว 5 ชุมชน ได้แก่ ตลาดน้ำเหล่าตักถ้ำ กาดวิถีชุมชนคูบัว บ้านวัดปรกเจริญ วัดขนอน และบ้านม่วง-บ้านนครชุมน์ ซึ่งในตารางที่ 4.19 พบว่า ความคิดเห็นต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว มีดังนี้

ตลาดน้ำ พบว่า มีความคิดเห็นต่อศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.33$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ไม่กระทบต่อศิลปะและวัฒนธรรมชุมชน ($\bar{x} = 4.47$) กิจกรรมที่เน้นคนในชุมชน

ได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยว เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ จากแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.47$) กิจกรรมมีเรื่องราวหรือเรื่องเล่าที่สอดคล้องกับบริบทของแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.40$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ กิจกรรมมีความหลากหลาย เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสจากรูป รส กลิ่น เสียง ดู และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างไปจากรูปแบบเดิมอย่างสร้างสรรค์ และกิจกรรมสามารถสร้างประสบการณ์ตรงให้กับนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.20$)

กาดวิถีชุมชนคูบัว พบว่า มีความคิดเห็นต่อศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.58$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับดังนี้ กิจกรรมที่เน้นคนในชุมชนได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.67$) กิจกรรมสามารถสร้างประสบการณ์ตรงให้กับนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.62$) กิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ จากแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.57$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ มีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างไปจากรูปแบบเดิมอย่างสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 4.42$)

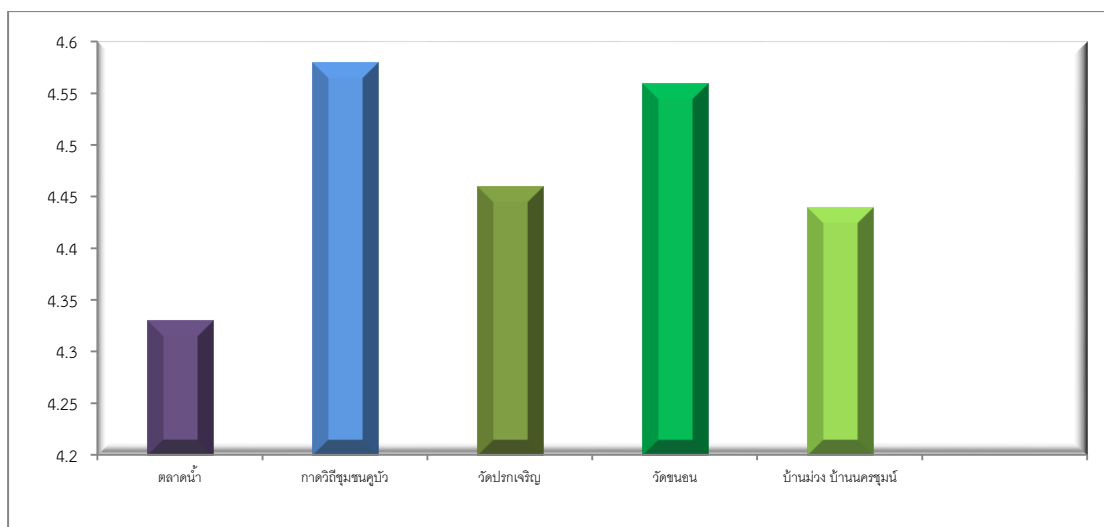
บ้านวัดปรกเจริญ พบว่า มีความคิดเห็นต่อศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นอยู่ในระดับมากทุกประเด็น เรียงตามลำดับดังนี้ กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่นไม่กระทบต่อศิลปะและวัฒนธรรมชุมชน ($\bar{x} = 4.49$) กิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ จากแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.47$) กิจกรรมสามารถสร้างประสบการณ์ตรงให้กับนักท่องเที่ยว กิจกรรมมีเรื่องราวหรือเรื่องเล่าที่สอดคล้องกับบริบทของแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.47$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสจากรูป รส กลิ่น เสียง ดู และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างไปจากรูปแบบเดิมอย่างสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 4.40$)

วัดขนอน พบว่า มีความคิดเห็นต่อศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นอยู่ในระดับมากทุกประเด็น เรียงตามลำดับดังนี้ กิจกรรมสามารถสร้างประสบการณ์ตรงให้กับนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.67$) กิจกรรมมีความหลากหลาย เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสจากรูป รส กลิ่น เสียง ดู และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างไปจากรูปแบบเดิมอย่างสร้างสรรค์ ($\bar{x} = 4.65$) มีปราชญ์ชุมชนที่มีส่วนร่วมถ่ายทอดเรื่องราวและสาธิต เช่น นึ่งเรือชมคลอง เคียวตาล ทอผ้า เชิดหนังใหญ่ ทำอาหารพื้นบ้าน เป็นต้น ($\bar{x} = 4.63$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ไม่กระทบต่อศิลปะและวัฒนธรรมชุมชน

บ้านม่วง นครชุมน์ พบว่า มีความคิดเห็นต่อศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นอยู่ในระดับมากทุกประเด็น เรียงตามลำดับดังนี้ กิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ จากแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.55$) มีปราชญ์ชุมชนที่มีส่วนร่วมถ่ายทอดเรื่องราวและสาธิต เช่น นึ่งเรือชมคลอง เคียวตาล ทอผ้า เชิดหนังใหญ่ ทำอาหารพื้นบ้าน เป็นต้น ($\bar{x} = 4.50$) กิจกรรมสามารถสร้างประสบการณ์ตรงให้กับนักท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.47$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ไม่กระทบต่อศิลปะและวัฒนธรรมชุมชน ($\bar{x} = 4.41$)

ตารางที่ 4.19 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี
โดยจำแนกตามแหล่งท่องเที่ยว ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว

เกณฑ์ปัจจัยศักยภาพ	ตลาดน้ำ		กาดวิถีชุมชนคูบัว		บ้านวัดปรกเจริญ		วัดขนอน		บ้านม่วงนครชุมน์	
	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D
ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว										
1. กิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนหรือแหล่งท่องเที่ยวเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ จากแหล่งท่องเที่ยว	4.27	.70	4.57	.67	4.47	.78	4.57	.67	4.55	.78
2. กิจกรรมสามารถสร้างประสบการณ์ตรงให้กับนักท่องเที่ยว	4.22	.82	4.62	.80	4.47	.78	4.67	.80	4.47	.78
3. กิจกรรมมีเรื่องราวหรือเรื่องเล่าที่สอดคล้องกับบริบทของแหล่งท่องเที่ยว	4.27	.701	4.52	.81	4.47	.71	4.52	.81	4.44	.71
4. กิจกรรมมีความหลากหลาย เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสจากรูป รส กลิ่น เสียง ดู และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่แตกต่างไปจากรูปแบบเดิมอย่างสร้างสรรค์	4.23	.81	4.57	.67	4.42	.74	4.65	.67	4.42	.74
5. มีปราชญ์ชุมชนที่มีส่วนร่วมถ่ายทอดเรื่องราวและสาธิต เช่น นึ่งเรือชมคลอง เคียวตาล ทอผ้า เชิดหนังใหญ่ ทำอาหารพื้นบ้าน เป็นต้น	4.52	.74	4.62	.80	4.47	.78	4.63	.80	4.50	.78
6. กิจกรรมที่เน้นคนในชุมชนได้รับประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยว	4.33	.85	4.67	.65	4.46	.80	4.62	.65	4.43	.74
7. กิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นที่ยอมรับของคนในท้องถิ่น ไม่กระทบต่อศิลปะและวัฒนธรรมชุมชน	4.47	.86	4.52	.81	4.49	.78	4.50	.81	4.41	.86
รวม	4.33	.73	4.58	.62	4.46	.57	4.56	.71	4.44	.80

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามแหล่งท่องเที่ยว 5 ชุมชน ได้แก่ ตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก กาดวิถีชุมชนคูบัว บ้านวัดปรกเจริญ วัดขนอน และบ้านม่วง-บ้านนครชุมน์ ซึ่งในตารางที่ 4.20 พบว่า ความคิดเห็นต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน มีดังนี้

ตลาดน้ำ พบว่า มีความคิดเห็นต่อศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.40$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามการประเมินผลการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.52$) และอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ ชุมชนร่วมกันกำหนดรูปแบบและผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน ($\bar{x} = 4.48$) ชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยวการบริการต่าง ๆ ($\bar{x} = 4.42$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.30$)

กาดวิถีไทยยวน พบว่า มีความคิดเห็นต่อศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.60$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นอยู่ในระดับมากที่สุดสามลำดับดังนี้ ชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามการประเมินผลการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.67$) ชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยวการบริการต่าง ๆ ($\bar{x} = 4.64$) ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนหรือบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.62$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.54$)

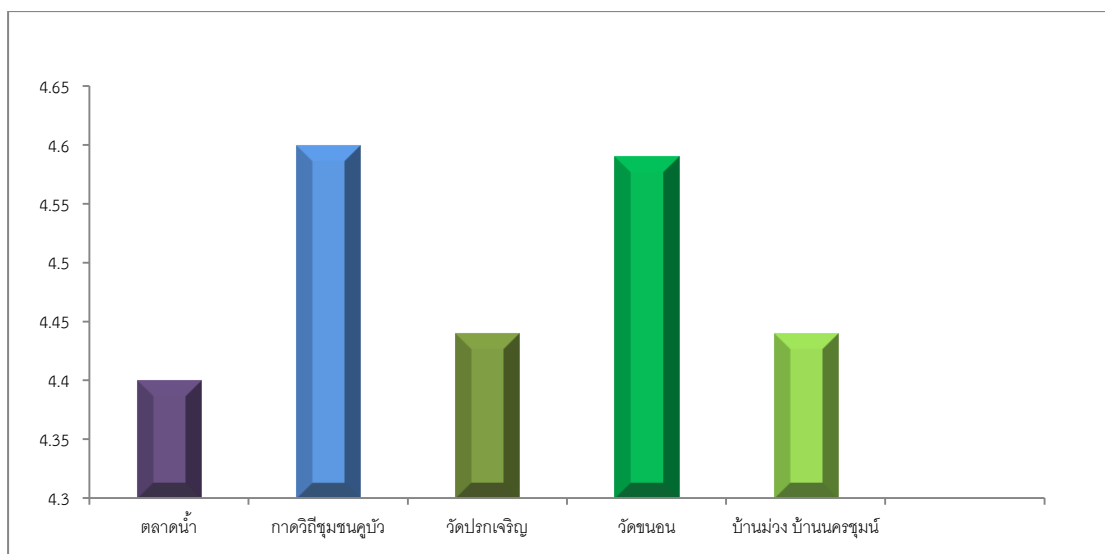
บ้านวัดปรกเจริญ พบว่า มีความคิดเห็นต่อศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.44$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับดังนี้ ชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยวการบริการต่าง ๆ ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนหรือบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวชุมชนร่วมกันกำหนดรูปแบบและผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน ชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามการประเมินผลการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.47$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.35$)

วัดขนอน พบว่า มีความคิดเห็นต่อศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.59$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นอยู่ในระดับมากที่สุดเรียงตามลำดับ ดังนี้ ชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยวการบริการต่าง ๆ ($\bar{x} = 4.66$) ชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามการประเมินผล การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.64$) ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนหรือบริการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.59$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ชุมชนร่วมกันกำหนดรูปแบบและผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน ($\bar{x} = 4.54$)

บ้านม่วง บ้านนครชุมน์ พบว่า มีความคิดเห็นต่อศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับดังนี้ ชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยวการบริการต่าง ๆ ($\bar{x} = 4.48$) ชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามการประเมินผลการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.47$) ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนหรือบริการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.46$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.43$)

ตารางที่ 4.20 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี
โดยจำแนกตามแหล่งท่องเที่ยว ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน

เกณฑ์บ่งชี้ศักยภาพ	ตลาดน้ำ		กาดวิถีชุมชนคูบัว		บ้านวัดปรกเจริญ		วัดขนอน		บ้านม่วงนครชุมน์	
	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D
ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน										
1. ชุมชนเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น การนำเที่ยวการบริการต่าง ๆ	4.42	.80	4.64	.65	4.47	.78	4.66	.62	4.48	.74
2. ชุมชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	4.30	.71	4.54	.67	4.35	.79	4.52	.67	4.43	.74
3. ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนหรือบริการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	4.31	.64	4.62	.80	4.47	.78	4.59	.80	4.46	.86
4. ชุมชนร่วมกันกำหนดรูปแบบและผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน	4.48	.74	4.57	.67	4.47	.78	4.54	.67	4.46	.74
5. ชุมชนมีส่วนร่วมในการติดตามการประเมินผลการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว	4.52	.67	4.67	.65	4.47	.71	4.64	.65	4.47	.74
รวม	4.40	.64	4.60	.66	4.44	.59	4.59	.65	4.46	.74

ผลการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี โดยจำแนกตามแหล่งท่องเที่ยว 5 ชุมชน ได้แก่ ตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก กาดวิถีชุมชนคูบัว บ้านวัดปรกเจริญ วัดชนอน และบ้านม่วง-บ้านนครชุมน์ ซึ่งในตารางที่ 4.21 พบว่า ความคิดเห็นต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว มีดังนี้

ตลาดน้ำ พบว่า มีความคิดเห็นต่อศักยภาพโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ สมาชิกในชุมชนมีความเสมอภาคในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.46$) และอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับดังนี้ มีการประชาสัมพันธ์แนะนำแหล่งท่องเที่ยวระหว่างเครือข่ายสมาชิกมีการจัด กิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรกับการท่องเที่ยววิถีไทย ($\bar{x} = 4.48$) มีการร่วมกันแก้ไขปัญหาของกลุ่มเครือข่ายภายในชุมชนและภายนอก ($\bar{x} = 4.47$) สมาชิกชุมชน เครือข่ายชุมชน องค์กรภาครัฐ มีความร่วมมือกันในการเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย ($\bar{x} = 4.38$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ สมาชิกและเครือข่ายชุมชนจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงการรักษาสีและวัฒนธรรม ($\bar{x} = 4.38$)

กาดวิถีชุมชนคูบัว พบว่า มีความคิดเห็นต่อศักยภาพโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดเรียงตามลำดับดังนี้ มีการประชาสัมพันธ์แนะนำแหล่งท่องเที่ยวระหว่างเครือข่าย สมาชิกชุมชน เครือข่ายชุมชน องค์กรภาครัฐ มีความร่วมมือกันในการเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย สมาชิกในชุมชนมีความเสมอภาคในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.67$) สมาชิกมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรกับการท่องเที่ยววิถีไทย ($\bar{x} = 4.56$) มีการร่วมกันแก้ไขปัญหาของกลุ่มเครือข่ายภายในชุมชนและภายนอก ($\bar{x} = 4.52$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ และสมาชิกและเครือข่ายชุมชนจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงการรักษาสีและวัฒนธรรม ($\bar{x} = 4.48$)

บ้านวัดปรกเจริญ พบว่า มีความคิดเห็นต่อศักยภาพโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.45$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับ ดังนี้สมาชิกและเครือข่ายชุมชนจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงการรักษาสีและวัฒนธรรม ($\bar{x} = 4.49$) มีการร่วมกัน

แก้ไขปัญหากลุ่มเครือข่ายภายในชุมชนและภายนอก ($\bar{x} = 4.47$) สมาชิกในชุมชนมีความเสมอภาคในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.42$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ และสมาชิกมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรกับการท่องเที่ยววิถีไทย ($\bar{x} = 4.35$)

วัดขนอน พบว่า มีความคิดเห็นต่อศักยภาพโดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.65$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับดังนี้มีการประชาสัมพันธ์แนะนำแหล่งท่องเที่ยวระหว่างเครือข่าย สมาชิกชุมชน เครือข่ายชุมชน องค์การภาครัฐ มีความร่วมมือกันในการเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย ($\bar{x} = 4.64$) สมาชิกในชุมชนมีความเสมอภาคในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.62$) มีการร่วมกันแก้ไขปัญหากลุ่มเครือข่ายภายในชุมชนและภายนอก ($\bar{x} = 4.55$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ และสมาชิกมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรกับการท่องเที่ยววิถีไทย ($\bar{x} = 4.54$)

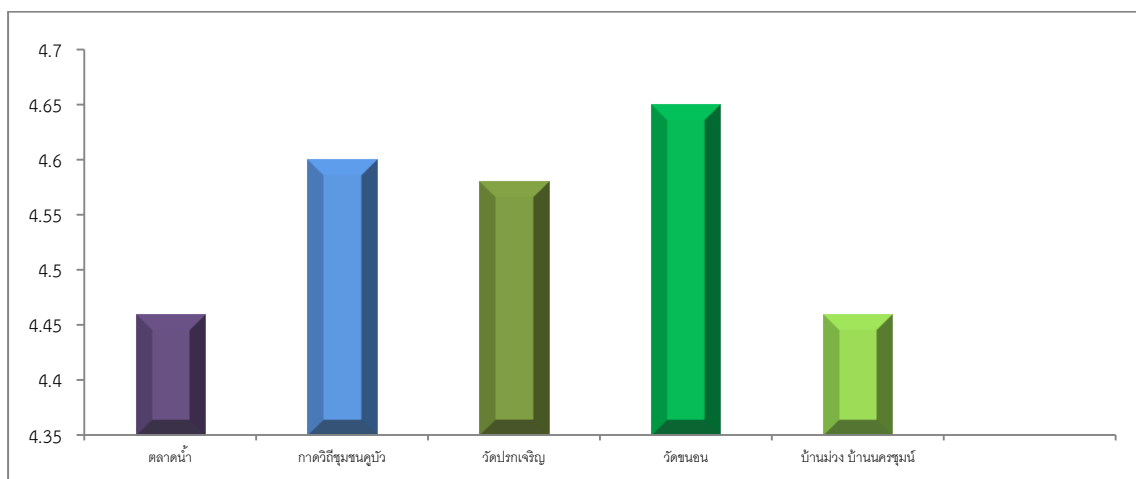
บ้านม่วง นครชุมน์ พบว่า มีความคิดเห็นต่อศักยภาพโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.44$) เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็นอยู่ในระดับมากเรียงตามลำดับดังนี้ มีการประชาสัมพันธ์แนะนำแหล่งท่องเที่ยวระหว่างเครือข่าย ($\bar{x} = 4.49$) สมาชิกในชุมชนมีความเสมอภาคในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{x} = 4.48$) สมาชิกชุมชนเครือข่ายชุมชน องค์การภาครัฐ มีความร่วมมือกันในการเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย ($\bar{x} = 4.45$) และค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ และสมาชิกและเครือข่ายชุมชนจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงการรักษาสีละและวัฒนธรรม ($\bar{x} = 4.41$)

ตารางที่ 4.21 ผลการวิเคราะห์ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี

โดยจำแนกตามแหล่งท่องเที่ยว ด้านเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยว

เกณฑ์ปัจจัยศักยภาพ	ตลาดน้ำ		กาดวิถีชุมชนคูบัว		บ้านวัดปรกเจริญ		วัดขนอน		บ้านม่วงนครชุมน์	
	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D	$\bar{x}$	S.D
ด้านเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยว										
1. มีการประชาสัมพันธ์แนะนำแหล่งท่องเที่ยวระหว่างเครือข่าย	4.48	.81	4.67	.65	4.42	.74	4.64	.65	4.49	.73
2. มีการร่วมกันแก้ไขปัญหากลุ่มเครือข่ายภายในชุมชนและภายนอก	4.47	.80	4.52	.81	4.47	.78	4.55	.75	4.41	.86
3. สมาชิกชุมชน เครือข่ายชุมชน องค์การภาครัฐ มีความร่วมมือกันในการเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย	4.43	.74	4.67	.65	4.46	.80	4.64	.65	4.45	.74
4. สมาชิกและเครือข่ายชุมชนจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยคำนึงถึงการรักษาสีละและวัฒนธรรม	4.38	.86	4.52	.81	4.49	.78	4.55	.75	4.41	.86
5. สมาชิกในชุมชนมีความเสมอภาคในการประกอบกิจกรรมการท่องเที่ยว	4.53	.67	4.64	.65	4.47	.78	4.62	.66	4.48	.74

6. สมาชิกมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน ในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรกับการท่องเที่ยววิถีไทย	4.48	.74	4.56	.76	4.35	.79	4.54	.77	4.43	.83
รวม	4.46	.74	4.60	.69	4.58	.53	4.65	.67	4.44	.76

4.1.3 ข้อเสนอแนะประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย

จากผลการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่มีต่อการจัดการท่องเที่ยววิถีไทย สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวชุมชน เช่น ชุมชนบ้านวัดปกเจริญควรจัดโปรแกรมรายการท่องเที่ยวหรือกิจกรรมในแหล่งท่องเที่ยวให้ชัดเจน โดยกำหนดรายละเอียดของกิจกรรม ผู้รับผิดชอบกิจกรรม ช่วงเวลาในการจัดกิจกรรมของแหล่งท่องเที่ยวเป็นแผนพับ ผ่านการประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์
2. ควรมีป้ายแนะนำแหล่งท่องเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวหรือฐานการเรียนรู้ในแหล่งท่องเที่ยวเป็นภาษาไทย ภาษาอังกฤษ โดยประธานชุมชนหรือคณะกรรมการการท่องเที่ยววิถีไทยของชุมชนขอความร่วมมือกับผู้อำนวยการการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรีให้ช่วยจัดทำงบประมาณในปี 2563
3. ควรมีมัคคุเทศน์น้อยแนะนำแหล่งท่องเที่ยว โดยประธานชุมชนหรือคณะกรรมการการท่องเที่ยววิถีไทยของชุมชนขอความร่วมมือกับผู้อำนวยการการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรีให้ช่วยจัดทำแผนงานโครงการอบรมมัคคุเทศน์น้อย หรือประสานขอความร่วมมือจากสาขาวิชาการท่องเที่ยวมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง จัดบริการวิชาการอบรมให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวกับชุมชน
4. ควรเพิ่มช่องทางการสื่อสาร ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวสืบค้นได้ทางสื่อออนไลน์ โดยคณะกรรมการการท่องเที่ยววิถีไทยของชุมชนทำหนังสือถึงผู้อำนวยการ

การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรีขอความร่วมมือส่งสื่อมวลชนผู้รับทำเว็บไซต์ช่วยเพิ่มข้อมูลของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนของแต่ละชุมชน

5. ควรอนุรักษ์วิถีชีวิตของคนในชุมชนให้ควบคู่กับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยคณะกรรมการการท่องเที่ยววิถีไทยของชุมชนขอความร่วมมือกับผู้อำนวยการการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรีให้ช่วยจัดทำแผนงานโครงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

6. คณะกรรมการการท่องเที่ยววิถีไทยของชุมชนจะต้องจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในชุมชนอย่างชัดเจน โดยจัดเจ้าหน้าที่ประจำศูนย์ให้บริการนักท่องเที่ยว

7. คณะกรรมการการท่องเที่ยววิถีไทยของชุมชนควรขอความร่วมมือจากชุมชนเพื่อจัดตั้งร้านจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ของชุมชนประจำแหล่งท่องเที่ยว เพื่อนักท่องเที่ยวได้เลือกซื้อสินค้าและของที่ระลึก

8. คณะกรรมการการท่องเที่ยววิถีไทยของชุมชนควรขอความร่วมมือจากชุมชนเพื่อจัดหาผลิตภัณฑ์หรือของที่ระลึกในชุมชนที่มีเอกลักษณ์และใช้วัสดุท้องถิ่นที่มีความน่าสนใจ เช่น ผ้าจากคูบัว พวงกุญแจหนังใหญ่ เสื้อยืดลายหนังใหญ่ ฯลฯ

9. คณะกรรมการการท่องเที่ยววิถีไทยของชุมชนควรขอความร่วมมือจากผู้ประกอบการจัดทำรายชื่อสถานที่พักแรม ร้านอาหาร จัดทำป้ายข้อบังคับและคำตักเตือนให้นักท่องเที่ยวทราบถึงกฎ ระเบียบ และข้อห้าม มีระบบดูแลนักท่องเที่ยวกรณีนักท่องเที่ยวบาดเจ็บหรือป่วย ระบบรักษาความปลอดภัยบริเวณแหล่งท่องเที่ยว และความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยว

10. คณะกรรมการการท่องเที่ยววิถีไทยของชุมชนควรขอความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นช่วยดูแลเรื่องความสะอาดของแหล่งท่องเที่ยวและเพิ่มจุดวางถังขยะ

11. คณะกรรมการการท่องเที่ยววิถีไทยของชุมชนควรจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมกับการประสบการณ์ท้องถิ่น

12. คณะกรรมการการท่องเที่ยววิถีไทยของชุมชนควรขอความร่วมมือหรือจัดทำหนังสือถึงผู้อำนวยการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรีจัดทำโครงการพัฒนาปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวให้น่าชมอยู่เสมอ หรือขอความร่วมมือจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดหางบประมาณเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน

13. คณะกรรมการการท่องเที่ยววิถีไทยของชุมชนควรแต่งตั้งผู้ประสานงานของแหล่งท่องเที่ยวชุมชนในพื้นที่ให้ชัดเจน

14. คณะกรรมการการท่องเที่ยววิถีไทยของชุมชนควรจัดเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบรักษาความสะอาดห้องน้ำประจำแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

4.2 การพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชน ลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรีที่เหมาะสม

ในขั้นตอนนี้เป็นการพัฒนาเครือข่ายและการจัดการเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม จากการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นพบว่า เครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยมีแบบไม่เป็นทางการ มีการจัดกิจกรรม

ท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ แต่ยังไม่มีการจัดกิจกรรมร่วมเพื่อสร้างเครือข่ายกับพื้นที่อื่น ๆ ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงได้เสนอการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชน ลุ่มน้ำแม่กลองไว้ดังต่อไปนี้

4.2.1 การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี

ในการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง คณะผู้วิจัยนำข้อมูลจาก วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ที่ชุมชนท่องเที่ยววิถีไทยมีความต้องการที่จะทำการเชื่อมโยงเครือข่ายภายในกลุ่มท่องเที่ยววิถีไทย เพื่อสร้างเครือข่ายการทำงานท่องเที่ยวร่วมกัน ดังนั้นจึงได้ประชุมร่วมกันเพื่อพัฒนาเครือข่าย โดยหารือตั้งกลุ่มเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทย จัดกิจกรรมท่องเที่ยว จัดประชุมสัมมนาชุมชนท่องเที่ยว ได้เปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนท่องเที่ยวเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน จึงถอดบทเรียนในการพัฒนาเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยผ่านการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเส้นทางท่องเที่ยววิถีไทย ประสบการณ์ท้องถิ่นลุ่มน้ำแม่กลอง จะช่วยให้เครือข่ายท่องเที่ยวได้พัฒนาความรู้ศักยภาพของบุคคลในการจัดการท่องเที่ยว และศักยภาพของชุมชนในการรองรับการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดีโดยสามารถสรุปประเด็นสำคัญต่าง ๆ ที่ได้จากการประชุมดังต่อไปนี้

4.2.1.1 การกำหนดวางแผนการทำงานเครือข่าย

ชุมชนท่องเที่ยว 5 ชุมชนประกอบด้วย ตัวแทนชมรมท่องเที่ยวดำเนินสะดวก ตัวแทนกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนคูบัว ตัวแทนกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนวัดขนอน ตัวแทนกลุ่มท่องเที่ยววิถีไทย ชุมชนตาหลวงบ้านวัดปรกเจริญ และตัวแทนกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญนครชุมน์ ได้ร่วมกันประชุมวางแผนการจัดกิจกรรมการดำเนินเครือข่าย โดยชุมชนนำเสนอรายการหรือกิจกรรมท่องเที่ยว ประสบการณ์ท้องถิ่นและสมาชิกชุมชนท่องเที่ยวร่วมกันให้ข้อเสนอแนะ หลังจากนั้นนำกิจกรรมท่องเที่ยวประสบการณ์ท้องถิ่นของแต่ละชุมชนมาจัดทำเส้นทางท่องเที่ยววิถีไทยให้เชื่อมโยงกันในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนและแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงในพื้นที่ 5 อำเภอลุ่มน้ำแม่กลอง มีประเด็นพิจารณาร่วมกันคือ

- 1) การกำหนดรายการกิจกรรมการท่องเที่ยวมีความเหมาะสมกับประสบการณ์ท้องถิ่นของแหล่งท่องเที่ยวหรือไม่
- 2) กำหนดเวลาของการท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งท่องเที่ยว
- 3) กระบวนการจัดและการบริหารจัดการท่องเที่ยวของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว
- 4) นัดหมายเวลา กำหนดการ ผู้รับผิดชอบ
- 5) การรับฟังปัญหาหรือข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมและการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไข

เมื่อประชุมพิจารณารายการท่องเที่ยวของแต่ละชุมชนจึงได้นัดหมายเวลาและเตรียมความพร้อมในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวตามโปรแกรมประสบการณ์ท้องถิ่นเพื่อทดลองเส้นทางท่องเที่ยววิถีไทยให้เชื่อมโยงกัน

4.2.1.2 การดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย

การจัดกิจกรรมทดลองจัดกิจกรรมท่องเที่ยวโปรแกรมประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานวัฒนธรรมชุมชนตามเส้นทางท่องเที่ยววิถีไทย เพื่อพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย ได้

กำหนดขึ้นในระหว่างวันที่ 17 - 18 มิถุนายน 2561 โดยเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนท่องเที่ยว 5 ชุมชน ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างสมาชิกชุมชนท่องเที่ยวที่เป็นผู้ดำเนินการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวและผู้เข้าร่วมกิจกรรม กิจกรรมครั้งนี้ได้รับการเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวดังนี้

1) ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ เป็นหมู่บ้านโอท็อปบ้านวัดปรกเจริญเพื่อการท่องเที่ยว โดยนายพันธ์ทิพย์ ธนันทน์ กำนันตำบลคลองตาหลวง เป็นผู้ประสานงานท่องเที่ยวจัดกิจกรรมท่องเที่ยวที่สร้างประสบการณ์ท้องถิ่น พาสมาชิกชุมชนท่องเที่ยวไปไหว้หลวงพ่อด่าง ชมการแสดงกลองยาว เรียนรู้วิธีการทำข้าวทอดกระต๊อของผลิตภัณฑ์โอท็อปที่มีชื่อเสียงของตำบลคลองตาหลวง ร่วมกิจกรรมเกี่ยวน้ำตาลและหยอดน้ำตาลมะพร้าวที่เตาตาลบ้านพริ้มเพรา ซึ่งเป็นเตาตาลแห่งเดียวที่ยังอนุรักษ์ภูมิปัญญาการทำน้ำตาลมะพร้าวแบบโบราณและชมการสาธิตการขึ้นต้นมะพร้าวเพื่อปาดวงตาล

2) ชุมชนตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก โดยนางสุภาวดี ฤตวิรุณ ประธานชมรมท่องเที่ยวดำเนินสะดวก ได้นำชมพิพิธภัณฑ์เรือที่บอกเรื่องราวของตลาดน้ำดำเนินสะดวก ประวัติความเป็นมาของการขุดคลองดำเนินสะดวก เรื่องราวของเรือประเภทต่าง ๆ และชมสถาปัตยกรรมเรือนไม้ริมคลองที่สร้างขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 4 และรัชกาลที่ 5 ร่วมทำกิจกรรมทำขนมไทยที่บ้านรักษักกล้วยและใบตองชิมขนมไข่ก่ายเป็นขนมโบราณที่หาทานได้ยาก

3) ชุมชนบ้านคูบัว เป็นชุมชนไทยยวน โดยนางอุทัยวรรณ ใจกว้าง ประธานสภาวัฒนธรรมตำบลคูบัว ตัวแทนกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนคูบัว ได้นำชมพิพิธภัณฑ์สถานพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเรียนรู้เรื่องราวความเป็นมาวิถีชีวิตคนไทยยวน ไหว้พระหลวงพ่อสิริสุวรรณภูมิ ชมโบราณสถานหมายเลข 18 วัดโฆลงสุวรรณคีรี รับประทานขันโตกอาหารพื้นบ้าน ชมการแสดงวัฒนธรรมของชุมชนและเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชนผ้าจากไทยยวน พืชผักพื้นบ้านจากกาดวิถีชุมชนคูบัว

4) ชุมชนบ้านสร้อยฟ้า โดยพระครูพิทักษ์ศิลปาคม เจ้าอาวาสวัดขนอนหนังใหญ่ ได้นำชมพิพิธภัณฑ์หนังใหญ่ ชมการแสดงหนังใหญ่ร่วมกิจกรรมตอกหนัง เลือกซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกจากหนังใหญ่ที่ตลาดย้อนยุคด่านขนอน

5) ชุมชนบ้านม่วง บ้านนครชุมน์ เป็นชุมชนไทยมอญ นำโดยนายคมสัน จับจุ ประธานกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญนครชุมน์ ได้นำชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง เรียนรู้เรื่องราววิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ศิลปะพื้นบ้านของชาวมอญลุ่มน้ำแม่กลอง ชมการทอผ้าชาวมอญที่ศูนย์ทอผ้ามอญวัดม่วง รับประทานอาหารตำหรับชาวมอญ ข้ามฟากนั่งรถซาเล้งไปชมวัดใหญ่ นครชุมน์ ร่วมกิจกรรมไหว้วิหารปากี่ ชมโบสถ์เก่าและโบสถ์ใหม่ที่มีความงดงามทางด้านสถาปัตยกรรม ชมจิตรกรรมไทยร่วมสมัยในพระอุโบสถหลังใหม่มีเรื่องราวพุทธศาสนา ชาดก เรื่องราวในหลวงรัชกาลที่ 9 และพระบรมวงศานุวงศ์ ตลอดจนความเป็นมาวิถีชีวิตของชาวมอญนครชุมน์ และเลือกซื้อสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนมอญ

4.2.1.3 ประเมินผลการจัดกิจกรรม

คณะผู้วิจัยได้กำหนดให้สมาชิกชุมชนท่องเที่ยว 5 ชุมชน ร่วมกันประชุมกลุ่มสรุปบทเรียน และผลที่ได้จากการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวประสบการณ์ท้องถิ่นตามแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง และการประชุมกลุ่มภายหลังการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งสรุปประเด็นที่ได้

จากการทดลองเส้นทางท่องเที่ยววิถีไทยในเรื่องการบริหารจัดการและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ตลอดจนข้อเสนอแนะอื่น ๆ มีรายละเอียดดังนี้

1) ผู้จัดการท่องเที่ยววิถีไทยของแต่ละชุมชน มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการขับเคลื่อนชุมชนให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงานภายในชุมชน ควรเป็นผู้ที่เสียสละมีน้ำใจเห็นประโยชน์ของชุมชน

2) ชุมชนและสมาชิกเครือข่ายท่องเที่ยว เรียนรู้รูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวที่สร้างประสบการณ์ท้องถิ่นให้กับนักท่องเที่ยว ได้มีส่วนร่วมกับการท่องเที่ยววิถีไทยในชุมชนบนฐานอัตลักษณ์ของชุมชนแต่ละแหล่ง

3) ชุมชนและสมาชิกเครือข่าย ต้องทบทวนการดำเนินงานของตนเองว่ามีศักยภาพ และอัตลักษณ์ของชุมชนที่เป็นจุดเด่น และเป็นจุดร่วมที่คนในชุมชนเห็นร่วมกัน เพื่อนำมาเป็นจุดขายในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์ร่วมกัน และทบทวนศักยภาพของชุมชนในด้าน ต่าง ๆ เพื่อรองรับการท่องเที่ยว

4) ชุมชนและสมาชิกได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับเครือข่ายของแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่อื่น ๆ ที่อยู่ในจังหวัดราชบุรี

5) สมาชิกเครือข่ายท่องเที่ยว ได้เรียนรู้การบริหารจัดการกิจกรรมร่วมกับสมาชิกเครือข่ายในชุมชนและเครือข่ายสมาชิก

6) สมาชิกและเครือข่ายได้เรียนรู้วิธีการทำเส้นทางท่องเที่ยวให้เชื่อมโยงกันภายในชุมชนและเชื่อมโยงกันไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ

7) เครือข่ายท่องเที่ยวได้ข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว นำไปปรับปรุงให้เหมาะสมกับศักยภาพของแหล่งและจัดทำแผนการท่องเที่ยวหรือเตรียมการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว

4.2.1.4 ข้อเสนอแนะเพื่อการแก้ไข

1) ควรเพิ่มเวลาในการจัดกิจกรรมที่สร้างประสบการณ์ให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้กับชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ทำกิจกรรมอย่างทั่วถึง

2) ควรพัฒนาศักยภาพของบุคลากรชุมชนในการนำเสนอเรื่องราวประสบการณ์ท้องถิ่นให้มีความน่าสนใจ

3) คนตรีที่ประกอบการแสดงพื้นบ้านไม่เหมาะสมกับวัฒนธรรมท้องถิ่น

4) ควรเพิ่มเวลาในการจัดกิจกรรมสร้างประสบการณ์มากกว่านี้

5) ควรใช้วัสดุท้องถิ่นหรือวัสดุธรรมชาติเป็นบรรจุภัณฑ์ใส่อาหาร

6) ควรเปิดโอกาสให้สมาชิกชุมชนท่องเที่ยวในพื้นที่ มีโอกาสนำเสนอเรื่องราวในแหล่งท่องเที่ยว

4.2.1.5 สิ่งที่เครือข่ายวิถีไทยนำมาเป็นบทเรียน

1) ควรค้นหาอัตลักษณ์ที่เป็นจุดเด่นของชุมชน มานำเสนอให้เกิดการจดจำภาพลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว

2) ควรพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในพื้นที่ของตนเอง เพื่อรองรับการท่องเที่ยว

3) ควรเตรียมรถในการเดินทางไปยังแหล่งท่องเที่ยวโดยเฉพาะการลงเรือไปขึ้นรถต่อ

4) ควรนำเสนอเรื่องราวการจัดประสบการณ์ท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวให้ร้อยเรียงเป็นเรื่องราวสื่อสารให้เข้าใจ เพื่อให้คนจดจำและกลับมาเที่ยวซ้ำอีก

4.2.1.6 การจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองสมาชิกที่ประชุมจึงได้ร่วมกันเสนอการพัฒนาเครือข่ายไว้ 3 ระยะ ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การจัดตั้งเครือข่าย ควรดำเนินการดังต่อไปนี้

1) การจัดตั้งเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย เป็นการเริ่มต้นตั้งกลุ่มท่องเที่ยววิถีไทยในชุมชนท่องเที่ยววิถีไทย 5 แหล่ง โดยเริ่มจากกลุ่มคนที่สนใจแล้วเชิญเข้าพูดคุยแลกเปลี่ยนทำความเข้าใจ จัดตั้งกลุ่ม จะเห็นได้ว่า สมาชิกเครือข่ายมีความสนใจที่สอดคล้องกันที่จะทำความร่วมมือกันรวมกลุ่มในการสร้างความสัมพันธ์และทำงานร่วมกันเป็นเครือข่าย จึงได้สรุปกำหนดรูปแบบของการบริหารจัดการกลุ่มแบบไม่เป็นทางการในนาม “กลุ่มท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง” เมื่อทำความเข้าใจกันเบื้องต้นจึงร่วมกันสรรหาบุคคลที่ทำหน้าที่ประธานเครือข่าย ที่ประชุมโดยตัวแทนสมาชิกชุมชนท่องเที่ยว 5 ชุมชน ได้เสนอคุณสุภาวดี ฤตวิรุฬห์ ประธานชมรมท่องเที่ยวดำเนินสะดวก เป็นประธานกลุ่มการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง โดยมีสมาชิกเบื้องต้น 5 ชุมชน ได้แก่

- ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ ตำบลคลองตาหลวง อำเภอดำเนินสะดวก
- ชุมชนบ้านคูบัว ตำบลคูบัว อำเภอเมือง
- ชุมชนบ้านสร้อยฟ้า ตำบลสร้อยฟ้า อำเภอโพธาราม
- ชุมชนมอญบ้านม่วง-บ้านนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง

ตารางที่ 4.22 รายชื่อผู้ประสานเครือข่ายในแต่ละพื้นที่

ที่	ชื่อ สกุล	แหล่ง	เบอร์โทร
1	นางสุภาวดี ฤตวิรุฬห์	ชุมชนตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก	099-2266-146
2	นายพันธ์ทิพย์ธนานันต์	ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ	089-2026-217
3	นางอุทัยวรรณ ใจกว้าง	ชุมชนบ้านคูบัว	093-7098-885
4	พระครูพิทักษ์ศิลปาคม	ชุมชนบ้านขนอน	089-555-4195
5	นายคมสร จับจุ	ชุมชนมอญบ้านม่วง-นครชุมน์ คังพะยอม	087-77065-5642

โดยมีหน้าที่ความรับผิดชอบดังต่อไปนี้

1) จัดประชุมเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดการเครือข่าย กำหนดเป้าหมายของเครือข่ายและกำหนดแผนการพัฒนาเครือข่าย

2) จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันของสมาชิกเครือข่ายกำหนดเป้าหมายของเครือข่ายกำหนดแผนกิจกรรมของเครือข่าย

ระยะที่ 2 ระยะพัฒนาเครือข่าย

- 1) จัดให้มีการพบปะพูดคุยกันระหว่างสมาชิกในเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลการท่องเที่ยวระหว่างกัน
- 2) จัดให้มีคณะกรรมการเครือข่าย โดยแต่ละชุมชนคัดเลือกตัวแทนส่งไปร่วมเป็นคณะกรรมการเครือข่าย
- 3) กำหนดข้อตกลงร่วมกันในการทำงานเครือข่าย
- 4) จัดทำการประชาสัมพันธ์ Web stie เพื่อประชาสัมพันธ์ตามหน่วยงานหรือสถานที่ต่าง ๆ รวมทั้งเครือข่ายธุรกิจท่องเที่ยว เช่น บริษัททัวร์ รีสอร์ท ในพื้นที่ใกล้เคียง จัดตั้งกลุ่ม Line แจ้งข่าวสารการท่องเที่ยวและเรื่องอื่น ๆ
- 5) จัดกิจกรรมเครือข่ายร่วมกันในรูปแบบต่างๆ เช่น สัมมนาเครือข่าย กิจกรรมการศึกษาดูงานท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับสมาชิกในเครือข่าย และนำความรู้มาประยุกต์ใช้กับการทำงานกลุ่มสมาชิกของตนเองต่อไป
- 6) จัดให้มีการประสานประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เป็นผู้ประสานงานและสนับสนุนงบประมาณ เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

ระยะที่ 3 ขยายผลเครือข่าย

ผลการดำเนินงานเครือข่าย เมื่อการดำเนินงานของสมาชิกเครือข่ายมีความเข้มแข็ง ควรมีการขยายผลการรับสมาชิกเครือข่ายกับกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนอื่น ๆ หรือกลุ่มอาชีพอื่น ๆ เครือข่ายผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวและตัวแทนหน่วยงานภาครัฐเพิ่มขึ้น

4.2.2 การจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง

ในการพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทยให้เกิดความยั่งยืนได้นั้นจะต้องมีการทำงานแบบมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายอื่น ๆ ดังนั้นกลุ่มชุมชนท่องเที่ยววิถีไทยจึงร่วมกันจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยด้วยการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเครือข่ายแบบมีส่วนร่วมมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.2.2.1 การศึกษาสถานการณ์และการจัดการท่องเที่ยววิถีไทย ขั้นตอนนี้ได้นำข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพการณ์และการประเมินแหล่งท่องเที่ยวตามตัวชี้วัดที่คณะผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยประยุกต์ตัวชี้วัดของการท่องเที่ยววัฒนธรรม และการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อนำข้อมูลมาใช้ประกอบการวิเคราะห์และเสนอแนวทางการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองไปแล้วในวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และจากการศึกษาเก็บข้อมูลภาคสนาม การสนทนากลุ่มการจัดกิจกรรมทดลองเส้นทางท่องเที่ยววิถีไทย และการจัดเวทีประชุม นำมาสู่การวิเคราะห์ (SWOT)

4.2.2.2 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค (SWOT) เป็นการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอก จากมุมมองสมาชิกเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ผลการวิเคราะห์ จุดเด่น จุดอ่อนจุดแข็ง โอกาสและอุปสรรคในการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวเพื่อนำไปสู่การกำหนดและประกอบโครงสร้างของแผน สรุปได้ดังต่อไปนี้

1) จุดแข็ง (Strength : S)

- จังหวัดราชบุรีมีแม่น้ำแม่กลองไหลผ่าน 5 อำเภอ ทำให้เกิดทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ทั้งด้านการเกษตรและวัฒนธรรม
- มีศิลปะและวัฒนธรรม ประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชน นำมาเป็นทุนท่องเที่ยวชุมชน
- มีกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตร กิจกรรมท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ กิจกรรมท่องเที่ยวศิลปและวัฒนธรรม
- มีแหล่งท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม เชิงนิเวศ เชิงเกษตร และแต่ละแหล่งท่องเที่ยวไม่ไกลกันในแต่ละจุด
- มีความหลากหลายของชาติพันธุ์ที่มีเอกลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น
- มีการคมนาคมที่สะดวกสบาย สามารถเดินทางเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยวได้ง่าย และท่องเที่ยวได้หลากหลายทั้งแหล่งท่องเที่ยวศิลปหัตถกรรม ศิลปวัฒนธรรมที่มีชื่อเสียง เช่น หนองไผ่วัดขนอน โอ่งมังกร เป็นต้น
- สมาชิกเห็นความสำคัญของการเชื่อมโยงกลุ่มเครือข่ายท่องเที่ยวภายในชุมชน ภายนอกชุมชน
- สมาชิกมีความพยายามที่จะผลักดันให้เกิดเครือข่ายร่วมมือในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว
- กลุ่มสมาชิกมีเป้าหมายที่จะสร้างเครือข่าย เพื่อความร่วมมือกันในการทำงานท่องเที่ยว
- สมาชิกมีเป้าหมายเพื่อสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยให้เกิดความยั่งยืน
- มีผู้นำที่กล้าแสดงออก
- มีทุนทางศิลปะและวัฒนธรรม ภูมิปัญญาชาวบ้าน ทรัพยากรทางการเกษตรที่หลากหลายสามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่และกิจกรรมท่องเที่ยวประสบการณ์ท้องถิ่น
- จังหวัดราชบุรีมีรูปแบบผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยวและบริการที่หลากหลาย เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงศิลปะ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงกีฬา การท่องเที่ยวชุมชน
- ผู้นำในแหล่งท่องเที่ยวให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

2) จุดอ่อน (Weakness : W)

- ขาดการเชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย ลุ่มน้ำแม่กลองและเชื่อมโยงไปกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในจังหวัดราชบุรี
- ขาดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ
- แหล่งท่องเที่ยวขาดความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สร้างประสบการณ์ท้องถิ่น

- กิจกรรมท่องเที่ยวขาดความน่าสนใจ
- ขาดการจัดการงานประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยววิถีไทยในชุมชน
- ขาดความรู้บริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวและการวางแผนการตลาดที่มีประสิทธิภาพ
- ผู้นำเครือข่ายแต่ละแหล่งท่องเที่ยวยังไม่เชื่อมโยงกันในเส้นทางท่องเที่ยว
- และกิจกรรมการท่องเที่ยว
- ชุมชนบางพื้นที่ยังไม่เข้มแข็งในการบริหารจัดการท่องเที่ยว
- ชุมชนบางพื้นที่ขาดความรู้ความเข้าใจด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว และการจัดการท่องเที่ยว
- เครือข่ายการท่องเที่ยวบางแห่งยังไม่มีเครือข่ายและขาดการเชื่อมโยงกับเครือข่ายท่องเที่ยวอื่น ๆ
- ขาดความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาเครือข่าย
- ขาดการประสานงานเครือข่าย
- ขาดความต่อเนื่องในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยว
- ขาดการเชื่อมโยงทางด้านประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน
- กลุ่มสมาชิกชุมชนขาดความเข้าใจในการจัดการท่องเที่ยว

3) โอกาส (Opportunities : O)

- มีแหล่งท่องเที่ยวชุมชนที่เป็นตัวอย่างและพร้อมเป็นที่ปรึกษาในการจัดการท่องเที่ยวแก่เครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง
 - มีแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นที่รู้จักและมีชื่อเสียงในระดับประเทศและระดับโลก
 - หน่วยงานภาครัฐและผู้ประกอบการเอกชน (บริษัทประชารัฐ) ให้การสนับสนุนการท่องเที่ยววิถีไทย
 - สร้างโอกาสแลกเปลี่ยนศิลปะและวัฒนธรรมของแต่ละชุมชน และการท่องเที่ยวของแต่ละเครือข่าย
 - เครือข่ายได้ร่วมแสดงความคิดเห็นชี้แนะ จุดแข็ง จุดอ่อนของแต่ละแหล่งท่องเที่ยวและบริหารจัดการท่องเที่ยวของเครือข่าย เพื่อนำไปปรับปรุง
 - แผนพัฒนาจังหวัดราชบุรีให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนที่ใช้ทุนของศิลปะและวัฒนธรรม และความหลากหลายของชาติพันธุ์มาต่อยอดในการจัดการท่องเที่ยวมีประเด็นกล่าวไว้อย่างชัดเจนดังต่อไปนี้
- 1) การส่งเสริมความเข้มแข็งของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่เติบโตจากชุมชน เชื่อมโยงจากท่องเที่ยวและเสริมสร้างเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวด้วยการบริการ
 - 2) การส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการสร้างอาชีพจากฐานธรรมชาติ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

- นโยบายรัฐบาลและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ให้การสนับสนุนการท่องเที่ยววิถีไทย ท่องเที่ยวชุมชนอยู่บนฐานอัตลักษณ์ของวิถีชุมชน

4) อุปสรรค (Threat : T)

- แหล่งท่องเที่ยววิถีไทย/ชุมชนมีการทำเครือข่ายภายในชุมชนแต่ขาดการสร้างเครือข่ายกับแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ

- ขาดงบประมาณในการดำเนินงานเครือข่าย
- ขาดความรู้และทักษะในการสื่อสารทางวัฒนธรรม
- ความขัดแย้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับผู้นำชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวชุมชน

- ขาดการวางแผนการตลาดและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวร่วมกันระหว่างเครือข่ายและหน่วยงานภาครัฐ

- ขาดโอกาสในการศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันกับหน่วยงานภายนอก

- หน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานที่สนับสนุนไม่มีแผนงานที่ชัดเจน

จากการวิเคราะห์สามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้

จุดแข็งมีทรัพยากรท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวซึ่งจังหวัดราชบุรีมีทรัพยากรการท่องเที่ยวอุดมสมบูรณ์ ความหลากหลายด้านศิลปะและวัฒนธรรม วิถีชีวิต การเกษตร วิถีลุ่มน้ำ สามารถพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวอีกมาก มีแผนพัฒนาจังหวัดในการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน รวมทั้งมีสมาชิกของเครือข่ายท่องเที่ยวที่มีความมุ่งมั่นเพื่อการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน

จุดอ่อน สมาชิกขาดความรู้ ประสบการณ์การจัดการ การบริหารงานท่องเที่ยวและการวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวและการทำงานร่วมกันแบบเครือข่าย

โอกาสการพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทย พบว่า จังหวัดราชบุรีมีต้นทุนศิลปะและวัฒนธรรม รวมทั้งการเกษตร พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวและวิสาหกิจชุมชนได้ และมีโอกาสที่จะสรรหาความร่วมมือแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันในการจัดการท่องเที่ยวของแต่ละเครือข่าย และในขณะเดียวกันในการพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยวยังเป็นโอกาสอย่างมาก เพราะยุทธศาสตร์จังหวัดได้ให้ความสำคัญกับการจัดการท่องเที่ยวที่อยู่ในชุมชน ที่มุ่งเน้นการพัฒนาการบริหารจัดการและการเชื่อมโยงไปยังอาเซียน

อุปสรรค อุปสรรคที่มีผลต่อการพัฒนาเครือข่าย ได้แก่ การสนับสนุนงบประมาณและการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง และขาดการเชื่อมโยงเครือข่ายของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว

4.2.2.3 การกำหนดเป้าหมาย เป็นการกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดในการจัดการท่องเที่ยวของสมาชิกกลุ่มเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชน สรุปได้ดังต่อไปนี้

- 1) เป้าหมายด้านการให้ความรู้การจัดการท่องเที่ยวกับเครือข่าย
 - การให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวให้กับชุมชนและสมาชิกเครือข่าย
- 2) เป้าหมายด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
 - แหล่งท่องเที่ยวมีความพร้อมรองรับการท่องเที่ยว

- มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยว
- เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อนุรักษ์และเป็นมิตรสิ่งแวดล้อม

- 3) เป้าหมายด้านการตลาดพัฒนาผลิตภัณฑ์ ประชาสัมพันธ์ การตลาด
- 4) เป้าหมายด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรและชุมชน
- 5) เป้าหมายด้านการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ

4.2.2.4 กำหนดตัวชี้วัด การท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งสมาชิกกลุ่มเครือข่ายท่องเที่ยวได้ร่วมกันวิเคราะห์และเสนอแนวทางของความสำเร็จในการพัฒนาเครือข่ายไว้ดังต่อไปนี้

1) ด้านสังคมเพื่อให้เกิดการกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวสู่ท้องถิ่นอย่างเป็นธรรมแนวคิดพื้นฐานในการจัดการภายใต้ยุทธศาสตร์พัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองมีความยั่งยืนให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชน แบ่งกรอบแนวคิดในการจัดการเป็น 5 ด้าน

2) ด้านการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว

3) ด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยว พัฒนาผลิตภัณฑ์ สินค้าและบริการท่องเที่ยว การตลาดและประชาสัมพันธ์

4) ด้านการพัฒนาศักยภาพบุคลากรบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมให้การท่องเที่ยวยั่งยืน

5) ด้านการส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องสมดุลและยั่งยืน

4.2.2.5 การจัดทำแผนพัฒนาเครือข่าย สมาชิกเครือข่ายและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันจัดทำแผนยุทธศาสตร์ และการวิพากษ์ร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี โดยเมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2561 ได้จัดให้มีการวิพากษ์ร่างแผนพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย เพื่อเป็นการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ จากสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และได้มีการนำข้อสรุปจากการพูดคุยในเวที วิพากษ์แผนไปปรับปรุงเพื่อกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว การวิพากษ์แผนครั้งนี้ได้รับเกียรติจากนายวิศรุต อินแหยม ผู้อำนวยการสำนักงานท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดกาญจนบุรี ร่วมวิพากษ์ให้ข้อเสนอแนะในการจัดทำแผนพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย จากนั้นนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงและสรุปเป็นแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวการพัฒนาเครือข่ายมี 4 กลยุทธ์ ดังต่อไปนี้

กลยุทธ์ 1 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 2 การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยว พัฒนาผลิตภัณฑ์ สินค้าและบริการท่องเที่ยว การตลาดและประชาสัมพันธ์

กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมให้การท่องเที่ยวยั่งยืน

กลยุทธ์ที่ 4 การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องสมดุลและยั่งยืน

ภาพที่ 4.36 สมาชิกชุมชนท่องเที่ยววิถีไทยร่วมกันระดมสมองวิพากษ์แผนการพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทย

ผลการวิพากษ์ร่างแผนพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยว วิถีไทย จากการรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากสมาชิกเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นำไปปรับปรุงกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้

วิสัยทัศน์

“ท่องเที่ยวก้าวไกล ชุมชนวิถีไทยร่วมใจ พัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน”

พันธกิจ

1. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีคุณภาพและมาตรฐาน
2. พัฒนาผลิตภัณฑ์ สินค้าและบริการท่องเที่ยว การตลาดและประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยว
3. เตรียมความพร้อมบุคลากรด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยว
4. บูรณาการบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบส่วนมีร่วมกับเครือข่ายการท่องเที่ยว

ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว

เป้าประสงค์

1. พัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก และเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเพื่อรองรับการท่องเที่ยว

แนวทางการดำเนินการ/กลยุทธ์

- 1) พัฒนาถนนเข้าสู่แหล่งท่องเที่ยว เพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวให้มีความสะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย
- 2) ปรับปรุงป้ายบอกทางแหล่งท่องเที่ยว ป้ายสื่อความหมายให้ครอบคลุมแหล่งท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน
- 3) พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว ปรับปรุงภูมิทัศน์ ลานจอดรถ ป้ายสื่อความหมาย ศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยว ห้องน้ำ จุดบริการ Free – WiFi ในแหล่งท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อรองรับการท่องเที่ยวที่ปราศจากอุปสรรคสำหรับคนทั้งมวล (Tourism for All) ให้ได้มาตรฐาน และสนับสนุนชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
- 4) พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว เช่น ท่องเที่ยววิถีไทย ท่องเที่ยวชุมชน ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ท่องเที่ยวศิลปะและวัฒนธรรม ท่องเที่ยวเชิงกีฬา ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตลาดน้ำ ตลาดวัฒนธรรม ถนนศิลปะและอื่น ๆ
- 5) พัฒนาศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวด้านการท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวก

เป้าประสงค์

2. แหล่งท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวใหม่ได้รับการฟื้นฟูและพัฒนาโดยอนุรักษ์ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ วิถีชีวิตและศิลปวัฒนธรรมให้เกิดความสมดุลและยั่งยืน

แนวทางการดำเนินการ/กลยุทธ์

- 1) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีศักยภาพและอัตลักษณ์บนฐานวิถีชีวิต ศิลปะและวัฒนธรรม และสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติตามแนวทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เพื่อสร้างทางเลือกใหม่ โดยเน้นการพัฒนาแหล่งที่สามารถสร้างคุณค่าและมูลค่าเพิ่ม
- 2) ฟื้นฟูและปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยวที่มีสภาพเสื่อมโทรม เช่น ภูมิทัศน์ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน แหล่งเรียนรู้ศิลปะและวัฒนธรรมของท่องเที่ยววิถีไทย ท่องเที่ยวชุมชน ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ท่องเที่ยวศิลปะและวัฒนธรรมท้องถิ่น ท่องเที่ยวเชิงกีฬา ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ตลาดน้ำ ตลาดวัฒนธรรม ถนนศิลปะและอื่น ๆ ให้กลับคืนสู่สภาพเดิม เพื่อนำไปต่อยอดสร้างคุณค่าและเพิ่มมูลค่า โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ วิถีชุมชน ศิลปะและวัฒนธรรมเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมท้องถิ่น
- 3) สำรวจ จัดทำฐานข้อมูลจัดทำแผนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม และระบบการติดตามผล

โครงการหรือกิจกรรมที่สามารถตอบเป้าประสงค์ได้ นำเสนอโดยใช้ตารางที่ 4.23 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.23 โครงการ/กิจกรรม กลยุทธ์ที่ 1

เป้าประสงค์	โครงการ/กิจกรรม
1. พัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก และเส้นทางเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยว เพื่อรองรับการท่องเที่ยว	1. พัฒนาและปรับปรุงเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว
	2. จัดทำป้ายบอกทาง/ป้ายสื่อความหมาย
	3. พัฒนาและปรับปรุงภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยวชุมชน
	4. พัฒนาศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวชุมชน
	5. จัดทำฐานข้อมูลแหล่งและทรัพยากรท่องเที่ยววิถีไทยและชุมชน เอกสารเผยแพร่และประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวชุมชน
	6. จัดทำข้อมูลท่องเที่ยวออนไลน์และเชื่อมโยงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยว
	7. พัฒนาและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว
2. พัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรมและแหล่งท่องเที่ยวใหม่ โดยอนุรักษ์ สภาพแวดล้อมทาง ธรรมชาติ และศิลปวัฒนธรรมให้เกิด ความสมดุลและยั่งยืน	1. พัฒนาและฟื้นฟูกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น ศิลปวัฒนธรรม การเกษตร ธรรมชาติ ประเพณี ประวัติศาสตร์
	2. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่มีศักยภาพ
	3. จัดทำฐานข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวและแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชื่อมโยงเพื่อการปรับปรุง

กลยุทธ์ที่ 2 การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยว พัฒนาผลิตภัณฑ์ สินค้าและบริการท่องเที่ยว การตลาดและประชาสัมพันธ์

เป้าประสงค์

1. พัฒนาผลิตภัณฑ์ สินค้าและบริการการท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มมูลค่าตามหลักเศรษฐกิจสร้างสรรค์

แนวทางการพัฒนา/กลยุทธ์

1) ส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ มาใช้เพิ่มมูลค่าในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP ของชุมชนและการบริการการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพ ตรงกับความต้องการนักท่องเที่ยวและมีเอกลักษณ์ชุมชน

2) ส่งเสริมการพัฒนารูปแบบกิจกรรมท่องเที่ยวและการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว วิถีไทย ท่องเที่ยวชุมชน ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ท่องเที่ยวศิลปะและอื่น ๆ ให้สอดคล้องประสบการณ์ท้องถิ่นและความสนใจของนักท่องเที่ยว

3) ส่งเสริมการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวระหว่างชุมชน โปรแกรมการท่องเที่ยวที่สร้างประสบการณ์ท้องถิ่น (Local Experience) วิถีไทย (Thainess)

เป้าประสงค์

2. พัฒนามาตรฐานสินค้าและบริการท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนา/กลยุทธ์

1) พัฒนามาตรฐานบริการท่องเที่ยวเพื่อยกระดับการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนไปสู่มาตรฐาน

2) ส่งเสริมและสนับสนุนให้นำมาตรฐานด้านการบริการการท่องเที่ยวไปใช้เพื่อการพัฒนาผู้ประกอบการและแหล่งท่องเที่ยว

3. พัฒนาการตลาดและประชาสัมพันธ์ของการท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนา/กลยุทธ์

1) จัดทำฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ OTOP ของชุมชน เพื่อนำมาจัดทำแผนการตลาด กิจกรรมส่งเสริมการขายกับแหล่งท่องเที่ยว

2) สร้างช่องทางการตลาดรูปแบบต่าง ๆ ผ่านการประชาสัมพันธ์ด้วยสื่อหลายรูปแบบที่มีคุณภาพ เพื่อส่งเสริมการตลาดแนวใหม่สู่กลุ่มเป้าหมายหลักอย่างต่อเนื่อง

3) จัดทำแผนการประชาสัมพันธ์ โดยภาพรวมของการท่องเที่ยวและท่องเที่ยวชุมชน เพื่อส่งเสริมการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง

4) สร้างและเผยแพร่ภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยว เพื่อสร้างแรงดึงดูดใจและความเชื่อมั่นให้นักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ทั้งในภาพรวมและเชิงพื้นที่อย่างต่อเนื่อง

โครงการหรือกิจกรรมที่สามารถตอบเป้าประสงค์ได้ นำเสนอโดยใช้ตารางที่ 4.24 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.24 โครงการ/กิจกรรม กลยุทธ์ที่ 2

เป้าประสงค์	โครงการ/กิจกรรม
1. พัฒนาผลิตภัณฑ์ สินค้าและบริการ การท่องเที่ยว เพื่อเพิ่มมูลค่าตามหลักเศรษฐกิจสร้างสรรค์	1. พัฒนาผลิตภัณฑ์บนฐานอัตลักษณ์ของชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว
	2. พัฒนาโปรแกรมและกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชนที่เหมาะสมกับนักท่องเที่ยว
	3. พัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวชุมชนให้เชื่อมโยงกัน
2. พัฒนามาตรฐานสินค้าและบริการท่องเที่ยว	1. ส่งเสริมให้ความรู้ชุมชนและผู้ประกอบการเกี่ยวกับมาตรฐานการท่องเที่ยว CBT 2. พัฒนาระบบการขนส่งนักท่องเที่ยวสู่แหล่งท่องเที่ยวและโปรแกรมการท่องเที่ยว
3. พัฒนาการตลาดและประชาสัมพันธ์ของการท่องเที่ยว	1. จัดทำฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์และบริการท่องเที่ยวของชุมชนเพื่อส่งเสริมการตลาดให้เป็นปัจจุบัน
	2. จัดทำแผนการตลาดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชน
	3. จัดทำการตลาดออนไลน์เพื่อส่งเสริมท่องเที่ยว
	4. จัดกิจกรรมส่งเสริมการตลาดและการขายผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว
	5. จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ (เพจเว็บไซต์ ยูทูบ ฟันทิป ไอจี) เผยแพร่การท่องเที่ยวประสบท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรชุมชนเพื่อการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม และการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน

เป้าประสงค์

1. พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนา/กลยุทธ์

1) พัฒนาศักยภาพบุคลากรท่องเที่ยวและชุมชนในการบริหารจัดการท่องเที่ยว สร้างจัดโครงสร้างการบริหารจัดการท่องเที่ยว การทำฐานการเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยว การสื่อความหมายการท่องเที่ยว การให้ความรู้ประวัติศาสตร์ ศิลปะ วิถีชีวิต วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม แหล่งท่องเที่ยวเพื่อเตรียมความพร้อมบริการการท่องเที่ยว

2) สร้างและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวให้มีความรู้ความเข้าใจในการบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน และสนับสนุนการทำดำเนินงานเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

3) ส่งเสริม สนับสนุนการจัดการท่องเที่ยวเกี่ยวกับเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทยและชุมชนประสานงานแบบบูรณาการทุกภาคส่วน

เป้าประสงค์

2. พัฒนาศักยภาพชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเตรียมความพร้อมรองรับการท่องเที่ยว

แนวทางการพัฒนา/กลยุทธ์

1) พัฒนาศักยภาพชุมชนมีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวชุมชนการบริหารจัดการท่องเที่ยว ชุมชนการสื่อสารและการตลาดของการท่องเที่ยวชุมชน

2) สร้างเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยและชุมชน เพื่อร่วมกันบริหารจัดการท่องเที่ยวระดับพื้นที่ และระดับจังหวัด และเชื่อมโยงสู่ระดับภูมิภาค

โครงการหรือกิจกรรมที่สามารถตอบเป้าประสงค์ได้ นำเสนอโดยใช้ตารางที่ 4.25 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.25 โครงการ/กิจกรรม กลยุทธ์ที่ 3

เป้าประสงค์	โครงการ/กิจกรรม
1. พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีขีดความสามารถในการบริหารจัดการท่องเที่ยว	1. สร้างความรู้ความเข้าใจการท่องเที่ยวชุมชนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
	2. การให้ความรู้การจัดการท่องเที่ยวชุมชนกับผู้นำผู้ประกอบการและชุมชนในหลักการจัดการท่องเที่ยวชุมชน
	3. การให้ความรู้การคิด ราคาต้นทุนการท่องเที่ยวชุมชน
	4. การจัดทำฐานการเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยวและการสื่อความหมายการท่องเที่ยวชุมชน
	5. มีคฤหาสน์ท้องถิ่น
2. พัฒนาศักยภาพชุมชนในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเตรียมความพร้อมรองรับการท่องเที่ยว	1. การให้ความรู้ชุมชนจัดโครงสร้างและบริหารจัดการการท่องเที่ยวชุมชนกับเครือข่ายภายในชุมชน
	2. พัฒนาการจัดทำสื่อเพื่อการประชาสัมพันธ์ท่องเที่ยว
	3. พัฒนาช่องทางการสื่อสารและการตลาดของการท่องเที่ยวชุมชน
	4. พัฒนาทักษะการบริหารจัดการท่องเที่ยวและการเป็นเจ้าบ้านที่ดีให้กับชุมชน

กลยุทธ์ที่ 4 การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องสมดุลและยั่งยืน

เป้าประสงค์

1. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ในการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

แนวทางการพัฒนา/กลยุทธ์

1) จัดทำข้อมูลการท่องเที่ยวชุมชน แผนงาน โครงการและกำหนดทิศทางการพัฒนาการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยว เพื่อเป็นฐานในการประสานเชิงนโยบายกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือจังหวัดราชบุรี เพื่อเข้าร่วมบูรณาการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวในอนาคต

2) กำหนดรูปแบบการบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน จัดการกระจายรายได้ผลประโยชน์ด้านการท่องเที่ยวชุมชนสู่ชุมชนโดยรวมอย่างเป็นธรรม

3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยจัดตั้งคณะกรรมการระดับท้องถิ่น ประกอบด้วยภาครัฐ เอกชน ชุมชน ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

โครงการหรือกิจกรรมที่สามารถตอบเป้าประสงค์ได้ นำเสนอโดยใช้ตารางที่ 4.26 ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.26 โครงการ/กิจกรรม กลยุทธ์ที่ 4

เป้าประสงค์	โครงการ/กิจกรรม
1. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชน ในการพัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวชุมชน	1. จัดทำแผนพัฒนาท่องเที่ยวแบบบูรณาการ
	2. พัฒนาทักษะบุคลากรจัดทำแผนและบริหารจัดการการท่องเที่ยวให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นชุมชน
	3. การส่งเสริมความรู้การจัดการท่องเที่ยวชุมชน
	4. กิจกรรมเวทีเสวนาเครือข่ายการบูรณาการท่องเที่ยวชุมชนจังหวัดราชบุรี

4.3 วิเคราะห์และประเมินการบริหารและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี

4.3.1 วิเคราะห์ และประเมินการบริหารและการจัดการเครือข่าย

คณะผู้วิจัยร่วมกับชุมชนท่องเที่ยววิถีไทยได้ร่วมกันประชุมกลุ่มวิเคราะห์การบริหารและการจัดการเครือข่ายลุ่มน้ำแม่กลอง 5 แห่ง โดยใช้เกณฑ์มาตรฐานจัดการแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน 5 ด้านมาเป็นการประเมิน ผลการศึกษาพบว่า

4.3.1.1 ด้านบริหารจัดการของกลุ่มท่องเที่ยววิถีไทยทั้ง 5 แห่ง มีลักษณะดังนี้

1) โครงสร้างกลุ่ม โดยส่วนใหญ่มีการบริหารจัดการในรูปแบบคณะกรรมการท่องเที่ยว มีการกำหนด 1) โครงสร้างการทำงานที่ชัดเจน มีการตั้งชื่อกลุ่ม เช่น กลุ่มท่องเที่ยววิถีไทย ชุมชนตาหลวง บ้านวัดปรกเจริญ กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญลุ่มน้ำแม่กลอง กลุ่มท่องเที่ยวชุมชน คูบัว เป็นต้น มีการคณะกรรมการดำเนินงาน คณะกรรมการที่ปรึกษา ประธาน รองประธาน เหนรัญญิก เลขานุการ ปฏิคม กรรมการ 2) กำหนดบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ เช่น ฝ่ายรับรองและประชาสัมพันธ์ ฝ่ายที่พัก ฝ่ายกิจกรรม ฝ่ายปฏิคม มีการกำหนดข้อตกลง ภาวะเปียบข้อบังคับของกลุ่มที่เป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน 3) การจัดการท่องเที่ยวของกลุ่มเครือข่ายมีการจัดขั้นตอนการจัดการท่องเที่ยวภายในชุมชน แนะนำสถานที่ท่องเที่ยว ผลิตภัณฑ์ชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น กิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนหรือจัดทำฐานการเรียนรู้ 4) ในการดำเนินของกลุ่มจะมีการประสานการทำงานโดยผู้นำกลุ่มที่แจ้งให้สมาชิกกลุ่มร่วมกันดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยว โดยใช้วิธีการพูดคุย ประสานแจ้งด้วยตนเอง อย่างไม่เป็นทางการ ผู้ประสานงานจะทำหน้าที่ประสานเครือข่ายภายในชุมชน ระหว่างเครือข่าย และหน่วยงานภาครัฐ

2) ผู้นำกลุ่มท่องเที่ยว ส่วนใหญ่จะมีเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตัวแทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำทางวัฒนธรรม พระสงฆ์ โดยการเลือกผู้นำกลุ่มจะเลือกโดยสมาชิกกลุ่มจะเลือกผู้ที่ลักษณะเป็นผู้นำ พูดจาเสียงดังฟังชัด มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ชักชวนประสานงานให้สมาชิกกลุ่มร่วมมือทำงาน มีความอดทนเสียสละทำงานเพื่อส่วนรวมมีความรู้ความเข้าใจการทำงานท่องเที่ยวชุมชนบนพื้นฐานของวัฒนธรรม หรือมีความรู้ด้านการจัดการท่องเที่ยว เช่น ผู้นำกลุ่มท่องเที่ยวตลาดน้ำเหล่าตั๊กลักเป็นผู้ที่เคยทำงานด้านการท่องเที่ยว จะมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการท่องเที่ยว จะนำความรู้และประสบการณ์มาร่วมพัฒนาชุมชนให้ชุมชนร่วมใจทำงาน

3) สมาชิกกลุ่มท่องเที่ยว จากการศึกษาสมาชิกกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวที่รวมกันเป็นเครือข่ายท่องเที่ยวแต่ละชุมชน พบว่า ส่วนใหญ่จะประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากหลากหลายอาชีพที่อยู่ในชุมชน มีความสนใจในการทำกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนแล้วมาร่วมทำงาน ในแต่ละกลุ่มจะประกอบด้วยเครือข่ายต่าง ๆ เช่น ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ ประกอบด้วย กลุ่มสตรีสหกรณ์ตาหลวง กลุ่มผลิตภัณฑ์โอท็อป กลุ่มขับเรือบยนต์ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่ค้า ชุมชนบ้านคูบัว ประกอบด้วย กลุ่มทอผ้าจากไทยยวน กลุ่มสมาชิกอาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน(อสม) กลุ่มผู้นำชุมชน กำนันผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มเยาวชน ชุมชนบ้านสร้อยฟ้า ประกอบด้วย กลุ่มนักดนตรี กลุ่มนักแสดงหนังใหญ่ ชุมชนบ้านม่วง บ้านนครชุมน์ ประกอบด้วย กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมมอญนครชุมน์ มีสมาชิกคนเลี้ยงม้ามอญ จักสานงานใบตอง กลุ่มทำอาหารมอญ เป็นต้น ทั้งนี้แต่ละกลุ่มจะมีความเชื่อมโยงประสานกัน เมื่อมีกิจกรรมจะร่วมกันทำงานตามบทบาทหน้าที่ เช่น ชุมชนบ้านสร้อยฟ้า มีวัดখনอนหนังใหญ่ที่มีชื่อเสียง มีการจัดแสดงหนังใหญ่ ในวันเสาร์ เวลา 10.00 น วันอาทิตย์เวลา 11.00 น หรือหากนักท่องเที่ยวต้องการชมในวันธรรมดาต้องแจ้งล่วงหน้ากับพระครูพิทักษ์ศิลปาคม เจ้าอาวาสวัดখনอนจะเป็นผู้ประสานแจ้งนักดนตรี นักแสดงที่เป็นกลุ่มเยาวชนที่เป็นนักเรียนในโรงเรียนชุมชนวัดখনอนเยาวชนที่อยู่ในชุมชน ผู้พากษ์บทหนังใหญ่ มาร่วมกันทำงาน เป็นมัคคุเทศก์น้อย เป็นนักแสดง นักดนตรี สมาชิกเครือข่ายจะมีหลายวัย ตั้งแต่ผู้สูงอายุ วัยหนุ่มสาว และเยาวชน ทั้งนี้ในแต่ละแหล่งต้องการให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการทำงาน เพื่อปลูกฝังการทำงานทางวัฒนธรรมและเรียนรู้การทำงานจากผู้ใหญ่ เป็นการส่งต่อความรู้จากรุ่นสู่รุ่น

4) การมีส่วนร่วมของชุมชน การดำเนินงานของสมาชิกในกลุ่มชุมชนท่องเที่ยวจะให้ความร่วมมือในการทำงานเป็นอย่างดี จะเห็นได้จากการเข้าร่วมประชุม หากผู้นำชุมชนติดธุระมาไม่ได้ จะมีตัวแทนมาเข้าร่วมประชุมทุกครั้ง และเมื่อผู้นำมอบหมายในการทำงานจะเตรียมจัดกิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยว แต่ละชุมชนจะให้ความร่วมมือในการทำงานเป็นอย่างดี มีความกระตือรือร้นในการทำงานอย่างเต็มที่ เต็มใจที่จะต้อนรับ จัดกิจกรรมทำงานตามบทบาทหน้าที่ เช่น นักท่องเที่ยวจะไปเที่ยวชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ ผู้นำชุมชนคือ กำนันสุเทพ สุริยะพงษ์พันธ์ จะเป็นเป็นผู้ประสานแจ้งสมาชิกกลุ่มท่องเที่ยววิถีไทยชุมชนตาหลวงบ้านวัดปรกเจริญให้ทราบและมอบหมายหน้าที่ เช่น ฝ่ายต้อนรับ ฝ่ายการแสดง ฝ่ายสาธิต ฝ่ายกิจกรรมประจำวัน โดยสมาชิกจะร่วมมือกันในการทำงานเป็นอย่างดี รับผิดชอบหน้าที่ ชุมชนบ้านสร้อยฟ้า จะมีพระครูพิทักษ์ศิลปาคม เจ้าอาวาสวัดขนอนหนังใหญ่ เป็นผู้จัดการประสานงานการจัดแสดงหนังใหญ่ ให้กับสมาชิกเครือข่ายมีร่วมกันทำงาน เมื่อจะต้องทำงานร่วมกับหน่วยงานภายนอกก็จะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ดังนั้นการมีส่วนร่วมในการทำงานส่วนใหญ่ จะมีลักษณะในการให้ความร่วมมือภายในชุมชนสมาชิกเครือข่ายและการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายเป็นหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ให้ความร่วมมือกับชุมชนท่องเที่ยวระหว่างกลุ่มในการประชุมระดับจังหวัด การเข้าร่วมประชุมสัมมนา ภายในกลุ่มให้มีความรู้ด้านต่าง ๆ อยู่เสมอ

4.3.1.2 ด้านเศรษฐกิจ สังคมและคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นการจัดสรรรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรมและทั่วถึงให้กับสมาชิกและสาธารณประโยชน์ จากการศึกษาพบว่าสมาชิกชุมชน 5 แห่ง มีเป้าหมายของการรวมกันกิจกรรมการท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์หลายประการ เช่น สร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม การสร้างสัมพันธ์ที่ดี แลกเปลี่ยนเรียนรู้ภูมิปัญญา และสร้างอาชีพเสริมให้มีรายได้ ทั้งนี้รายได้จากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนมาจาก

1) การซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน ผลิตภัณฑ์โอท็อป สินค้าที่ระลึก อาหารผลไม้ งานศิลปหัตถกรรมในท้องถิ่นที่สมาชิกในชุมชนนำมาจำหน่ายให้นักท่องเที่ยว จากการสังเกตพบว่าผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นในแต่ละชุมชน มีผลิตภัณฑ์เด่น เช่น ตลาดน้ำเหล่าตักถักมีการจำหน่ายผลไม้ อาหารท้องถิ่น ส่วนผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกที่เป็นอัตลักษณ์ท้องถิ่นไม่มี เป็นสินค้าจากแหล่งผลิตอื่นที่รับมาจำหน่าย ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญมีผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีชื่อเสียงข้าวทอดกระต๊อทอง น้ำตาลมะพร้าว ชุมชนบ้านคูบัว เป็นผ้าทอจกไทยยวน ข้าวอินทรีย์ปลอดสาร ชุมชนบ้านสร้อยฟ้ามีผลิตภัณฑ์ของที่ระลึกหนังใหญ่ เป็นพวงกุญแจ เสื้อยืดหนังใหญ่ ชุมชนบ้านม่วง บ้านนครชุมน์จะเป็นผ้าทอ และอาหารตำหรับมอญ เป็นต้น ผลิตภัณฑ์ชุมชนส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ควรจัดทำผลิตภัณฑ์หลายรูปแบบ ใช้วัสดุในท้องถิ่น

2) รายได้จากการบริการการท่องเที่ยวในชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมฐานการเรียนรู้การแสดงหนังใหญ่ การพายเรือพานักท่องเที่ยวชมสองฝั่งคลอง การขับรถซาเล้งบริการนักท่องเที่ยว

3) รายได้จากที่พัก Home Stay จะมีเพียงบางแห่งเท่านั้นที่มีการบริการที่พัก รายได้จากการท่องเที่ยวจะมีสมาชิกที่ทำหน้าที่การเงินทำหน้าที่บันทึกรายรับรายจ่าย และแบ่งสัดส่วนในการบริหารกลุ่ม นอกจากการมีรายได้เสริมจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เป็นรายได้เสริม แต่ไม่ใช่รายได้หลัก แต่เป็นรายได้ที่ทุกคนในชุมชนได้รับประโยชน์ร่วมกัน ประการสำคัญของการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวคือเป็น

การร่วมกันอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมและธรรมชาติของชุมชน การถ่ายทอดเรื่องราววิถีชีวิต วัฒนธรรม เผยแพร่เรื่องราวให้คนอื่นที่สนใจได้รับทราบ เกิดความภาคภูมิใจต่อวัฒนธรรมชุมชนที่มีคุณค่ายิ่ง

4.3.1.3 ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนเป็นการจัดการข้อมูลมรดกวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว มีการเผยแพร่ข้อมูล และอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น จากการศึกษาชุมชนท่องเที่ยว 5 แห่ง พบว่า ชุมชนท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีการอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมในชุมชน โดยการจัดกิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ

1) กิจกรรมเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแสดงทางวัฒนธรรมท้องถิ่นของชุมชนวัดขนอนจัดการแสดงหนังใหญ่ ชุมชนมอญบ้านม่วง บ้านนครชุมน์จัดการแสดงรำ ฝักระดัง ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญจัดการแสดงรำกลองยาว เป็นต้น กิจกรรมประเพณีกินอยู่ ดมอญของชุมชนมอญที่จัดสาธิต เผยแพร่วิธีการทำและร่วมรับประทานอาหารมอญ กิจกรรมศิลปหัตถกรรม การจักสาน การทอผ้า การต่อกระดูก การทำดอกไม้ การทำพวงมโหรี การเล่าเรื่องราวประเพณีวัฒนธรรมชุมชน

2) กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทอผ้าจากไทยยวน การเยี่ยมชมโบราณหมายเลข 18 วัดโขลงสุวรรณคีรี สถาปัตยกรรมสมัยทวารวดีที่มีเรื่องราวประวัติศาสตร์ การนำชุมชนวิถีชาวบ้านล่องเรือ ชมวิถีชีวิตของนครมอญดำเนิน ชมการทำสวนเกษตร ส่วนประเด็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในแต่ละชุมชนจะมีถ่ายทอดความรู้ที่แตกต่างกัน เช่น ชุมชนบ้านสร้อยฟ้า วัดขนอนหนังใหญ่ จะจัดกิจกรรมถ่ายทอดความรู้การเชิดหนังใหญ่ การเล่นดนตรีไทย การต่อหนังให้แก่เยาวชนในโรงเรียนเป็นหลักสูตรท้องถิ่นในสถานศึกษาของชุมชน ชุมชนมอญจะมีการอบรมมัคคุเทศก์น้อยถ่ายทอดความรู้ให้กับเยาวชน ให้เรียนรู้เข้าใจวิถีมอญและถ่ายทอดความรู้ให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในชุมชน จัดการถ่ายทอดความรู้วิธีการทำอาหารมอญให้คนในชุมชนมอญหรือพื้นอาหารมอญ ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ จัดการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชนในด้านการแสดงกลองยาวที่เป็นการแสดงพื้นบ้าน ในการจัดกิจกรรมดังกล่าวจะใช้คนในชุมชนหรือผู้สูงอายุเป็นผู้ร่วมถ่ายทอดให้กับเยาวชน

3) กิจกรรมเผยแพร่วัฒนธรรม จะเป็นการเผยแพร่ผ่านสื่อโซเชียลในเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทางวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี เว็บไซต์การท่องเที่ยว นอกจากนี้ในชุมชนยังมีการอนุรักษ์และเผยแพร่วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในรูปแบบพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน เช่น ชุมชนตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก จะมีพิพิธภัณฑ์เรือ ชุมชนบ้านคูบัวจะมีพิพิธภัณฑ์สถาน ชุมชนบ้านขนอนจะมีพิพิธภัณฑ์หนังใหญ่ ชุมชนบ้านคูบัวมีพิพิธภัณฑ์สถาน ชุมชนบ้านสร้อยฟ้ามีพิพิธภัณฑ์หนังใหญ่ และชุมชนมอญบ้านม่วงมีพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง ที่จัดเก็บรวบรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น วิถีชีวิตวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนอย่างเป็นระบบ จัดแสดงให้นักท่องเที่ยว และประชาชนที่สนใจมาศึกษาเรียนรู้ ชมและเผยแพร่สื่อผ่านสืบค้นทางอินเทอร์เน็ตทำให้วัฒนธรรมของชุมชนได้รับการอนุรักษ์ ในขณะเดียวกันก็มีการเผยแพร่ให้เป็นที่รู้จักมากยิ่งขึ้นและทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเช่นกัน

4.3.1.4 ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเป็นการจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เผยแพร่ภูมิปัญญาด้านทรัพยากร อนุรักษ์พื้นที่ และสร้างความตระหนักรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน พบว่า ชุมชนจะให้ความสำคัญกับการรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและ การรักษา

วัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น ชุมชนบ้านสร้อยฟ้าจะเน้นการอนุรักษ์และส่งเสริมการแสดงหนังใหญ่ ชุมชนตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก ประสบปัญหาการทำน้ำเสียลงคลองจากน้ำมันเครื่องของรถยนต์ การทิ้งขยะลงในแม่น้ำลำคลองทำให้สภาพแวดล้อมไม่สวยงาม ชุมชนจึงร่วมกันทำความสะอาด ตักขยะที่ลอยมาตามลำคลองเพื่อรักษาสภาพแวดล้อม และกระตุ้นให้ชุมชนริมคลอง นักท่องเที่ยว ประชาชนในพื้นที่ช่วยกันรักษาความสะอาดไม่ทำลายสภาพแวดล้อมธรรมชาติ ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญจะมีการจัดการท่องเที่ยววิถีไทยบนหลักเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชนการสาธิต การทำปุ๋ยอินทรีย์ การให้ความรู้นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับวิธีการทำปุ๋ย การจำหน่ายปุ๋ย อาจกล่าวได้ว่าแต่ละชุมชนจะคำนึงถึงการดูแลรักษาสภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน

4.3.1.5 ด้านคุณภาพการบริการการท่องเที่ยว จากการศึกษาพบว่า มีบางชุมชนเท่านั้นที่มีที่พักหรือ Home Stay อยู่ในแหล่งท่องเที่ยวโดยกลุ่มจะเป็นผู้ประสานงานหรือนักท่องเที่ยวสามารถประสานเข้าพักได้ แต่ส่วนใหญ่จะไม่มีที่พัก Home Stay หรือพักค้าง เนื่องจากส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรีจะมาท่องเที่ยวแบบ One Day Trip แต่หากต้องการที่พักรักก็จะติดต่อให้ เช่น ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ มีฝ่ายจองที่พักไว้บริการนักท่องเที่ยว จะทำหน้าที่ประสานงานนักท่องเที่ยวต้อนรับ และจัดวางแผนด้านการบริการอาหารและมีการเก็บค่าบริการเข้าพักของกลุ่มท่องเที่ยววิถีไทยชุมชนตาหลวงปรกเจริญ ส่วนชุมชนอื่นไม่ชัดเจน โดยเฉพาะชุมชนมอญบ้านม่วง บ้านนครชุมน์จะไม่มีที่พักไว้บริการนักท่องเที่ยว เนื่องจากมีข้อห้ามของประเพณีไหว้ผีมอญ ดังนั้นนักท่องเที่ยวมาเที่ยวชม จะร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยไม่พักค้าง ส่วนการบริการ อื่น ๆ เช่น การเล่าเรื่อง สื่อความหมายแต่ละชุมชนต้องพัฒนาศักยภาพสมาชิกเครือข่ายภายในกลุ่ม ให้สามารถเล่าเรื่องชุมชน สื่อความหมายให้นักท่องเที่ยวได้ เส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยว แต่ละชุมชนจะจัดเส้นทางที่คำนึงถึงความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว โดยจัดเส้นทางแต่ละแห่งไม่ไกลกันมาก เชื่อมโยงเส้นทางและภายในเส้นทางจะมีกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนที่มีประสบการณ์ท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวเข้าไปสัมผัส

จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า รูปแบบของเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองของแต่ละแห่งมีสมาชิกมาจากหลายอาชีพ หรือจากกิจกรรม เช่น กลุ่มเกษตรผู้ปลูกมะพร้าว กลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรม กลุ่มนักแสดง กลุ่มนักดนตรี เป็นต้น มารวมตัวกันเป็นกลุ่มเป็นรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ แต่จะรวมตัวกันจัดการท่องเที่ยวแต่ยังไม่มีการกำหนดโครงสร้างเต็มรูป ใช้วิธีการบริหารด้วยการประสานติดต่อโดยตรงภายหลังแต่ละกลุ่มมารวมกันเป็นเครือข่ายจัดการท่องเที่ยววิถีไทยในชุมชน ส่วนใหญ่จะมีรูปแบบที่มีโครงการการทำงานที่ชัดเจน กำหนดบทบาทหน้าที่มีกฎกติกา การทำงานร่วมกัน มีเป้าหมายในการทำงาน มีการประชุมวางแผนการทำงานแบบไม่เป็นทางการ ทำงานแบบมีส่วนร่วมผู้นำมีความเสียสละมุ่งมั่นในการทำงานประโยชน์ส่วนร่วม

4.3.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเครือข่าย

จากการประชุมแบบมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการจัดการเครือข่ายที่จะประสบความสำเร็จนั้น ประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ สรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยภายใน เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มเครือข่ายในการดำเนินการสร้างเครือข่ายที่เครือข่ายจะสำเร็จลงได้จะต้องประกอบด้วย

1.1) กลุ่มสมาชิกที่มีความเข้มแข็ง การรวมกลุ่มของสมาชิกจะต้องมีความเข้มแข็ง มีผู้นำที่มีความเสียสละอดทน เสียสละทำงานเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวม กำหนดกติกาของการทำงานเครือข่ายอย่างชัดเจน

1.2) การบริหารจัดการเครือข่าย มีการจัดตั้งคณะกรรมการที่เป็นระบบ คัดเลือกคณะกรรมการเครือข่ายที่มาจากสมาชิก แบ่งบทบาทหน้าที่ทำงาน จัดสรรประโยชน์ที่เป็นธรรม มีกิจกรรมที่หลากหลาย มีการประเมินผลการดำเนินงาน จัดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกจัดทำแผนพัฒนาเครือข่าย

1.3) การมีส่วนร่วมของชุมชน ในการทำงานต้องเปิดโอกาสให้ ที่สมาชิกเครือข่ายได้มีส่วนร่วมในการทำงานอย่างทั่วถึงกัน

1.4) การประชาสัมพันธ์ มีการจัดทำประชาสัมพันธ์ร่วมกันในกลุ่มเครือข่าย แนะนำการท่องเที่ยวของกลุ่มไปยังกลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว และจัดทำแผนการตลาดท่องเที่ยวแต่ละกลุ่มแหล่งท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมาย

1.5) ทรัพยากรการท่องเที่ยว ชุมชนมีทุนทรัพยากรทางวัฒนธรรม ทางเกษตร และเชิงนิเวศที่หลากหลาย

1.6 การประสานงานของเครือข่ายภายในกับเครือข่ายภายนอก ในการทำงานท่องเที่ยวของแต่ละชุมชนประกอบด้วยเครือข่ายภายในเป็นคณะกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนจะต้องประสานงานแจ้งทางโทรศัพท์ทางไลน์หรือทางเฟสบุ๊คหรือบอกเล่าด้วยวาจาให้สมาชิกร่วมกันทำงาน เช่น การจัดการแสดงหนังใหญ่เพื่อการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านขนอน (วัดขนอนหนังใหญ่) การจัดการตลาดต้องชมของการท่องเที่ยวชุมชนกาดวิถีชุมชนคูบัว บ้านคูบัว ในขณะเดียวกันการทำงานจะสำเร็จลงได้ก็มิผลจากการประสานสัมพันธ์กับหน่วยงานภายนอกทั้งที่เป็นหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เช่น สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี สำนักงานพาณิชย์จังหวัดราชบุรี สำนักงานเกษตรอำเภอดำเนินสะดวก สำนักงานเกษตรจังหวัดราชบุรี ที่เข้ามาส่งเสริมสนับสนุนด้านการจัดการท่องเที่ยวในรูปแบบต่าง ๆ เช่น พัฒนาบุคลากรให้มีความรู้บริหารจัดการท่องเที่ยว จัดทำแผนกลยุทธ์การตลาดท่องเที่ยวชุมชน การอบรมให้ความรู้การเป็นเจ้าบ้านที่ดี การดูแลหมู่บ้านท่องเที่ยวโอท็อป หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ด้านการศึกษาร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงที่บริการให้ความรู้ด้านการท่องเที่ยวในชุมชน โดยผู้นำกลุ่มหรือตัวแทนคณะกรรมการท่องเที่ยวที่ได้รับมอบหมายจะเป็นผู้ประสานกับตัวแทนหน่วยงานภาครัฐในรูปแบบที่เป็นทางการติดต่อหนังสือราชการและรูปแบบไม่เป็นทางการใช้โทรศัพท์หรือไลน์ประสานให้มาร่วมทำงานจากนั้นตัวแทนเครือข่ายจะแจ้งให้กับสมาชิกทุกคนได้รับทราบ

ทั้งนี้ปัจจัยสำคัญที่จะสร้างความเข้มแข็งให้การท่องเที่ยววิถีไทยโดยเครือข่ายเกิดความยั่งยืนได้จะต้องมาจากการประสานร่วมมือร่วมใจในการทำงานร่วมกันของเครือข่ายภายในชุมชนเสียก่อน ให้เข้าใจหลักการ แนวคิดร่วมมือร่วมใจทำงาน ในขณะที่เครือข่ายภายนอกจะมีความสำคัญเช่นกันที่จะส่งเสริมสนับสนุนด้านต่าง ๆ เช่น วิชาการหรือการบริหารจัดการให้ความรู้หรือจัดจัดการประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการตลาด เป็นต้น

2. ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการเครือข่ายให้ประสบความสำเร็จประกอบด้วย

2.1) นโยบายยุทธศาสตร์จังหวัด แผนการท่องเที่ยวจังหวัดในการดำเนินงานจัดการเครือข่ายได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวไว้อย่างชัดเจน ในการพัฒนาเครือข่ายและการพัฒนาศักยภาพบุคลากรทางการท่องเที่ยว

2.2) การเชื่อมโยงกลุ่มเครือข่ายกับกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยเครือข่ายจะต้องมีการขยายกลุ่มเครือข่ายท่องเที่ยวไปยังกลุ่มท่องเที่ยวอื่น ๆ เช่น ท่องเที่ยวเชิงเกษตร ท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นต้น ตลอดจนสร้างเครือข่ายกับกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยว

2.3) หน่วยงานภาครัฐ โดยเจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวให้การสนับสนุนงบประมาณ การให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดการบริหารจัดการและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่ดูแลชุมชนท่องเที่ยวให้การสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวและจัดกิจกรรมท่องเที่ยวในชุมชนและประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรม ชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสม (Mixed Methods Research) ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยเน้นกระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วม (Participation Action Research) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผล

5.1 อัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและประเมินศักยภาพของผู้บริหารจัดการ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี

5.1.1 การศึกษาอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยในพื้นที่ 5 แห่ง มีอัตลักษณ์เด่นสรุปดังนี้

ตารางที่ 5.1 อัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว

ชุมชน	อัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยว
ชุมชนตลาดน้ำเหล่าตั๊กลัก	ชาติพันธุ์จีน ประเพณีตรุษจีน ภาษาจีน วิถีชีวิตริมคลองดำเนินสะดวก การค้าขายตลาดน้ำ พายเรือ อาหารพื้นถิ่น ผลไม้ สวนเกษตร
ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ	ประเพณีไหว้พระทางน้ำ วิถีชีวิตทำสวนมะพร้าว เคียวน้ำตาล ตักบาตรทางน้ำ พายเรือ วิหารหลวงพ่อด่าง การแสดงกลองยาว
ชุมชนบ้านคูบัว	ชาติพันธุ์ไทยยวน วิถีชีวิต ภาษาไทยยวน การแต่งกายไทยยวน ทอผ้าจากประวัติศาสตร์โบราณสถานหมายเลข 18 วัดโฆลงสุวรรณคีรี
ชุมชนวัดขนอน	การแสดงหนังใหญ่ เทศกาลหนังใหญ่ พิพิธภัณฑสถานหนังใหญ่
ชุมชนมอญบ้านม่วงนครชุมน์	ชาติพันธุ์ไทยมอญ ประเพณีสงกรานต์มอญ ประเพณีตักบาตรน้ำผึ้ง วิถีชีวิต ภาษามอญ อาหารมอญ การแต่งกายไทยมอญ พิพิธภัณฑสถานบ้านวัดม่วง จิตรกรรมวัดใหญ่ นครชุมน์

5.1.2 การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย

ผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยใน 5 ชุมชน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.49$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงตามลำดับ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านคุณค่าศิลปะและวัฒนธรรม ด้านกายภาพ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยว จำแนกตามแหล่งท่องเที่ยวเรียงตามลำดับ วัดขนอนหนังใหญ่ มีคะแนนเฉลี่ย

ศักยภาพสูงที่สุดรองลงมา กาดวิถีชุมชนคูบัว ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ ตลาดน้ำเหล่าตั๊กลักและชุมชนบ้านม่วงบ้านนครชุมน์

5.2 การพัฒนาและการจัดการรูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรีที่เหมาะสม

ผลการพัฒนาเครือข่ายจากกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์เครือข่ายและการรวมกันจัดตั้งเครือข่ายมีประเด็นสรุปได้ดังนี้ การจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์เครือข่าย แบ่งออกได้ 3 ขั้นตอน คือ 1) กำหนดวางแผนการทำงานเครือข่าย โดยเครือข่ายร่วมกันวางแผนกำหนดกิจกรรมพัฒนาเครือข่าย เป้าประสงค์ กระบวนการจัด ผู้รับผิดชอบในการทำงานเครือข่าย 2) ดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันศึกษาดูงานการจัดกิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทย 3) ประเมินผลการจัดกิจกรรมเครือข่าย ได้สร้างความร่วมมือกันในการทำงานภายในเครือข่าย เสียสละในการทำงานเห็นประโยชน์ของชุมชน เรียนรู้การออกแบบกิจกรรมโดยใช้อัตลักษณ์ของชุมชน แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเครือข่ายการท่องเที่ยว การบริหารจัดการกิจกรรมสมาชิกเครือข่าย การบริหารจัดการกิจกรรมการจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวและนำไปปรับปรุงให้เหมาะสมกับศักยภาพในแต่ละแหล่ง จากกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์เครือข่าย กลุ่มชุมชนท่องเที่ยววิถีไทยร่วมกันตั้งเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทยเพื่อเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มท่องเที่ยว มีการตั้งกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ ในนามกลุ่มท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง ได้ร่วมกันกำหนดเป้าหมายการทำงาน 3 ระยะ คือ ระยะตั้งเครือข่ายเป็นการกำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกันในการจัดทำแผนพัฒนาเครือข่าย การจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระยะพัฒนาเครือข่ายเป็นการจัดกิจกรรมพบปะพูดคุยระหว่างสมาชิกเครือข่าย กำหนดข้อตกลงร่วมกันจัดกิจกรรมท่องเที่ยว ประชาสัมพันธ์ ประสานหน่วยงานภาครัฐและเอกชน จัดประเมินผลการดำเนินงานเครือข่าย ระยะการขยายผลเครือข่าย เมื่อเครือข่ายมีความเข้มแข็งจะมีการขยายผลการรับสมาชิกเครือข่ายกลุ่มท่องเที่ยวอื่น ๆ เพิ่มขึ้น เพื่อเชื่อมโยงเครือข่ายท่องเที่ยวชุมชนอื่น ๆ ทั้งนี้การพัฒนาเครือข่ายให้ประสบความสำเร็จได้ประกอบด้วยปัจจัยหลายประการ ได้แก่ สมาชิกเครือข่ายต้องมีความเข้มแข็ง มีผู้นำที่เสียสละ ทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนร่วม มีการบริหารจัดการเครือข่ายในรูปแบบคณะกรรมการ การมีส่วนร่วมของชุมชน การมียุทธศาสตร์การท่องเที่ยวตลอดจนการเชื่อมโยงเครือข่ายกับหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชน

ผลการจัดการรูปแบบเครือข่ายที่เหมาะสม ได้จัดทำในรูปแบบแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทยประกอบด้วย 4 กลยุทธ์

กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว

กลยุทธ์ที่ 2 การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยว พัฒนาผลิตภัณฑ์ สินค้าและบริการท่องเที่ยว การตลาดและประชาสัมพันธ์

กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมให้การท่องเที่ยวยั่งยืน

กลยุทธ์ที่ 4 การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องสมดุลและยั่งยืน

3. วิเคราะห์และประเมินการบริหารและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี

ด้านบริหารจัดการ 1) มีโครงสร้างในรูปแบบคณะกรรมการท่องเที่ยว ประกอบด้วยชื่อกลุ่ม คณะกรรมการดำเนินงาน คณะกรรมการที่ปรึกษา ประธาน รองประธาน เภรัญญิก เลขานุการ ปฏิคม กรรมการ 2) กำหนดบทบาทหน้าที่ต่าง ๆ เช่น ฝ่ายรับรองและประชาสัมพันธ์ ฝ่ายที่พัก ฝ่ายกิจกรรม ฝ่ายปฏิคม มีการกำหนดข้อตกลง กฎระเบียบข้อบังคับของกลุ่มที่เป็นแนวปฏิบัติผู้นำกลุ่มท่องเที่ยว เป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องดี ประสานงานให้สมาชิกกลุ่มร่วมมือทำงาน มีความอดทนเสียสละทำงานเพื่อส่วนรวม มีความรู้ความเข้าใจการทำงานท่องเที่ยวชุมชนบนพื้นฐานของวัฒนธรรม สมาชิกเครือข่าย ประกอบด้วย กลุ่มทอผ้าจากไทยยวน กลุ่มอาสาสมัครสุขหมู่บ้าน(อสม) กลุ่มผู้นำชุมชน กำนันผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มเยาวชน เป็นต้น การมีส่วนร่วมของชุมชนให้ความร่วมมือภายในชุมชน สมาชิกเครือข่ายและการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายเป็นหน่วยงานภาครัฐและเอกชน

ด้านเศรษฐกิจ สังคมและคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นการจัดสรรรายได้ที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรมและทั่วถึงให้กับสมาชิกและสาธารณประโยชน์ รายได้จากการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนมาจาก 1) การซื้อผลิตภัณฑ์ชุมชน 2) รายได้จากการบริการการท่องเที่ยวในชุมชน 3) รายได้จากที่พัก Home Stay

ด้านการอนุรักษ์และส่งเสริมมรดกทางวัฒนธรรมชุมชนเป็นการจัดการข้อมูลมรดกวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยว มี 3 กิจกรรม 1) กิจกรรมเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแสดงหนังใหญ่ การแสดงรำผีกระดัง รำกลองยาว เผยแพร่วิธีการทำและร่วมรับประทานอาหาร มอญ กิจกรรมศิลปหัตถกรรม การจักสาน การทอผ้า การตอกกระดาศ การทำดอกไม้ การทำพวงมโหรี การเล่าเรื่องราวประเพณีวัฒนธรรมชุมชน 2) กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรม เป็นกิจกรรมการเรียนรู้วิถีชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การทอผ้าจากไทยยวน ชมวิถีชีวิตของคนริมคลองดำเนิน การอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในแต่ละชุมชนจะมีถ่ายทอดความรู้ที่แตกต่างกัน ใช้คนในชุมชนหรือผู้สูงอายุเป็นผู้ร่วมถ่ายทอดให้กับเยาวชน 3) กิจกรรมเผยแพร่วัฒนธรรม จะเป็นการเผยแพร่ผ่านสื่อโซเชียลในเว็บไซต์ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน เช่น พิพิธภัณฑ์เรือ จิปาถะภัณฑ์สถาน พิพิธภัณฑ์หนังใหญ่ พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน วัดม่วง

ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติเป็นการจัดการพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว เผยแพร่ภูมิปัญญาด้านทรัพยากร อนุรักษ์พื้นที่ และสร้างความตระหนักรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน

คุณภาพการบริการการท่องเที่ยว ส่วนใหญ่จะไม่มีที่พัก Home Stay หรือพักค้างเนื่องจาก ส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวในจังหวัดราชบุรีจะมาท่องเที่ยวแบบ One Day Trip แต่หากต้องการที่พักก็จะติดต่อประสานให้ ชุมชนต้องการพัฒนาศักยภาพสมาชิกเครือข่ายนักเล่าเรื่องสื่อความหมายจัดเส้นทางที่คำนึงถึงความปลอดภัย มีกิจกรรมท่องเที่ยวชุมชนที่มีประสบการณ์ท้องถิ่นให้นักท่องเที่ยวเข้าไปสัมผัส

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเครือข่าย มีปัจจัยภายในประกอบด้วยกลุ่มสมาชิกที่มีความเข้มแข็ง มีผู้นำที่มีความเสียสละต่อประโยชน์ส่วนรวม การบริหารจัดการเครือข่าย การมีส่วนร่วมของชุมชน การประชาสัมพันธ์ ทรัพยากรการท่องเที่ยว ส่วนปัจจัยภายนอกประกอบด้วยนโยบาย

ยุทธศาสตร์จังหวัด การเชื่อมโยงกลุ่มเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐ ให้คำปรึกษาแนะนำในการจัดการบริหารจัดการและจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ

5.2 อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรีมีประเด็นที่น่าสนใจ นำมาสู่การอภิปรายดังนี้

1. ผลการศึกษาอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยว ประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวและประเมินศักยภาพของผู้บริหารจัดการ ผู้ประกอบการท่องเที่ยวลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรีจากการศึกษาอัตลักษณ์แหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองได้ค้นพบว่า จังหวัดราชบุรีมีอัตลักษณ์ของชุมชนที่มีศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยได้เป็นอย่างดี ทั้งอัตลักษณ์ที่เป็นธรรมชาติ ภูมิประเทศ สภาพทางธรรมชาติ การเกษตร ศิลปะและวัฒนธรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ได้แก่ ชุมชนบ้านสร้อยฟ้ามีหนังใหญ่ ชุมชนตลาดน้ำเหล่าตั๊กลักมีอัตลักษณ์วิถีตลาดน้ำ ล่องเรือชมวิถีชีวิตวิถีไทยริมสายน้ำ ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ มีอัตลักษณ์วิถีชาวสวน ไหว้พระหลวงพ่อด่าง ตักบาตรทางน้ำ ประเพณีแห่พระทางเรือ ชุมชนคูบัว อัตลักษณ์เด่นคือ ชาติพันธุ์ไทยยวน ภาษา การแต่งกาย ศิลปหัตถกรรมการทอผ้าจากไทยยวน เรื่องราวประวัติศาสตร์โบราณคดี และชุมชนมอญบ้านม่วง – บ้านนครชุมน์ มีความชัดเจนในเรื่องชาติพันธุ์มอญ ประเพณี ความเชื่อ วิถีชีวิต การใช้ภาษา การแต่งกาย อาหาร งานศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน จะเห็นได้ว่าแต่ละชุมชนได้นำอัตลักษณ์มาใช้ในการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนให้เกิดภาพลักษณ์ของการจดจำของนักท่องเที่ยว ดังที่ ญูนาฏ เชียงชัย (2558) พบว่าการใช้อัตลักษณ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดลำปางคือ รถม้า เป็นสิ่งที่ดึงดูดใจให้คนมาเที่ยวมากที่สุด และสถานที่ท่องเที่ยวโดดเด่นมีเอกลักษณ์คือ วัดพระธาตุลำปางหลวง ดังนั้นชุมชนควรช่วยกันรักษาวัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตของท้องถิ่นให้ได้ การควบคุมรักษาวัฒนธรรมชุมชนหรืออัตลักษณ์ของชุมชน ต้องบริหารจัดการควบคุมชุมชนแบบมีส่วนร่วมด้วยหลักสารณียธรรม ให้มีทิศทางและแนวคิดในการรักษาอัตลักษณ์ชุมชนเป็นหนึ่งเดียวกัน จะส่งผลให้การจัดการท่องเที่ยวชุมชนมีความยั่งยืน อย่างไรก็ตาม ศรีสุวรรณ์ นิลกรรณ (2556, หน้า 191 -192) กล่าวว่า ปัจจัยหลักแห่งความสำเร็จในการที่จะรักษาอัตลักษณ์ให้คงอยู่ และใช้เพื่อเพิ่มขีดความสามารถการแข่งขันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้จะต้องดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการด้วยความร่วมมือจากภาคีเครือข่ายท่องเที่ยวคือชุมชน ประชาชนชาวบ้าน ผู้รู้ ภาคเอกชน ผู้ประกอบการ สมาคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น และหน่วยงานภาครัฐ

จากผลการประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 5 แห่ง พบว่ามีประเด็นที่น่าสนใจในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับคือ ด้านกิจกรรมการท่องเที่ยว ด้านคุณค่าศิลปะและวัฒนธรรม ด้านกายภาพ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านเครือข่ายการท่องเที่ยวสอดคล้องกับงานวิจัยของ วงศ์ธีระ สุวรรณิน (2557) พบว่าศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านทรัพยากรด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี โบราณสถาน โบราณวัตถุอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านมีประเด็นที่น่าสนใจคือ กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีคะแนนสูงที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่านักท่องเที่ยวเห็นว่ากิจกรรมการ

ห้องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวมีความสำคัญมากที่จะดึงดูดความสนใจให้นักท่องเที่ยวได้มีเวลาทำกิจกรรมอยู่ในแหล่งนานมากขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยา สว่างคง (2558) พบว่า การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในมุมมองของนักท่องเที่ยวโดยภาพรวมมีศักยภาพสูงที่สุด แต่จากการสังเกตสัมภาษณ์นักท่องเที่ยวให้ความกับการเข้าชมแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวมากกว่าให้ความสำคัญกับสิ่งอื่น ๆ ในเรื่องนี้ ศรีสุภกร นิลกรรณ์ (2556, หน้า 192) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า การท่องเที่ยวชุมชนจะเกิดความสำเร็จได้สิ่งสำคัญที่สุดคือ ต้องมีการนำกิจกรรมแหล่งท่องเที่ยวใหม่เพื่อจูงใจนักท่องเที่ยวโดยความร่วมมือของชุมชน ประกอบด้วยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คนในชุมชน ผู้นำชุมชน นักวิชาการในท้องถิ่น เครือข่ายภาครัฐรวมถึงองค์กรที่เกี่ยวข้องร่วมกันบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวได้ตลอดปีด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนของแหล่งท่องเที่ยว 5 แห่ง ได้ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก เนื่องจากการท่องเที่ยววิถีไทยเป็นการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่ใช้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน สร้างรายได้จากการท่องเที่ยวสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยา สว่างคง (2558) พบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวด้านการมีส่วนร่วมของประชนในท้องถิ่น มีค่าเฉลี่ยค่อนข้างสูง เนื่องจากการจ้างงานคนในท้องถิ่น มีการจัดให้คนในท้องถิ่นมีรายได้ จากการขายสินค้า/บริการทางการท่องเที่ยวด้านอื่น ๆ สิ่งเหล่านี้คนในท้องถิ่นเต็มใจต้อนรับนักท่องเที่ยวและทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจอยากกลับไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวอื่น

2. ผลการพัฒนาและการจัดการรูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรีที่เหมาะสมจากการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวให้เครือข่ายร่วมกันจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเชื่อมโยงเครือข่าย ทำให้เครือข่าย ประเมินผลการจัดกิจกรรมเครือข่าย ได้สร้างความร่วมมือกันในการทำงานภายในเครือข่ายเสียสละในการทำงานเห็นประโยชน์ของชุมชน เรียนรู้การออกแบบกิจกรรมโดยใช้อัตลักษณ์ของชุมชน แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากเครือข่ายการท่องเที่ยว การบริหารจัดการกิจกรรมสมาชิกเครือข่าย การบริหารการจัดกิจกรรม การจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวและนำไปปรับปรุงให้เหมาะสมกับศักยภาพในแต่ละแหล่ง จากกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์เครือข่าย กลุ่มชุมชนท่องเที่ยววิถีไทยร่วมกันตั้งเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทยเพื่อเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มท่องเที่ยว เป็นการตั้งกลุ่มแบบไม่เป็นทางการในนามกลุ่มท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลองที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่าชุมชนท่องเที่ยววิถีไทยในแต่ละแหล่งต้องการให้เกิดความเข้มแข็งภายในกลุ่มท่องเที่ยวชุมชนในการทำกิจกรรมในกลุ่ม สร้างความมีส่วนร่วมในการทำงานในแหล่งท่องเที่ยวชุมชนของตนเอง แล้วจึงเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวระหว่างชุมชน ดังนั้นเบื้องต้นแต่ละชุมชนจึงต้องการรวมกลุ่มแบบไม่เป็นทางการ เพื่อทำงานร่วมกัน ตามแนวคิดของ วูลฟ์ (1970) กล่าวว่า เครือข่ายที่ไม่มีข้อจำกัด เป็นเครือข่ายที่เกิดจากบุคคลหนึ่งเป็นจุดศูนย์กลางแล้วรวมกับบุคคลคนแรก ซึ่งบุคคลนั้นมีความสัมพันธ์อันสามารถเพิ่มจำนวนขึ้นโดยไม่จำกัดว่าเป็นความสัมพันธ์ในระดับใด สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศนีย์ นาคเสนีย์ (2558) พบว่า การสร้างเครือข่ายเพื่อจัดการธุรกิจท่องเที่ยวลุ่มน้ำแม่กลองที่เหมาะสมมี 2 รูปแบบ คือ การเชื่อมโยงเครือข่ายภายในแบบไม่เป็นทางการ และเชื่อมโยงกับหน่วยงานภายนอกที่เป็นทางการ อย่างไรก็ตาม สุรชัย บุญเจริญ (2547, หน้า 57 - 58) ได้กล่าวเพิ่มเติมว่า รูปแบบที่เหมาะสมในการพัฒนาเครือข่ายมี 5 ด้าน ได้แก่ ด้านพัฒนาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมการท่องเที่ยวโดยกำหนดยุทธศาสตร์มาตรฐานการท่องเที่ยวชุมชน การ

บริการใช้ทรัพยากรธรรมชาติด้านการบริหารจัดการ ด้านความเข้มแข็งของชุมชน ด้านการจัดการผลประโยชน์ ด้านรูปแบบเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน ทั้งนี้มีแนวทางการสร้างความเข้มแข็งให้กับเครือข่าย โดยเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของภาครัฐและเอกชนควร 1) บูรณาการทำงานร่วมกัน สนับสนุนส่งเสริม การสร้างและการจัดการเครือข่าย การตลาดวิสาหกิจชุมชนตั้งแต่ระดับชุมชน จังหวัด กลุ่มจังหวัดและขยายผลสู่ระดับภาค ประเทศและต่างประเทศ โดยวางแผนการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เครือข่ายมีความเข้มแข็งยั่งยืน 2) จัดการให้ความรู้การตลาดแก่บุคลากรท่องเที่ยวอย่างสม่ำเสมอ 3) สร้างช่องทางสื่อประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวชุมชนที่เป็นประโยชน์ผ่านสื่อหลายช่องทาง(เอกรินทร์ ชำนาญผล วรรณวีร์ บุญคุ้ม และนรินทร์ สังข์รักษา, 2559, หน้า 85) และสุนีย์ อภิชาติ กุลชัย (2558, หน้า 7) ได้กล่าวเสริมว่า การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวชุมชนให้เกิดความสนใจจะต้องรักษาความสมดุลไว้ 3 ด้าน คือด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยการสร้างกิจกรรมสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ

ผลการจัดการรูปแบบเครือข่ายจัดทำในรูปแบบแผนพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทย ประกอบด้วย 4 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์ที่ 1 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว กลยุทธ์ที่ 2 การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับการท่องเที่ยวพัฒนาผลิตภัณฑ์ สินค้าและบริการท่องเที่ยว การตลาดและประชาสัมพันธ์ กลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาศักยภาพบุคลากรบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมให้การท่องเที่ยวยั่งยืน กลยุทธ์ที่ 4 การส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องสมดุลและยั่งยืน โดยชุมชนท่องเที่ยววิถีไทยได้ร่วมกันพัฒนาเครือข่ายตามกระบวนการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ สอดคล้องงานวิจัยของ สัจจา บรรจงศิริและคณะ (2556, หน้า 127 - 130) ได้สร้างเครือข่ายท่องเที่ยวให้เกิดความเข้มแข็งด้วยการจัดทำแผนพัฒนาเครือข่าย ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ การศึกษาสถานการณ์การจัดการท่องเที่ยวชุมชน การกำหนดเป้าหมาย การกำหนดตัวชี้วัด และการจัดทำแผนพัฒนาเครือข่าย ผลของการจัดทำยุทธศาสตร์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อีริเมศร์ ขจรพัฒน์ภิรมย์ (2559, หน้า 144 - 155) จัดทำแผนพัฒนายุทธศาสตร์การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวชุมชน มี 4 ยุทธศาสตร์ ที่ 1 การพัฒนาการใช้สิทธิของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวของชุมชน ยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เพื่อการท่องเที่ยวชุมชน ยุทธศาสตร์ที่ 4 การพัฒนาประชาสัมพันธ์เชิงรุก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุชน อินทเสน (2555, หน้า 80) ได้จัดทำยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มี 4 ประเด็น ได้แก่ 1) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน 3) การบริหารจัดการท่องเที่ยวแบบบูรณาการ และ 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนาท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

3. ผลวิเคราะห์และประเมินการบริหารและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรีโดยใช้เกณฑ์การประเมินของการท่องเที่ยวชุมชน มีประเด็นที่สำคัญคือ การบริหารจัดการ พบว่า ส่วนใหญ่ชุมชนท่องเที่ยวจะเป็นกลุ่มที่มีการจัดตั้งโครงสร้างการบริหาร มีคณะกรรมการ มีกฎระเบียบข้อบังคับ การกำหนดบทบาทหน้าที่การทำงาน

ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะว่าแต่ละชุมชนได้ใช้หลักการทำงานของการทำงานที่สร้างความเข้มแข็งขององค์กรในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางในการพัฒนา ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว โดยมีหลักการสำคัญคือ มาจากความต้องการของชุมชน ร่วมคิดร่วมทำ วางแผน ร่วมกิจกรรม ติดตามการจัดการท่องเที่ยว ประเมินผลการเรียนรู้ร่วมกัน รวมกันเป็นกลุ่ม มีการกำหนดทิศทางการทำงานที่ชัดเจน นโยบายบริหารจัดการ ประสานงาน มีรูปแบบเนื้อหากิจกรรม มีกฎกติกาที่มาจากชุมชน จัดการท่องเที่ยวชัดเจน มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง มีรายได้จากการท่องเที่ยวมีส่วนไปสนับสนุนการจัดการพัฒนาชุมชนและพัฒนาสิ่งแวดล้อม (องค์การบริหารพัฒนาพื้นที่พิเศษ, 2558) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สัจจา บรรจงศิริและคณะ (2556, หน้า 110 - 125) ศึกษาเรื่องการพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวด้านการเกษตรในเขตอีสานใต้ พบว่า ปัจจัยภายในที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มเครือข่ายมีความเข้มแข็ง การบริหารเครือข่ายแบบมีส่วนร่วม การประชาสัมพันธ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ นโยบายและยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัด การเชื่อมโยงกับกลุ่มท่องเที่ยวหลากหลาย การมีส่วนร่วมของบุคลากรและหน่วยงานภาครัฐ โครงสร้างพื้นฐาน สถานการณ์ภายนอกประเทศ ฤดูกาล

5.3 ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 คณะกรรมการการท่องเที่ยววิถีไทยของแต่ละชุมชนต้องสนับสนุนคัดเลือกผู้นำที่มีความรู้ ความสามารถ มีความเข้มแข็งในการทำงาน มีศักยภาพในการรวมกลุ่มและบริหารจัดการประสานงานเพื่อประโยชน์ของชุมชน และดำเนินงานการจัดกิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทยอย่างจริงจัง โดยการร่วมจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว จัดการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ร่วมกันจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และสร้างเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงในทันทีและอย่างต่อเนื่อง

1.2 คณะกรรมการการท่องเที่ยววิถีไทยของแต่ละชุมชนต้องดำเนินการจัดกิจกรรมท่องเที่ยววิถีไทยอย่างจริงจังโดยร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เช่น สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี สำนักงานท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดราชบุรี สำนักงานพัฒนาชุมชน ชมรมท่องเที่ยวดำเนินสะดวก ชมรมท่องเที่ยวราชบุรี ฯลฯ จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยว จัดการประชาสัมพันธ์ จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้างเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง เพื่อดำเนินการท่องเที่ยวร่วมกัน ตลอดจนสร้างการมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันกับเครือข่ายท่องเที่ยวภายในชุมชน เครือข่ายระหว่างแหล่งท่องเที่ยวกับอย่างต่อเนื่อง

1.3 คณะกรรมการการท่องเที่ยววิถีไทยของแต่ละชุมชนร่วมกับสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรีได้สร้างเครือข่ายให้มีความหลากหลายและเพิ่มเครือข่ายให้กว้างขวางมากขึ้น โดยใช้กระบวนการพัฒนาเครือข่าย 7 ขั้นตอน คือ การสำรวจกลุ่มหรือรู้จักกลุ่ม การประชุมกลุ่ม การกำหนดวัตถุประสงค์ของแผนงาน การทดลองทำกิจกรรมร่วมกันของเครือข่าย การสร้างความชัดเจนของงานที่ทำร่วมกัน การพัฒนาองค์กร และการกำหนดก้าวต่อไปของเครือข่าย หรือแบ่งการทำงานเป็น 3 ระยะ

คือ ระยะตั้งเครือข่าย ระยะดำเนินการเครือข่าย ระยะขยายผลเครือข่าย และเพิ่มการมีส่วนร่วมของหน่วยงานท้องถิ่นให้เห็นความสำคัญของการทำเครือข่ายที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการท่องเที่ยววิถีไทย ภายในระยะเวลา 1-3 ปี

1.4 หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยววิถีไทย ควรนำแผนพัฒนาเครือข่ายที่ได้จากการวิจัยนี้ไปใช้ในการวางแผนสนับสนุนการพัฒนาศักยภาพการจัดการเครือข่ายในประเด็นต่าง ๆ เช่น การจัดทำแผนการตลาดการท่องเที่ยว 4.0 การบริหารจัดการท่องเที่ยวชุมชน การพัฒนาผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว การเป็นเจ้าบ้านที่ดีในแหล่งท่องเที่ยว ทักษะด้านเทคโนโลยี 4.0 การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เป็นต้น โดยอาจเป็นการจัดการอบรม สัมมนา จัดการศึกษาดูงาน หรือมีระบบพี่เลี้ยงให้คำปรึกษา

1.5 หน่วยงานภาครัฐโดยสำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี ภาคเอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวท่องเที่ยววิถีไทย มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นการจัดการเครือข่ายระดับชุมชน ระดับจังหวัด และจัดกิจกรรมหรือโครงการสัมพันธ์ชุมชนท่องเที่ยว เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่าย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมีการจัดประชุมท่องเที่ยว ร่วมกันปรึกษาหารือร่วมกันอย่างสม่ำเสมอ เพื่อนำข้อสรุปจากกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มาปรับปรุงและพัฒนาการท่องเที่ยววิถีไทยของแต่ละชุมชน ติดตามผลการดำเนินงานท่องเที่ยวชุมชน จัดทำแผนงานหรือกิจกรรมการพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยว ภายในระยะเวลา 4 ปี

1.6 สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี สำนักงานท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดราชบุรี สำนักงานพัฒนาชุมชน ชมรมท่องเที่ยวดำเนินสะดวก ชมรมท่องเที่ยวราชบุรี ฯลฯ ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยววิถีไทยต้องทำงานแบบบูรณาการงานท่องเที่ยวร่วมกันในการสนับสนุนส่งเสริมและการจัดการท่องเที่ยวตั้งแต่ระดับชุมชน จังหวัด กลุ่มจังหวัด โดยกำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี (พ.ศ.2561 - 2564) จัดทำเป็นโครงการ กิจกรรมพัฒนาเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทย ภายในระยะเวลา 4 ปี

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมามีส่วนร่วม

2.2 ควรมีการศึกษาการท่องเที่ยวรูปแบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับชุมชน แต่ละชุมชน และรูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวให้เกิดประสิทธิภาพมากที่สุด

2.3 ควรมีการศึกษาการท่องเที่ยววิถีไทยในมิติอื่น ๆ และการเชื่อมโยงเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทยกับเครือข่ายท่องเที่ยวอื่น ๆ ในจังหวัดราชบุรี และขยายไปยังต่าง ๆ กลุ่มน้ำแม่กลอง

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. (2554). **วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดราชบุรี**. กรุงเทพฯ : คณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). **ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558-2560**. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2561, จาก www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=7114
- กาดวิถีชุมชนคูบัว. (2562). **แผนที่กาดวิถีชุมชนคูบัว**. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2562, จาก <https://www.google.com/maps/search/>
- กัลยา สว่างคง. (2558). การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในมุมมองของนักท่องเที่ยว กรณีศึกษา แหล่งท่องเที่ยวประเภทน้ำตกในจังหวัดสระบุรี. **วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ** 18, 10-25, สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2561, จาก ejournals.swu.ac.th/
- โกสินทร์ ชำนาญพล, วรรณวีร์ บุญคุ้ม และ นรินทร์ สังข์รักษา. (2559). **การพัฒนารูปแบบการจัดการเครือข่ายการตลาด วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวไทย เพื่อรองรับประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน**. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชูลีรัตน์ จันทรเชื้อ และคณะ. (2557). **การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชนเพื่อการเรียนรู้มรดกวัฒนธรรมชุมชนโบราณบางช้าง อำเภอสวรค์โลก จังหวัดสุโขทัย และชุมชน นครชุม จังหวัดกำแพงเพชร. ผลงานวิจัยเด่น สกว ปี 2557 การประชุมเพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพวารสารวิชาการไทย ครั้งที่ 9**. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2561, จาก www.kmutt.ac.th/ji
- ชุมพล รอดแจ่ม . (2555). **เส้นทางท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี**. นนทบุรี : วิทยาลัยราชพฤกษ์.
- ณัฐภา เกิดทรัพย์, วณิศาศิริวรสกุล และ ปฐมนก ศิริพัชร.(2559). **การมีส่วนร่วมในกระบวนการแผนยุทธศาสตร์ ศึกษาเปรียบเทียบเทศบาลเมืองลาดสวายกับเทศบาลเมืองบึงยี่โถ. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร : กรุงเทพฯ.**
- ดวงรัตน์ ด้านไธยนา. (2553). **พฤติกรรมในการเลือกและความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อคู่มือการท่องเที่ยวด้วยตนเอง : กรณีศึกษาชุมชนบางนกแขวก จังหวัดสมุทรสงคราม. วารสารวิจัยมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา**. 2(2018). 15-25, สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2561, จาก <https://www.tci-thaijo.org>.
- ตลาดน้ำเหล่าตึกถัก. (2562). **แผนที่ตลาดน้ำเหล่าตึกถัก**. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2562, จาก <https://www.google.com/maps/search/>
- ทรบ เทียวราชบุรี.com . (2560). **พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง**. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2560, จาก <https://www.google.com/search?q=พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง&rlz>
- _____. (2560). **วัดใหญ่ศรีชุม**. (2560). สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม
- _____. (2560). **บ้านวัดปรกเจริญ หมู่บ้าน OTOP เพื่อการท่องเที่ยว**. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2560, จาก <http://www.เทียวราชบุรี/สถานที่เทียวราชบุรี>.

- _____. (2560). วัดขนอน และพิพิธภัณฑสถานใหญ่ ราชบุรี. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2560, จาก <http://www.เที่ยวราชบุรี/สถานที่เที่ยวราชบุรี>
- _____. (2560). แผนที่อำเภอโพธาราม. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2560, www.เที่ยวราชบุรี.com/แผนที่/แผนที่ท่องเที่ยว-อ-โพธาราม
- ท่องเที่ยวไทย.com. (2560). คู่มือเมืองโบราณ แหล่งหัตถกรรมผ้าตีนจกของดีแห่งเมืองราชบุรี. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2560, จาก <https://www.ท่องเที่ยวไทย.com> คู่มือผ้าตีนจก-ราชบุรี.
- _____. (2560). คู่มือเมืองโบราณ. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2560, จาก <https://www.ท่องเที่ยวไทย.com>
- _____. (2560). เมืองโบราณคูบัว. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2560, จาก <https://www.edtguide.com>
- ทัศนีย์ นาคเสนีย์ และคณะ. (2548). การสร้างเครือข่ายทางท่องเที่ยวเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดลุ่มน้ำแม่กลอง. ราชบุรี : มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- เที่ยวสบายไทย.com. (2560). “ท่องเที่ยววิถีไทย เก๋ไก๋แบบลึกซึ้ง” หมู่บ้าน OTOP บ้านวัดปรกเจริญ จ.ราชบุรี. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2560, จาก <http://เที่ยวสบายไทย.com>
- ธรรมศักดิ์ วิจารณ์สุนทร. (2542). สรุปผลการสัมมนาการพัฒนาการท่องเที่ยวภาคเหนือ. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย
- นุชนาฏ เชียงชัย. (2558). การใช้อัตลักษณ์เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดลำปาง. วิทยานิพนธ์บริการธุรกิจมหาบัณฑิต. นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นพชัย ฟองอิสสระ. (2559). รูปแบบการสร้างเครือข่ายทางสังคมของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแบบโฮมสเตย์กลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบ้านสองแควพัฒนา เทศบาลตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2561, จาก <https://www.academia.edu/12290759/>.
- กาดวิถีชุมชนคูบัว. (2562). แผนที่กาดวิถีชุมชนคูบัว. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2562, จาก <https://www.google.com/maps/search/>
- แผนที่-อำเภอดำเนินสะดวก. (2560). แผนที่อำเภอดำเนินสะดวก. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2560, จาก www.mapnall.com/th/แผนที่-อำเภอดำเนินสะดวก_1128360.htm
- แผนที่-อำเภอบ้านโป่ง. (2560). แผนที่อำเภอบ้านโป่ง. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2560, www.mapnall.com/th/แผนที่-อำเภอบ้านโป่ง_1128368.html
- แผนที่-อำเภอเมืองราชบุรี. (2560). แผนที่อำเภอเมือง. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2560 www.mapnall.com/th/แผนที่-อำเภอเมืองราชบุรี_1106383.html
- พจนา สวนศรี. (2546). คู่มือการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน. กรุงเทพฯ : โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ.

- พงษ์ศักดิ์ เพชรสถิตย์. (2559). ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของจังหวัดกำแพงเพชร. วารสารวิจัยมหาวิทยาลัยเวสเทิร์น. 2(2), 57-68, สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2561, จาก www.western.ac.th/.
- พิพิธภัณฑน์ใหญ่วัดขนอน. (2562). แผนที่พิพิธภัณฑน์ใหญ่วัดขนอน. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2562, จาก <https://www.google.com/maps/search/>
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2547). ประวัติศาสตร์เมืองราชบุรี. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- วิภา ศรีระทุ. (2551). ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอำเภอเขาแก้ว จังหวัดเพชรบูรณ์. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิวัฒน์ชัย บุญยภักดิ์. 2529. ศักยภาพการท่องเที่ยว. มปท.
- วิไลวรรณ ทวีศรี. (2560). อัตลักษณ์ชุมชน : แนวคิดและการจัดการเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน โดยหลักพุทธสันติวิธีของเทศบาลตำบลเชียงคาน จังหวัดเลย. สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2561, จาก oldweb.mcu.ac.th/s
- วงศ์ธรา สุวรรณิน และคณะ. (2557). ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดในจังหวัดปทุมธานี. ปทุมธานี : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
- วงศ์ระวิทย์ น้อมนำทรัพย์, และพยอม ธรรมบุตร. (2559). แผนยุทธศาสตร์เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาอย่างยั่งยืนในจังหวัดนครปฐม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยพะเยา วิทยาเขตกรุงเทพมหานคร.
- วัดใหญ่ครุฑมุน. (2562). แผนที่วัดใหญ่ครุฑมุน. สืบค้นเมื่อวันที่ 30 กันยายน 2562, จาก <https://www.google.com/maps/search/>
- ศิริจรรยา ประพตกิจ. (2553) การประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในอำเภอเมือง จังหวัดตราด เพื่อจัดทำเส้นทางท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (2560). ศูนย์สืบทอดศิลปผ้าตีนจกราชบุรี แคราย. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2560, จาก <https://db.sac.or.th/museum/museum-detail/431>
- สถานที่ท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี. (2560). แผนที่ท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2560, จาก <http://www.oceansmile.com/K/Ratburi/Ratchaburi.htm>
- สายันต์ ไพรัชกิจดิษฐ์. (2550). การจัดการทรัพยากรทางโบราณคดีในงานพัฒนาชุมชน. กรุงเทพมหานคร : โครงการโบราณคดีชุมชน.
- สุนีย์ อภิชาติกุลชัย.(2558). การเสริมสร้างเครือข่ายด้านการท่องเที่ยวเพื่อชุมชนสันติสุข : กรณีศึกษาตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การบริหารจัดการคณะสงฆ์). พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2561, จาก <http://oldweb.mcu.ac.th>
- สุภาภรณ์ จินตามณีโรจน์. (2554). ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นลุ่มน้ำแม่กลอง ความหลากหลายของผู้คนชุมชน. กรุงเทพฯ : พิพิธภัณฑน์พื้นบ้านวัดม่วง.

- สุวภัทร นักรู้กำพลพัฒน์, นิชนันท์ สุวรรณกฎ, ยมนา ชนะนิล, ภูษณิศา มีนาเขต. (2559). **การประเมินผลการดำเนินการของเครือข่ายบริการสุขภาพระดับอำเภอ กรณีอำเภอเดชอุดม จังหวัดอุบลราชธานี**. อุบลราชธานี : มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- องค์การบริหารส่วนตำบลคูบัว. (2560). **คูบัว**. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2560, จาก <http://www.kubua.go.th/>
- อุสาค์ พงศ์จิระวงศ์, โกเมนทร์ ทิวทอง; นางลักษณ์ สุวิศิษฐ์; (2555). กระบวนการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาสุขภาพแบบมุ่งผลลัพธ์: กรณีศึกษาสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดบุรีรัมย์. **วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร**. 7(1), 10.
- Boissevain, J., & Mitchell, C, J. (1973). **Network analysis: Studies in human interaction**. Netherlands : Mouton and Company.
- Burke, Adam. (1999). **Communications & Development: a practical guide**. London : Social Development Division Department for International Development.
- Starkey, Paul. **Networking for development**. Londonk, English : International Rorum for Rural Transport and Development, 1997.

ภาคผนวก ก

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมืองานวิจัย
รายชื่อผู้ให้ข้อมูลและผู้เข้าร่วมกิจกรรมโครงการวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมืองานวิจัย

ที่	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
1	นางสาวพัธมียา หงษ์ทอง	สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี
2	นางผ่องศรี ชัยชนะ	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี
3	รศ.ดร.เนื่ออ่อน ขว้ทองเขียว	มหาวิทยาลัยสวนดุสิต
4	ดร.ทัศนีย์ นาคเสนีย์	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
5	อาจารย์รัฐทิติยา หิรัณยหาด	มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

รายชื่อผู้ประเมินรูปแบบเครือข่ายท่องเที่ยววิถีไทย

ที่	ชื่อ-สกุล	หน่วยงาน
1	นางสาวพัฒน์ยา หงษ์ทอง	สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี
2	นางผ่องศรี ชัยชนะ	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี
3	นายธนิตร์ ศรีกกะเจริญ	สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี
4	นางสุภาวดี ฤตวิรุฬห์	ประธานชมรมท่องเที่ยวดำเนินสะดวก
5	นายวศิน เงินนอก	บริษัทประชารัฐสามัคคีจังหวัดราชบุรี

**รายชื่อผู้เข้าประชุมโครงการวิจัยรูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย
บนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี
ณ ห้องประชุมเอื้องผึ้ง ศูนย์การเรียนรู้ในเมือง มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง**

ที่	ชื่อ-สกุล	ที่อยู่/เบอร์โทร
1	นางพิสมัย วัชรญาณวิสุทธิ	34 หมู่ 3 ตำบลนครชุมน์ โทร.092 9804 698
2	นางอังคณา วังขมุก	12 หมู่ 2 ตำบลนครชุมน์ โทร.092 275 2063
3	นางสาวภาณุมาศ ไหวทรี	24/2 หมู่ 1 ตำบลบ้านม่วง โทร.09 2930 5548
4	นายคมสธร จับจุ	25 หมู่ 4 ตำบลนครชุม โทร.0877 085 642
5	นางนันทิกา ยินดี	3 หมู่ 4 ตำบลนครชุม
6	นางพจมาน เมฆเรือ	48/3 หมู่ 7 ตำบลนครชุม โทร. 092 857 4314
7	นางรัชฎา เสปสุวรรณ	14/2 หมู่ 2 ตำบลนครชุม โทร. 087 169 4719
8	นางกาญจนา จัดเครือ	48 หมู่ 9 ตำบลคิ่งพะยอม โทร. 081 734 9007
9	นางอุดมรักษ์ สองศรี	29 หมู่ 9 ตำบลคิ่งพะยอม โทร.086 160 5701
10	นางวิไล ประชาภู	41 หมู่ 9 ตำบลคิ่งพะยอม โทร. 081 0117879
11	นางรำพึง เลี้ยวเครือ	80/2 หมู่ 8 ตำบลคิ่งพะยอม โทร.085 1925 840
12	นางสุนิตา โสมโสรัส	57/1 หมู่ 5 ตำบลนครชุมน์ โทร. 06 164 53097
13	นางวิไลย์ แท่นเครือ	63/2 หมู่ 8 ตำบลบ้านม่วง โทร. 086 8013 324
14	นางสมนึก ยินดี	8/2 ตำบลนครชุมน์ โทร. 08 775 86517
15	นายสุเทพ สุริยะพงศ์	113 หมู่ 6 ตำบลคลองตาหลวง
16	นายสุรพล ศรีจำรัส	217 หมู่ 6 ตำบลคลองตาหลวง
17	นายรุ่งเพชร ศิริรินทร์	หมู่ 2 ตำบลคลองตาหลวง
18	นางพริ้มเพรา คลองน้อย	หมู่ 5 ตำบลคลองตาหลวง
19	นางกนกพร อักษรภูษิตพงศ์	134 หมู่ 6 ตำบลคลองตาหลวง
20	นางลัดดา ทิพยเนตร	1 หมู่ 6 ตำบลคลองตาหลวง
21	นางฉะอ้อน ปิ่นทอง	53 หมู่ 6 ตำบลคลองตาหลวง

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม
โครงการวิจัยรูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐาน
และวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี
เรื่อง การจัดทำเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย
ณ ห้องประชุมเอื้องผึ้ง ศูนย์การเรียนรู้ในเมือง มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

ที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่
1	นายวิศรุต อินแหยม	สำนักงานท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยจังหวัดกาญจนบุรี
2	นายธนิศร ศรีกกะเจริญ	สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี
3	นางพ้องศรี ชัยชนะ	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี
4	นางพัชรภา มนัสปัญญากุล	สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดราชบุรี
5	นางสาวพัฒน์ยา หงษ์ทอง	สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดราชบุรี
6	นางสุภาวดี ฤตวิรุฬห์	ประธานชมรมท่องเที่ยวดำเนินสะดวก
7	นางธิดา กวงเมื่อยะ	ประธานบริษัทประชารัฐสามัคคี
8	นายวศิน เงินนอก	บริษัทประชารัฐสามัคคีจังหวัดราชบุรี
9	นายคมสร จับจุ	บ้านนครชุมน์
10	นายอำนาจ กมลศิลป์	บ้านนครชุมน์
11	นางสาวชญานุช ชินภาณวัฒน์	โรงงานเครื่องศิลป์ 3 เรื่องของโอ่ง
12	นายศิริพงษ์ ทิพย์เนตร	บ้านวัดปรกเจริญ
13	นางลัดดา ทิพย์เนตร	บ้านวัดปรกเจริญ
14	นางสาวโชติวรรณ ทิพย์เนตร	บ้านวัดปรกเจริญ
15	นายสุรพล ศรีจำรัส	บ้านวัดปรกเจริญ
16	นายสุเทพ สุริยพันธ์พงษ์	บ้านวัดปรกเจริญ
17	นางอนงค์ สุริยพันธ์พงษ์	บ้านวัดปรกเจริญ
18	นายพันธ์ทิพย์ธนานันต์	บ้านวัดปรกเจริญ
19	นายรุ่งเพชร ศิริทโร	บ้านวัดปรกเจริญ
20	นางรัชฎา เลขสุวรรณ	บ้านนครชุมน์
21	นางพิสมัย วัชรญาณวิสุทธ์	บ้านนครชุมน์

ที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่
22	นางอังคณา วังคะฮาด	บ้านนครชุมน์
23	นางญาณิศา บุญอินทร์	บ้านคูบัว
24	นางอุทัยวรรณ ใจกว้าง	บ้านคูบัว
25	นายวีระโชติ วิเชียรโชติ	ตลาดน้ำ 3 อำเภอ อำเภอดำรงวิทยะ
26	นางพิมพ์วิภา วิเชียรโชติ	ตลาดน้ำ 3 อำเภอ อำเภอดำรงวิทยะ
27	อาจารย์รัชนิดา รอดอื้อ	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
28	ผศ.สุนิสา โพธิ์พรม	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
29	อาจารย์ปัญจรงค์ สามนเสน	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
30	อาจารย์ชลธิชา พันธุ์สว่าง	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
31	ผศ.ปรียาพร ทองผุด	มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม
โครงการวิจัยรูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐาน
และวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี
เรื่อง การจัดทำเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย
ณ ห้องประชุมเอื้องผึ้ง ศูนย์การเรียนรู้ในเมือง มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

ที่	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่/เบอร์โทร
1	นายคมสร จับจุ	25 หมู่ 4 บ้านนครชุมน์
2	นายอำนาจ กมศิลป์	10 หมู่ 6 บ้านนครชุมน์
3	นางรัชฎา เลขสุวรรณ	50 หมู่ 4 บ้านนครชุมน์
4	นางพิสมัย วัชรญาณวิสุทธ์	30 หมู่ 5 บ้านนครชุมน์
5	นางอังคณา วัชระฮาด	10 หมู่ 4 บ้านนครชุมน์
6	นางสายบัว ง่วนหอม	59 หมู่ 5 บ้านนครชุมน์ 0616624083
7	นางพรณี เกตุเจริญ	30 หมู่ 7 บ้านนครชุมน์ 0614295825
8	นางเพ็ญ บุญนพ	67 หมู่ 5 บ้านนครชุมน์ 06144276487
9	นางนันทิมา เสลานนท์	67 หมู่ 5 บ้านนครชุมน์ 0879002512
10	นางสายใย ปานสะอาด	14 หมู่ 3 บ้านนครชุมน์ 0822447041
11	นางประดา เสลาคุณ	63 หมู่ 5 บ้านนครชุมน์ 09920545884
12	นางสุนีย์ จูเจริญ	51/1 หมู่ 4 บ้านนครชุมน์ 0948965923
13	นางจุฑามาศ อุเจริญ	51/1 หมู่ 4 บ้านนครชุมน์ 0808806755
14	นางวิไล ประชากุล	105 หมู่ 4 บ้านนครชุมน์
15	นางอุดม จัดเครือ	20 หมู่ 5 บ้านนครชุมน์
16	นางเสงี่ยม สิ้นเสงี่ยม	11 หมู่ 4 บ้านนครชุมน์
17	นางพินเกษเจริญ	6 หมู่ 4 บ้านนครชุมน์
18	นางตุ้ย บุญนพ	21 หมู่ 6 บ้านนครชุมน์

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม
โครงการวิจัยรูปแบบการพัฒนาและการจัดการเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐาน
และวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี
เรื่อง การจัดทำเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทย
ณ ห้องประชุมเอื้องผึ้ง ศูนย์การเรียนรู้ในเมือง มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

ที่	ชื่อ - สกุล	ตำแหน่ง	ที่อยู่/เบอร์โทร
1	นายตรีพล อารมณชีน	ประธาน	กำนันตำบลคูบัว
2	นายสมศักดิ์ มณฑา	รองประธาน	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 ตำบลคูบัว
3	นายปรีชา พรหมจันทร์	กรรมการ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 12 ตำบลคูบัว
4	นายไพโรจน์ เสาะแสง	กรรมการ	ผู้อำนวยการสำนักงานสาธารณสุข
5	นางนันทิยา ละอวยผิต	กรรมการ	ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านหมู่ 6 ตำบลคูบัว
6	นายอรุณ รักผกา	กรรมการ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 13 ตำบลคูบัว
7	นายอริน เกตุน้อย	กรรมการ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 5 ตำบลคูบัว
8	นายทวี อบเชย	กรรมการ	ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 4 ตำบลคูบัว
9	นางคะนิงนิตย์ พิบูลแถว	เหรียญก	สอบตำบลคูบัว
10	นางอุทัยวรรณ ใจกว้าง	เลขานุการ	ประธานสภาวัฒนธรรมตำบลคูบัว

ภาคผนวก ข
ภาพกิจกรรมการวิจัย

ประชุมประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี
วันที่ 8 มิถุนายน 2561
ณ ห้องประชุมเอื้องผึ้ง ศูนย์การเรียนรู้ในเมือง มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

ชุมชนบ้านวัดปรกเจริญ ตำบลตาหลวง อำเภอดำเนินสะดวก นำเสนอศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

ชุมชนคูบัว ตำบลคูบัว อำเภอเมือง นำเสนอศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย

ชุมชนมอญนครชุม ตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง นำเสนอศักยภาพแหล่งท่องเที่ยววิถีไทย

การประชุมจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยว

การประชุมทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยว
ณ ห้องประชุมเอื้องผึ้ง ศูนย์การเรียนรู้ในเมือง มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

ประชุมจัดทำแผนพัฒนาท่องเที่ยวจังหวัดราชบุรี
วันที่ 6 กันยายน 2561
ณ โรงแรมเวสเทิร์นทแกรนด์ อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

ภาคผนวก ค

หนังสือขอเชิญร่วมกิจกรรม
หนังสือราชการ

ที่ ศธ ๐๕๕๖/ว 1769

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๕๐

๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมประเมินแหล่งท่องเที่ยว

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ

ด้วยมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี และบริษัท ประชากรูธิกสามัคคี (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด ได้ดำเนินการแผนวิจัยเรื่อง “การจัดประสบการณ์ท้องถิ่น เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์การท่องเที่ยววิถีไทยในจังหวัดราชบุรี 2) เพื่อออกแบบการจัดกิจกรรมประสบการณ์ การท่องเที่ยวโดยใช้ศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มน้ำแม่กลอง 3) เพื่อหาแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย ตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ในการนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับ แหล่งท่องเที่ยววิถีไทยในจังหวัดราชบุรี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าประชุมประเมินแหล่งเที่ยววิถีไทยและ ออกแบบกิจกรรมประสบการณ์ท้องถิ่นบนฐานศิลปะและวัฒนธรรม เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทย ลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี ในวันศุกร์ที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๖๑ เวลา ๙.๐๐ - ๑๒.๐๐ น. ณ ห้องประชุม เอื้องผึ้ง อาคารศูนย์การเรียนรู้ในเมือง มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญท่านประชุมตามวันและเวลา สถานที่ดังกล่าว หวังว่าคงจะได้รับความกรุณา จากท่าน และขอพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช)

รักษาราชการแทน

อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
โทร. ๐ ๓๒๒๖ ๑๗๙๐-๙ ต่อ ๓๒๐๒

ที่ ศธ ๐๕๕๖/ว๒๑๔๗

มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
อำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ๗๐๑๕๐

๒๙ มิถุนายน ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการจัดทำเครือข่ายท่องเที่ยว

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ

ด้วยมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงร่วมกับสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดราชบุรี และบริษัทประชารัฐรักสามัคคี (วิสาหกิจเพื่อสังคม) จำกัด ได้ดำเนินการแผนวิจัยเรื่อง “การจัดประสบการณ์ท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยบนฐานวัฒนธรรมชุมชนลุ่มน้ำแม่กลองจังหวัดราชบุรี” โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์การท่องเที่ยววิถีไทยในจังหวัดราชบุรี 2) เพื่อออกแบบการจัดกิจกรรมประสบการณ์การท่องเที่ยวโดยใช้ศิลปะและวัฒนธรรมลุ่มน้ำแม่กลอง 3) เพื่อหาแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยววิถีไทยตามแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์

ในการนี้มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ได้พิจารณาเห็นว่าท่านเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยววิถีไทยในจังหวัดราชบุรี จึงใคร่ขอเรียนเชิญท่านเข้าร่วมประชุมการจัดทำแผนพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยววิถีไทยลุ่มน้ำแม่กลอง จังหวัดราชบุรี ในวันอังคารที่ ๑๐ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ เวลา ๙.๐๐ - ๑๕.๓๐ น. ณ ห้องประชุมเอื้องผึ้ง ศูนย์การเรียนรู้ในเมือง มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี

จึงเรียนมาเพื่อขอเชิญท่านเข้าร่วมตามวันและเวลา สถานที่ดังกล่าว หวังว่าคงจะได้รับความกรุณาจากท่าน และขอพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย จักเป็นพระคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

๗

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ณัฐพรภัทร์ อินทร์ศิริพงษ์)
รองอธิการบดี รักษาการแทน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	นางสาวชลธิชา พันธุ์สว่าง
ที่อยู่ปัจจุบัน	46 หมู่ 3 ตำบลจอมบึง อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี 70150
ตำแหน่งหน้าที่	อาจารย์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
ประวัติการศึกษา	
ปริญญาตรี	สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว (เกียรตินิยมอันดับ 2) คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ปริญญาโท	สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยนเรศวร
ประวัติการทำงาน	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการท่องเที่ยวและการโรงแรม คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง สาขาวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญพิเศษ การท่องเที่ยวและโรงแรม

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย

บทความวิจัย

- พ.ศ. 2556 บทความวิจัยเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ด้วยเทคนิคการสอนแนวใหม่
- พ.ศ. 2560 บทความวิจัยเรื่อง การศึกษาความหลากหลายของพันธุ์พืชในแหล่ง
ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติแม่วังก์ จังหวัดนครสวรรค์

บทความวิชาการ

- พ.ศ. 2560 บทความวิชาการเรื่อง ดัชนีชี้วัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
- พ.ศ. 2560 บทความวิชาการเรื่อง แนวโน้มและความท้าทายของการจัดการ
ท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-นามสกุล	นางปรียาพร ทองผุด
ที่อยู่ปัจจุบัน	46 หมู่ 3 ตำบลจอมบึง อำเภोजอมบึง จังหวัดราชบุรี 70150
ตำแหน่งหน้าที่	ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง โทรศัพท์มือถือ 081 – 4949862
ประวัติการศึกษา	2535 ค.บ. ศิลปศึกษา (เกียรตินิยมอันดับ 2) วิทยาลัยครูเลย 2538 ค.ม. ศิลปศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ประวัติการทำงาน	2539 - 2541 โปรแกรมวิชาศิลปศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง 2541 - 2547 โปรแกรมวิชาศิลปกรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง 2547 - 2553 สาขาวิชาศิลปกรรม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง 2553 - 261 สาขาวิชาศิลปศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง
ความเชี่ยวชาญพิเศษ	การวิจัยทางศิลปะประยุกต์ การวิจัยทางศิลปะและวัฒนธรรม การวิจัยทางการสอนศิลปศึกษา

ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิจัย

หัวหน้าโครงการวิจัย :

1. การศึกษาพัฒนาการรูปแบบและลวดลายโอ่งมังกรจังหวัดราชบุรี ได้รับทุนการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงปี พ.ศ. 2547
2. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการรับรู้สุนทรียภาพทางทัศนศิลป์ของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง ได้รับทุนอุดหนุนงบประมาณ จากสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงปี พ.ศ. 2550
3. ผ้าในวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรี ได้รับทุนการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติปี พ.ศ. 2550
4. แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาผ้าทอกระเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2552

5.แนวทางการฟื้นฟูภูมิปัญญาการย้อมสีของผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาแห่งชาติปี พ.ศ. 2554

6. การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง บ้านบึงเหนือ ตำบลบ้านคา อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2555

7. การรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลเรื่องผ้าทอกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรีและเพชรบุรี ได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจากกรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม ปี พ.ศ. 2555

8. การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมการสอนศิลปศึกษาบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะ เพื่อพัฒนาศักยภาพครูศิลปศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดราชบุรี ได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปี พ.ศ. 2556

9. ผลการใช้คู่มือการสอนศิลปศึกษาบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะ เพื่อพัฒนาศักยภาพครูศิลปศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ได้รับทุนสนับสนุนงบประมาณจากคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ปี พ.ศ. 2559

การเผยแพร่งานวิจัย

1. “แนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาผ้าทอกะเหรี่ยง” ในการประชุมวิชาการระดับชาติ “ราชภัฏเพชรบุรีวิจัย ครั้งที่ 2 เพื่อแผ่นดินไทยยั่งยืน “พัฒนาท้องถิ่นด้วยภูมิปัญญาสู่อาเซียน” ณห้องประชุมวิทยากริมย์ 1อาคารวิทยากริมย์ มหาลัยราชภัฏเพชรบุรี วันที่ 26-27 พฤษภาคม 2555

2. “แนวทางการฟื้นฟูภูมิปัญญาการย้อมสีของผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี” ในการประชุมวิชาการโครงการส่งเสริมการวิจัยในระดับอุดมศึกษา ครั้งที่ 1โดยความร่วมมือของ 7โดยความร่วมมือของ 70มหาวิทยาลัย ณศูนย์วัฒนธรรมภาคเหนือตอนล่าง มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลย์สงคราม วันที่ 21-23มกราคม 2556

3.“ภูมิปัญญากระบวนการทอและลวดลายผ้าทอกะเหรี่ยง” ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ “ราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงวิจัย ครั้งที่ 1“สร้างสรรค์ภูมิปัญญา เพื่อพัฒนาสู่อาเซียน” ณอาคารศูนย์ภาษาและคอมพิวเตอร์ มหาลัยราชหมู่บ้านจอมบึง วันที่ 28กุมภาพันธ์ 2556

4. “แนวทางการฟื้นฟูภูมิปัญญาการย้อมสีของผ้าทอกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี” ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ “ราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงวิจัย ครั้งที่ 1“สร้างสรรค์ภูมิปัญญา เพื่อพัฒนาสู่อาเซียน” ณอาคารศูนย์ภาษาและคอมพิวเตอร์ มหาลัยราชหมู่บ้านจอมบึง วันที่ 28กุมภาพันธ์ 2556

5. “การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าทอกะเหรี่ยง บ้านบึงเหนือ ตำบลบ้านคา อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี” ในรายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ “ราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงวิจัย ครั้งที่ 2“สร้างสรรค์ภูมิปัญญา เพื่อพัฒนาสู่อาเซียน” ณอาคารศูนย์ภาษาและคอมพิวเตอร์ มหาลัยราชหมู่บ้านจอมบึง วันที่ 1มีนาคม2557

6. “ปัญหาและความต้องการหลักสูตรการฝึกอบรมการสอนศิลปศึกษาบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะของครูศิลปศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดราชบุรี” ในรายงานสืบเนื่องจากการ

ประชุมวิชาการระดับชาติ “ราชภัฏหมู่บ้านจอมบึงวิจัย ครั้งที่ 2” “สร้างสรรค์ภูมิปัญญา เพื่อพัฒนาสู่อาเซียน” ณ อาคารศูนย์ภาษาและคอมพิวเตอร์ วิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง วันที่ 1 มีนาคม 2557

7. “ผ้าทอกะเหรี่ยงกับการนำไปใช้ประโยชน์” ในการจัดนิทรรศการผลงานวิจัยประชุมวิชาการ และนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ราชภัฏวิจัย ครั้งที่ 3 “สหวิทยาการ งานวิจัยและนวัตกรรมของอุดมศึกษาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นไทย ก้าวไกลสู่อาเซียน” ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช วันที่ 20 -22 พฤษภาคม 2558